MEMDUH ÜN

FİLMLERİNİ ANLATIYOR

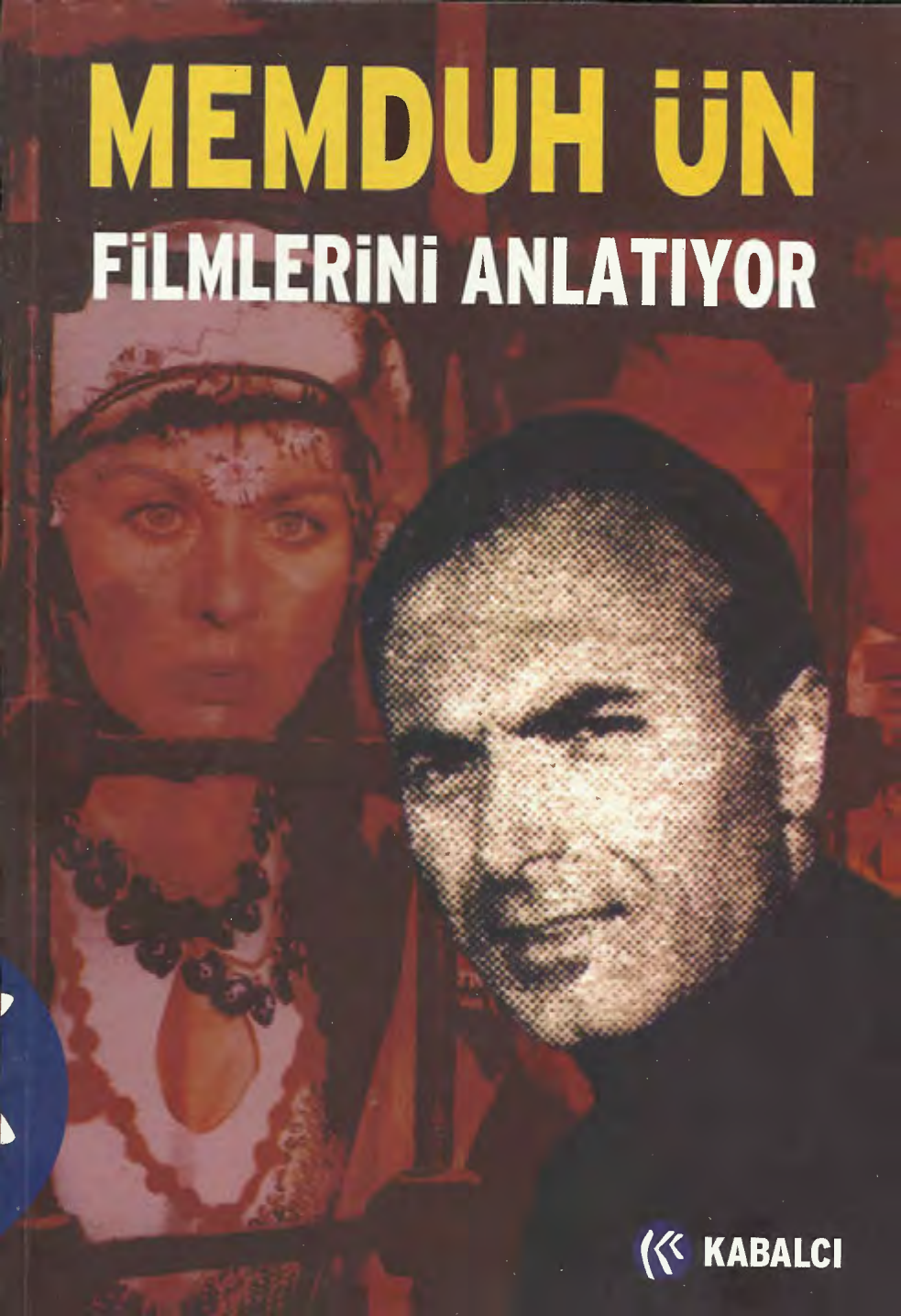

KABALCI

Memduh Ün
Filmlerini Anlatıyor
© Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2009

Birinci Basım: Ağustos 2009

İkinci Basım: Ekim 2009

Kapak Düzeni: Gökçen Yanlı
Teknik Hazırlık: Zeliha Güler
Yayıma Hazırlayan: Mustafa Küpüşoğlu

KABALCI YAYINEVİ
Ankara Cad. No: 47 Cağaloğlu 34112 İstanbul
Tel: (0212) 526 8586 Faks: (0212) 513 6305
yayinevi@kabalci.com.tr www. kabalciyayinevi.com
internetten satış: www.kabalci.com.tr

ISBN 975-997-152-6

Baskı: Fabrika Basım (0212 2943800)
Cendere Cad. No: 11 Kağıthane-İstanbul

MEMDUH ÜN

FİLMLERİNİ ANLATIYOR

Hazırlayanlar
Memduh Ün - Uğur Ün

KABALCI YAYINEVİ

Vadullah Taş

ve

kitaba emeği geçen herkese

TEŞEKKÜRLER

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 9
1954: DÜŞMAN ÂŞIKLAR 11
1955: YETİM YAVRULAR 14
1955: ÖP BABANIN ELİNİ 25
1956: ANA HASRETİ 30
1956: PİÇ (KAHPE DÜNYA) 34
1957: YETİM ÖMER 40
1957: ZEYNEP'İN AŞKI (GÜLLÜ FATMA) 43
1957: BİR SERSERİ 47
1957: ZEYNEBİN İNTİKAMI 51
1958: ÇOBAN KIZI 64
1958: AYŞE'NİN ÇİLESİ 62
1958: MURADA ERECEĞİZ 53
1959: ÜÇ ARKADAŞ 66
1960: AYŞECİK 77
1960: MAHALLENİN SEVGİLİSİ 82
1960: ATEŞTEN DAMLA 87
1960: ÖLÜM PEŞİMİZDE 96
1960: KIRIK ÇANAKLAR 102
1961: AVARE MUSTAFA 110
1961: BOŞ YUVA 117
1962: GÜNEŞ DOĞMASIN 121
1962: BELÂLI TORUN 128
1963: KISMETİN EN GÜZELİ 134

1963: YAVAŞ GEL GÜZELİM 137
1963: BİRE ON VARDI 144
1963: AKASYALAR AÇARKEN 148
1963: ÇAPKIN KIZ 153
1964: AĞAÇLAR AYAKTA ÖLÜR 157
1964: ÖP ANNENİN ELİNİ 163
1964: DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ 167
1964: KANUN KARŞISINDA 174
1964: KIRK KÜÇÜK ANNE 181
1964: HALK ÇOCUĞU 188
1965: YILDIZTEPE 192
1966: ASLAN PENÇESİ 199
1966: ALTIN ÇOCUK 204
1966: VAHŞİ SEVDA 209
1966: NAMUSUM İÇİN 214
1966: FAKİR ÇOCUKLAR 221
1967: SON GECE 222
1967: ASLAN YÜREKLİ KABADAYI 228
1967: ZİLLİ NAZİFE 232
1967: YAPRAK DÖKÜMÜ 237
1968: İLK VE SON 244
1968: VURULDUM BİR KIZA 248
1969: İNSANLAR YAŞADIKÇA 254
1970: BÜYÜK YEMİN 259
1971: KARA PEÇE 264
1971: ÜÇ ARKADAŞ 271

1972: PARA 277
1972: SEZERCİK ASLAN PARÇASI 280
1973: TOPRAK ANA 284
1973: GÖNÜLDEN YARALILAR 290
1972: MURAT İLE NAZLI 296
1975: AĞRIDAĞI EFSANESİ 302
1975: CELLAT 311
1976: KADINIM 316
1976: BİRTANEM 320
1978: CEVRİYEM 324
1980: DEVLET KUŞU 328
1981: KAÇAK 337
1982: GÜLSÜM ANA 343
1981: KANLI NİGÂR 350
1984: POSTACI 355
1986: OĞLUM OĞLUM 358
1986: GARİP 363
1987: GÖNÜL DOSTLARI 370
1990: BÜTÜN KAPILAR KAPALIYDI 376
1991: GÜN ORTASINDA KARANLIK 380
1992: ZIKKIMIN KÖKÜ 385
1995: ONA SEVDİĞİMİ SÖYLE 395
2005: SİNEMA BİR MUCİZEDİR 401

DİZİN 411

SUNUŞ

Uzun bir sinema serüveninin ardından, 1994 yılında, Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema Televizyon bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladım. Ve on beş yıl boyunca sinema birikimimi gençlerle paylaştım. 2008 sonlarında omurgamda oluşan arıza nedeniyle okulu bıraktığımda, sinemada geçen günlerimi kitaplaştırmayı düşündüm. İşte elinizdeki bu kitap, benim 1954-2005 yılları arasında, yönetmen olarak gerçekleştirmiş olduğum filmlerimin bir yeniden değerlendirilmesi.

Bu kitabı yazarken, filmlerimi tek tek yeniden seyrettim. Ne yazık ki negatifleri belediye depolarında yanmış veya kaybolmuş beş filmimi yeniden görme olanağım olmadı. Filmlerimi yıllar sonra izlerken olabildiğince mesafeli ve nesnel olmaya çalıştım, ama bunu ne kadar başardım, bilemiyorum. Umarım sinema tarihimize alçakgönüllüce de olsa bir katkıda bulunmuşumdur gözlemlerimle, aktardıklarımla.

Bu kitabın oluşmasında özellikle gölgede kalmış bir kahramanı vurgulamak istiyorum; Sami Şekeroğlu'nu. Bu önemli sinema adamı, arşivci ve eğitimciyi.

Ama önce, ellili ve altmışlı yıllarda, filmleri koruma koşullarımızdan söz edeyim biraz. Altmışlı yıllarda, benim ve bazı yapımcıların filmleri Acar Film Stüdyosu'nun bahçesindeki, üstü oluklu saçtan salaş depolarda güya korunuyordu. O günlerde biz negatiflerin fazla bir değeri olduğunu düşünmezdik .

İtfaiye yasalarına göre, belediye depolarında korunması gereken filmlerimiz sık sık çıkan yangınlarda kül olup gidiyordu. Bu ortamda, Sami Şekeroğlu tamamen kendi çabasıyla 1962 yılında Sinema Arşi-

vi'ni kurdu. Türk Sineması'na büyük bir hizmetti bu. Bu anıtsal çabanın sonucu, filmlerimizin negatifleri bugünlere kalabildi ve salaş depolarda, paslı kutularda çürümekten, yangınlarda kül olmaktan kurtuldu. Şekeroğlu Mimar Sinan Üniversitesi'nin de desteğini arkasına alarak sinemamızın yapıtlarını tek tek toparladı. Böylece bir kültür mirası yarınlara kalabildi.

1968 yılında, Sami Şekeroğlu filmlerimi teslim almaya geldiğinde, bazı kutuları açınca içlerinin su dolu olduğunu gördük. Ayrıca depoların üstü saç olduğu için, havalar ısındığında, kutulardaki negatifler belli ki kısa zamanda kullanılmaz hale gelecekti.

Ayrıca 1974 yılından itibaren, Şekeroğlu ülkemizin en değerli sinemacılarını (Duygu Sağıroğlu, Metin Erksan, Halit Refiğ, Lütfi Akad, İlhan Arakon gibi) öğretim görevlisi olarak bir araya getirerek seçkin bir eğitim gerçekleştirdi Sinema Televizyon Enstitüsü'nde. Ve sayısız sinemacı yetişti okulumuzdan: Serdar Akar, Uğur İçbak, Osman Sınav, Gani Müjde, Nuri Bilge Ceylan ve sayısız isim daha.

On beş yıllık eğitmenliğim mutlu koşullarda sürdü hep. Yapılan işlerde halen bölüm başkanı ve arşiv sorumlusu olan Asiye Korkmaz'dan Alev Demirbilek'e, Cem Odman'dan okulun sanat yönetmeni Yüksel Aktaş'a ve adlarını tek tek sayamayacağım sayısız eğitmen, yönetici ve emekçiyle ilgili yalnızca iyi şeyler uçuşuyor kafamda.

Ama Sami Şekeroğlu olmasa ne filmlerim günümüze kalabilirdi, ne de ben bunları yeniden izleyerek bu kitabı yazabilirdim .

Teşekkürler Sami Şekeroğlu.

1954 DÜŞMAN ÂŞIKLAR ◾ **Yönetmen:** Memduh Ün-Mehmet Muhtar ◾ **Eser:** İlhami Sefa ◾ **Foto Dir.:** Turgut Ören ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Mine Coşkun, Nazım İnan, Hasan Ceylan, Hüseyin Güler ◾ **Yapımcı:** Coşkun Film

1954 yılında çektiğim *Yetim Yavrular* filmi yapıtlarım arasında yönetmen olarak çektiğim ilk filmim gibi gözükür, oysa yanlış bu. Öncesinde *Düşman Âşıklar* adlı bir film çekmiştim, ama afişte yönetmen olarak Mehmet Muhtar'ın adı yazıldı.

Başoyuncu "Mine Coşkun" takma adıyla filmlerde oynayan Münevver Coşkun'du. Münevver Coşkun ablası Mukaddes Coşkun'la beraber sahneye çıkan, Malatya kökenli ünlü türkücülerdendi.

Dr. Arşavir Alyanak'la 1951 de kurduğumuz Yakut Filmin *Hayat Acıları* ve *Onu Ben Öldürdüm* filmlerinde Mine Coşkun'la başrolleri paylaşmıştık. Sinemacı olarak bana çok güvenirdi. 1954 yılında Dursun adlı kişiyle birlikte kurdukları Coşkun Filmin ilk filmini benim çekmemi istedi. Bir konu seç ve iyi bir film yapalım, ben de başrolü oynayayım dedi. Yönetmen olarak ilk filmim olacaktı, ama kendime çok güveniyordum. O güne kadar üretilmiş en iyi filmi yapacağıma inanıyordum.

Ünlü yazar Peyami Sefa'nın ağabeyi İlhami Sefa'nın, doğuda geçen ve bir kan davasını anlatan *Hacı Şakir Ailesinin Esrarı* başlıklı romanını seçtim. Senaryoyu kimin hazırladığını hatırlamıyorum, ama çoğu filmimde olduğu gibi, birçok bölümünü sette kendim yeniden yazmıştım zaten.

Filmin hikâyesi karda kışta Doğuda geçiyordu. Ama Doğu'ya gitmedik, daha ekonomik olması açısından, olaylar Doğuda geçiyormuş

gibi Uludağ'ı seçtik. Uludağ'da o dönemde yalnızca Büyük Otel vardı, ama çok pahalı olduğundan Kirazlıyayla'da bir motelde kalmıştık. En iyi filmi yapacağım duygusuyla ekibe müthiş eziyet ettim çekim süresince. Sabah saat beşlerde kaldırıyordum herkesi, altı sularında işe çıkıyorduk.

Ağırlıklarımızı, ışık, kamera ve set malzemelerimizi kızaklara yüklüyorduk. Set ve kamera ekibi karda bin bir eziyet içinde, zorlukla çekiyordu kızakları. Her taraf karlı çam ağaçlarıyla doluydu, her yer birbirine çok benziyordu, ama acemiliğimden, her plan için üç yüz, beş yüz metre ötelerde bir yer buluyor malzeme yeniden kızaklara yükleniyor, bu eziyet paydos saatine kadar defalarca tekrarlanıyordu. Bu eza ve cefaya dayanamayıp küçük rollerdeki oyunculardan ve set ekibinden işi bırakıp gidenler olmuştu.

On dokuz gün çalıştım, yapımcının parası bitti; İstanbul'a döndük, para bulundu. Sonra yeniden Uludağ'ın yolunu tutup bir on günlük çalışma daha yaptık. Etti yirmi dokuz gün.

İstanbul'a döndüğümüzde dahili sahneler kalmıştı çekilecek. İki üç gün de bu sahnelerle uğraştık. Etti otuz iki gün. Ama film hâlâ bitmemişti.

Bir de Uludağ'daki bazı mekânları filmde hem karlı, hem de karsız görmemiz gerekiyordu. Bu nedenle karda çektiğim sahnelerin yaz geldiğinde çekilecek karşılıkları da kalmıştı. Bunlar filmde iki kısım kadar yer tutuyordu. Bir ara daha verdik ve bu arada negatifler yıkandı, iş kopyası basıldı. Benim kurgu bilgim vardı, kurgulamaya oturdum. Bitirdiğimde, değil en iyi filmi çekmek, o güne kadar ülkemde üretilmiş en berbat filmi yapmış olduğumun ayırdına vardım dehşetle ve ciddi bir şoka girdim. Filme devam edemeyeceğimi anlamıştım.

Gittim Mine Coşkun'a; Ben kalan sahneleri çekmeyeyim, almam

gereken paradan da vazgeçiyorum dedim. Senaryoyu da size teslim edeyim, başka bir yönetmen tamamlasın diye de ekledim. İsmimin jenerikte yazılmaması koşuluyla yeni bir anlaşma yaptık. Benden kurtulacakları için çok sevindiler ve filmi Mehmet Muhtar tamamladı.

Düşman Âşıklar filmi sinemalarda da çok kötü iş yaptı, hiçbir ticari başarı sağlamadı ve yalnızca hatırladıkça utandığım kötü bir deneyim olarak yer aldı meslek yaşantımın içinde.

Bugün için filmi görmek olası değil, belki belediye depolarında çıkan yangınlarda yandı ya da gümüş çıkarmak için katillerin (!) elinde birçok negatif gibi yok oldu gitti.

1955 YETİM YAVRULAR ■ **Senaryo:** Memduh Ün ■ **Diyalog:** Avni Dilligil ■ **Görüntü Yönetmeni:** Turgut Ören ■ **Müzik:** Plak, Yorgo İlyadis ■ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ■ **Oyuncular:** Eşref Kolçak, Nimet Alp, Memduh Ün, Muhterem Nur, Reha Yurdakul, İhsan Aşkın, Salih Tozan, Belkıs Fırat, Muzaffer Nebioğlu, Danyal Topatan, Nazmi Ülgen, Öztürk Serengil, Hasan Ceylan, Mehmet Özekit, Atacan Boran, Uğur Kıvılcım, Halit Akçatepe ■ **Yapım:** Pars Film–Reha Yurdakul

İlk filmimden ağzım çok fena yanmıştı. Ben bu işi bilmiyorum, her şeyi yüzüme gözüme bulaştırdım demiştim kendime. Ama sonra da bu işi alıştırma yapa yapa öğrenebilirim belki, moralimi bozmamalıyım, azimli olur, sabır gösterirsem, başarıya ulaşabilirim demiştim. Aslında şanslıydım biraz da, çünkü diş doktoru Arşavir Alyanak'la birlikte kurduğumuz film şirketimiz vardı bu dönemde. Aramızda iş bölümü yapmıştık: Alyanak yönetmenlik yapıyor, ben de filmlerde oynuyor, yapım sorumlusu görevini üstleniyordum.

1954 yılında kral arkadaşım Reha Yurdakul'un babası öldü. Reha baba memleketi Burhaniye'ye gidip de döndüğünde, mirastan kendisine düşen 11.500 lirayı getirdi masanın üzerine koydu. Bana bir film

yap dedi. Bu kadar parayla film olmaz dedim. Bölge işletmelerinden de avans alırsın, nasılsa siz işleteceksiniz Yakut Filmde; arkadaşım olduğun için biraz çıkma yaparsın, yönetmen parası da almayacaksın, önemli rollerden de birini oynarsın diye ekledi. Düşündüm.

Ben bu işin en iyisini yapacağım derken, en kötüsünü, hatta kötünün de kötüsünü yapmıştım. Ama piyasada çok kötü filmler üretiliyor, bunların içinden birçoğu da büyük iş yapıyordu. Genelde koyu melodramlardı bunlar.

Acıklı hikâyelerin yanına eklenen göbek dansları, şarkılar, türküler komiklikler, kavgalar, mezar, ezan, ailelerinden kopup sokaklara düşen ve düşkünleşen çocuklu sahneler bu filmleri çok zenginleştiriyordu. Melodram türünde olan bu filmlerin malzemeleri Arap filmlerinden geliyordu; türün tartışılmaz ustası da Yeşilçam'da Muharrem Gürses'ti.

Reha bana bir hikâye anlattı, ama beğenmedim.

Bir Fransız filmi görmüştüm gençken; 17-18 yaşlarındaydım o sıralarda. Evli bir kadının militan bir kardeşi vardı, polisten kaçıyordu genç. Kadın kocasına söz edemiyordu bundan. Yaralı geliyordu bir gün militan, ablası yazlıktaki evlerine götürüyordu onu. Kocası uyuduktan sonra kardeşinin yanına gidiyor, yiyecek falan götürüyordu. Para toplayıp Fransa'dan kaçırmayı düşünüyordu kardeşini. Parayı denkleştirdiğinde bir gece vermeye gidiyordu. Fakat kocası şüphelendiği için önce uyuma taklidi yapıyor, ardından da karısının peşine takılıyordu. İki kardeşin vedalaşırken birbirine sarıldığı görülüyordu pencere perdesinde gölge olarak ve koca eşinin âşığıyla sarıldığını düşünerek, gizlice içeri giriyor, ikisini de öldürüyordu.

Biz bu hikâyeyi süsleyelim dedim Reha'ya. Militan yapmayalım genci, üzerine iftira atılan birini yapalım ve öykümüze çocuk ekleye-

lim, üvey ana koyalım. Çocuklar evden kaçsın, sokaklara düşsün, çeşitli serüvenler yaşasınlar. Büyüdüğünde ağabey bir iftiraya uğrayıp cezaevine girsin, çıktığında kötü işlere bulaşsın, yaralansın, ama kardeşi kocasına söyleyemesin dedim. Aynı gençliğimde gördüğüm filmdeki gibi, kadın, erkek kardeşine geceleri yardıma gitsin ve sonunda da kocası da durumun farkına varıp ikisini de öldürsün dedim.

Reha onayladı, ben de oturdum, senaryoyu yazdım. Diyalogları Avni Dilligil üstlendi. Eşref Kolçak ile Muhterem Nur kardeşleri, ben Nimet Alp'ın âşığı bar sahibini, yani kaçakçı kötü adamı, Reha Yurdakul Muhterem Nur'un kocasını oynadı. Nimet Alp o günlerin önemli bir dansözüydü. Hem dans ederdi, hem de türkü söylerdi. Büyük ticari kazanç sağlamış filmlerde oynamıştı. Esat Özgül'ün yönettiği *Vur Patlasın Çal Oynasın* bunlardan en bilineniydi. Bizim filmde de hem dans etti, hem şarkı söyledi, hem de rol oynadı. Oyuncu olarak da çok yetenekli bir kızdı, çok da iyi bir dansözdü. İş ahlakı da muhteşemdi. Dansözlük yaparken kendisini dağıtmaması, kişiliğinin ne kadar sağlam olduğunun göstergesiydi. Daha sonra mutlu bir evlilik yaptı ve Mersin'e yerleşti.

Eşref Kolçak Ses Opereti'nin bir dansçısıydı. Beyoğlu'nda, şimdiki Halep Çarşısı'nın içinde Ses Tiyatrosu temsiller verirdi, vodviller oynardı. Rauf Sim, Mürvet Sim, Ayten Kayalı, Rafet Gülerman gibi oyun-

culan hatırlıyorum. Perde aralarında balerinler ve baletler çıkardı sahneye. Reha Yurdakul, Eşref Kolçak, Yılmaz Duru gibi gelecek yılların sinema yıldızları vardı aralarında. Ayla Karaca ve Nimet Alp balerinlerden ikisiydi. Kırklı yıllardı. Eşref Kolçak'la Reha Yurdakul çok yakınlardı o zamanlar; yedikleri içtikleri ayrı gitmezdi. Eşref hem çok yakışıklıydı, hem de çok zampara.

Eşref'in parlamış olduğu film, Şinasi Özonuk'un çektiği *Affet Beni Allahım*'dı. Eşref 6-7 bin lira alıyordu o devirde, ama Reha'nın hatırına bin liraya oynadı. İyi bir oyuncuydu. Benden on yaş kadar küçüktü. Filmi çekerken de çok iyi anlaştık onunla. İlkeli bir oyuncuydu. Ayrıca kavga sahnelerinde de çok başarılıydı.

Muhterem Nur önceleri Lütfi Akad'ın yönettiği *Kanun Namına* ve Münir Hayri Egeli'nin *Söz Müdafaanındır* filmlerinde figürandan biraz büyükçe roller oynamıştı. İlk başrolü Baha Gelenbevi'nin yönetmenliğini yaptığı *Boş Beşik* filmiydi. Fuat Rutkay'ın sahibi olduğu Halk Filme bağlıydı. Zaman içinde oyunculuk serüveninde düşüş yaşadı.

İhsan Aşkın filmde boynuzlanan kocayı canlandırıyordu. O yıllarda altmışını devirmişti çoktan. Daha önceleri fagot sanatçısıymış Mızıkai Humayun Senfoni Orkestrası'nda. Müthiş bir tipti, hiç oynamasına gerek yoktu. Yüzü çok zengindi, insan olarak da çok iyi bir insandı. Ama alkol düşkünüydü, sabahtan geldiğinde çantasında mavi ispirto ve portakal getirirdi yanında. Portakal kabuklarını kimseye belli etmemeye çalışarak ispirtonun içine atar, zapa-zap dediği içkisini içerdi. Ama kendisinin sarhoş olduğunu, kimseyi rahatsız ettiğini görmedim hiç. İhsan Aşkın'la anılarım yalnızca ellili yıllara dayanıyor. Sonrasında ya ölmüş olmalıydı ya da sinemayı bırakmıştı, bilmiyorum. Ben o zamanlar çok hareketli biriydim, sinirli, kavgacı biri. Aşkın'ın değerini, yani bir fagotçu olarak, konservatuvar eğitimi almış biri olarak ta-

şıdığı değeri, müzik birikimini değerlendirebilecek durumda değildim. Futbolculuktan gelmiştim ve daha ayağı yere basan şeyler konusunda kafa yormuştum hayatım boyunca. Türk sanat müziği ve türküler dinlemeyi çok severdim. Gazinolara giderdim param olduğunda: Tepebaşı'ndaki Novotni'ye, Taksim'deki Kristal'e ve Maksim'e. Müzeyyen Senar, Safiye Ayla, Hamiyet Yüceses, Zehra Bilir'i, Selahattin Pınar'ı, Piyanoda Feyzi Aslangil'i, klarnette Şükrü Tunar'ı, Yorgo Bacanos'u gördüm dinledim sahnelerde. Klasik müzikle aram iyi değildi. Ama Imperio Arjantina adlı Latin Amerikalı bir kadının oynadığı filmde *Tosca* operasının bir aryasını dinlediğimde adeta mest olmuştum Bazı operaları, daha doğrusu bazı aryaları çok severek dinliyorum bugün de. Ama İhsan Aşkın'la müzik üzerine konuşmamız hiç olmamıştı sette. Benden en az otuz yaş büyüktü herhalde. Uğur Kıvılcım kız çocuğunu, Atacan Boran da onun ağabeyini canlandırdı başarıyla.

Atacan, Şişli'deki birçok filmin çekildiği Ses Film platosunun bekçisi olan emektar Haydar efendinin ya oğlu ya da akrabasıydı. Plato diye sözünü ediyorum aslında garajdan bozma salaş bir yerdi. Damı sadece sac kaplı olduğu için yazın cehennem gibi sıcak olur, kışın da aksine zehir zemberek soğuk olurdu. Oyuncular konuşurken ağızlarından duman gibi buhar çıkardı. Bunu önlemek için oyuncular ağızlarına buz parçası alırlardı. Halit Akçatepe de kötü çocuk rolündeydi.

Yetim Yavrular ilginç bir filmdi; koskoca Öztürk Serengil bar sahibinin koruması olarak figürandan biraz yukarıda bir rolde oynuyordu. Öztürk henüz bir hevesliydi, büyük bir filmde oynamamıştı daha Gençti, çok yakışıklıydı, saçları dökülmemişti daha, çok zayıftı. Çok iyi bir tipti, ama iş ahlakı çok iyi değildi o günlerde. İşe gelmedi bir gün, belli bir mazereti yoktu, bir daha da Öztürk'ü filmimde oynatmadım. Kara listem meşhurdu benim, herkes bilirdi bunu, böyle müna-

sebetsiz şeyler yapan insanları beş on sene, hatta yaşam boyu kara listeye alırdım.

Çekim sürecinde Eşref'i tabancayla vurduğum sahnede feci bir şey yaşadık. İkimiz karşılıklı ateş ediyorduk birbirimize. Eşref sakın yüzüme doğru ateş etme dedi. İyi ki söylemiş. Ben dikkat ederek ateş ettim, Eşref de harika vuruldu. Herkes çok beğenmişti planı, alkışlamışlardı. Sonra Eşref sıyırdı ceketini, bir baktık ki omuzu parçalanmış.

Şimdi anımsamadığım nedenlerle filme on beş gün ara verilmişti. Setçiler tabanca mermilerinin içini boşaltırlar, az barut bırakıp kovanın ağzını mumla kapatırlardı. Geçen zaman içinde mum suyunu kaybetmiş taşlaşmıştı. Demek ki, silahı Eşref'in yüzüne sıkmış olsam, bugün belki de bu değerli yıldızımızın yerinde kör biri olacaktı.

Filmi çekerken, usta kameramanım Turgut Ören ikide bir, amca çok yakın plan çalışıyorsun diye ikaz ediyordu beni sürekli. Ama Turgut'un dediklerine kulak asmadım, düşündüğüm neyse onu yaptım.

Filmi 6000 metre civarında negatifle çekmiştim; o günlerin ortalamasıydı bu. Sinemalarda oynayan kopya da yaklaşık 2800 metre civarında olurdu. Çekim sonrası kurguya ben oturmuştum, efsane Orhan Atadeniz'in yanında öğrenmiştim bu sanatı. Ben montaj masasında tekrar plan başlarını ve sonlarını kesip yere atıyordum, Reha da bunları topluyordu. Uzun bir parça atmıştım bir keresinde. Reha sandalyenin üzerine çıkmış, atılan parçayı rulo yaparak sarmaya çalışırken, birden dengesini kaybetti, sandalyeden düştü ve kolu çıktı. Oyuncu Niyazi Vanlı'nın Kasımpaşa'da oturan annesi çıkıkçılık yapardı. Reha'yı ona götürdük de kolu yerine oturttu kadın.

Filmi Yorgo İlyadis seslendirdi. Yorgo İlyadis'in adı jeneriklerde hep ses mühendisi olarak yazıldı. Aslında sesleri çeken operatördü. Radyo tamirciliğinden gelmeydi. Karamanlıydı, Türkçeyi iyi konuşur-

du. Kardeşi kameraman Kriton İlyadis de tüm zamanların en büyük ustalarından biriydi. Özellikle Osman F. Seden'in en başarılı çalışmalarını görüntülemişti. Yorgo İlyadis çok becerikli bir adamdı, on parmağında on marifet vardı. İlk oynamış olduğum *Damga* (1947) filminin kamerasını bile Yorgo İlyadis yapmıştı. Yorgo ses mühendisliğinde çok ince ayrıntılara inmezdi. Ses anlaşılmalı derdi; bunun altını çizerdi hep. Ses anlaşılmalıydı ve bu nedenle çok yüksek sesliydi o dönemde çekilen Türk filmleri.

Ellili yıllarda ilkel seslendirmeler olmasına rağmen bu sesler kırsal alanlardaki küçük sinemalarındaki ilkel makinelerde bile tane tane anlaşılırdı. Yorgo'nun ana ilkesi çok tutarlıydı yani. Bu nedenle çok aranılan bir adamdı. Yorgo özgün müzik kullanılacağı zaman müdahale etmezdi. Ama müzik döşemesi ona bırakıldığı zaman, yani filmde Batı müzikleri kullanıldığında kendi plak koleksiyonuna başvururdu. Ama çok plağı yoktu arşivinde. Yani Yorgo'nun seslendirdiği filmleri seyrettiğinizde hep aynı müzikleri duyardınız. Yorgo daha sonra Pesen Film stüdyosunda çalıştı, sahibi Nevzat Pesen'di. Canına kıydı Nevzat, borçlarını ödeyemedi diye. Stüdyoyu ben devraldım. Böylece Yorgo İlyadis'le bir süre beraber çalıştım. Öldüğünde Rauf Tözüm'ü getirmiştim yerine, ama iyi sonuç alamadık. Zaten kimse de alamazdı. Bu nedenle elimizdeki külüstür teypleri satmak zorunda kaldım. Bu yorgun aletlerle ses çekmek Yorgo'dan başka kimsenin başarabileceği bir iş değildi çünkü.

Sinemamızda ellili ve altmışlı yıllarda, azınlıklardan çok sayıda vatandaşımız çalıştı. Ömay Filmin *Karadeniz Postası* ve *Kanatlardan Türbe*, Işık Filmin *Son Gece* adlı filmlerini çeken Aram Gugasyan, yönetmen Atıf Yılmaz'ın Türk sinemasına kazandırdığı değerli kameraman Mike Rafaelyan Ermeni vatandaşlardandı. Ermeni vatandaşlardan

birçok da oyuncu vardı. Rum oyuncular arasında yalnızca Toma Balcı'yı hatırlıyorum, Türkiye çekiç atma şampiyonuydu. Orhan Atadeniz'in çektiği ünlü *Tarzan* filminde başrolü oynamıştı. Başka filmlerde de yer almıştı; ben ona *Aslan Yürekli Kabadayı*'da (1967) bir rol oynatmıştım. Rumlar daha çok teknik işlerde çalışıyordu. Yuvakim Filmeridis ve kardeşi Manasi Filmeridis kameramandı, en küçük kardeşleri Diyamandi Filmeridis ise kurgucu.

Yuvakim Filmeridis'le Yakut Filmin ilk yapımı olan *Hayat Acıları* filmini çektik. Bu filmdeki ortağımız olan Ceylan Filmin ortakları Antuan Rum, Nubar Ermeni, Albert de Yahudi'ydi. Antuan işletmeci, Albert sermayedar, Nubar da firmanın yurt dışından getirdiği filmleri gidip seçen kişiydi. Antuan filmi özellikle Yuvakim'in çekmesini istedi. Ona verilen para bütçemizi aşıyordu. Ama çekim sürecinde ne kadar isabetli bir iş yapmış olduğumuzu gördüm. Çünkü Yuvakim sinema duygusu çok gelişmiş bir görüntü yönetmeniydi ve ilk yönetmenliğini yapan Doktor Alyanak'a çok yardımcı oldu.

Üstelik önemli bir ticari başarı da yakaladık *Hayat Acıları*'yla. Bunda Yuvakim'in etkisi büyüktü bence. Film o zaman piyasada olan yanar negatife çekilmiş olduğundan, birçok film gibi Belediye'nin depo yangınlarında yandı kül oldu. Aynı filmde kardeşi Manasi asistanlık yapıyordu; ben daha sonra *Kahpe Dünya* (*Piç*) adlı filmimde çalıştım kendisiyle. Acar Filmin laboratuvar şefi Mihal Skarpetis'ti. Erman Filmin stüdyosunda İlya Pençoğlu adlı bir Rum genci vardı, negatif kurgusu yapardı. Bunlar hemen aklıma gelenler, daha birçokları vardı.

Yorgo kullanacağı plakları seçmeden önce sessiz kopyayı seyrederdi. Reha, Turgut ve ben de vardım seyrettiğimizde, Turgut Ören başladı filmin aleyhinde konuşmaya, atıp tutmaya. Şu sahneyi değiştirelim, o sahneyi oradan buraya alalım, amca, amma yakın çalışmışsın,

falan filan. Tek bir karesine dokundurmam dedim diklenerek. Bu filmin maddi manevi sorumlusu benim. Ben böyle tavır koyunca tırstılar tabii, dokunamadılar filme.

Filmin kopyası basıldı, sinemalara girdi. Bir koy, dört al. 55 bin liraya mal olan yapım 200 küsur bin lira para topladı.

Benim evimde buzdolabı yok o günlerde, çok kişinin evinde de yok. Reha buzdolabı almış, Reha her akşam karısına çiçek götürüyormuş, Reha Büyükada'ya yazlığa gitmiş, Reha şort giyip tenis oynuyormuş diye matrağa alıyorduk aramızda Reha'yı.

Sinemamızın ezeli düşmanı sansür başımızı çok ağrıttı çekim sonrası. Filmin sonunda üç kişi ölüyordu. Sansür kurulu tutturdu, üç kişi birden ölmesin, Eşref Kolçak yaşasın diye. Yapmazsak filmin gösterimine izin vermeyeceklerdi. Yeniden işe koyulduk, Eşref'in ameliyat olduğu bir sahne çektik. Çok tatsız bir şey oldu, ama çaresiz kalmıştık. Yeşilçam sokağının başlangıcı Büyük Emek sinemasıydı. Sinepop oradan aşağı doğru yürüyünce sağdaydı. Tam köşedeki dirsekte yer alan o zamanların ünlü kafesi Maskot'a figüranlar, sinemaya girmek isteyen hevesliler, rejisör adayları ve bazı oyuncular gelirdi. Ben orada Ekrem Bora, Öztürk Serengil, Zeki Alpan, Gülderen Ece, Ayfer Feray, Ferhan Tanseli, Ali Üstüntaş gibi oyuncuları görürdüm.

Ömay Film kafenin tam karşısındaydı, *Karadeniz Postası* filminde oynamıştım Ömay Filmin; arada sırada uğrardım yazıhanelerine. Reha Yurdakul'la orda karşılaşırdık.

Yetim Yavrular'a bugün baktığımda, koyu bir melodram olduğunu görüyorum. Senaryosunun çok eksik olması da bayağı canımı sıkıyor: Öykü kopuk kopuk ilerliyor. Bir bölüm çocuklarla gidiyor, bir bölüm Eşref'le gidiyor. Kız kardeşi olan Muhterem Nur bir süre yok oluyor.

Kurgu da oldukça kötü; özellikle bugünkü sinema anlayışına ters

gelen bir kurgu anlayışı egemen *Yetim Yavrular*'da. Çok fondü, çok süperpoze var. Fondüler ve süperpozeler makinelerle yapılmıyordu, çünkü öyle bir teknik yoktu. Elle yapılıyordu o yıllarda. Negatif siyanür denilen bir eriyik içine batırılıp çıkartılarak resim vardan yok olana kadar elle daldırılıp çıkarılıyordu. Süperpozelerde de önce yukarda anlattığım işlem yapılıyor, sonra atkı halinde birbirinin üzerine yapıştırılıyordu filmler.

Bağlantı acemilikleri de rahatsız etti beni. Sahne gece başlamış, sonra gündüz devam ediyor. Filmde iyi olan tek şey İstanbul diyeceğim, İstanbul görüntüleri harika. Bunun başlıca nedeni de kuşkusuz benim İstanbul'u çok iyi, hatta en küçük girdisine çıktısına kadar bilmemdi o yıllarda.

Ben kırklı yılların ikinci yarısında Elektrik İdaresi'nde çalıştığım zaman önce muhasebe bölümündeydim. Sonra Emekli Sandığı'na geçtim. Eşim Cahide benim yerime imza atardı yokluğum anlaşılmasın diye. Ama işten atılmadım, futbol takımının asıydım çünkü. Beni sonra fen müdürlüğüne kâtip olarak verdiler. Demokrat Parti iktidara geldiği zaman Müşteriler Dairesi reisi değişti ve benim görevimi başka birine verdi; benden daha aşağıda olan birine hem de. Ben de çıktım reisin yanına ve tartıştım. Rahattım, çünkü futbolcuydum orada, İETT olmasa başka bir takımda oynardım nasıl olsa. Odadan çıkarken de kapıyı sertçe çarpmıştım hatta. Biraz sonra reis beni tekrar çağırdı yanına. Baktım önünde dosyam duruyor. Fen Fakültesi'nde okumuşsun, ama burada kâtip olarak çalışıyorsun (Tıp Fakültesi'nin ilk sınıfı fizik kimya ağırlıklı olduğu için öyle adlandırılır, bugün hâlâ öyle mi bilmiyorum), harcanıyorsun, ben seni muayene servisine vereceğim dedi. Bu serviste yeni yapılan binalardaki elektrik tesisatının, fenni olarak cereyan vermeye uygun olup olmadığı kontrol ediliyordu İşte beni

oraya yardımcı verdi reis. Cemil Başpınar diye bir ustayla dolaşırdık bütün İstanbul'u. O zaman İstanbul'un nüfusu 450.000-500.000 filandı. Bu kadar bina yoktu. Günde sekiz on servis alıyorduk. Bu servisi yaparken ben bütün sokaklara girdim çıktım, ezberledim her yanı avucumun içi gibi. *Yetim Yavrular*'ı çekerken de belleğimde kalan o görüntüleri Turgut Ören'le beraber filme yansıttık.

Turgut Ören yönetmenle çok iyi iletişim kurar, somut öneriler getirirdi. Bir ayrıcalıktı onun gibi biriyle çalışmak. İlginç bir ayrıntı da Turgut'un şipşak fotoğrafçılıktan gelmesiydi.

1955 ÖP BABANIN ELİNİ ◾ **Senaryo:** Orhan Elmas ◾ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ◾ **Müzikler:** Batı Müzikleri: Fehmi Ege ve arkadaşları; Oryantal Müzikler: İsmail Şençalar ve arkadaşları; Türküler: Şemsi Yastıman ◾ **Ar Direktör:** Nazım İnan, Sohban Koloğlu ◾ **Oyuncular:** Nimet Alp, Kenan Büke, Memduh Ün, Mirella Monro, Tevhit Bilge, Salih Tozan, Sıtkı Akçatepe, Deniz Tanyeli, Muazzez Arçay, Ingeborg, Nihal Duman, Mahide Oyal, Çiğdem Kandora, Ayla Aygün, Arap Yaşar, Atacan Boran ◾ **Yapım:** Yakut Film

Öp Babanın Elini bir komediydi. Doktor Alyanak'ın yönettiği ve Kenan Büke ile Meral Körmükçü'nün oynadığı *Uç Baba Torik* adlı komedi filminin büyük başarı sağlamasının etkisiyle çekmiştim bu komedi filmini.

Aslında ortağım Doktor Alyanak'ın yönetecek zamanı olmaması, benim çekmeme neden olmuştu. Senaryo Orhan Elmas yazıyor jenerikte, ama onun değil aslında. Galiba Orhan bize kısa bir hikâye getirmiş, biz de bunu İstanbul Şehir Tiyatrosu oyuncularından Necdet Mahfi'ye vermiştik. Ama Necdet Mahfi filmin çekim günü geldiğinde senaryoyu teslim edemedi. Ben de oturdum kaba bir sahne sıralaması yaptım. Necdet Mahfi'ye ise her gün çekeceğimiz sahnelerin diyaloglarını yazıp bize göndermek kaldı. Ama gelenler laf salatasıydı. Kenan Büke'yle kafa kafaya verip düzeltmeye, komiklikler eklemeye çalışıyorduk her gün çekim öncesi.

Filmin ticari başarı sağlamamasını doğal buluyorum. Elli iki yıl sonra filmi yeniden seyrettiğimde dehşete kapıldığımı söyleyebilirim. Korkunç kötü bir film çekmişim çünkü. Sahnelerin birbirleriyle bağlantıları kesik, komedi filmi çekmeyi bilmediğim apaçık ortada. Besbelli ki Nimet Alp ile Mirella'nın danslarına güvenmişiz. Ama iki çi-

çekle bahar gelmemiş işte, çuvallamışım.

Sahnelerin bir kısmı Arabistan'a benzeyen bir yerde geçiyor. Ama dekorlarda fazla bir üslup bütünlüğü yok. Bir bölümünü Açık Hava Tiyatrosu'nda çekmiştik, bir bölümünü, İstiklal Caddesi'ndeki Anadolu Pasajı'nın altında, bir bölümünü de Sohban Koloğlu'nun yaptığı dekorlarda.

Kurguyu da ben yapmıştım. O zamanın şartlarında, şarkılara ve danslara çok güvendiğimiz için bunları uzun uzun bırakmışım. Arka arkaya sıralanıyor şarkılarla danslar, ama günümüzün kurgu anlayışına uygun değil. Filmi bugün yeniden kurgulasam 2800 metrelik filmden 2100 metre filan kalırdı herhalde. Ama bakıyorum gene de bayağı özenmişiz filme, özgün müzik yaptırmışız. Alafranga müzikleri devrin ünlü tango topluluğu Fehmi Ege orkestrası çalıyor. Alaturkaları da o günün önemli saz sanatçıları yorumlamış.

Yatırdığımız parayı ancak çıkarmışızdır diye düşünüyorum bu gösterişli yapım için. Kostümleri, Lütfi Akad'ın Erman Filme çektiği *Arzu ile Kamber*, *Tahir ile Zühre* filmlerinde kullanılan giysilerden sağlamıştık.

Filmde dansları tasarımlayan Jak Biçaçi kızların kıyafetlerine de katkıda bulunmuştu. Biçaçi ünlü, çok deneyimli bir koreografı. Ses Opereti'nin bütün balerin ve baletlerini yetiştirmişti. Birçok Türk filminde çalışmıştı. Doktor Alyanak'ın ahbabıydı. Hem dansların koreografisini yaptı, hem de bir sahnede dansözle beraber dans etti.

Filmde Mirella'nın danslarının koreografisini ise Yılmaz Duru yapmıştı. Mirella'nın dans ettiği sahnelerde sete gelmişti, kızın erkek arkadaşıydı o günlerde.

Nimet Alp koreograf istemezdi, kendi çıkartırdı danslarını. *Devrin* çok tanınmış bir dansözüydü, çalıştığı pavyonları, gece kulüplerini ka-

pı pencere kırmacasına doldururdu.

Kenan Büke benim Vefa Lisesi'nden arkadaşımdı. Benden bir yaş büyüktü. İyi futbol oynardı; Vefa futbol takımı birinci kümedeyken, A takımında da oynamıştı. Alyanak'ın çektiği *Uç Baba Torik* filminde oynamıştı. Çok iyi bir insandı. Belki çok büyük bir komedi sanatçısı değildi, ama bu film azıcık da olsa iş yapmışsa, bunda Büke'nin emeği büyüktü.

Filmde figüran oynayan Deniz Tanyeli daha sonra şöhreti yakalamış, bir yıldız olmuştu. Rum kökenliydi. Kısa süre sonra kameraman Memduh Yükman'la evlenip erkenden ayrıldı sinemadan. Deniz hem oyunculuğu, hem de görüntüsüyle, beyaz perde için biçilmiş kaftandı. Ayrılması sinema içi büyük bir kayıp oldu.

Dansçılar arasında yer alan Mirella ve Ingeborg iki yabancıydı ve o tarihlerde yolları nasılsa İstanbul'a düşmüştü. Ingeborg Almandı, Mirella'yı bilmiyorum. İkisi de Taksim gazinosunda sahneye çıkardı. Filmlerde de oynarlardı. Filmde biri kötü jönün sevgilisi ve öteki de dansöz kadınların çete başı rollerini üstlenmişti.

Çok sayıda oyuncu kullanmışız *Öp Babanın Elinde*'de; Salih Tozan, Tevhit Bilge, Sıtkı Akçatepe, Atacan Boran, Muazzez Arçay gibi.

Muazzez Arçay tiyatro kökenliydi Bir ara Renan Fosforoğlu'nun da eşiydi. Bizim birçok filmimizde oynamıştı, iyi bir oyuncuydu. Her türlü rolü üstlenirdi Sadece kötü, acımasız rolleri değil, sevecen anne ya da eli maşalı kaynana rollerini de aynı rahatlık ve ustalıkla yorumlardı. Ama seslendirmesini biraz zor yapardı. Sesinin kendisine has bir güzelliği vardı, o yüzden kendisini konuşturuyorduk dublajlarda. İş disiplini olarak mükemmeldi. Bana karşı da özel bir sevgisi vardı.

Zaten eski oyuncular iş disiplini olarak on numara insanlardı. Yalnız Salih Tozan azıcık farklıydı. Sabahları işe çıkarken kim onu evin-

den alıp götürürse onlarla çalışırdı gün boyunca. Çok yumuşak, çelebi bir insandı. İyimserdi. Tatlı dedikodu yapardı.

Atacan Boran çok becerikli ve açıkgöz bir çocuktu. Oyuncu olarak belki çok iyi değildi, duygusal sahneleri hissederek oynayamıyordu, ama hoplamalı zıplamalı sahnelerde tam istediğimiz gibiydi. Yaşı ilerlediğinde oyunculuğu bırakmış, ışıkçı olmuştu.

Tevhit Bilge'yi ben Vefa Lisesindeyken tanıdım. Özel Hayriye Lisesinde okuyordu, futbol takımındaydı lisenin. İyi futbolcuydu. Daha sonra Galatasaray'dan koptup, beş sene kadar birinci kümede harikalar yaratan Güneş takımında da oynadı. Oyunculuğu da futbolculuğu kadar başarılıydı. Onu sahnede ilk kez *Alabanda* adlı, Cemal Reşit Rey ve Ekrem Reşit Rey ürünü, oyuncuları arasında Safiye Ayla'nın da yer aldığı bir revüde seyretmiştim. Benden bir yaş büyüktü. Tiyatrocu olmasından kaynaklanan bir iş disiplini vardı, İnsan olarak da yumuşak, efendi, nükteli biriydi. Severdim Tevhit'i, arkadaşlığımız, dostluğumuz vardı.

Sıtkı Akçatepe Anadolu'ya turnelere çıkan tiyatrolarda oynayan bir sanatçıydı. Halit Akçatepe'nin babası, Leman Akçatepe'nin kocası, dünya iyisi bir adamdı. Evlerine gitmişliğim, yemeklerini yemişliğim vardı. Daha önce Ömay Filmden tanıyordum onu, *Karadeniz Postası* adlı bir filmde birlikte oynamıştık. Akçatepe Ömay Filmin yapım işlerine de bakardı. Yetmişli yılların ilk yarısında, *Hababam*'larda da oynattı Ertem Eğilmez onu. Kendisinden ne alacağınızı bildiğiniz zaman, bunu verebilen bir oyuncuydu. Özellikle Kürt taklidini çok iyi yapardı ve bu tarz rollerle meşhur olmuştu.

Filmde boksör rolü üstlenen Üsküdarlı Arap Yaşar, semtin haraç yiyen kabadayılarındandı. Deli Yaşar da derlerdi ona, dengeli bir insan değildi. Ama filmlere geldiği zaman hiçbir dengesizlik yaptığını gör-

medim. Benim ilk eşim Arap kökenliydi, bu nedenle Arap Yaşar beni severdi. Erken yaşta öldü. Otuzlu yılların ortalarında tanımıştım onu; Langa B takımında oynuyordum o sıralar. Üsküdar'a, Anadolu kulübüyle karşılaşmaya gitmiştik Maçta kavga çıkmış, Arap Yaşar araya girmişti. Biz de bundan yararlanıp, takım arkadaşlarımla, sahanın bitişiğindeki, bostanlara kaçmış, canımızı zor kurtarmıştık.

O devrin filmlerinde, Türk sanat müziği ve türküler canlı kaydedilirdi. Danslara yapılan eşlikler de öyle. Ama Batı müzikleri kullanıldığında plaklardan yararlanılırdı. Yakut Filmin ilk yapımlarından *Onu Ben Öldürdüm* adlı filmimizde Yorgo İlyadis, Çaykovski'nin *Patetik Senfoni*'sini kullanmıştı. Ben bu tarihten sonra Yorgo'nun seslendirdiği en az sekiz on filmde bu senfoninin çeşitli bölümlerini dinlediğimi hatırlıyorum.

1956 ANA HASRETİ ◾ **Senaryo:** Muharrem Gürses ◾ **Foto Direktörü:** Manasi Filmeridis ◾ **Müzik:** Şençalar Topluluğu (Şarkılar: Suzan Güven) ◾ **Oyuncular:** Deniz Tanyeli, Saltuk Kaplangı, Memduh Ün, Leyla Altın, Muazzez Arçay, Mümtaz Alpaslan, Eşref Vural, Belkıs Fırat, Hasan Ceylan, Muammer Gözalan, Hüseyin Güler, Asım Nipton, Memduh Karakaş, Avni Dilligil ◾ **Yapım:** Pars Film–Duru Film

Gişe başarısı vasatı geçmeyen *Ana Hasreti* bende iz bırakmayan çalışmalarımdan. Çekim ya da çekim öncesi süreciyle ilgili hiçbir anım yok diyebilirim neredeyse. Sözgelimi bu senaryonun bana nasıl geldiğini bile hatırlamıyorum. Muharrem Gürses'e aitmiş senaryo, jenerikte öyle yazdı. Gürses'in çektiği filmlerin iş yapması beni etkilediği için diyaloglara hiç dokunmamışım herhalde.

Ama kadroyu ben yaptım, bunu hatırlıyorum, bir de çekim sırasında Reha'nın parasının bittiğini. *Yetim Yavrular*'da kazandığı parayı har vurup harman savurmuştu çünkü. Bu nedenle filme ortak olarak, iyi bir yapımcı olan Naci Duru'yu almıştı. Jenerikte de yapımcı Duru Film yazıyor zaten.

Filmde kesintisiz çalışmamış, bir iki ay ara vermiştik, Reha'nın parasının bitmesinden kaynaklanmış olmalıydı bu.

Elli bir yıl sonra izlediğimde tüylerim diken diken oldu, ben bu di-

yaloglarla bu filmi nasıl çektim diye. Yalnızca mahkeme sahnesi ilginçti. Fransız yazar François Copin'in *Suçlu* adlı ünlü eserinden faydalanmışız. Eserdeki dramatik öğe bir yığın yerli yabancı filmde kullanıldı. Kanun adamı oğlundan ayrı düşüyor, çocuk da çeşitli maceraların ardından bir suçluya dönüşüyordu. Onu mahkemede yargılayan da babasıydı. Ama bizim filmimizde çocuk gerçek suçlu değildi, iftiraya uğramıştı yalnızca.

Senaryoda yığınla eksiklik de gözüme çarptı. Kıza piç diyorlar, tamam piç, ama kız gitti annesini buldu; peki şimdi insan babasını sormaz mı, kim diye merak etmez mi?

Benim oynadığım filmin kötü adamı kız kardeşlerini barda çalıştırıyor, para kazanıp getirsinler de kendi afiyetle yesin diye. Ama kötü adamın bu paraları nerede yediği hiç belli değil, kumar mı oynuyor, içki mi içiyor? Ayrıca kız kardeşler barda neler yapıyor, bunlar da hiç belli değil, yalnız lafta geçiyor.

Bu konu alınıp doğru dürüst bir film yapılsaydı, bence fazlasıyla iş yapardı, çünkü malzeme birinci sınıftı, *Avare* filminin hikâyesiydi. Yüz kere çekilmiş, yüz keresinde de kapı pencere kırmış evrensel bir konuydu, Fransızlar bile çekmişti. Ben gençliğimde izlemiştim. Başrollerde Pierre Blanchard ve gerçek oğlu Gilbert Gil oynuyordu. Sözün kısası, kötü bir senaryodan yapılmış kötü bir film *Ana Hasreti*.

İhsan Tomaç *Şafak Sökecek* adlı bir film çekmişti daha önceleri. İlkel bir çalışmaydı, ama ulusal duygulara seslendiği için bayağı iş yapmıştı. Hırpani kılıklı bir delikanlı üstlenmişti başrolü, Saltuk Kaplangı'ydı bu. Ben de bundan etkilenip başrolü Saltuk'a verdim. Ayrıca Saltuk, Rıza Ateş'in çektiği, büyük hasılat yapmış *Çoban Ali* adlı filmde de oynamıştı. Vasfi Rıza'nın anılarını okuduğumda, Saltuk'un Şehir Tiyatroları'ndaki marifetlerini de öğrendim. Saltuk bu filmde çok ba-

şarısız, ama yakışıklı ve güler yüzlü biri olduğu için alıp oynatmışım işte. Saltuk'la epey filmde çalıştık aslında; benimle *Güllü Fatma* ve *Yetim Ömer*'de, Doktor Alyanak'la da *Yaban Kız*'da. En son *Ayşe'nin Çilesi*'nde hem oynamış hem asistanlığımı yapmıştı.

Leyla Altın bizim şirkette *Yaban Kız* filminde oynamıştı daha önce. Şehir Tiyatrosu oyuncusuydu. Aynı tiyatro oyuncularından olan Aslan Altın'ın kardeşiydi. Çok iyi huylu bir kızdı, iş ahlakı on numaraydı. Hiç zorlanmadım onunla çalışırken. Ama Leyla Altın ne yazık ki hiçbir zaman yıldız olamadı. Rus kökenliydi galiba.

Avni Dilligil çok parlak bir kişilikti. Sanatçılığı oyunculukla sınırlı değildi. *Benli Emine* adlı harika bir film de yönetmişti. Nilüfer Sezer oynamıştı başrolünde. Film hakkında çok iyi eleştiriler çıkmıştı basında. Tiyatroda ilk kez *Fidanaki* adlı oyunda seyretmiştim Avni Beyi. On sekiz yaşındaydım o zaman. Çok iyi bir oyuncuydu. Gerçi biraz tiyatro kokardı yorumları, ama iyi denetlendiği zaman çok başarılıydı.

Bazı oyuncularla çalışırken iyi bir işbirliği gerçekleştiriyorsunuz ve bu beraberlikten doğan sinerji sizi başarıya götürüyor. Bu nedenle bu oyuncuyla bir daha çalışayım, bir sonraki filmimde de kendisine bir rol bulup oynatayım diyorsunuz. Belkıs Fırat da bunlardandı işte. Çok iyi bir kadındı ayrıca. İşine dört elle sarılmış oyuncuların benim için her zaman ayrı bir yeri oluyordu. Ben de her zaman öyle oyuncularla çalıştım zaten. Starların dışında Salih Tozan, Ahmet Kostarika, Haydar Karaer, Hüseyin Güler, Hasan Ceylan, Hakkı Haktan, Mehmet Ali Akpınar, Danyal Topatan gibi. Ne yazık ki çoğu bugün hayatta değil. Allah rahmet eylesin hepsine.

Ben filmlerime oyuncu seçerken tipe çok önem veriyordum. Eşref Vural bu bağlamda şahane bir örnek oluşturuyor. Eşref'i alıyorsun iyi adamı oynatıyorsun iyi adam oluyor, kötü adamı oynatıyorsun kötü

adam oluyor, cahil bir adamı oynatıyorsun cahil bir adam oluyor. Belki çok iyi bir oyuncu değil, ama giydirdiğin elbiseyi iyi taşıyor üstünde, zımba gibi oturtuyor. Elbise asla sırıtmıyor Eşref'in güçlü bedeninde. Yıllar sonra *Yaprak Dökümü*'nde de oynatmıştım. Yine başarılıydı. Kemal Filmin nerdeyse bütün filmlerinde gözükürdü Eşref. Kasımpaşa'da büyük bir kahvesi vardı. Bütün kahve sahneleri onun kahvesinde çekiliyordu. O senelerin filmlerinde de bu tür sahneler çok oluyordu zaten. Eşref güreşçiymiş gençliğinde, ama şampiyon güreşçilerden değil.

Hüseyin Güler'i bana ilk kez *Düşman Âşıklar*'da getirdiler. Çalışırken çok iyi bir insan olduğunu gördüm. Fizik olarak da sinemaya yatkındı. Boylu boslu aslan gibi bir delikanlıydı. Sette bulunduğu süre içinde de her şeye yardımcı olurdu. Çok filmde oynadı. Özellikle kavga sahnelerinde çok başarılıydı. Ufak ya da büyük rol ayırt etmezdi. *Üç Arkadaş*'ta da küçük, ama hatırda kalıcı bir rol üstlenmişti.

1956 PİÇ (KAHPE DÜNYA) ☙ **Senaryo:** Dr. Arşavir Alyanak ☙ **Foto Direktörü:** Manasi Filmeridis ☙ **Ar Direktör:** Saim Nahit Bilge ☙ **Müzik:** Plak ☙ **Oyuncular:** Lale Oraloğlu, Muhterem Nur, Turgut Özatay, Nazım İnan, Nubar Terziyan, Rukiye Göreç ☙ **Yapım:** Yakut Film

Senaryosunu Doktor Alyanak yazmıştı bu melodramın. Sevdiği adamın zoruyla yeni doğmuş bebeğini sokağa atmak zorunda kalan bir pavyon kadınının acıklı öyküsünü anlatıyordu. Kız büyüyor, başına gelmedik kalmıyor, annesinin çalıştırdığı randevuevine düşüyordu yolu. Ve anne bilmeden satıyordu kızını. Kadının dostu da tecavüz etmek istiyordu kıza. Böyle kopkoyu bir melodramdı işte.

Filmde Lale Oraloğlu, Muhterem Nur, Nazım İnan, Turgut Özatay oynuyordu başrolleri.

Filmin final sahneleri Şişli meydanındaki bir apartmanın damında çekildi. Benim oturduğum evin bitişiğindeki apartmandı. O sahnelerdeki bebeği bir yaşını henüz doldurmuş kızım Sevda oynuyordu. Bu final sahnesiyle ilgili bir ayrıntıyı hiç unutamıyorum. Şubatın en soğuk günlerini yaşıyorduk İstanbul'da ve final sahnesini çektiğimiz gün bizim ulusal takımımız tarihi Macaristan zaferini yaşatmıştı bize. Bir yandan o zor sahneyi çekiyorduk damda, kiremitler üzerinde; bir yandan da sette pilli radyomuzun çevresinde toplanmış maçı dinliyorduk.

Maçı 3-1 kazanmıştı ulusal takım.

Biz apartmanın altıncı katında oturuyorduk. Asansör yoktu apartmanda. Doksanbeş basamak merdiven çıkarak varıyorduk oturduğumuz kata. Sevda bir yaşlarında filandı. Sevda'yı hava almaya, güneşlenmeye çıkartırdık. Dönüşte kucağıma alırdım kızımı. Kilosu o zamanlar üç dört kiloydu olsa olsa, ama beşinci altıncı kata geldiğimde on beş kilo gibi olurdu.

Sevda büyüdü, yüzme şampiyonu oldu, yedi dalda Türkiye rekoru kırdı. Alman yüzme takımı geldiğinde 400 metrede ikincilik kazanmıştı. Almanlardan bir yüzücüyle arkadaş olmuş, Marion isimli bu yüzücü de kendisini Almanya'ya davet etmişti. Sevda'yı Almanya'ya gönderdim, yetmişli yılların başıydı, daha iyi yüzer ve eğitimini de orada tamamlar diye. Ama ne yazık ki bir düş kırıklığı yaşadım. Çünkü daha kötü bir yüzücü olarak geldi. Burada girdiği yarışlarda döküldü. Sonra da yüzmeyi bıraktı. Şimdi evli, iki çocuğu var.

Piç iyi iş yaptı, 7 numaralık bir ticari başarı sağladı.

Karlı bir sokak dekoru kullanmıştık filmde. Kadının öz kızını bıraktığı bir çeşme yalağı yapmıştık. Çok başarılı bir dekor olmuştu. Kar yağıyordu, yerler kar tutmuştu. Tevhit Bilge'nin abisi Saim Nahit Bilge gerçekleştirmişti çevre düzenini, Kemal Filmin Tepebaşı'ndan Kasımpaşa'ya inen yokuştaki platosunda.

O zamanlar Yakut Filmin filmlerinin çoğunu Doktor Alyanak çekiyordu. Senaryosunu kendi yazdığı filmi ben neden çektim, bunu hiç hatırlamıyorum. Altmış öncesi sürekli çalıştığım kameramanım Turgut Ören'in de bu filmde neden çalışmadığı çıkmış belleğimden. Filmi görüntüleyen Manasi Filmeridis de başarılıydı.

Yeşilçam'ın o günkü sinemacıları, azınlıklar olsun, Türk teknisyenler olsun, çok muntazam ve ilkeli insanlardı. Manasi, Yuvakim Filme-

ridis'in abisiydi, kardeşinin asistanlığını yapmıştı bir süre. Yuvakim laborantlıktan gelmeydi ve son zamanlarında, Ertuğrul Muhsin'in filmlerinden bazılarını da çekmişti. Mükemmel bir fotoğraf direktörüydü ve sinemayı çok iyi biliyordu. Yönetmenlik de yapabilirdi istese, hem de en iyisinden; ama neden yapmadı bilmiyorum. Aynı yaşlardaydık herhalde. Onunla ilk kez 1951 yılında Doktor Alyanak'ın *Hayat Acıları* adlı filminde çalışmıştık. Yuvakim İpek Filmde yetişmişti. Yuvakim ben bu filmi çektiğim sıralarda Güven Film şirketini de kurmuştu. Yapımcı olarak da epey film üretti. Atıf Yılmaz'ın yönettiği konusu Kore Savaşında geçen *Şimal Yıldızı* filmiyle Muharrem Gürses'in yönettiği *Yetimler Ahı* filmlerini hatırlıyorum. Bazılarının fotoğraf direktörlüğünü de yapmıştı. Bana da Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'ini yaptırmak istemişti. Ama o tasarı gerçekleşememişti. Manasi ise orta karar bir fotoğraf direktörüydü. Çektiği çıkan, ama özelliği olan bir kameraman değildi. Küçük kardeşleri olan Diyamandi Fimeridis iyi bir kurgucu ve çok tatlı bir gençti. Üç kardeşi de çok severdim.

Filmin sanat yönetmeni Saim Nahit Bilge eğitimli biriydi, Güzel Sanatlar mezunuydu. Tiyatro dekorları da yapmıştı. Biz filmi çektiğimiz tarihlerde Kemal Filmde çalışıyordu. Zare Ciritan adlı müthiş yetenekli bir marangoza yaptırırdı tasarımladığı bu dekorları. Resme büyük yeteneği vardı Saim Bilge'nin. Çeşmeyi de kendisi çizmişti. Ama yapım kısmını Zare Ciritan gerçekleştirmişti. Zare'yle birçok filmde çalıştık birlikte. *Hayat Acıları*'nda, platoda bahçe yaptığımızda ben de çalışmıştım o dekorda. Elimden her türlü iş gelirdi çünkü.

Yeşilçam'da ellili yıllarda çekilen filmlerde makyör kullanılmazdı. Hem paramız yoktu bu işler için, hem de makyörlerin sayısı aşırı azdı o günlerde. Ya kendimiz yapardık ya da setçilere teslim ederdik bu işlemleri. Bu nedenle Lale Oraloğlu ile kızı Muhterem Nur arasında yal-

nızca dört beş yaş fark gözüküyor. Rahatsız etti beni bu ayrıntı.

Filmde kötü adamı oynayan Nazım İnan'ın, Hasnun Galip sokakta, Galatasaray kulübünün karşısında Selçuk adlı ressamla ortak film afişleri üreten bir atölyeleri vardı. Selçuk afişleri yapar, Nazım İnan da pazarlardı. Selçuk Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisi resim bölümünden mezundu, Nazım da oradandı galiba. Ama ne resim, ne afiş yaptığını hiç görmedim. 1954 yılında ön taraftaki tam Galatasaray kulübüne bakan oda ile penceresi olmayan bir odayı bize, yani Yakut Filme kiralamışlardı. Onlar arka taraftaki karanlıkça olan odayı kullanırlardı. *Yetim Yavrular*'ı çektiğimizde biz o yazıhanedeydik, çok iyi hatırlıyorum. Karanlık odayı depo olarak kullanır afişlerimizi ve malzemelerimizi koyardık. Nazım İnan arkadaşımdı benim. Yumuşak bir insandı, çok yakışıklıydı. Bir doksana yakın boyu vardı. Karşı binadaki yaşlıca bir Rum kadına aşıktı. Afiş işlerinin dışında da senet kırardı, tefeciydi yani. Özellikle kameramanım Turgut Ören aldığı bütün senetleri Nazım'a kırdırırdı. Oyuncu olarak Çetin Karamanbey'in keşfiydi. İlk kez onun çektiği *İstanbul Canavarı* filminde başrolde oynamıştı. Benim ilk filmim olan *Düşman Âşıklar*'da da oynadı. Bu film için onu seçmemde bu arkadaşlık ve yakın ilişkiler rol oynamış sözün kısası. Ama Nazım oynayamamış, onu oynatma imkanı yoktu çünkü. Hayatı çok hafife alan biriydi. Derinlemesine duyguları olan biri değildi. Görüntü olarak çok düzgündü düzgün olmasına da ondan verim almak deveye hendek atlatmaktan bile zordu.

Keşke kendim oynasaydım demek geliyor içimden, şimdi filmi yeniden izlediğimde. Ama Doktor Alyanak beni oyuncu olarak pek tutmazdı. Ortaklığımız içinde tatsızlık olmasın diye de ben ısrar etmemiş olmalıyım Nazım'ın yerine oynamak için.

Muhterem Nur'un hayatı eziklik içinde geçmişti. Bu nedenle böyle

rolleri çok iyi oynuyordu. Çok küçük yaşlardayken fabrikalarda çalışmıştı. Boyu kısa olduğu için makinelere yetişemezmiş, ayağının altına tahta yükseklik koyarlarmış. Çok cefa çekmiş biriydi, göçmendi sanıyorum. Boşnak kökenliydi.

Lale Oraloğlu başarılı bir tiyatro oyuncusuydu. Bu film için de uygun görmüştük Doktor'la. Aldığım verimden çok memnunum. O zamanlar Ali Oraloğlu'yla evliydi. Akşam iş bitiminde Ali gelip alırdı onu setten. Ali Galatasaray takımında topçuydu. Üç Ali vardı o günlerde Galatasaray takımında, Spor Ali, Hıyar Ali ve Sarı Ali. Oraloğlu bu Hıyar lakaplı olan Ali'ydi sanıyorum. Spor Ali sonradan içişleri bakanlığı yapmıştı. Lale Galatasaray'da şampiyon bir kürekçiydi. Kolay çalışmıştım kendisiyle, çok uyumluydu, ukala değildi. Filmde de çok başarılıydı.

Nubar Terziyan'ın eşi rolündeki Rukiye Göreç'le *Günahkâr Baba*'da çalışmıştık. Orada kötü bir kadını başarıyla oynuyordu. Fiziği bu tür rollere yatkındı. Ayrıca iyi oyuncuydu. Ses Tiyatrosu'nda çalışmıştı. Tiyatro deneyimi de vardı. Doktor Alyanak'ın da ahbabıydı. Ertem'le evli değildi o zamanlar. Rukiye çok sigara içerdi. Ertem de çok şikâyetçiydi bundan. Ama Hamza Fidan'a yaptığı yardım unutulmazdı doğrusu. Hamza, Halil Kamil'in film stüdyosunda hademeydi. Ellilerin ortalarında Halil Kamil karısından ayrılmak istediğinde Hamza'ya yalancı şahitlik yaptırmak istemiş, bizimki de kabul etmeyince işinden olmuş. Sonra bizim yazıhaneye geldi. Bir süre sonra dizindeki problem rahatsız etmeye başladı. Kemik veremi vardı. Parasal durumum kısıtlı olmasına rağmen Hamza'yı ameliyat ettirdim. Ertem'le beraber planlamıştık. Ben ameliyat ettirecek, ameliyat sonrası bakımını da Ertem üstlenecekti. Hamza'nın ayağı alçılıydı üç ay süreyle Ertem'in evinde yattı. Rukiye'nin Hamza'ya yaptıkları unutulmazdı. Koskoca

adamın altına sürgü sürüyor, poposunu temizliyordu.

Melodram türü filmlere ellili ve altmışlı yıllarda özellikle eleştirmenler ve aydınlar çok aşağılayan gözlerle bakarlardı. Bu nedenle *Üç Arkadaş*'a kadar çektiğim bu tarz filmlerimi ben de belli bir koşullanmışlıkla iyimser gözlerle değerlendiremiyorum. Ama bu filmlerimin de içlerinde yer yer başarılı çekilmiş sahneler var, ben böyle görüyorum. Dikkatle bakılıp incelenirse ilerde iyi bir yönetmen olacağım görülüyor bu filmde.

1957 YETİM ÖMER ■ **Senaryo:** Nejat Saydam-Memduh Ün ■ **Foto Direktörü:** Hayrettin Işık ■ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ■ **Müzik:** Nevzat Ekmekçi ve arkadaşları; Türküler: Celal Adanalı, Nihat Mercanlı ■ **Oyuncular:** Muhterem Nur, Saltuk Kaplangı, Memduh Ün, Birsen Kaplangı, Reha Yurdakul, Alev Akmansoy ■ **Yapım:** Pars Film

Pars Film yapımı olan *Yetim Ömer*'i Yakut Film yapımı olan *Güllü Fatma (Zeynep'in Aşkı)* ile birlikte Şile'de çekmiştim. Ama iç içe çekilmedi bu iki yapım, aynı oyuncu kadrosu ve teknik ekiple art arta çektik.

Saltuk Kaplangı başroldeydi. Muhterem Nur ise yeni yeni parlıyordu o devirde, baş kadın rolünü o üstlenmişti. Kötü adam rolü yine bana kalmıştı; sert yüz ifadem, atletik bedenimle bu rollerde başarılıydım, alçakgönüllülük göstermem gerekmiyor.

Birsen Kaplangı filmdeki önemli rollerden birindeydi. Daha önce Doktor Alyanak'ın çektiği *Günahkâr Baba* adlı filmimizde çocuk rollerinden birini oynamıştı. Ama arada geçen üç yıl içinde bayağı serpilmiş, bir genç kız görüntüsü kazanmıştı. Şehir Tiyatrosu oyuncusuydu, hem de iyi bir oyuncuydu. İş disiplini de çok iyiydi. Her türlü zorluğa gıkını çıkarmadan katlanırdı. Finale doğru, kendisinden çok daha ağır olmasına karşın Muhterem Nur'u metrelerce sırtında taşımıştı kızgın kumların üzerinde.

Filmi şimdi izlediğimde bu sahnelerin çok uzun kullanıldığını gördüm. O zamanki kurgu anlayışı bugün epey sırıtıyor. Oysa kurguyu dönemin en iyilerinden Ertem Göreç yapmıştı. Galiba bu birlikte ilk çalışmamızdı Ertem'le. *Bir Serseri* filmini çektiğimiz sıralarda Turgut Ören'le Mecidiyeköy'de, Yakut-Ören adını verdiğimiz bir stüdyo kurmuştuk. Turgut Yeşilçam sokağında kamera tamir eden deneyimli Halit ustaya bir matibo yaptırmıştı. Banyo küvetlerini kime yaptırmıştı

anımsamıyorum. Filmler bunlarla yıkanır basılırdı. Kurguyu da orada yapardık. Yalnızca seslendirmeler için başka bir stüdyoya giderdik. Yakut-Ören'de kurgucu Ertem'di. Ertem'le oradan arkadaş ve dost olmuştuk.

Muhterem Nur

Danyal Topatan köyün kötücül yarım akıllısında bayağı iyiydi. Danyal Topatan Mersin kökenli. Orada tiyatro yapmış, İstanbul'a geldiğinde iyice dağıtmış esrara başlamış, benim tanıdığımda Tophane hamamında yatan bir berduştu. Önceleri set işçiliği yaptığını anımsıyorum. Sonraları sayısız filmde oynadı, Türk sinemasının simge yüzlerinden birine dönüştü. İyi bir oyuncuydu da. Berduşlukla ilgisi kalmamıştı, aklı başında, iş disiplini olan ve çok ahlaklı bir insandı. Yönetmen Jules Dassin'in İstanbul'da çektiği *Topkapı* filminde de bir rol üstlenmişti. Kendisininde gülerek anlattığı bir olayı hatırlıyorum. Film sesli çekiliyor İngilizce. Danyal arkadaşına "Beni takip et" anlamında "Follow me" diyecek. Ağzının içinde bir şeyler mırıldanıyor, 4-5 çekim hep aynı sonra yönetmen ne yapmış hatırlamıyorum.

Yetim Ömer'in tartışmasız yıldızı iki yaşındaki çocuk oyuncu Alev Akmansoy'du. Devlet Tiyatrosu oyuncusu Tekin Akmansoy'un kızıydı. Tekin'in eşi Şile'de tatil yapıyordu o sıralarda, ben yanında görmüştüm çocuğu. Senin çocuğu filmde oynatabilir miyiz diye sordum. Oynat, ama beceremez, daha çok küçük, yapamaz dedi. Ama Alev hem

oynadı, hem de harikalar yarattı.

Yetim Ömer'deki kameramanım Hayrettin Işık'la daha önce çalışmamıştım. Ama arkadaştık onunla. Birkaç film daha çektikten sonra İsveç'e gitti. Bir süre sonra döndü, birkaç film daha çekti. Şimdilerde ne yapıyor bilmiyorum. Benden dört beş yaş küçüktü. İyi anlaşmış, verimli çalışmıştık çekim boyunca. Her filmimde olduğu gibi bütün çerçeveleri ben yapıyor, bütün provaları vizörden izliyordum. Yani hep kameranın arkasındaydım. Ben kamerayı, plan çekilmeden önce her şey son haline geldikten sonra teslim ederdim kameramana, değişmez alışkanlığımdı bu.

İlk kez şöyle bir şey yaşadım: Filmin son günüydü. Hayrettin'in İstanbula dönmesi gerekiyor. Hayati bir mesele. Neden asistanına bırakmadı hatırlamıyorum. Hava güneşli, çekilecek sahne çok uzun değil. Bana 11 diyaframla sahneyi çek tamamdır dedi. Çektim, tamamdı.

Filmi 20 gün civarında çektim, işi 7 civarında oldu.

1957 ZEYNEP'İN AŞKI (GÜLLÜ FATMA) ■ **Senaryo:** Muharrem Gürses (*Güllü Fatma* oyunundan) ■ **Foto Direktörü:** Hayrettin Işık ■ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ■ **Müzik:** Nevzat Ekmekçi; Solistler: Celal Adanalı, Nihat Mercanlı ■ **Oyuncular:** Muhterem Nur, Saltuk Kaplangı, Alev Özgün, Mehmet Özekit Muazzez Arçay, A. Alyanak, Semih Sezerli, Danyal Topatan, Faik Coşkun, Hüseyin Güler, Mehmet Işık ■ **Yapım:** Yakut Film

Senaryo bir oyundan uyarlandı. Eski tulûat tiyatrocularından Nuri Genç *Güllü Fatma* başlıklı bir oyun getirmişti bana. Ben de senaryolaştırsın diye, melodramların tartışılmaz kralı Muharrem Gürses'e verdim bu oyunu. Muharrem Gürses'in *Yedi Köyün Zeynepi* (Deniz Tanyeli başroldeydi) ve *Yetimler Ahı* filmleri (Muhterem Nur oynamıştı) çok iş yapmıştı, ben de ticari başarı sağlamak amacıyla senaryoyu olduğu gibi, noktasına virgülüne dokunmadan çektim. Bugünkü anlayışımla bu filmi şimdi kurgulasam, herhalde on kısımdan beşe inerdi. Cidden çok kötü bir film çünkü, aşırı da sarkık. Çok sıradan, anlamsız konuşmalara, şarkılara türkülere esir düşmüşüm.

Az şey kalmış belleğimde çekimlerle ilgili. Şile'nin Alaçalı köyünde köylülerin bize önce yardım ettiğini anımsıyorum hayal meyal. Ama filme aldığımız davullu zurnalı sahnelerin ardından, işittik ki, Deccal

geldi köye demişler. Ertesi gün düşmanca bir tavır aldılar. Sonra bizim Deccal olmadığımızı anlamışlardı da aramız düzelmişti.

Her filmimizde olduğu gibi tatsız bir anım da sansürle ilgili. Final sahnesinde, Saltuk uzun havanın hüzünlü eşliğinde Muhterem Nur'un ölüsünü kucağında taşıyordu. Muhterem Nur'un yakın planı, Saltuk Kaplangı'nın yakın planı, işte boy planlar filan derken, biz uzun havanın tamamını dinleyelim diye sahneyi epey uzatmışız. Denetim de buna taş koymasın mı! Çok kanlı, kesin bu planları, kısaltın dediler. Biz de çok uzak resimde Muhterem Nur'u taşıyan bir Saltuk Kaplangı'yla yetinmek zorunda kaldık ve zaten yetersiz olan film iyice güdükleşmiş biçimde sona erdi.

Köy düğünü filmin en başarılı sahnesiydi. Ayrıntılı çekmişim, uzun uzun. Köylülere sormuştum bir düğün nasıl olur diye, onlar da şöyle olur, böyle olur diye anlatmışlardı. Onlara uyarak çekmiştim. Araya karışan şarkılar, türküler kızın ruh halini betimleyen davranışlar da eklenince sahne başarılı olmuştu.

Filmde Üsküdar cezaevinde çalışmıştık. Cezaevinin müdürü Üsküdar'dan eski arkadaşım Vahdet'ti. Çekim de büyük kolaylık sağladı hem de cezaevi müdürünü oynadı; bir taşla iki kuş vurduk böylece. Filmi şimdi izlerken mahkûmların arasında Arap Celal'i de gördüm. Arap Celal sonraları onlarca filmde figüran ve küçük roller de oynadı. Figüran mıydı, yoksa o sırada cezaevinde mi yatıyordu, bunu kesinleyemeyeceğim. Ama Arap Celal cezaevinde yatmıştı bir ara, karısını öldürmüştü galiba, görüldüğü planlarda da saçı kesikti zaten.

Film özellikle kırsal alanlarda, yani Anadolu'da ticari başarı kazandı, iyi iş yaptı. Bunun nedeni belki de yaslandığımız türküler ve şarkılardı ya da acıklı insanlık durumlarıydı, bilmiyorum. Dramatik yapı güçlüydü, ama çok aşağılarda kalmıştı film çok sallandığı için. Muhte-

rem Nur büyük bir yıldız değildi o günlerde, ama başarılı oynamıştı rolünü.

Saltuk öyküde kavalıyla Muhterem'i kendisine âşık ediyordu, fakir bir çobandı kendisi, garipti, biçareydi, ama müziğiyle etkiliyordu köyün güzel kızını. Şimdi baktım da Saltuk kavalı tutmasını bile becerememiş bu sahnelerde; ben de nasıl tutulacağını bilmediğim için denetleyememişim onu. Ama yerli filmlerde zaman zaman ömründe hiç keman çalmamış oyuncuların yayları öylesine sürttüğünü görüyoruz; *Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu*'da Ekrem Bora'nın udu inanılmaz biçimde çalışını ya da *Düttürü Dünya*'da Kemal Sunal'ın klarneti yanlış tutuşunu ve üfleyişini izliyoruz. Saltuk'un başka bir falsosu da cezaevinde ve köyde söylediği uzun hava ya da türkülerde kazık yutmuş gibi öylece kalmış olması, yani azıcık dudağını oynatmakla yetinmiş olmasıydı. İnsan söylediği şeyle özdeşleşir, örtüşür, yani bir sanatçıysa eğer özdeşlemek zorundadır. Bu olmazsa olmazıdır müzik sanatının. Oyuncu söylediği şarkıyı hissetmeye çalışmazsa rolünü yorumlamakta sınıfta kalır, seyirciyle de iletişime geçemez haliyle. Saltuk da sınıfta kalmış bence. Biz yönetmenler fazla üzerinde durmuyoruz bunların. Doğal olarak da çok yanlış yapıyoruz.

Filmin oyuncularından ortağım Arşavir Alyanak diş doktoruydu. Ayrıca Ermeni tiyatrolarında oyunculuk da yapardı. *Damga* filminde oynarken 1947 yılında tanımıştım onu. Yumuşak, efendi, ama çok efendi biriydi. Filmin yapımcısı Hürrem Erman'ın da dostuydu. Hürrem bey Alyanak'ın çok iyi bir diş doktoru olduğunu söylemişti, ben de çekim sonrası dişlerimi Arşavir'e tedavi ettirmiştim. Baş başayken onunla hep sinema konuşurduk. Alyanak orta karar bir oyuncuydu. Sanatçı bir aileden geliyordu. Babası Agop Efendi Türk sanat müziği yapan dünya iyisi bir adamdı.

Filmin kötü adamı Mehmet Özekit Ses Tiyatrosu oyuncularındandı. *Yetim Yavrular*'da çalışmıştık ilk kez. Reha Yurdakul'un arkadaşıydı Yakışıklı bir adamdı, orta karar bir oyuncuydu. Tipiyle götürüyordu daha çok, iyi yönetildiği zaman sonuç alabileceğiniz bir oyuncuydu.

Tiyatromuzun saygın oyuncusu ve çok başarılı bir seslendirmeci olan Alev Özgün'ün (Gürzap) çekimlerde ilk gün çok teklediğini anımsıyorum. Mehmet Özekit'in kendisini kapı dışarı attığı ve Alev'in bir arabanın altına doğru düştüğü planda istenileni bir türlü verememişti. Vücudunu kullanamadığı için bir türlü doğru düzgün düşemiyordu. Prova yapmaktan imanımız gevremişti. Ama seyrettiğim zaman beğendim bu planı. Daha sonraki yıllarda çalışmadım kendisiyle, belki de iyi oynamıyor, beni çok uğraştırdı duygusuyla çalışmamış olabilirim.

Müzikleri Nevzat Ekmekçi ve ekibi yapmıştı. Nevzat o günlerin iyi bir türkücüsüydü, iyi bir müzisyendi de. Bütün ekibi o kurdu, çalgıcıları, türkücüleri o buldu. Nihat Mercanlı ve Celal Adanalı o günlerin önemli uzun havacılarıydı. Ben de severim uzun havaları, etkilenirim fazlasıyla. Filmi çekerkenki tek amacım insanları ağlatmak olduğu için uzun hava kullanımımın da çok tutarlı olduğunu düşünüyorum şu anda da.

1957 BİR SERSERİ ◾ **Senaryo:** Nejat Saydam ◾ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ◾ **Ar Direktörü:** Semih Sezerli ◾ **Müzik:** Fehmi Ege Topluluğu ◾ **Oyuncular:** Neriman Köksal, Talât Artemel, Nazım İnan, Ayhan Batu, Birsen Kaplangı, Muazzez Arçay, Hüseyin Güler, Danyal Topatan, Muammer Gözalan, Celal Ersöz, Niyazi Vanlı, Hamza ◾ **Yapım:** Yakut-Ören

Yakut Film ve fotoğraf direktörü Turgut Ören ortaklığıyla kurulmuş olan Yakut-Ören için çekmiştik bu filmi. Filmin konusu ünlü Alman oyuncular Marlene Dietrich ve Emil Janings'in oynadıkları *Mavi Melek* filminden alınmaydı. Ama *Mavi Melek*'te oğul yoktu, bir profesör bir kadına olan tutkusu nedeniyle düşe düşe palyaçoya dönüşüyordu. Bu filmi Muhsin Ertuğrul *Şehvet Kurbanı* adıyla çekmişti. Filmi gördüğümde yaşım küçüktü, anımsamıyorum ayrıntıları. Senaryoyu *Şehvet Kurbanı*'ndan yola çıkarak Nejat Saydam yazdı. Nejat Şehir Tiyatrosu'nun küçük oyuncularındandı. Şamdancı diye de tabir ederlerdi bu tür oyuncuları.

Şehvet Kurbanı'ndaki kötü adamı Ferdi Tayfur, baştan çıkaran kadını Cahide Sonku, yaşlı adamı da Ertuğrul Muhsin oynamıştı.

Nejat Saydam'ın yazdığı senaryodan yola çıkarak çok koyu bir melodram çekmişim, ama ölçüyü kaçırmışım. Bir şeyin ölçüsü kaçtığı zaman da başarılı olamıyorsunuz. Bir mevlit çekmişim; on beş dakika sürdü nerdeyse, araya sanki başka bir film girdi. Tempo sıfırlandı. Ayrıca öykü akışı içinde de acıklı olaylar arka arkaya geldiği için ben şimdi izlerken bile bayağı bunaldım. Herhalde seyirci de benim kadar bunalmıştı.

Filmin çekiminin bir bölümü Adana'da yapıldı. Trenden iniş ve gar binasının önünde faytona biniş sahnesinde belki beş yüzden fazla Adanalı birikmişti. Kalabalığa hâkim olmaya imkân yoktu Ben kırklı

Neriman Köksal

yılların ilk yarısında Adana'da hem yedek subaylık yapıp, hem de farklı takımlarda "takviye futbolcu" olduğum ve Adana karmasında da oynadığım için çok arkadaşım vardı bu güney ilinde. Onlar da sağ olsunlar, kalabalığa hâkim oldular da sahneleri kazasız belasız çekebildim.

Dahililerden, mevlit okunan, Talât Artemel'li sahneleri Turgut Ören'in ana babasının evinde çektik.

Bar sahnelerini Muammer Karaca tiyatrosunun bulunduğu sokaktaki bir barda çektik. Birinci gün sabah işe gittiğimizde bar için istediğimiz figürasyonun kılık kıyafetini hiç beğenmedik. Dökülüyorlardı. Belki ayıp ve yakışıksız oluyordu, ama dönemin kuralıydı bu: hepsini sıraya dizdik, bazılarına kal dedik, bazılarını da gönderdik. Baktım bir tane tombulca ve güzel bir kız var. Ama üzerine beyaz bir bluz giymişti. Biz siyah beyaz filmlerde beyazı sevmezdik. Şunun boynuna bir yerden bir eşarp bulun da Amerikan bara koyun dedim. O figüran kız Fatma Girik'ti. Kısacık bir iki konuşması vardı filmde.

Filmin iş günü herhalde 26-27 gündü. 6-7 civarında iş yaptı, kâra geçtikten bir süre sonra Turgut filmi bize, yani Yakut Filme devretti.

Finaldeki çocuklarla olan sahne gereksiz uzunluktaydı, çok daha ekonomik çözülebilirdi. Oyunları da iyi kontrol edememişim. Yalnız

Talât Artemel'in kadını boğduğu ve kötü adamı vurup öldürdüğü sahne orta karar diye düşünüyorum.

Talât Artemel'in Şehir Tiyatrosuna girmeden önce şoför olduğunu söylerlerdi, bilmiyorum doğru muydu. Çok efendi bir adamdı, tiyatroda da iyi oyuncuydu. Ama sinemada kontrol edilmesi biraz zordu. Ben tiyatro kökenli bir yönetmen olmadığım için abartıya kaçtıklarında hemen farkına varıyordum oyuncuların. Tiyatrodaki gibi büyük oynamalarından rahatsız oluyordum. Talât Artemel'i de mümkün olduğunca sıyırmaya çalıştım bundan.

İki anım var Artemelle ilgili: Set arasında şangırtı koptu bir gün, meğer Talât Artemel tuvalete girdiğinde klozete oturamazmış, üzerine çıkıp tüneyince de klozeti parçalamış.

İkincisi: Kasımpaşa'nın üstlerindeki evine gitmiştim bir gün. Şehir Tiyatrosu'nun idari kadrosundan bir kadınla evliydi, sıpa besliyordu evinde. Çok da sevimli bir sıpaydı.

Neriman Köksal o zamanların fırtına kadınlarındandı. Beyoğlu, İstiklal Caddesi'nde mantosunun etekleri uçuşarak bir yürüyüşü vardı, caddeden geçenler gözünü ayıramazdı. Tabii o zamanlar İstanbul'un nüfusu 450-500 bin civarındaydı. Beyoğlu bugünkü Beyoğlu değildi, düzgün insanların yaşadığı, kimsenin kimseye sataşmadığı, sarkıntılık etmediği bir yerdi. Nedense filmde Neriman'ın bedensel zenginliğini yeteri kadar kullanamamışım. Üzüldüm. Sözgelimi Neriman barda tuvalet giyiyor, o kadarını yeterli görmüşüm. Denetim de çok sıkıydı o dönemde. Kadınlar çok fazla açılıp saçılamıyordu. Belki de bu nedenle çekingen davranmışım.

Neriman gerçekten çok tatlı bir kadındı. Çok zeki olmasına karşın aptal görünür. kendisiyle dalga geçilmesini hoşgörüyle karşılar, hakkında şöyle bir hikâye anlatılır. Sevgilisi Neriman'a 6 ayak [İngilizce

bir uzunluk ölçüsü, *foot*: ayak] boyunda büyük bir buzdolabı alır. Neriman eğilip dolabın ayaklarını sayar, dört ayak vardır. Hemen sevgilisine telefon açar: Sen beni kandırdın, saydım dolabın sadece dört ayağı var.

Nazım İnan, Turgut Ören'in adamıydı. Tipi elverişliydi, ama ondan oyun almak mümkün değildi. Yüzüne ifade gelmiyordu bir türlü. Örneğin sırtına bıçak saplandığı sahne feci.

Çok sevdiğim Birsen Kaplangı için bile iyi konuşamayacağım. Onu da çok ağlatmışız, yerli yersiz.

Trendeki Karasakal rolünü oynayan Hamza ilginç bir oyuncuydu. Çok yeteneksizdi. Ağzında cigara döndürmesiyle ün yapmıştı. Ama filmdeki cigara numarasına yakın plan yapmadığım için onu da harcamışım.

Tarık Dursun zamanında zehir zemberek bir eleştiri yazmıştı *Bir Serseri* için. Bu nedenle uzun süre nefret etmiştim ondan, ama sonradan iki iyi dost olduk.

1957 ZEYNEP'İN İNTİKAMI ■ **Senaryo:** Muharrem Gürses ■ **Diyalog:** Orhan Kemal ■ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ■ **Oyuncular:** Eşref Kolçak, Muhterem Nur, Orhan Elmas, Nevin Aypar, Kenan Büke, İhsan Aşkın ■ **Yapım:** Yakut Film

Zeynep'in İntikamı Yakut Film için çektiğim bir melodramdı. Senaryosu bu türün büyük ustası Muharrem Gürses'e, diyalogları ise Orhan Kemal'e aitti. Filmde Büyükdere'deki Bilezikçi çiftliğinde çalışmıştık. Film büyük bir ticari başarıya imza atmış, 8-9 numaralık iş yapmıştı.

Bir köy filmi *Zeynep'in İntikamı*. Çiftlikte yaşayan iki kız kardeş emektar kâhyanın kızları, kendi halinde bir yaşam sürüyorlar orada. Çiftlik sahibinin oğlu İstanbul'da yüksek tahsil yapıyor. Ama aslında okuduğu filan yok, serserinin teki bu genç, babasına karşı öyle gözüküyor. Gece kulüplerinde, barlarda babasının gönderdiği parayla hayatını yaşıyor. Baba bir gün habersizce geliyor İstanbul'a. İş üstünde yakalıyor oğlunu. Ve kulağından tuttuğu gibi çiftliğe geri götürüyor.

Oğlan alışmış bir kere, çiftlikte de rahat durmuyor. İki kız kardeşe tecavüz ediyor. Finalde de kız kardeşlerden biri genci öldürüyor, yani atın intikamı öyküsü gerçekleşiyor, kötü cezalandırılıyor.

Filmden anımsadığım şirin bir olay var. Bizi çok güldürmüştü sette. Muhterem Nur uzak bir planda pınarda testisini doldurmuş türkü söyleyerek, elinde testiyle kameraya doğru geliyordu. Testiyi köy kızları omuzlarında taşırlar oysa. Bu nedenle Muhterem'in de testiyi omzuna alması daha uygun olur diye düşünmüş ve ikaz etmek istemiştim. Ama motor demiştim bir kere. Negatifler pahalıydı o günlerde, çok kıymetliydi, daha doğrusu biz çok parasızdık, her santimetresini dikkatle kullanıyorduk. Bu nedenle stop demedim, Muhterem'e bağırdım. Omzuna vur, omzuna vur diye. Muhterem önce anlamadı. Türküye devam etti bozmadan. Omzuna vur diye ben avazım çıktığı ka-

Eşref Kolçak

dar tekrar bağırınca, başladı eliyle omzuna vurmaya. Plan bozuldu, herkes yerlerde gülmekten.

Filmi çektiğimiz Bilezikçi Çiftliği ulusal bir platoydu. Sahiplerini hatırlayamıyorum, ama kocaman bir araziydi. Ailenin atalarına padişah tarafından verilmişti. Sahipleri odun ticareti yapıyordu. Ekme biçmeyle uğraşmıyorlardı. Koyunları ve sürüleri olduğunu anımsıyorum. Çiftliğin büyük bir bölümü ormanlıktı. Çok sinematografik bir mekândı. Bu çiftliği altmışlı ve yetmişli yıllarda da kullandık. Önceleri bedelsiz olarak verirlerdi. Müdürü benim arkadaşımdı. Sonradan günlük bir para almaya başladılar. İçinde ilginç gövdesinin çapı çok büyük bir ağaç vardı. Ağaç çürümüştü, içi boştu. Mağara gibi kullanıyorduk çok kez.

Nevin Aypar sinemaya benimle aynı yıllarda girmiş olmalı, yani kırklı yılların ikinci yarısında. Büyük bir stardı. Nevin iyi insan görüntüsüne sahip, bebek yüzlü bir kızdı. Turgut Demirağ'ın *Bir Dağ Masalı* adlı filminde başrolü üstlenmişti. Birçok filmde oynadı Sonra ortadan kayboldu. Seksenlerde *Hürriyet* gazetesi için *Vurun Kahpeye*'yi fotoroman olarak çekerken yeniden çalışmıştım onunla. Eşref Kolçak, Muhterem Nur, İhsan Aşkın, Kenan Büke hepsi rollerinde başarılıydılar. Kötü adamı da yakın arkadaşım yönetmen Orhan Elmas başarıyla oynamıştı.

1958 MURADA ERECEĞİZ ◾ **Senaryo:** Orhan Elmas (Orhan Dilmen'in hikâyesinden) ◾ **Foto Direktörü:** Ali Yaver ◾ **Müzik:** Baki Çallıoğlu Kadri Şençalar ve arkadaşları; Şarkılar: Aynur Akın-Nihat Mercanlı ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Turgut Özatay, Gönül Bayhan, Baki Tamer, Ahmet Tarık Tekçe, Erol Taş, Ersun Kazançel, Asım Nipton, Müşerref Çapın ◾ **Yapım:** Pars Film

Filmciler ekim ayında bilançolarına bakar, büyük vergi çıkacağını gördüklerinde hemen bir film çırpıştırırlardı. Aralık ayında da küçük bir sinemaya fatura keser ve bu filmin yüzde altmışını maliyete geçip, ödeyecekleri vergiyi azaltırlardı. Maliye yasalarına göre, film sene boyunca bir kere bile vizyona girmiş olsa yüzde altmışı gider olarak kabul ediliyordu. Yani film on liraya mal olduysa, kârın altı lirası vergiden düşülüyordu. O yüzden amortisman filmleri en ucuz oyuncularla çabucak kotarılmış yapımlardı. *Murada Ereceğiz* de Pars Film, Reha Yurdakul'un bir amortisman filmiydi.

Filmde başrolde oynattığım Fatma Girik on beş yaşında, ama yaşından büyük gösteren bir kızdı; ikinci üçüncü sınıf filmlerde oynuyordu. Fatma Girik'in annesi Münevver hanım figürandı. Gençliğinde fabrikalarda çahşmış, sonra paraya ihtiyaçları olduğu için figüranlığa başlamış, İstanbul Kız Lisesine giden kızını da ortaokul dönemine gel-

diğinde yanında getirirmiş. Bu dönemde Atıf Yılmaz bir film çekiyormuş, figüran olarak Münevver hanımla Fatma gitmişler sabahtan. Bizim oldukça tatsız ve insanlık dışı bir alışkanlığımız vardı o günlerde. Figüran seçerken sergilerdik bu alışkanlığımızı. Ama zorunluyduk bunu yapmaya. İşe çıkmadan önce sıraya dizerdik, figüranlık için gelmiş olanları. Düzgün olanları karpuz ya da domates alır gibi seçer, geride kalanları götürmezdik film setine. Atıf da o sabah Fatma'yla annesini elememiş mi! Ana kız Sultanahmet'teki evlerinden sabahın kör vaktinde ceplerinde yalnızca bir tramvay parasıyla çıktıkları için ta Mecidiyeköy'den oturdukları Sultanahmet'e kadar tabanvayla dönmüşler ağlaya ağlaya. Nereden nereye! İlkokul mezunu olmasına karşın önce büyük bir star, ardından belediye başkanı olmak her yiğidin harcı değil bence.

Filmde baş kız oyuncuyu seçerken zorlanmıştık. Parada hafif birini arıyorduk. Fatma Girik daha evvel köy filmlerinde oynamıştı. Çetin Karamanbey ve Nuri Akıncı'nın filmlerinden tanıyordum onu. İkinci üçüncü sınıf filmlerde oynuyor, ucuza oynatırız diye düşünmüş ve davet etmiştik Yeşilçam sokağındaki yazıhanemize. İçeriye girdiğinde balık filesi tutuyordu elinde. Fileyi kapıya asmış, gelip oturmuştu. Sonra da önemli bir para istemişti.

Akıl hocaları, Yakut Film büyük firma, sen onlardan bizden aldığından çok daha fazlasını iste demiş olmalıydılar. İstediği paraya olmaz dedik. Ama araya Ahmet Tarık girdi, Fatma'yla iyiydi araları, fiyat indi böylece.

Turgut Özatay'ı ilk kez 1954 yılında, Yakut Filmin Arşavir Alyanak'ın yönetmenliğini üstlendiği *Yaban Kız* adlı filmimizde oynamıştık, Yönetmen Semih Evin'in keşfidir Özatay. Biz Semih'in filminde görüp almıştık onu ressam rolü oynamıştı *Yaban Kız*'da. Filmi Şile'de çeker-

ken arkadaş olmuştuk, aynı odada kalıyorduk. O iyi adamı oynuyordu filmde, ben kötü adamı. Benden altı yedi yaş ufaktı. Gel oyna dediğimde gelir oynardı. Ne kadar para vereceksin bile demezdi. Ben de her filmimde rol yaratırdım ona, iyi bir oyuncuydu.

Bir kusuru vardı. Turgut acayip dedikoducu biriydi, devrin dev firması Kemal Filmle çalıştı sonraları. Kemal Filmin başı, yapımcı ve yönetmen Osman F. Seden de çok esprili, çok birikimli, umman gibi bir adamdı. Lafı gediğine oturtmakta da üstüne yoktu. Turgut Özatay'a bir gün, sen hiç dilini ısırmadın mı diye sormuş. Isırırım arada sırada diye yanıtlamış Turgut. Osman da, ulan ısırdın da nasıl zehirlenmedin diye patlatmış espriyi. Turgut esrar içerdi, cigaralık sarmadan yapamazdı. Ama iş ahlakı çok iyiydi, zaten kötü olsa tutunamazdı. Orhan Günşiray'ın iş ahlakı kötüydü, ama gördük işte; sinema dışladı onu, barınamadı, tutunamadı aramızda. Ama Turgut kaldı hep, son günlerine kadar da oynadı filmlerde. Benim altmışlı yıllardaki filmlerimde de jön olarak yer aldı; biraz maço, kadınlara haşin davranan bir jöndü hep. Çoğu ses getiren filmimde de başarılı kişilikler çizmişti, sözgelimi *Kırık Çanaklar*'da, *Ateşten Damla*'da.

Gönül Bayhan o günlerin en gözde vamp kadınlarındandı. Ellili yılların başında Hüseyin Peyda ve Atıf Yılmaz, Urfa'da iki film çekmişti iç içe. Kapı pencere kıran *Mezarımı Taştan Oyun*'un yönetmeni olarak Hüseyin Peyda'nın, pek ses getirmeyen *Kanlı Feryat*'ın yönetmeni olarak da Atıf'ın adı yazılmıştı afişlere. *Mezarımı Taştan Oyun*'da vamp kadını Üftade Kimi, *Kanlı Feryat*'ta ise Gönül Bayhan canlandırıyordu. Gönül Bayhan'ın suda üstü çıplak yüzüşü, dalgalarda zaman zaman dışarı çıkan göğüsleri filmin montajı sırasında stüdyoda küçük çaplı depremler yaratmıştı. O günlerde bu sahne bir olaydı çünkü. *Sahildeki Kadın* adlı Birsel Film yapımından da hatırlıyorum Bayhan'ı. Çok film-

de oynadı, sonra sinemadan çekildi. Bir astsubayla evlenmiş ve beyin özürlü bir çocuk doğurmuştu. Kocasının ölümünden sonra Gönül çok zor günler geçirdi, yoksulluğa düştü. Parklarda yattı sakat çocuğuyla beraber. Neyse ki Üsküdar belediye başkanı ona bir daire tahsis etti. Çok çileli bir yaşam geçirdi, anlatılır gibi değil. Ama filmde, deredeki sahnelerinde biraz kapris yapmıştı. O sırada aktör Atalay Özçakır'la evliydi. Atalay yedek subaydı çekim sırasında. Biri haince fiştiklemiş olmalı onu, Memduh karını beceriyor diye. Bir gün izin alıp sete gelmesin mi! Manavgat'tan dönüşte karşılaştık kendisiyle, otobüsten iniyorduk ekiple. Yukarıya çıktığımda silahını kuşanmış odama geldi. Benim karımla ilgin mi var diye sordu bana. Git onu karına sor, bana niye soruyorsun diye yanıt verdim. Sonra anladı tabii aramızda hiçbir şey olmadığını. Ama çok alay ettik Atalay'la ortalık süt liman olduktan

sonra. Her subay gibi silah kuşandığı için, derede balık tutmaya çalışırken tabancayla tutsana diye laf atardık. Seneler sonra Almanya'da karşılaştık, gece kulübü işletiyordu.

Erkek için de ucuz bir oyuncu aradık, sonunda Baki Tamer'i bulduk. Ama Baki tartmıyor filmi, ne görüntüsüyle, ne Turgut Özatay'la kavga edip Turgut'u dövmesiyle, ne şarkıları, türküleri acemice söylerkenki tavırlarıyla, çok eğreti kalıyor. Üstelik de Fatma Girik'in babası gibi görünüyor. Baki iş ahlakı çok iyi olan insanlardandı. Ama çekim sonrası yaptığı bir davranışa çok kızmıştım.

Baki *Murada Ereceğiz* vizyona girdiğinde işletmelere ve sinemalara mektup göndererek, filmde jön oynamasına karşın isminin afişte haksız yere Turgut Özatay'dan sonra yazıldığını belirtmiş ve beni şikâyet etmişti.

Ahmet Tarık Tekçe o günlerin çok aranan bu büyük oyuncusu, ne yapsa seyirci gülüyor diye, hiç denetimime girmeden bir yığın ucuzluklar yapmış, kantarın topuzunu epey kaçırmış. Ahmet Tarık Büyükadalı'ydı. Üç kardeştiler. Necip Tekçe futbolcuydu, Fenerbahçe'de sol açık oynadı. Sonra filmlerde küçük roller aldı, özellikle de vurdulu kırdılı yapımlarda. Aynı kuşağın topçularıydık. Ortanca kardeş Cemil Tekçe gazeteciydi. Ahmet Tarık'ı Faruk Kenç keşfetmişti. İlk filminde yabani bir adamı canlandırmış, sonradan karakter rollerine geçmişti. Daha çok kötü adam rolleri oynardı; seyirci gene de onu çok severdi. Benden bir iki yaş büyüktü. Türker İnanoğlu'nun kullandığı bir araba kazasında genç yaşta yitirdik onu. Allah rahmet eylesin.

Erol Taş çok filmde oynadı, hep kötü tipleri canlandırdı. Metin Erksan'ın adamıydı. *Gecelerin Ötesi*, *Suçlular Aramızda* ve *Susuz Yaz* filmlerinden hatırlıyorum onu, özellikle bu sonuncusunda çok başarılıydı. Ben birkaç filmde birlikte çalıştım onunla.

Ersun Kazançel'in adı jenerikte yanlışlıkla Ersun Yurdakul yazılmış. Belki çok iyi bir oyuncu değildi, ama çok saf, çok iyi bir çocuktu. Dalga geçerdik zaman zaman sette, kameraya film takmadan, bir sahne çekiyormuş gibi eline semer verir, hadi, bu semerle güreşeceksin derdik. Güreşirdi Ersun, bütün set kırılırdı kahkahadan. İş terbiyesinin dışında temiz, bozulmamış bir insandı. Şehir Tiyatrosu'nda oynadı yıllarca.

Murada Ereceğiz'i on altı günde çektim, hem de topu topu beş bin metre negatifle. Çok ucuza çıktı, sudan bile ucuza hatta. Senaryo yazarı olarak jenerikte Saltuk Kaplangı'nın ismini gördüm az önce, ama senaryoyu o mu yazdı, bir başkası mı, anımsamıyorum. Agah Özgüç'ün kitabında Orhan Elmas ismi var, bilemiyorum. Yalnız filmde Saltuk'un asla yazamayacağı düzeyde şirin, komik diyaloglar vardı, bunları gülmece duygusu çok gelişmiş biri yazmış gibi geldi bana.

Şimdi kendi kendime bir soru sorayım ve böyle bir filmi neden ben çektim de ikinci üçüncü sınıf bir yönetmene bırakmadığımı sorgulayayım: yanıt basit aslında, o devirde ben de ikinci üçüncü sınıf bir yönetmendim. Henüz *Üç Arkadaş*'ı çekmemiştim ve kimse umursamıyordu beni, futbolcudan yönetmen olmaz deniyordu. Çünkü 1952 yılına kadar başta Beşiktaş, Ankara şampiyonu olan Demirspor, Ankara karması, Adana karması gibi takımlarda futbol oynamıştım.

Ayrıca Reha arkadaşımdı benim, yakın dostumdu. Böyle bir günde ona yardım etmek boynumun borcuydu, hep de öyle kaldı. Ayrıca Yakut Film işletecekti filmi, üzerinden komisyon alacaktık. İşte bütün bunlar benim yönetmenlik yapmamı gerekli kılmıştı. Tabii ki hiçbir ücret almadan.

Murada Ereceğiz'in çekimleri Antalya'da gerçekleşti. Ama filmi uzak bir kentte çekmek pahalıya mal olmadı bize. Aslında İstanbul'da fatura toplamak kolay olmuyordu, her zaman açık veriyor dolayısıyla

maliyeti tutturamıyorduk. Yapımın gerçek maliyetiyle, maliyeye bildirdiğimiz defter rakamları arasındaki farkın da vergisini vermiş oluyorduk, fazladan. Ama Antalya'da, fatura bulmamız çok kolaydı. Ayrıca Antalya'da otel, yemek fiyatları aşırı ucuzdu.

Çekim süresinin tamamında, yani on altı gün boyunca Antalya'da kalmadık. Bütün iç sahneler Kasımpaşa'da Kamburun Evi denilen birçok filmin çekildiği bir tür plato olan mekânda çekildi. Daha sonraki yıllarda da epey çalıştık Antalya'da: *Boş Beşik*, *Kerem ile Aslı*, *Leyla ile Mecnun*, *Namusum İçin*, *Büyük Yemin* gibi filmlerde. Yöresel, kendine özgü bir hava yaratmak açısından da, filmin maliyetiyle defter rakamlarını denk getirmek açısından da çok yararlıydı bu.

Murada Ereceğiz ruhsuz bir film. Öğrencilerime söyleyip duruyorum hiç bıkmadan, yönetmen teknisyen değildir diyorum. Yönetmen bir teknisyen kimliğiyle çalıştığı zaman filmin başarılı olma olasılığı yoktur diyorum. Çünkü yönetmen yapıtına bir ruh veremezse o film tatsız tuzsuz bir şey oluyor, ne bileyim, bir enkaza dönüşüyor.

Murada Ereceğiz'de ticari başarı sağlasın diye bir şeyler düşünmüşüz, şarkılar türküler koymuşuz, kötü adamlar, çekici kadınlar, bugün hepimize dişlerimizi gıcırdattıran komiklikler koymuşuz, ama bütün bunları bir potada eritememişiz. Un varmış, yağ varmış, şeker varmış, ama helva yapmayı beceremişiz.

Filmin senaryosu da dökülüyor. Ahmet Tarık görmediğimiz altınlardan söz ediyor. Oysa sahneyi çekerken, gözlerimizle görmeliydik altınları, bunları adamın çömlekten çıkarttığını. Altınların nerede olduğunu bilmeliydi seyirci.

Filmin müziği özgündü. Besteleri Baki Çallıoğlu yapmıştı. Dillere destan olmuş şarkılara imza atmıştı Çallıoğlu ellilerde, altmışlarda. Yönetmenlik de yapmıştı. Yetenekli bir sanatçıydı. Yorumcular arasında da ünlü Türk sanat müziği sanatçılarından Kadri Şençalar, kardeşi ka-

nuni İsmail Şençalar gibi isimleri gördüm jenerikte.

Aynur Akın da iki şarkı söylemiş filmde, onu herhalde Kadri Şençalar getirmiş olmalıydı. Ellili yılların ikinci yarısının ve altmışlı yılların başarılı bir şarkıcısıydı ve *Üç Arkadaş*'a da sesiyle katkıda bulunacaktı aynı yıl içinde.

Murada Ereceğiz ancak 5-6 numaralık bir iş yaptı. Ama kısa sürede çekilen ucuza mal olmuş bir film olduğu için parasını çıkardı, kâra da geçti.

Kameraman Turgut Ören değildi bu kez; bütçemize daha uygun gelen Ali Yaver'i seçmiştik. Ali orta karar bir fotoğraf direktörüydü, epey filmde de çalıştı. İnsan olarak çok iyi bir insandı, nesli tükenmiş iyi insanlardan bir tanesiydi hem de.

Biz filmlerde tokatları, yumrukları aslında vurmayız elbette. Öyle açılar buluruz ki, sesle birlikte yumruğun indiği yanılsaması yaratılır. Profil planlardan da kaçınırız, çünkü yandan yumruğun boşa gittiği iyice belli olur. Ama bu filmde ne yazık ki bu hataya düşmüşüz. Bir iki yerde vurmayan yumruklar gördüm, utandım, üzüldüm. Ama sahici yumruk sıfır etki yapar büyük ekranda. Yakut Film yapımı *Yaban Kız*'ın çekimleri sırasında Turgut Özatay'la kavga sahnesi çekiyorduk. Amerikan Hastanesi'nin üç hemşiresi Şile'ye gelmiş tatil yapıyorlardı. Film nasıl çekilir diye merak ettikleri için sete gelmişlerdi. Biz bir uçurum kenarında Turgut'la kavga ediyoruz; sıyırtarak yumruk atıyoruz birbirimize. Ben kendimi denetleyemeyip de sahici bir yumruk patlatmayayım mı! Turgut bayıldı. Ama filmde kullanamadık biz bu yumruğu. O kadar fasaryadan gözüküyordu ki. Ama Turgut'u hemşireler zar zor ayılttı. Hiç unutmam.

Yaban Kız deyince anımsadım; Turgut'un uçuruma asılmış tehlikeli bir sahnesini çekiyorduk. Belinden iple bağlıydı. Aşağıda Şile'nin çalkantılı denizi uzanıyordu göz alabildiğince ve sipsivri kayalar bayağı

korkutucu duruyordu. Kayaların üzerinde genç insanlar toplanmışlardı. Alay etmeye başlamasınlar mı! Bizim sinirlerimiz çok gergindi; çünkü çektiğimiz sahne tehlikeliydi. Laf atmalar bir süre devam etti. Kadınlı erkekli bir topluluktu. Erkekler kızlara hava basıyordu belki de bize hakaret yağdırarak. Yılışık heriflerden biri, kuyruğunu salla da bir poz çekeyim dediğinde bende filmin koptuğunu hatırlıyorum yalnızca. Kocaman bir taş parçası yakalayıp aşağı fırlattım üstlerine. Kayaların üstünde bomba gibi patladı taş abartmıyorum. Çil yavrusu gibi dağıldı gitti grup. Sahneyi çekip bitirdik sonra. Herkes toparlandı, ekip kaldığımız eve döndü. Biz Doktor Alyanak'la kalmıştık baş başa. Çok yorulduk, hadi hamama gidelim dedim, terler, yorgunluğumuzu atarız. Hamama yürümeye başladık birlikte. Yanımıza bir otobüs yanaştı, durdu. İçinden sesler yükseldi otobüsün. İşte o diye bağırıyorlardı. En az on beş kişi indi otobüsten. Üzerimde, kaybolmasın diye filmde kullanmış olduğum sustalı bıçağı taşıyordum. Etrafım sarılınca çektim sustalıyı anında. Geriliediler haliyle. Bir terzi dükkânının önündeydik. Terzi beni filmlerimden tanıyormuş, eline bir iskemle alıp yardıma geldi. Gerileyen kalabalıktan faydalanıp beni dükkânına soktu, tam o sırada da jandarma geldi. Beni alıp jandarma karakoluna götürdüler. Zabıtlar tutuldu, sustalıya da suç aleti olarak el kondu. Beni karakolda alıkoydular, bırakmadılar. Hemşirelerden bir tanesi bana baygındı, o da gelmişti karakola. Bu kadar karışıklık içinde öğrendim ki, savcı da ona baygınmış. İşte o hemşire aracılığıyla savcı geldi de karakola, her şeyi kitabına uydurdu. El konulan sustalımı verdiler. Bu önemliydi. Sustalıyla işimiz vardı, çünkü bağlantılıydı başka sahnelerle. Ama hakkımda açılan mahkeme devam etti, bıçak kullanmak suçundan Şile'ye taşınmaya devam ettim duruşmalar için. Hâkim kötü niyetli biriydi. Belli ki beni mahkûm edecekti, af çıktı da yırttım sonunda.

1958 AYŞE'NİN ÇİLESİ ■ **Senaryo:** Orhan Elmas ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Mine Coşkun, Nilgün Esen, Kenan Pars, Saltuk Kaplangı, Eşref Vural, Muazzez Arçay ■ **Yapım:** Emin Film

Emin Film, Talat Emin'e çektiğim bir film *Ayşe'nin Çilesi*. Ne yazık ki, kopyaları ve negatifi kayıp. Film bir melodram, ama konusunu hiç anımsamıyorum.

Foto direktörü Mustafa Yılmaz'ın benimle ilk çalışmasıydı. Henüz çok gençti; Turgut Ören'in asistanlığından geliyordu. Çevre düzenini Semih Sezerli gerçekleştirmişti. Saltuk da asistanımdı, ama rol oynayıp oynamadığı çıkmış belleğimden.

Filmin bir bölümünü Şile'de çekmiştim. Ticari başarısı orta karardı. Emin Filmin işletmesi Yakut Filmdeydi; bu nedenle biliyorum hasılatını.

Talat Emin iflas ettiğinde *Üç Arkadaş*'ın kopyasını icradan satın almıştım, ama *Ayşe'nin Çilesi*'nin kopyasını bulamamıştım.

Talat Emin akademinin resim bölümünü bitirmişti, ama çok iyi bir ressam değildi. Sinemalara fenerler yapıyordu daha çok. Fener diye adlandırdığımız şey, sinemaların önüne tanıtım amacıyla koyulan ya da asılan, karton ya da bezden yapılma kocaman afişlerdi. Talat Emin o günlerde Taksim sineması kapısına oyuncuların dekupajlı karton şe-

killerini yapardı; az görülen şeylerdi bunlar. Sinemanın önünde boy planda kahramanın elinde kılıcını tuttuğu normalden birkaç kez büyük kartondan bir figür örneğin. Talat Emin yaptığı fenerlerden bir varlık edinmiş, sonra filmciliğe başlamıştı. Önce Aydın Arakon'la *Tuzak Otel*'i çekmiş, ardından benimle *Ayşe'nin Çilesi*'nin yapımcılığına soyunmuştu. Nasıl tanıştığımızı hatırlamıyorum, ama herhalde Yakut Filmden fener ısmarlamış olmalıyız kendisine.

Ağlayan Gelin adında da bir film satın almıştı ayrıca. Orhan Elmas'ın Kemal Dirim adlı ortağıyla Kral Film adlı şirketine çekip, paraları tükendiği için tam bitiremedikleri bir filmdi. Metrajı çok eksikti filmin. Ben Orhan'la konuşup bazı eklemeler yapmıştım filme. En az bir kısım çekmiştim. Böylece Talat Emin'le iyi ilişkiler kurulmuştu aramızda.

1958 ÇOBAN KIZI ◾ **Senaryo:** Atıf Yılmaz ◾ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ◾ **Oyuncular:** Muhterem Nur, Baki Tamer, Abdurrahman Palay, Metin Serezli, Suzan Avcı ◾ **Yapım:** Yakut Film

Filmi yeniden seyredemedim. Görüntü verecek ne kopya ne de bir materyal var elimizde. Özgün öyküsünü kim yazmıştı, belleğimden çıkmış. Ama senaryoyu Atıf Yılmaz üstlenmişti. Acıklı bir hikâyeydi, seyirciyi ağlatmaya yönelik türküler ve şarkılarla da donatmıştık *Çoban Kızı*'nı. Jeneriği görmeyen biri Muharrem Gürses'e ait sanabilir bu filmi.

Ben adı geçen bir yönetmen değildim bu filmi çektiğimde. Topçu diye küçümsendiğim günlerdi. Atıf ise çok saygın bir yönetmendi. Senaryoyu iyi arkadaş olduğumuz için yazmıştı. Bu nedenle filmi görüntülerken sahneleri kutsal kitap gibi ele almış, hiç değiştirmemiştim.

Asistanım Ertem Göreç'ti filmde. Çok deneyimli bir asistandı. Ama ikimiz de kafa yormamıza karşın Atıf'ın bir sahnesinde çuvallamıştık. Kasımpaşa'da Kamburun Evi'nde çalışıyorduk bir gün. Atıf şaryo ve pan içeren bir sahne yazmıştı, bir türlü çözemedik Ertem'le. Plan bir lambadan açılıyordu. Beceremeyince kendimiz bir çözüm üretip çıkmıştık işin içinden.

Trakya'nın bir köyünde çektik dış sahneleri. Çorlu'ydu sanıyorum. Mağaralarda epey çalışmıştık.

Şehirli bir genç köyden bir kızla evlenip büyük şehre getirdiğinde köylü kız alay konusu oluyordu. Bir tür *Kezban* hikâyesiydi yani. Film bayağı iş yaptı, 7-8 civarındaydı gişesi. Köyden şehre gelen kızı Muhterem Nur oynuyordu. Başarılıydı.

Metin Serezli ve Suzan Avcı o günlerde tiyatroda oynuyordu. Suzan çok güzel ve çok yetenekli bir kızdı. Zaman zaman çalıştım onunla. Hem yönetmen, hem yapımcı olarak. Ama hemen ona bir elbise giydirdiler Yeşilçam'da. Vamp kadın rollerini verdiler. Suzan bu rollerde başarılıydı, ama sınırlı kaldı tek tip kişilik canlandırarak. Sonra senaryocu Erdoğan Tünaş'la başarılı bir evlilik yaptı.

Çoban Kızı sinemalarda *Üç Arkadaş*'tan sonra oynadı. Eleştirmen Ali Gevgilli gazetedeki eleştiri yazısına sanıyorum şöyle bir başlık atmıştı: "*Çoban Kızı*'nı *Üç Arkadaş*'tan sonra kim tanır?"

1959 ÜÇ ARKADAŞ ▪ **Senaryo:** Metin Erksan, Aydın Arakon, Muammer Çubukçu, Atıf Yılmaz, Memduh Ün, Ertem Göreç ▪ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ▪ **Ar Direktör:** Niyazi Er ▪ **Müzik:** Plak; Şarkılar: Aynur Akın; Beste: Abdullah Yüce ▪ **Oyuncular:** Muhterem Nur, Fikret Hakan, Salih Tozan, Semih Sezerli, Mehmet Ali Akpınar, Mualla Sürer, Faik Coşkun, Selahattin Yazgan, Zeki Tüney, Ali Seyhan, Turgut Ören, Fuat Evgin, Hüseyin Güler ▪ **Yapım:** Emin Film

Daha önce çektiğim melodramlarla alıştırmalar yapmış, artık kendimi iyi bir film yapmak için hazır hissediyordum. Bu arada Talat Emin de iddialı bir film yapmaya soyunmuştu, bana birkaç tane senaryo, hatta adını bile duymadığım yazarların eski Türkçe romanlarını getirdi. Ama hiçbirini beğenmedim. Bir gün, bunu da beğenmeyeceksin, ama bir oku diyerek Metin Erksan, Aydın Arakon ve Muammer Çubukçu'nun hazırlamış oldukları *Kuşçu* diye bir tretman getirdi. Okuduğum da beğenmek ne demek, çarpıldım, harikaydı. Tekrar okuduğumda bundan hayatımın filmini yapabilirim diye düşündüm. Fikrini almak için tretmanı Doktor Alyanak'a verdim, benden daha deneyimliydi çünkü. Ama hiç beğenmedi, bundan film olmaz diye kestirdi attı.

Öyküde beni çarpan dostluk, arkadaşlık, dayanışma öğeleriydi. Yaşadığımız dünyada bu tür şeylere çok ihtiyaç hissediyorduk, tretman da bunu çok iyi yansıtıyordu. Aşk vardı üstüne üstlük, özveri vardı. Yani insani duyguların topu vardı, etkileyici bir masaldı. Gerçekte öyle bir dünyanın varolma olasılığı yoktu elbette, yani bir kör kızı, bir köşke getirip de kendilerini zengin diye yutturma olasılığı yoktu yoksul kahramanlarımızın, ama bu duygusal kurmaca iç dünyamıza ışık veriyor, bu kahpe dünyanın daha yaşanılası, daha sevilesi bir yer olduğu izlenimi ya da yanılsamasını uyandırıyordu.

Metni bu kez sinema duygusuna, bilgisine çok güvendiğim Ertem Göreç'e verdim. Çıldırmışsın Memduh, bundan film falan olmaz dedi o da. Bir duraksamaya düştüm. Son kez de arkadaşım ve dostum olan Atıf Yılmaz'a verdim. Metni okuyunca harika dedi Atıf, yalnız iki yerini değiştirmemi öğütledi. Jön dayak yiyordu iki yerde, yemesin dedi. Atıf da piyasanın etkisi altındaydı o zaman. İyi, peki dedim. Aldım senaryoyu yazayım diye. Çıkamadım işin içinden. Yani yaptığım işten tatmin olamadım. Yakaladım Atıf'ı, iyi de arkadaşız ya, bilgisine de güveniyordum. Gel şunun üzerinde çalışalım dedim. Ben iddialı bir filmi, *Kumpanya*'yı çekeceğim Duru Filme, hiç zamanım yok dedi. Yapma ya dedim. İmkân yok dedi. Düşündüm ne yapayım diye. Filmden alacağım para altı bin liraydı. Para her kapıyı açar diye düşündüm ve Atıf'a telefon ettim. Dört gün çalışalım dedim. Dokuzda geleceksin, beşte gideceksin, her gün beş yüz lira vereceğim. İyi paraydı o günlerde. Dört günde iki bin lira alacaktı. Ya yapma Memduh dedi, ama hem dostluk, hem de para hatırına geldi. Ertem Göreç'in evinde üç tam, iki de yarım gün çalıştık. Tretmanı başından aldık, bütün sahneleri elden geçirerek, bazılarına yeni diyaloglar yazarak, bazı sahneler ekleyerek bitirdik.

Film için kullanacağımız köşkü çok aradık. Asistanım Ertem eskiden oturduğu Arnavutköy'de güzel köşkler olduğunu söyledi. Gittim baktım, beğenmedim. Ertem beğenmeyeceksin, ama bildiğim bir yer var diyerek beni harap bir köşke götürdü, çarpıldım anında. Bütün film gözümün önünden şerit gibi geçti. Ya olur mu burada Memduh'cuğum dedi Ertem. Ben olur, hem de bal gibi olur dedim. Ertem'in öyle bir kişiliği vardı ki, katılmasa da beraber çalıştığı kişiye olabildiğince yardımcı olurdu. Zaten çekim başladıktan sonra filmin havasına girdi, olanca gayretiyle yardımcı oldu.

Filmin başrolünü üstlenen Fikret Hakan iyi bir oyuncuydu. Sinemaya 1950 yılında *Köprüaltı Çocukları*'yla girmişti. Sonra oynadığı filmlerde kendini çok geliştirmişti. Tiyatroda da oynamıştı, Dormenler'deydi galiba. Fikret'in hem tipiyle, hem de oyunuyla Niyetçi rolünde Murat'a cuk oturacağını düşünmüştüm. Çok doğru bir değerlendirme yapmışım. Çekimler sırasında sete muntazam geldi. Ama altmışlarda Halit Refiğ'in şirketime çektiği *Erkek ve Dişi* filminde felaketti. Geceleri geç yattığı için sabahları kalkamıyordu. Bu nedenle bana anahtarını vermişti, gider, apartmanından alır sete götürürdüm. Fikret Hakan *Üç Arkadaş*'ı çektiğim yıllarda daha yalın oynardı; zaten abartmaya kalktığında tıraşlardım oyununu, ama yıllar geçtikçe iyi kontrol edilmediğinde rol kesmesi artmıştı.

Senaryo çalışmalarını beraber yaptığımız için doğal olarak oyuncuları da konuştuk Atıf Yılmaz'la. Yalnız Fikret Hakan'da örtüştük. Gül için kimi önerdiğini anımsamıyorum, ama ben kısacık boyu, çektiği acıların yansımış yüzü nedeniyle Muhterem Nur'u seçtim Atıf'ın bü-

tün karşı çıkmalarına rağmen. Çok da iyi yapmışım. Rolünü harika oynadı.

Muhterem Nur Boşnak kökenliydi, çok güzel geniş bir alnı vardı, ama bu onda kompleks yaratmıştı. Alnını hep perçemiyle örterek oynardı filmlerde. Birinci iş gününde perçemlerini yukarıya tarayarak alnının meydana çıkmasını ve başına ince siyah bir örtü takmasını isteyince başladı ağlamaya, beni filmde çirkin göstereceksiniz diye. Neyse Doktor Alyanak ve kız arkadaşı Tülin bana moral vermek için sete gelmişlerdi o gün. Tülin ikna etti Muhterem'i. İlginç olan şey, Muhterem'in o günden sonra bir daha perçemlerini alnına indirmemesiydi.

Atıf, Salih Tozan'a da çok itiraz etmiş, Osman Alyanak ya da Nubar Terziyan'da ısrar etmişti. Benim oynatmak için direndiğim Salih Tozan bu filmin başarısında aslan payına sahip olanlardandı. Filme çok sarılmış, çok severek oynamıştı rolünü.

Boyacı rolünde Altan Erbulak'ta örtüşmüştük Atıf'la, ama Altan zamanı elverişli olmadığı için oynayamadı.

Ar direktör Semih Sezerli'yi boyacı rolü için gözüme kestirmiştim. Semih çok yetenekli biriydi. Çok güzel akordiyon çalar, dekor ve resim yapardı. On parmağında on marifet vardı. Onu tanıdığımda Sohban Koloğlu'nun asistanıydı. Ellili yılların başlarıydı. Doktor Alyanak'ın çektiği *Uç Baba Torik*'te Sohban çevre düzeni yapmıştı. Semih de iki yardımcısından biriydi. İş bittikten sonra bazı akşamlar Sohban'ın evinde toplanır hafiften alkol alıp eğlenirdik. Semih akordiyon çalar, türlü komiklikler yapardı. Seni oynatacağım dediğimde çok şaşırdı, yapamayacağını söyledi. O güne kadar hiç filmde oynamamıştı çünkü. Kendini bana bırak, gerisini merak etme sen dedim. Atıf'a söyledim bunu; olmaz dedi. Ama ben oynattım. Oldu, hem de bal gibi oldu. Ve Semih bu filmden sonra aranılan bir oyuncu oldu.

Filmde oyuncular kendilerini konuşmadı. Abdurrahman Palay sinemamızın isimsiz kahramanlarındandı, Fikret'i başarıyla seslendirdi. Yılmaz Güney'i bile onun sesi olmadan düşünmek bayağı zor geliyor bana. Sesiyle efsane olmuş biriydi ellili yıllardan seksenlerin ikinci yarısına kadar. Şehir Tiyatrosu kökenliydi. Önce filmlerde jön oynamış, sonra yönetmenlik yapmış, senaryolar yazmıştı. Çok aranan, önünde hepimizin sıraya dizildiği bir seslendirme ustasıydı. Sinemamızın bütün jönlerini konuşmuştu. Abdurrahman bütün seslendirdiği kişiliklerle örtüşür, oyuncu ne oynamışsa onu yansıtır ve zenginleştirirdi. Rolüne göre tonlayabilen, çok farklı biçemlerde konuşabilen, etki yaratmakta usta bir sanatçıydı. Kişi olarak da yumuşak ve efendi bir adamdı. Ama son günleri kötü geçmiş duyduğum kadarıyla; belleğini kaybetmiş, beş parasız ölmüş. Necip Sarıca'dan öğrenmiştim bunları. Uyuşturucu kullandığını söylerlerdi, belki de bağımlılık veren madde-

lerin parlak sanatçıları ne hale soktuğuna çarpıcı bir örnek onun yaşamı.

Muhterem Nur'u seslendiren Adalet Cimcoz efsane Ferdi Tayfur'un kız kardeşiydi. O da başka bir efsaneydi aslında. Çok kültürlü bir kadındı, çeviriler yapmıştı çeşitli dillerden. İki kardeş de yurdumuzda gösterime giren Amerikan filmlerinin büyük hasılat yapmasına büyük katkıda bulunmuştu. İkisinin sesi de seyircinin çok sevdiği seslerdi. Onlar Amerikan oyuncularını seslendirdikleri zaman, sanki o oyuncular canlanıyormuş gibi geliyordu bizim seyircilere.

Çok eskilerden bir anım var. Bir Fransız ya da Arap filmi seyretmiştim Şehzadebaşı Ferah sinemasında, herhalde 12-13 yaşlarındaydım, yani 1932-33. *Çölde Bir İstanbul Genci* adını taşıyordu. Oyuncu olarak Ferdi Tayfur'un ismi vardı. Ferdi Tayfur bir çadırda, hasta bir genci canlandırıyordu. Ama bu sahneyi Tayfur'un filmlerine sürekli seslendirme yaptığı İpekçiler eklemiş olmalıydı.

Abdullah Yüce "Bu ne sevgi ah, bu ne ıstırap" adlı bestesiyle müthiş bir patlama yapmıştı, dillerden düşmüyordu o şarkı. *Üç Arkadaş* seslendirmeye girmeden önce kendisini aradım, film için bir beste yapar mısın dedim. Anlattım konuyu, herhalde filmi de izlettim. Abdullah filmdeki şarkıyı besteledi, güftesini yazdı ve şarkıcı Aynur Akın'ı yönetti.

Sette çekimler sırasında Muhterem Nur şarkıyı söylerken Semih Sezerli ağız armonikasıyla eşlik etti. Ama çoğu kez filmlerde seslendirmeye girdiğimizde ağız armonikası yerine akordiyon kullanırdık, mızıkanın sesini yeterli bulmazdık herhalde. Bu filmde de aynı şeyi yaptık.

Filmde birçok sahnenin geçtiği kahveyi Ortaköy'de sahilde çekmiştim. Denizin kıyısındaki caminin biraz çaprazına düşen bir yerdeydi. Kahvedeki tiplerden bazıları oyuncu, bazıları da oraya gelip çay

kahve içen insanlardı. Dişsiz, başı kabak bir adam vardı, oranın müdavimlerindendi. Oyunculardan da Mehmet Ali Akpınar, Ali Seyhan ve Zeki Tüney'i, Şehir Tiyatrosu oyuncularından Fuat Evgin'i kullanmıştık.

Filmin önemli unsurlarından biri de Mahmure abla rolündeki kuştu, ama ezilme sahnesinde maalesef öldü ve mateme büründü bütün set. Çok seviyorduk kuşu. Daha önce çektiğimiz ölü gibi gösterilmesi gereken sahnede veteriner bayıltmıştı onu. Tekerleğin altında kaldığı sahnede ise veteriner gelememiş, hayvanı uyutmak için eczaneden alıp kullanılabileceğimiz bir ilaç önermişti. Ama ilaç fazla gelmişti, kuş bir daha uyanamadı. Ben hayvanları çok seviyorum; anlatamam sette yaşadığım o günkü acıyı.

Muhterem'in ameliyat olup da körlükten kurtulduğu, hastane çıkışındaki sahneyi ben filmi kurgularken de, şu anda seyrederken de iyi çekemediğimi düşünüyorum. Ama Salih'in önde olduğu çok iyi bir plan var. Ama üstündeki fiyakalı giysilere kanıp da zengin adama koşması, Memduh Alpar'ı fotoğrafçı Artin Dartanyan sanması iyi planlanmamıştı.

Seslendirmede Semih Sezerli'yi konuşan Reşit Gürzap, bu film öteki yerli filmlere benzemiyor, başka bir film diyerek *Üç Arkadaş*'ın başarılı olacağının ilk sinyalini vermişti. Filmin o kadar başarılı olacağını, bu kadar iyi eleştiri alacağını, o güne kadar yapılan en iyi film seçileceğini, sinema tarihimizde bu kadar büyük bir etki yapacağını elbette düşünmemiştim.

Tramvay vardı o zaman İstiklal Caddesi'nde, aynen bugünkü gibi. Vatmanla anlaştık, kamerayı tramvaya koyduk, Fikret de elinde afişlerle, Galatasaray'dan başlayarak Taksim'e kadar koştu, tramvayla beraber. O sahneyi bir kere çektik. Çok dikkat edilirse Fikret'in bazı

yerlerde güldüğü görülüyor. Kesemedik onları. Adamlara çarptığı zaman tutamamış kendini herhalde. Gülmüş, tekrar toparlanmış, ama kimse farkına varmadı neyse, hiç eleştiren de olmadı.

Fotoğraf direktörü Turgut Ören her çektiği filmde olduğu gibi çok başarılıydı. Ama her filmde olduğundan çok daha titiz davrandı, özel bir ilgi gösterdi çekimler boyunca. Bir örnek vereyim: Muhterem nasıl kör olduğunu anlatıyor Fikret'e; arkalarında duvar yerine, derinlik veren, fotoğrafçı Artin'in İstanbul manzaralı fon perdesi var. Ön plana da köşkteki merdivenlerden kopmuş oymalı tırabzanları yerleştirdik. Turgut oymalar iyi ışık tutsun diye elinde fırçayla bunların aralarını bile boyadı. O da özdeşlemişti filmle, çok payı var bu başarıda. Ayrıca filmde bir de rol oynadı. Bizim filmlerde çalışan ekipteki kişiler yeri geldiği zaman bazı ufak rolleri üstlenirlerdi. Turgut gazinoyu süpüren kişiyi oynadığında filmdeki asistanı Yılmaz Gürbüz'dü ve Turgut'un oynadığı gazino sahnesini o çekmişti. Bazen böyle sahnelerde ben de kameranın başına geçip çekebiliyordum. Bütün sahnelere vizörden baktığım için kamera hareketlerine yatkındım. Pan yapmak, şaryo üzerinde çekmek filan, hepsi elimden geliyordu. Hatta Mimar Sinan'daki öğrencilerim filmlerini çekerlerken de bir keresinde kamerayı ben kullanmıştım.

Filmin ar direktörü Niyazi Er çok yetenekli biriydi. Biraz abartacağım ama, nerdeyse çölde telefon lazım olsa, bir şeyler bulur telefon bile yapabilirdi. Kostümleri bana hazırlayıp getirirdi, son rötuşları her zaman ben yapardım. Filmin geçtiği yoksul semtlerde, Kumkapı, Langa, Nişanca gibi yerlerde 17-18 yaşlarıma kadar yaşadığım için buralardaki insanların nasıl giyindiklerini, nasıl davrandıklarını iyi bilirdim. Bu nedenle giysileri öncelikle ben belirliyordum, çoğunlukla da bit pazarından alınır kuru temizlemeye verilirdi.

Üç Arkadaş 35 gün civarında iş gününde çekildi. Filmin maliyeti normalin üstünde 110 bin liraya çıkmış olmasına rağmen yapımcı Talat Emin ne istiyorsam yerine getirmeye çalıştı. Film için de Saray sinemasında bir gala düzenledi.

Gala gecesi için içlerinde basın kuruluşlarının ve yazarların, sanatçıların olduğu saygın isimlere davetiyeler göndermişti. Bunlardan çoğu geldiler. Gala gecesi Saray sinemasında seçkin bir topluluk koltukları doldurmuştu. Ben heyecanlı olduğum kadar tedirgindim de. Özellikle Türk filmlerine genelde mesafeli yaklaşan sanatçı çevrelerin tepkilerini merak ediyordum. Filmin ilk yarısı bitip de ara olduğunda, sözcükler kadar davranışlarla da almıştım cevabımı. Hemen herkes az önce perdede gördüklerinden çok etkilenmişti, heyecanla kutluyorlardı beni. Neredeyse eller üzerinde havaya kaldırılacaktım. Hem sevinmiş, hem de çok şaşırmıştım bu ilgiden.

Ertesi günden başlayarak dergi ve gazetelerde peş peşe övücü yazılar çıkmaya başladı. "Alkışlanan Türk filmi," "Beklenmeyen başarı" (Semih Tuğrul, *Kim*), "Hesapta olmayan adam" (Tarık Kakınç, *Yeni İstanbul*), "Ümit veren film" (Ali Gevgilili, *Vatan*, 20 Aralık 1958), "Beklenmedik" (Tunç Yalman), "Şiir havası" (Tuncan Okan, *Milliyet*, 09.12.1958), "Senaryosu çok başarılı" (Salâh Birsel, *Yeni Sabah*, 27 Aralık 1958), "Ummadık taş" (Halit Refiğ, *Akis*, 10.01.1959) bu yazılardan bazılarıydı. Hemen hemen bütün basın, yazar çizer kesim "tamamen muvaffak olmuş Türk filmi" olarak alkışladı *Üç Arkadaş*'ı.

Ben filmi galasında, Saray sinemasında seyrettiğim zaman, ikinci yarısında temposunun düşük olduğunu gördüm. Hatta Baki Çallıoğlu yanıma gelip, ikinci yarı birincisi kadar iyi değil, temposu çok düşüyor demişti. Bu nedenle sarkan meyhane sahnesinin aşağı yukarı dörtte üçünü kopyadan kestim. Fikret'in afişleri aldığı sahneyi de çıkardım. Yürüyen adımları azalttım. Salih Tozan'ın parkta fotoğraf çektiği amaçsız sahneyi de makasladım. Ama filmin negatifi yanar olduğu için negatife dokunamadım haliyle. Kopyalar basıldıkça kopyalardan kestim teker teker. Bir de hapishanedeki zaman aşımı sahneleri çok kötüydü, dallar karlar falan, epey ilkel gözüküyordu, bunları da çıkardım filmden.

Filmin işi de büyük oldu. Melodramların sıradan oyuncusu Muhterem Nur büyük bir yıldız oldu filmden sonra. Basında övgü dolu yazılar çıkınca, yerli sinemaya gelmeyen bir kitle başta olmak üzere Saray sineması dolup taşmıştı. İstanbul'a gelip Saray sinemasında temsiller sunacak bir tiyatro topluluğuna tarih verilmesi nedeniyle *Üç Arkadaş* zorunlu olarak vizyondan kaldırıldı. Fakat şimdiki ismi Sinepop olan Ar sinemasında da on beş gün boyunca oynamıştı. Sonra yurdun her tarafında bu korkunç iş istikrarla sürdü.

Üç Arkadaş 1958 yılının en iyi filmi değerlendirmelerinde birinci olmakla kalmadı; yazar, çizer, sanatçı kesim tarafından oylanan soruşturmada da başlangıcından o güne kadar çekilen en iyi Türk filmi unvanını da kazandı. *Üç Arkadaş* bu unvanını daha sonraki yıllarda yapılan soruşturmalarda da korudu ve en azından ilkler listesinde olmayı başardı hep; sayısız festival ve televizyon kanalında da gösterildi.

Beni daha önceki yıllarda Film Dostları Derneği'ne almayan Lütfi Akad, film sinemada oynadıktan bir gün sonra gelip ilk kutlayan insan oldu. Böylece yönetmenliğim tescillenmişti. Halit Refiğ'in evinde Nijat Özön, Metin Erksan, Tuncan Okan, Sezer Tansuğ, Semih Tuğrul gibi isimler toplandıklarında haftalık sohbetlerine beni de davet ediyorlardı.

1960 AYŞECİK ■ **Senaryo:** Hamdi Değirmencioğlu, Memduh Ün, Ertem Göreç ■ **Film Hikâyesi:** Kemalettin Tuğcu ■ **Foto Direktörü:** Şevket Kıymaz ■ **Müzik:** Metin Bükey ■ **Şarkılar:** Sevim Tanürek ■ **Oyuncular:** Zeynep Değirmencioğlu, Muhterem Nur, Turgut Özatay, Leyla Sayar, Ahmet Tarık Tekçe, Salih Tozan, Hulusi Kentmen, Peruz Hanım, Erdoğan Tünaş, Necdet Tosun, Asım Nipton, Meral Kurtuluş, Ülkü Erakalın ■ **Yapım:** As Film

Filmi As Film, Muzaffer Arslan adına çektim. Muzaffer Arslan filmciliğe başlamadan önce Şehir Tiyatroları'nda aktördü, bazı filmlerde jön oynamıştı. Aynı zamanda dublaj sanatçısıydı, yönetmenlik de yapacaktı ilerki yıllarda.

Filmin başoyuncusu bu filmden sonra Türk sinemasında *Ayşecik* filmleriyle efsane olan Zeynep Değirmencioğlu, ilk kez Selahattin Burçkin'in yönetmenliğini üstlendiği bir filmde küçücük bir rolde gözükmüştü. Bu çocuğu orada görmüş Muzaffer Arslan, çok yetenekli olduğunu anlamış. Zeynep dört buçuk yaşındaydı o sıralarda. Babası Hamdi Değirmencioğlu da senaryolar yazıyordu. Muzaffer'le ikisi konuşmuşlar, anlaşmışlar. Hamdi, Kemalettin Tuğcu'nun bir hikâyesini senaryolaştırmış; Muzaffer de beğenmiş, onaylamış.

Senaryoyu yeterli görmedim ben; Hamdi ve Ertem Göreç'le bir

hafta kadar kapandık, yeni bir sıralama belirledik, bazı sahneler ekledik. Ama ben gene de filmi çekerken senaryoya hiç bağlı kalmadım, diyalogları değiştirdim, ilaveler yaptım.

Senaryoyu geliştirme sürecinde Hamdi kızını çok methetmiş, Zeynep'in yeteneğinin dünya çapında olduğunu yineleyip durmuştu.

Sonra çekimin ilk günü geldi çattı. Zeynep'in incir çalıp bahçıvandan kaçtığı basit bir sahneyle başladık. Kız arada dönüp arkasına bakacaktı kaçarken. Tam on dokuz kere çektik. Zeynep yapamadıkça benim de kafamın tası atıyor, gittikçe sinirleniyordum. Artık yenecek tırnağım da kalmayınca döndüm Hamdi Değirmencioğlu'na, ya şu senin methettiğin, dünya çapındaki oyuncu kızın bu mu dedim. Ya işte, Memduh'cuğum ilk gündür, şudur budur diye kemküm etti Hamdi beni yumuşatmak amacıyla. Ertesi gün yeniden işe başladık. Olacak şey değildi, gözlerime inanamıyordum. O ilk günkü beceriksiz kız gitmiş, bambaşka bir çocuk gelmişti yerine. Korkunç yetenekli, her söylediğimi anlayan, oyununa kendinden mizansenler ekleyen bir çocuk gelmişti hem de. Onunla elli metrelik bir plan bile çektik, hiç unutmuyorum. Deneyimli oyuncuların bile kolayca başaramayacağı bir plandı bu. Zeynep burada yalnızca karşılıklı konuşarak değil, yer değiştirerek, yürüyerek, durması gereken yerlerde durarak, üstelik de hiç yere bakmadan (oyuncuların durması gereken yerleri setçiler yere tebeşirle işaretlerdi) oynadı, ne yapması gerekiyorsa onu en iyi biçimde yaptı ve hepimize parmak ısırttı.

Filmin çekimleri uzun sürdü. Kırk günü aşmıştık nerdeyse. Film çekim ortamı pek zevkli olmadığı için çocuk haklı olarak ışıklardan, karmaşadan sıkılmıştı. Her gün on dakikada bir çişim geldi demeye başlamış, alışkanlığa dönüştürmüştü bunu. Tamam, eninde sonunda dört buçuk yaşında bir çocuktu, göz yumuyordum, sesimi çıkarmı-

yordu, ama sürekli yinelenıiyordu bu, çalışmanın imkânı kalmamıştı. O zaman bir çare düşündüm. Bak Zeynep, istersen donuna et, yarım saat geçmeden seni kesinlikle çişe göndermeyeceğim dedim ve uyguladım. Zeynep'i sete sabahları Erdoğan Tünaş getiriyordu, babasının yakın arkadaşıydı, çekim sonrası Erdoğan ile Hamdi gazetelere beyanatlar verdiler, sadist rejisör çocuğumuzu çişe göndermiyordu diye.

Ahmet Tarık Tekçe filmin finaline yakın Leyla Sayar'a sustalı çekecekti. O devirde sustalı bıçak yasaktı, bulunmuyordu ortalıkta. İki gün evvelden tembih etmeye başlamıştım prodüksiyon amirine, setçilere, sakın unutmayın diye.

Ertesi sabah sete geldiğimde yapımcı Muzaffer Arslan benden evvel gelmişti sete. Merhabalaştık sonra hemen setçilere döndüm, sustalı bıçak geldi mi diye sordum. Yanıt Muzaffer Arslan'dan geldi. Ben onu tabanca yaptım. Birden tepem attı. Döndüm. Sen kim oluyorsun da sustalıyı tabanca yapıyorsun, bu filmin yönetmeni benim, ya sustalı gelir ya da senaryoyu alır giderim. Eğer filme ben devam edersem de bundan sonra sen kameranın elli metre yakınına sokulmayacaksın dedim. Muzaffer çok bozuldu, ama benim gitmemi göze alamadı. Çünkü senaryoda sette yaptığım bütün değişiklikler ve yeniden yazıp eklediğim sahneler ve diyaloglar vardı. Diyalogları uydursalar bile bu kez kurguyu yapamazlardı. Muzaffer restimi göremedi çekti gitti. Bundan sonra çektiğim sahneleri eşi, Şehir Tiyatrosu oyuncularından Fatoş'la birlikte uzaktan arabasının içinde izledi.

Neyse film bitti vizyona çıktı ve o güne kadarki yerli ve yabancı filmlerin çok üzerinde bir hasılat yaptı, rekor düzeye ulaştı. Ama Muzaffer Arslan bana bir daha film yaptırmadı.

Filmin oyuncularından Leyla Sayar'la, Atıf Yılmaz'ın Duru Filme çektiği, Ümit Deniz'in bir polisiyesinden uyarlanan *Ölüm Perdesi* adlı

filminde oynamıştık. Leyla'yla bir kontak olmuştu aramızda, elektriklenmiştik karşılıklı. Altmışlı yılların başında, şimdiki Divan otelinin karşısında Taksim gazinosu vardı, meşhur bir gazinoydu. Onun damında bir sahne çekmişti Atıf; Orhan Günşiray'la karşılıklı kavga etmiştik. Leyla çekim sonrası Kumkapı'ya bir meyhaneye götür beni dedi. Peki gidelim dedim. Ama tam paydos edilirken siyah bir araba geldi sete, içinden keçi sakallı, gözlüklü biri indi ve Leyla'yı aldı, koluna taktı ve götürdü. Ünlü kameraman Gani Turanlı'ymış o keçi sakallı!

Aradan zaman geçti. Yine bir gün, beraber bir içki içelim dedi Leyla. Yeşilköy'e Anjelo adlı deniz üzerindeki ünlü restorana gittik Leyla bir kadeh şarap içti, sonra ayyyyyyy diye bir çığlık kopardı. Meğerse masanın altından bir kedi gelip ayağını ısırmış! Çok evhamlı biriydi. Kalktık, gidip kuduz aşısı oldu. Leyla serüveni de bitmiş oldu.

Leyla Sayar 1952 Türkiye Güzelli Yarışması ikincisi. Sinemaya giriş

yılı 1957. Şinasi Özonuk'un yönettiği *Üç Garipler* filminde baş kız oyuncu rolüyle. Sonraları çeşitli rollerde ve açık saçık sahnelerde de oynadı, özellikle Halit Refig'in *Şehrazat*'ında. Güzel bir kız ve başarılı bir oyuncuydu.

Bir zaman sonra nasıl oldu bilmiyorum, kapandı. Ama sadece kapanmak da değil bu. Bir tür ermiş kimliğiyle dolaşıyor, insanları okuyor, şifa dağıtıyormuş; izliyorum medyadan. Hastalar sıraya giriyormuş kapısının önünde. Ünlü eşcinsel göbek dansçısı Kudret Şandra da benzer bir dönüşümü yaşamıştı. Şimdi Yalova'da yaşıyormuş, hacca gitmiş, sakal bırakmış. İkisi de kitaplar yazdı; hele Leyla'nınki öylesine özene bezene hazırlanmış ki, şiir gibi.

1960 MAHALLENİN SEVGİLİSİ ◾ **Senaryo:** Bülent Oran, Halit Refiğ ◾ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ◾ **Müzik:** Abdullah Yüce, plak ◾ **Oyuncular:** Muhterem Nur, Efgan Efekan, Suphi Kaner, Suna Pekuysal, Neşet Berküren, Necdet Tosun, Recep Şen, Mürvet Sim, Adnan Uygur, Faik Coşkun, Selahi İçsel, Osman Türkoğlu, Rüya Gümüşata ◾ **Yapım:** Uğur Film

Yakut Filme nokta koyarken Alyanak'la aramızda her şey uygarca konuşuldu ve düşünce birliğine varıldı. Sen çektiğin filmleri al, ben çektiğim filmleri alayım dedi Doktor. Tamam dedim ve iş bitti. Bu dinginee elveda sonrasında ben oğlumun adını vererek Uğur Film başlıklı bir şirket kurdum tek başıma. İşletmeci olarak da Galatasaray Lisesi mezunu, Galatasaray kulübünde kaleci kazağını giymiş, futboldan ve yedek subay okulundan arkadaşım Necmi Ungan'ı aldım. Necmi daha önce Lale Filmde çok başarılı olarak işletmecilik yapmış, görevini kötüye kullanmaktan işine son verilmişti. Bir gün ona Beyoğlu'nda rastladım, işsizdi; çok sevinerek kabul etti teklifimi. Muhasebeci olarak da Orhan Dilli-oğlu'nu aldım. Bu çalışma benim filmcilikten faal olarak çekildiğim 2007 yılı Ocak ortasına kadar devam etti. Orhan çok dürüst bir adamdı aynı zamanda. Bu süre boyunca Fatma Girik'in de muhasebesini tuttu. Kendisini daha evvel dağıtım firması Çınar Filmden tanıyor-

dum. Duru, Birsel, Atlas ve Yakut filmlerin bir araya gelişiyle kurulmuştu bu dağıtımcı şirket.

Mahallenin Sevgilisi yeni şirketime çektiğim ilk filmimdi ve görsel açıdan mükemmel bir çalışmaydı. Turgut Ören bana çok inandığı için gene özene bezene çekmişti filmi.

Bülent Oran'ın bana getirdiği bir senaryodan yola çıkmış, ama daha çok Halit Refiğ'in yazdığı tretmana bağlı kalmıştım. Diyalogları yine Bülent yazmıştı. Ticari başarısı on üzerinden altıydı.

Filme yapılan eleştirilerde *Üç Arkadaş*'ın bir tür tekrarı olduğu vurgulanmıştı. Ben buna o zaman da katılmıştım, şimdi de katılıyorum. Halit de, ben de, Bülent de dönemin efsaneleşmiş filminin etkisinde kalıp ezilmişiz. Ayrıntılar farklı olsa da *Üç Arkadaş*'ın hikâyesinin dümen suyunda kalmışız. Orada kör kıza yardım, burada ayağı topal kıza yardıma dönüşmüş örneğin.

Şarkılar Abdullah Yüce'nindi, aynen *Üç Arkadaş*'ta olduğu gibi. Dönemin dillerden düşmeyen "Bu ne sevgi ah, bu ne ıstırap" adlı şarkısını kullanmışız Yüce'nin.

Bugün bu filmi niye çektim diye düşünüyorum, ama o dönemde demek ki hikâyede ticari bir yan bulmuşum. Senaryoyu Duygu Sağıroğlu da okumuş ve sevmişti. Zaten sevdiği için de çocukların mahallede oynadıkları tiyatro, gösterilerindeki bütün kıyafetleri ve dekoru hazırlamıştı harika bir şekilde.

Şimdi seneler sonra seyrettiğim zaman gördüm; baştaki, kahramanların çocukluk görüntülerinin sıralandığı sahneleri çıkartsak film bütünlüğünden hiçbir şey kaybetmeyecek, tam tersine öyküye daha hızlı girecek ve sarkıklık azalacakmış. Herhalde mahalledeki kahramanlarımızın çocukluklarından başlayıp tanıyalım onları diye düşünmüşüm. Bülent'in senaryosunda vardı bu sahneler ve Halit de sevmişti

bu çocuk tiyatrosu sahnelerini.

Yola çıkarken hem ticari anlamda başarılı olsun, hem de iyi bir film olsun demiştim, ama ikisini de beceremeyişim. *Mahallenin Sevgilisi* akıcı bir film değil, ama bu akışsızlığın şarkılardan kaynaklandığına inanmıyorum. Sanki şarkıların çekiminden veya senaryodaki yerinden veya kullanılışından doğuyor diye düşünüyorum.

Sokak şarkıcısının da, kendisine çok para vererek gazinosunda çalıştırmak isteyen patronun teklifini, sokak şarkıcısıyım ben, gazinoda zenginleri mi eğlendireceğim diyerek reddetmesi de hiç gerçekçi gelmedi. Ne yapacaklardı yani, kız ameliyat olup, yürüyebilen ayaklara kavuşmuştu; o zavallı kulübede mi yaşayacaklardı ömürleri boyunca?

Aslında oyunculardan yana çok şanslı olmamışım filmde, oyuncuların bir kısmı dökülmüş çünkü. Örneğin Muhterem Nur'un babasını oynayan yaşlı adam rolündeki Recep Şen hayalet gibi dolaşmış. Memur emeklisi biriydi adamcağız, sadece figüran rollerinde oynardı. Konuşması olursa zar zor bir ya da iki kelime söyleyebilirdi. Ama mahallenin zengin ve sömürgen tipi Neşet Berküren'in karşısında, kavruk görünümünün iyi bir karşıtlık yaratacağını düşünmüş ve kendisini oynatabilirim sanmıştım. Ama olmamış işte. Çekim anlarında kök söktüğüm hâlâ hatırımda.

Efgan Efekan sinemaya Faruk Kenç'in And Filme çekmiş olduğu *Ölmeyen Aşk* adlı filmle girdi. *Üç Arkadaş*'ta asistanımdı benim, figüran olarak da oynamış, bir sahnede gözükmüştü. Taksim'de bir kızla buluşuyordu üçlünün arkasında. Ben aslında bu film için o günlerde daha yeni parlamaya başlayan şarkıcı Adnan Şenses'i düşünmüştüm. Çok yakışıklı gençti ve Halk Filmle bağlantı içindeydi. Firmanın sahibi Fuat Rutkay'dı. Adnan Şenses'i davet ettim yazıhaneye, geldi. Düşüneyim dedi, ama daha sonra oynamayacağını söyledi. Ya Fuat bey ya da

eşi, ses sanatçısı Suzan Rutkay oynama demiş olmalıydılar kendisine. Efgan'ı şimdi seyrederken pek sevimli bulmadım doğrusu. Çok güzel bir adamdı, ama vücut yapısı bozuktu, boyu kısa, kalçası genişti. Keşke onun yerine Suphi Kaner'i oynatsaydım, nasıl da atlamışım diye düşündüm. Çünkü Suphi Kaner müthiş sevimli bir oğlandı. Efgan doğrusunu söylemek gerekirse hiçbir zaman iyi bir oyuncu olamadı. Yaşlandığı zaman daha yakışıklı olmuştu oynadığı televizyon dizilerinde. Neşet Berküren'i Şehir Tiyatrosu'nda buna benzer bir oyunda görmüştüm, filmde de başarılı oldu.

Necdet Tosun şişman oğul için dört dörtlük bir tipti. Suna Pekuysal ve Suphi Kaner de sevgili olarak birbirlerini iyi eşliyorlardı.

Suphi sıcak bir insandı, Türk sinemasında olması gereken yere hiçbir zaman gelemeyen oyunculardandı. Çok çabuk kaybettik onu, duygulu biriydi; hiç belli etmezdi duygusallığını. Hayatı çok hafife alan bir insan gibi görünürdü. Oysa iç dünyası çok başkaymış. Yönetmenlik denemesi de yapmış, Fatma Girik'in başrol oynadığı *Üsküdar İskelesi* adlı bir film çekmişti. Ne yazık ki intihar etti genç yaşında.

Kırık Çanaklar'da da başarılı bir oyunculuk sergileyecek olan küçük oyuncu Rüya Gümüşata'yla ilk çalışmamdı bu. Rüya burada Muhterem'in küçüklüğünü oynuyordu başarıyla.

Mahallenin Sevgilisi'nin çekildiği bütün mekânlar Üsküdar'daydı. Çarşı da Üsküdar çarşısıydı. Ahşap evlerle çevrili geniş alanda paydoslarda top oynardık. Gazino sahnesi ise Kemal Filmin platosunda yapılmıştı. Çocuk tiyatrosunu ise Sarıyer'de boş bir alanda kurmuştu Duygu Sağıroğlu. Suphi ile Efgan'ın gecekondusu ise bizim imalimizdi. Herhalde 28 günde filan çekmiştim filmi.

Tanıdığım en okumuş yazmış, en birikimli insanlardan biri olan asistanım Halit Refiğ'in söylediği bir şeyi hiç unutmadım bu filmle ilgili.

Efgan Efekan dalından kopardığı ilkbahar çiçeklerini başına taç yapıyordu sevgilisi Muhteremin. İşte o sahne için Halit, bana şimdiye kadar Türk filmlerinde gördüğü en güzel aşk sahnesi olduğunu söylemişti. Ama ben bugün filmi izlediğim zaman ne yazık ki bu duyguyu alamadım.

1960 ATEŞTEN DAMLA ■ **Senaryo:** Atıf Yılmaz (Mükerrem Kamil Su'nun aynı adlı romanından) ■ **Diyalog:** Attila İlhan (Ali Kaptanoğlu adıyla) ■ **Foto Direktörü:** Turgut Ören, Şevket Kıymaz, Ali Yaver ■ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ■ **Müzik:** Nezihi Gülcüoğlu ■ **Oyuncular:** Turgut Özatay, Muhterem Nur, Kenan Artun, Orhon M. Arıburnu, Atıf Kaptan, Erol Taş, Faik Coşkun, Leman Akçatepe, Turgut Ören, Haydar Karaer, Gülay Gençay, Nuri İnal, Ali Seyhan, Zeki Tüney; Çocuk oyuncular: Atilla Engin- Atacan Boran ■ **Yapım:** Uğur-Duru Film

Yakut Filmdeyken yazıhanemiz Yeşilçam sokağındaydı. Orada çok filmci vardı, on on beş metre ötemizde, Peril apartmanındaki İnci Film bunlardan biriydi. Bu firmanın sahibi Kemal İşmen'di. Yardımcı olmak için eşi de gelirdi yazıhanesine. İyi ilişkiler kurmuştuk aramızda. Sıkılınca birbirimize gider gelirdik. Kemal'le yaşıttık. Bir gün bana, Mükerrem Kamil Su'nun *Ateşten Damla* adlı romanını okudum, bundan film yap, ticari başarısı yüksek olur dedi. Kitabı okudum ve sevdim, ama finali çok yapılmış, çok yinelenmiş, çok bayat bir finaldi.

Romanın kahramanı Ahmet'in Kurtuluş Savaşında gözleri kör oluyordu ve sevgilisi hastabakıcı göreviyle katılmıştı ulusal mücadelemize. Savaş sahnelerinin birinde Ahmet'in gözleri kör oluyor, ikili kade-

rin cilvesiyle hastahanede karşılaşıyor ve kız kendisini tanıtmadan yardım ediyordu. Birçok filmde rastlamıştık bu numaraya. Örneğin *Vatan ve Namık Kemal* filminde Biz de senaryoyu üstlenen Atıf'la kafa kafaya verdik ve değiştirdik finali.

Filmin çekimi çok uzun sürdü. O günlerde bir filmin maliyeti 100-120 bin lira civarındayken *Ateşten Damla* 250 bin liraya çıktı. Film boyunca şanssızlıklar birbirini kovalamıştı.

Abdurrahman Palay oynayacaktı başrollerden birini. Ekibi kurduk ve Balıkesir'in Ilıca köyüne gittik. Dokuz gün bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı, bir gün olsun çalışamadık. Dahili iş de koyamadık, çünkü o sahneleri İstanbul da çekecektik. Abdurrahman, benim çok işim var, film bitene kadar kalamam dedi ve aramızdan ayrıldı. Onun yerine İstanbul'dan Kenan Artun'u aldık, onuncu gün hava açıldığında çekimlere onunla devam ettik.

Ilıca'daki bölümler bitince İstanbul'a döndük, kalan dış sahneleri Büyükçekmece'de mağaralarıyla meşhur Yarımburgaz adlı bölgede, dahili sahneleri Arnavutköy'de bir köşkte, Kasımpaşa'da Kamburun Evinde çalıştık. Turgut Ören'in başka bir firmayla anlaşması olduğu için iş uzayınca onunda ayrılması gerekti. İki ayrı kameramanla tamamladık *Ateşten Damla*'yı, biri Şevket Yılmaz'dı, diğeri Ali Yaver'di.

Yarımburgaz'daki vuruşma sahnesinde başımıza büyük bir aksilik geldi. Yıkık duvarların arkasında karşılıklı ateş açılıyor, Atıf Kaptan da kolundan vuruluyordu. Millilerin gelişini izliyorduk sahne sonunda. Kenan Artun da milli güçlerin arasındaydı. Aşağı yukarı üç metre civarında bir yükseklikten atlıyorlardı gelirken. Kenan da atlamıştı, ama yerde kalmıştı, kalkamıyordu. Dizi kırılmış meğerse. Alman Hastanesi'ne götürdük, röntgen çekildi. Dizi üç parçaya ayrılmış. Alçıya koydular bacağını, film de durdu haliyle.

Aradan on gün falan geçmişti. Kenan o zamanlar Sezer Sezin'le evliydi, Cihangir'de oturuyorlardı. Ben sürekli ziyaretlerine gidiyordum. Tıpta okuduğum yıllarda, hocalarım bazı ilginç olaylardan söz ederlerdi. Kendimde yaşamıştım bir tanesini, kolum kırıldığı zaman kemikler yanlış kaynamış, kırıp yeniden alçıya almışlardı. Ya Kenan, senin şu ayağının röntgenini bir daha çektirelim dedim. Kenan ne gerek var dediyse de kemikler kaymış olabilir diye ısrar ettim, sonunda razı oldu..

Bir röntgen daha çektiler ve gerçekten de kemiklerin tümünün kaymış olduğunu gördüler. O zamanlar ünlü bir ortopedist olan Prof. Dr. Mani Zade Derviş'e götürdüm Kenan'ı. Hemen ameliyata aldı, tekrar kayma olmaması için çivi takıldı dizine. Kenan'ın yürümesi iki ayı buldu. Çekimlere başladığımızda idare ettim onu, topallıyordu, ona göre düzenledim planları, anlaşılmadı.

Bir aksilik de Adapazarı'nda yaşandı. Bir süvari hücumu çekmiştim, eski bir hava meydanında, Turgut Ören'le beraber cibe binmiştik. Alanın yanındaki asfalt yolda ciple izleyerek takip ediyorduk atlıları. Önde Turgut Özatay, Atıf Kaptan, Hasan Ceylan, arkadan da 150 tane süvari geliyordu. Askeriyeden yardım etmişler, at ve asker vermişlerdi. Süvari alayı vardı Adapazarı'nda. Hücumu çektik, ama bir at yerde kaldı. Ayağı kırılmıştı atın, asker de başından yaralanmıştı. Hastaneye kaldırdılar. Ama çekim tatmin etmemişti beni. Bir daha çekeceğim dedim. Bu seferki çekimde de bir atın daha ayağı kırıldı, bir asker daha hastanelik oldu. Yine tatmin olmamıştım, ama tamam demek zorunda kaldım. Ayağı kırılan atları vurdular, ben de o ölen atların parasını ödedim. Milli Savunma Bakanlığı atın bedelini hesap ederken, bütün yaşam giderlerini, bütün yediğini içtiğini göz önünde bulunduruyordu.

Filmde Duru Filmle, Naci Duru'yla ortaktık. Baştan mı ortak girdik, yoksa benim param bitince mi kuruldu bu ortaklık, hatırlamıyorum. Yalnız Naci Duru'yla konuştuğumda, Sen bunu çekemezsin demişti. Ama ben o zaman kırk yaşlarındaydım, enerjim yerindeydi. İyi de bir şeyler yapmak istiyordum. *Üç Arkadaş* büyük bir özgüven getirmişti bana.

Ateşten Damla çok zor bir filmdi. Göç sahnesi örneğin. Şaryo üzerinde çekiyorduk sahneyi. Düşman

geliyor diye kaçıyordu köylüler. Kamerayı ilk defa hayatlarında gören insanlardı bunlar. Hepsini doğru dürüst yürütmek, kameraya baktırmamak, o kadar eşekli, öküzlü arabayı hazır etmek, çocukları, yaşlı kadınları belli bir düzen içinde bir arada tutmak o kadar zordu ki. Hazırlıklara sabahtan girişmiş, sahneyi akşama kadar ancak çekebilmiştik. Figürasyon askerler de başımızı çok ağrıttı çekimler boyunca. Yaralıların topluca cepheden yürüyerek döndüğü çok kalabalık bir sahneyi görüntülerken Muhterem Nur askerlerin aralarına giriyor, Turgut Özatay'ı arıyordu. Askerlerden yetmiş tanesini alıyor, sargılıyorduk muntazamca; ama sete geldiğimizde, otuz kişi kalmış olduğunu görüyorduk. Kaçıyorlardı topluca. Tekrar arkalarından koşturuyor, bulabildiklerimizi yeniden sargılıyor, çekim yerine ite kaka getiriyorduk.

Muhterem Nur çatışma sonrası ölmüş askerler arasında Turgut Özatay'ı ararken topları ön plana koyalım dedim. Toplar çekim yerine getirilirken iki tanesi dağıldı, darmaduman oldu. Ama kırılmış, tekerleği dağılmış toplar çok güzel, çok sahici gözüktüler. Rastlantılar bazen çok işe yarıyor. Sanat için de geçerli bu, hayatın kendisi için de. Ben bir filme başlayacağım zaman, önce asistanımı ya da sanat yönetmenimi gönderirim mekân bakmaya. Onlar araştırır çeşitli mekânlar bulur, ben de gider içlerinden beğenir, seçerim. Ertem ve filmin ar direktörü Semih Sezerli gidip köprü aramıştılar. Çakıllı dere üzerinde beton bir köprüydü, ama gösterdikleri köprüyü beğenmemiştim. Arkamı dönüp baktığımda, ahşap bir köprü daha gördüm yakınlarda. Bunda çekeceğim dedim. Ertem önce itiraz etti, ama çekimden sonra o da çok beğendi sahneyi.

Filmde o köprüyü kullanarak çektiğim çok güzel bir plan vardı, okulda derslerde hep gösterirler. Muhterem Nur, Kenan Artun ve

Turgut Özatay köprünün önünde birleştikleri sırada, köprü üzerinde cepheye giden atlılar, ayrıca üçlü buluşmanın solundan, cepheden dönen yaralılar, sağ taraflarından gene cepheye giden atlılar. Plan bayağı uzundu, giden atlar, gelen yaralılar durmuyordu. Sürekli geçiyorlardı. Aslında bu kadar askeri, bu kadar atlıyı bulmamıza imkân yoktu. Biz de dairesel biçimde hareket ettirmiştik hepsini. Yani atlılar ve yaralılar kameranın arkasından dönüyorlar, tekrar sıranın arkasına katılıyorlardı.

52 gün sürdü *Ateşten Damla*'nın çekimi.

Muhterem Nur ata binmesini bilmiyordu. Korka korka bindirdik, ama her an düşme tehlikesi nedeniyle hepimiz tedirgindik. Özellikle çiftlik sahnesi çok sorun yaratmıştı, atın kapıya geldiği yerde taşlar döşeliydi çünkü. At her an kayabilirdi. Ben Muhterem'in elbiselerini giyip dublörlük yaptım ona. Çok iyi ata binerdim çünkü. Askerde öğ-

renmiştim, yere şapka koyup alırdım dörtnal giderken.

Orhon Arıburnu'nun vurulup da merdivenlerden düşeceği sahnede, Yapamam, düşemem burada dedi. Balat'taki zindanlarda çalışıyorduk. On on beş taş basamaktan, onun gocuğunu üzerime geçirip ben düştüm yerine. Arıburnu yerine de dublörlük yaptım. Orhon Arıburnu değerli bir şairdi, iyi bir yönetmen ve oyuncuydu. İşini çok severdi. Her şeyin en güzeline meraklıydı; atın da, elbisenin de, kalpağın da en güzeline. Şaha kalksın isterdi filmde bineceği at.

Film çektiğim zaman dünyayı gözüm görmezdi. Erkenden yatağa çekilir, dinlenirdim, oysa asistanım Ülkü Erakalın akordiyon çalıyor, ekip alem yapıyormuş, tabii içki filan da girla. Haberim olsa kovardım Ülkü'yü. Onu Kadri Yurdatap tanıştırmıştı bana. Ülkü gazeteciydi o zaman, Eğitimliydi, konservatuvarı bitirmişti. Keman ve flüt bölümü mezunuydu. Benimle röportaj yapmak istiyordu. Ama Kadri, araya laf sıkıştırıp, Oğlan sinemayı çok seviyor, sinemaya girmek istiyor, sana asistanlık yapsın diye ekledi. Peki olur dedim ben de. Filmde birinci asistanım Ertem'di, ama sufle edecek bir insana da ihtiyacım vardı. Ülkü için hem gazeteci, hem de konservatuvar bitirmiş biri, zeki biridir diye düşünmüş olmalıyım. Doğru da düşünmüşüm, sonradan yönetmen oldu çünkü.

Nejat Saydam bir ara ziyarete geldi bizi. Biri daha vardı yanında, ama anımsamıyorum onu. Gece içip içip, köylülerin kutsal bildikleri, ağaç altında bir yatıra sen de iç diye rakı dökmüşler. Nejat aslında çok saygılı biriydi, ama içtiğinde sapıtanlardandı. Köylüler bizi linç edecekti neredeyse. Neyse özür mözür diledik de idare ettik durumu.

Kenan Artun yüksek mimardı. Semih Evin'in sinemaya getirdiği jönlerdendi. Ama çok uzun ömürlü bir yaşamı olmadı sinemada. Semih Evin'in Erman Filme çektiği *Allah Kerim* adlı Aka Gündüz uyarla-

masıyla girmişti sinemaya. Sonraları Erman Filmin, Beyrutlu yapımcılarla ortak, Lütfi Akad'a çektirdiği *Tahir ile Zühre* ve *Arzu ile Kamber* adlı iki filmi için Beyrut'a gitmişti. Bu filmlerin çekimi sırasında Sezer Sezin'le aralarında bir elektrik oluşmuş, dönünce evlenmişlerdi. Bu Sezer Sezin'in, Hürrem Erman'la sonu olmuştu. Ama filmler hiç iş yapmamış, yerlerde sürünmüş, Hürrem Bey de *Vurun Kahpe*'ye filminden kazanmış olduğu paraları yitirmişti. Kenan evlendikten sonra bir iki filmde daha oynadı ve bıraktı sinemayı, kendi mesleğini yapmaya başladı. Çok efendi ve kültürlü bir adamdı. Filmde de büyük bir özveriyle çalışmıştı.

Atıf Kaptan benim çocukluğumun efsanelerindendi. Ben ortaokul ikideyken *Bir Millet Uyanıyor*'u çekmişti Ertuğrul Muhsin. Ercüment Behzat Lav jönü, Ferdi Tayfur kötü adamı oynamıştı. Atıf Kaptan ise Yahya Kaptan adında bir kahramanı canlandırmıştı. Çapraz fişeklikle dolaşırken hayran olmuştum kendisine. Bütün yaşıtlarım da hayrandı ayrıca. Okulda sıralarımız kapaklıydı ve bütün öğrenciler kapakların içine Yahya Kaptan'ın fotoğraflarını yapıştırmıştı. Çeşmede su içerken vurulduğu sahnede, Kahpeler diye haykırıyordu padişah kuvvetlerine. Aramızda teneffüslerde, hep bunu oynardık okulda.

Çekimler boyunca, akşamları Ertem'le oturur konuşurduk. Mekânı biliyorsak dekupaj yapardık. Açıları saptamaya çalışırdık. Ertem inanılmaz çalışkan ve enerji dolu biriydi. Spordan geliyordu, yüzmeyle, basketbolla, tenisle uğraşmış, basketbolda milli formayı bile giymişti daha genç yaşlarında. Filmde askerlerin giyinmeleriyle nerdeyse tek başına ilgilenirdi. Ama Adapazarı'nda beni çok kızdıran bir şey yaptığını hatırlıyorum: Sabah erken çıkmak zorundaydık işe. Otel önünden binerdik minibüslere. Ama Turgut ve Ertem görünürlerde yoktu o sabah. Otele haber gönderdiğimizde, ikiliyi ellerinde kahve

fincanlarıyla gelirken gördüğümde, nevrim dönmüştü. Bu kadar da keyfe keder insanlardı. Ayrıca Ertem'in ekip arabasına bir gün bile zamanında bindiğini neredeyse hatırlamıyorum diyebilirim. Çok geniş biriydi, hâlâ da öyledir.

Başımızın belası sansür gene filmden bir sahne kesti. Doktor rolünü üstlenen Kenan Artun'un yaralılara baktıktan sonra Muhterem Nur'la konuştuğu planlarda savaş karşıtı düşünceler bulmuşlardı.

Ateşten Damla'nın ticari başarısı yedi civarında oldu, ama filmin giderini karşılamadı gelen hasılat. Ve bu film beni iflas ettirdi, sıfıra indim. Anadolu Kavağı'nda oturduğum sırada tanıştığım sevgili dostum Şevket Ağabey parasal olarak yardım etti de o parayla *Ölüm Peşimizde*'yi yaptım ardından; öyle kendime gelebildim.

Ateşten Damla eleştirmenlerden ilgi gördü, o güne kadar yapılmış en iyi milli film diye nitelendirildi. Ama ticari başarısına hiçbir katkısı olmadı bu olumlu eleştirilerin.

1960 ÖLÜM PEŞİMİZDE ■ **Senaryo:** Halit Refiğ, Memduh Ün, Atıf Yılmaz, Lütfi Akad, Ertem Göreç ■ **Diyalog:** Bülent Oran ■ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Memduh Ün, Reha Yurdakul, Nilüfer Sezer, Hulusi Kentmen, Avni Dilligil, Senih Okran, Selahattin İçsel, Naci Saraç, Asım Nipton, Hakkı Haktan, Mahmure Handan, Nuri İnal, Halit Refiğ ■ **Yapım:** Uğur Film

Üç Arkadaş'ın sinemamıza kattığı yeniliklerden biri de gazete ve dergilerde artık yerli filmlerin eleştirilerine düzenli yer verilmeye başlamasıydı. Özellikle okunan, hatta dört gözle beklenen, *Milliyet*'teki eleştirilerinde Tuncan Okan yıldız da verirdi Türk filmlerine. Ama 1960 yılı sinemamız açısından çok şanssız geçti diyebilirim. Çünkü dört önemli yönetmen büyük savlarla giriştikleri altı tasarıda ciddi ticari başarısızlıklarla yüz yüze geldi; yapımcılar çok para kaybetti. Osman Seden, *Düşman Yolları Kesti*, ben (Duru Filmle ortak) *Ateşten Damla*, Atıf Yılmaz *Bu Vatanın Çocukları* ve *Kumpanya*, Lütfi Akad da *Zümrüt* ve *Yalnızlar Rıhtımı* adlı filmlerde hiçbir ticari başarı sağlayamadık. Ardından gazeteler sinemaya yer vermez oldu, başlayan canlı ortam gevşedi, pörsüdü.

Halit Refiğ ellili yıllarda sinema dergilerinde yerli filmlerin hakkında çok atıp tutuyordu. Çok kızıyordum ona, bir gün karşılarsak eşek

sudan gelene kadar dövmeyi bile düşünüyordum kendisini. Ama Halit hakkımda, *Üç Arkadaş* sonrasında övgü dolu yazılar yazdığında tanıştık, arkadaş ve dost olduk. Benden on yaş kadar ufaktı, Atıf Yılmaz'a da asistanlık yapmıştı.

Halit'le birlikte çalışmamız *Mahallenin Sevgilisi* filminin senaryo yazma sürecinde başladı; çekimler sırasında da bana asistanlık yaptı. Bu filmi bitirdikten sonra polisiye bir film düşünüyordum. Özellikle Ayhan Işık'ın oynadığı polisiye filmler iyi iş yapıyordu. Halit *Saccho ile Vanzetti* adlı ünlü bir roman getirdi. Olaylar Amerika'da geçiyor, iki İtalyan kökenli sendikacının devrimci mücadelesi öyküleniyordu. Romandan bir tretman yaptı Halit. Ama romanla ilgisi kalmamıştı. Babasına işlemediği bir cinayet yüklenen gencin gerçek suçluları arama serüvenine dönüşmüştü. Ben çok durağan bulmuştum film öyküsünü. Biraz ben karıştırdım, biraz Ertem karıştırdı, öyküyü bayağı değiştirdik, epey şey ekledik. Ama senaryoyu bitirmeyi başaramamıştık. İşletmelerle yapılan anlaşmalar gereği de belli bir tarihte filme başlamak zorunda olduğumuz için eteklerim tutuşmuştu. Her sabah Bülent Oran'ı evinden alıp sete getirtiyordum. Çekilecek olan sahnelerin içeriğini Bülent'e anlatıyordum, o da diyalogları yazıp gidiyordu. İkinci gün, üçüncü gün hep bu şekilde devam etmişti, ama final ve final öncesini çözememiştik. İş kopyasını bastırdım, Ertem'le montajını yaptık sonra Atıf, Lütfi, Halit ve Ertem bir araya gelip, filmi izledik. Metin Erksan var mıydı anımsamıyorum. Halit'in evinde toplanmıştık. Herkes bir şeyler söyledi, belli ortak paydalarda birleştik. Kaleme alma görevi Atıf'taydı. Sahneleri birer ikişer satır halinde yazdı. Final ve öncesi belirlenmişti böylece.

Çekim günü hava çok soğuktu, bir taraftan kar atıştırıyordu Sirkeci Garı'nda. Kamerayı sehpanın üzerine koyacak zaman bile bulama-

mıştık. Turgut Ören debri kamerayı omuzuna alıp çekti sahneleri, güçlü kuvvetliydi; gençliğinde boks yapmıştı zaten.

Filme çok emek verdik, çok uzun süre çalışmış, tam 42 gün çekim yapmıştık.

Final sahnesi geldiği zaman çok yorulmuştum. Yönetmenlik dışında, önemli bir rolde de oynuyordum çünkü. Ayhan Işık'la kafa kafaya bir roldeydim. Finalde de uzun ve zahmetli bir kavga sahnesi bekliyordu beni. Hem oynayıp, hem de yönetecek halim kalmamış, pestilim çıkmıştı. Lütfi Akad'a rica ettim, gelip de şu kavga sahnesini çeksin diye. Kırmadı, sağ olsun geldi. Son sahnede figüranların ve polislerin dışında Ayhan, ben ve Fatma Girik vardık. Setten ayrılırken, Lütfi yanima yaklaştı, ya Memduh, işin mi yok Allah aşkına, bu kızı nerden buldun, bundan oyuncu moyuncu olmaz dedi. Ama ben Fatma'nın iyi

bir oyuncu olacağına inanmıştım. Ve benim inandığım doğru çıktı.

Ama bu konuda ben de çeşitli hatalar yaptım, İnandığım şeyler her zaman doğru çıkmadı. Meselâ Halit Refig'in çekeceği *Sevistiğimiz Günler* adlı filmde başrolleri Fatma Girik ve Nilüfer Aydan oynuyordu ve üçüncü bir kız daha lazımdı. O rol için Halit'le beraber, Türkan Şoray'ın ilk filmi olan *Köyde Bir Kız Sevdim*'i izlemiş ve üçüncü derecedeki rol için ne ben, ne de Halit, Türkan'ı beğenmemiştik.

Ölüm Peşimizde, Beyoğlu'nda hiç yerli film oynatmayan Atlas sinemasında on beş gün boyunca oynadı ve büyük bir ticari başarısı oldu. Firmam Uğur Film sinemamıza füze gibi girmişti böylece. İzmir'den, Adana'dan işletmeciler sökün ettiler hemen; benimle yeni filmler için anlaşma imzalamak istediler.

Ayhan Işık dönemin büyük yıldızıydı. Birlikte çalıştığımız ilk filmdi bu. Reha Yurdakul aracılığıyla tanışmış olmalıyız, Ayhan'la çok yakın arkadaştılar çünkü. Sonra kaynaşmıştık; üçümüz beş çayına Hilton'a gider, Ayhan'ın spor, üstü açık Buick'iyle gezer tozardık. Film iyi iş yaptığı için Ayhan fiyatını yirmi binden 60.000 liraya çıkartmıştı. Yıldızken, daha büyük bir yıldıza dönüşmüştü böylece. Bu bır film maliyetinin yarısıydı buna karşın firmalar peşindeydi. Ama bana iskonto uygular, elli binle yetinirdi. *Ölüm Peşimizde*'nin çekimlerinde kolay çalışmıştık kendisiyle. Film uzun sürmesine karşın çok düzenli gelmişti sete. Aşırı da disiplinliydi. Sabah altıda çağırmıştım bir keresinde, Kasımpaşa da Kambur'un evinde çalışıyorduk; ona sıra akşamın altıda gelmişti, yani on iki saat beklemişti de gık çıkmamıştı ağzından. İş ahlakı o kadar mükemmeldi. Benim yapımcılığımda, Attila İlhan'ın bir tretmanından yola çıkıp ürettiğimiz ve Ertem'in yönettiği, *Rifat Diye Biri*'nde sabaha karşı yapılan bir çekimde yaşanan bir olayı defalarca anlatmışlardı bana. Köprünün açılma saatinde, yani gecenin gündü-

ze döndüğü bir saatte çekilmesi gereken bir sahne için tüm ekip sabahın dördünde Ayhan Işık'ı almaya gitmişler, kapı açılır açılmaz karşılarında Ayhan Işık uzanmış vestiyerden şapkasını almış ve hemen birlikte çıkmış yapım sorumlusuyla. Evet, insanlar boşuna kral olmuyor.

Ölüm Peşimizde altmışların başında İstanbul Festivali'ne katılmış, Turgut Ören de en iyi fotoğraf direktörü ödülü kazanmıştı.

Fatma Girik o günlerde onyedi yaşında, biraz tombulca bir kızdı, yaşından büyük gösteriyordu. Ama Ayhan'la yan yana geldiğinde sırıtmadı filmde. Bu filmle ilgili basında yayınlanan eleştirilerde, benim teknisyen olarak Osman Seden'i bile solladığım yazılmıştı. Bunları okurken koltuklarım kabarmıştı, çünkü Osman sinemamızın yetiştirdiği en iyi teknisyenlerin başında geliyordu.

Nilüfer Sezer iyi bir oyuncuydu. Avni Dilligil'in başyapıtı *Benli Emine*'de de çok iyi bir oyun sergilemişti. Az sayıda filmde yer aldı. Mahmut Kavran adındaki meşhur gazinocuyla evlendi ve çekildi sinemadan. Sinemaya girmeden önce iyi dansözlerdendi. Onunla oldukça kolay çalışmıştım.

Hakkı Haktan her zaman aranılan oyunculardandı. Onu çok severdim. Daha çok küçük rollerde yer alırdı, iş ahlakı çok iyi olan bir insandı.

Asım Nipton çok yakışıklı bir aktördü, ama fazla alkol aldığı için çabuk deforme oldu, şişmanladı, göbeklendi. O yüzden hep polis, hâkim türünden yardımcı rollerde oynadı, o da çok efendi bir insandı.

Mahmure Handan filmde Ayhan'ın teyzesini canlandırıyordu. Eskinin ikinci üçüncü sınıf sazlarında, önde oturan şarkıcılarındandı. Yaşlandığı zaman filmlerde küçük roller oynadı, teyze, hala, anneanne gibi.

Hulusi Kentmen aslında deniz astsubayıydı. Yani eski deyimle bah-

riye başçavuşuydu. Emekli olmadan önce de tiyatrolarda oynamıştı. Babacan biriydi. Yüzlerce filmde hep iyi adamı canlandırdı, büyükbaba, baba, hatta eski kabadayı, eski tulumbacı gibi. Çok efendi biriydi, oynadığı filmlerde hiçbir oyuncuya, bir figürana sarktığını ne gördüm, ne duydum.

Kürt Nuri (İnal) benim set işçimdi, set amirliğimi de yapmıştı uzun yıllar. Tophane'den gelmişti, bütün vücudu jilet yaralarıyla doluydu. Senelerce çalıştı benimle, aksesuar depoma da baktı. Hem ekibimde çalışır, hem de filmlerimde oynardı. Oynadığı roller küçük rollerdi, ama çok yetenekliydi Kürt Nuri. İyi adam olsun, kötü adam olsun, bütün üstlendiği rollerin hakkını, bir yığın tiyatro kökenli oyuncudan bile daha iyi verirdi. Sonra sinemayı bırakıp Almanya'ya gitti. Altmışların sonuydu galiba. İşçilik yaptı, bayağı da para kazandı. Çoluk çocuğuyla kesin dönüş yaptı: bir daha sinemada görmedim onu.

Senih Orkan tiyatro kökenli bir oyuncuydu. Esrar içiyordu sanıyorum, yakalanınca yurtdışına kaçmıştı. İyi oyuncuydu, çok da zengin bir tipi vardı.

Bazı rolü giyer oyuncu, Reha da rolünü giymişti bu filmde. Belki de oyunculuk yaşantısının en başarılı rolünü oynamıştı. Saflığını korumuş, kırsal alan insanını mükemmel yansıtmıştı. *Ölüm Peşimizde*'ye başlarken, saçlarını kesmiştim onun. Ve kısa saçlar kendisine çok yakışmıştı. Ben her filmimde Reha'yı oynatırdım. Hatta ona rol icat ederdim. Can dostumdu. Osman Seden'in Ödemiş'te çektiği Fatma Girik'li *Dişi Kurt* isimli video filmi sırasında kalp krizi geçirdi, kaldırıldığı hastahane yitirdik onu 1988 sonlarında. Bütün kaybettiğimiz sinema emekçileri gibi o da nur içinde yatsın. İlginç olan bir ayrıntı da filmin final bölümünde Halit Refiğ'in de küçük bir rol üstlenmiş olmasıydı.

1960 KIRIK ÇANAKLAR ■ **Senaryo:** Lale Oraloğlu, Halit Refiğ, Memduh Ün (Edmond Morris'in *Tahta Çanaklar* oyunundan uyarlama) ■ **Diyalog:** Bülent Oran ■ **Foto Direktörü:** Turgut Ören ■ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Lale Oraloğlu, Turgut Özatay, Mualla Kaynak, Reha Yurdakul, Engin Deniz, Salih Tozan, Adnan Uygur, Mahmure Handan, Asım Nipton, Niyazi Er, Hayati Onurlu, Rüya Gümüşata ■ **Yapım:** Beya Film

Beya Filme senaryoyu getiren Lale Oraloğlu'ydu. Senaryo, Edmund Morris'in yazmış olduğu *Tahta Çanaklar* adlı oyundan uyarlanmıştı. Yalnız oyunla senaryo arasındaki büyük yorum farkı dikkat çekiciydi. Çünkü oyunun sonunda, yaşlı adamı huzurevine atıyorlardı. Oysa Oraloğlu'nun yazdığı senaryoda, ihtiyar pılı pırtısını toplayıp evden giderken, gelini arkasından koşuyor ve yeniden eve dönmesini istiyordu. Ve tüm aile filmin son sahnesinde bir araya geliyor, Salih Tozan (yaşlı adam) tabakları kırdığı zaman, keyiflenip gülüyordu. Amerikan oyununda, aile, yaşlı adam için tahta çanaklar yaptırmıştı ve ihtiyarı huzurevine kaldırdıktan sonra bunları atmaya kalkıyorlardı. Ama küçük kız çocuğu durduruyordu ana babasını. Onları atmayın, siz de yaşlandığınız zaman, ben bunları sizin önünüze koyacağım

diyordu. Bizdeki örf ve âdetler, insancıl öğeler batı toplumlarından farklı olduğu için Oraloğlu'nun yaptığını mantıklı ve tutarlı kılıyordu, ancak Lale Oraloğlu'nun senaryosu yeterli değildi. Halit Refiğ yeniden bir tretman hazırladı. Ama öykünün ana hatlarına dokunmadı. Bülent Oran da diyalogları yazdı. Sonra ben masaya oturdum ve üçünden de yararlanıp senaryoya son şeklini verdim.

Bence filmdeki bütün oyuncular çok başarılı. Özellikle de başta istemediğim Lale Oraloğlu. Diğer rollerdeki Salih Tozan, Turgut Özatay, Reha Yurdakul ve Mualla Kaynak'tan da iyi verim almışım.

Üç Arkadaş'la elde ettiğim başarı beni oyuncularla daha da kaynaştırmıştı. Çünkü setime gelen oyuncu kendini teslim ederdi bana, kendisini iyi oynatacağıma güvenirdi.

Mualla Kaynak filmin kötücül vamp kadınıydı, ortalığı karıştırıyor, yuva yıkıyordu. *Kırık Çanaklar* İstanbul Festivali'ne katıldığında, seçici kurul Lale Oraloğlu'na en iyi kadın oyuncu, Mualla'ya da en iyi yardımcı oyuncu ödülünü verdi. Ben kırklı yılların sonlarına doğru Beyoğlu'nda oturmuştum. Bu dönemden, Mualla Kaynak'ı tanıyordum, yani sık sık görüyordum. Galatasaray'ın ünlü file bekçisi Turgay Şeren'in sevgilisiydi bir ara. Lale, çekim öncesi o rol için Perihan Tedü'yü düşünüyordu. Ama ben senaryoyu Lale'den daha farklı yorumluyordum Bugün sanki Mualla biraz fazla modern kalmış gibi geliyor o orta halli, hatta yoksul mahallede. Ama kenar mahallenin modern kızı olarak da nitelendirebiliriz onu.

Filmin küçük oyuncusu Rüya Gümüşata'yı bulana kadar anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geldi diyebilirim. Sonunda çaresizce, yapımcım Nusret İkbal'e, Senin kızı oynatalım demiştim. Onu unut, senin kızı oynatalım dedi Nusret. Kızım Sevda beş yaşlarındaydı ve çok küçük bir rol oynamıştı, *Mahallenin Sevgilisi*'nde. Sevda'yı ilk

gün sete getirdik ve Üsküdar'da, Salih Tozan'la sahilde konuştukları ve yürüdükleri bir sahneden başladık. Epey tekrar yaptık, ama beceremedi Sevda. Hem denizde ayağını yıkayacak, hem de konuşacaktı, ama yapamadı. *Mahallenin Sevgilisi*'nde çalıştığımız Rüya Gümüşata geldi aklımıza, yetenekli bir kızdı, Ondan da istediğim verimi aldım.

Lale bu rolde kızı Alev Oraloğlu'nun oynamasını istiyordu, bense antipatik buluyordum kızı. Lale'ye, çalıştığım sete getir de prova yapalım dedim. O da Alev'i, *Mahallenin Sevgilisi* filminin setine getirdi. Çocuğa o kadar soğuk ve ters baktım ki eli ayağı tutuldu adeta, donakaldı hiçbir şey yapamadı. Oysa çok yetenekliydi, bunu da yönetmen Nevzat Pesen'in yönettiği *Kötü Tohum* filminde üstün bir başarı göstererek kanıtladı.

Bir şey itiraf edeyim, Salih Tozan'la birlikte o kadar çalıştık, ama ben kendisinin geçmişini bilmiyordum. Geçenlerde Yılmaz Atadeniz'in çekmiş olduğu başarılı belgeseli seyrettiğimde yığınla şey öğrendim Tozan hakkında. Balıkesirliymiş, çok zor bir çocukluk geçirmiş, İzmir'de Avni Dilligil yönetiminde, kırklı yılların ikinci yarısında başarılı bir tiyatro oyunculuğu yapmış, öldüğünde yalnızca 49 yaşındaymış (oysa yetmişlerinde görünürdü). Yılmaz Atadenizin eline sağlık, ben Salih'i yalnızca hoşsohbet biri olarak tanıyordum çünkü. Ama sinemamızda ona en büyük rolleri de ben oynattım, övünmek gibi olmasın.

Türk sinemasında bazı oyuncuların yalnızca görüntüsünden faydalanıldı, onlardaki büyük oyunculuk yeteneği değerlendirilmedi. Salih Tozan, Turgut Özatay ve Reha Yurdakul bunun üç örneğidir. Ben *Üç Arkadaş* filminde Salih Tozan'ı oynatacağım dediğimde, Atıf Yılmaz çok itiraz etmişti bana, oynatmamamı söylemişti. Ama ben o cevheri, daha önce Salih'i oynattığım kısa rollerde görmüştüm. Salih gençti, ama çektiği cefalar, içtiği tonlarca içki, kendisini aşırı yıpratmıştı.

Adresi sorulduğunda, Çiçek Pasajı, üç numaralı fıçı derdi. Her akşam oradaydı çünkü. Ama gündüz içkili görmedim kendisini.

Duygu Sağıroğlu filmin çevre düzeninden sorumluydu. Çok değerli bir tiyatro dekoratörüydü, ama sinemaya da meraklıydı, önceleri Beya ve Erman Film için çalışmıştı. Ama kendisini şahsen tanımıyordum. Çekimlere başlamadan önce Üsküdar da seçtiğimiz çalışacağımız evin dışını gösterdim. Bu evin içini istiyorum dedim. Evin içini yaptığında, duvarların düz badanalı olduğunu gördüm. Bunu beğenmedim dedim. O güne kadar hep el üstünde taşınan, çok değerli biri olduğu için çok bozuldu. Çöktü, gitti yaptığı dekorun eşiğine oturdu. Plastik dediğimiz bir şey yapıyorduk duvarlara; kabartılı oluyordu, ışığı iyi tutuyordu. Eski evin içinde dümdüz bir duvar bana iyi gelmiyordu. Duygu duvarların hepsini söylediğim şekilde yaptığında, harika bir dekor yaratmıştı. Şimdi filmi izlediğimde gene gerçek bir ev duygusu-

nu verdi bana.

Duygu, *Kırık Çanaklar* filminin büyük başarından sonra bana geldi, asistanlık yapmak istediğini söyledi. *Üç Arkadaş*'ı da seyretmiş, çok etkilenmişti. Bu filmden sonra başladığım *Belâlı Torun*'u çekerken, sekiz dokuz gün kadar sete geldi, ama sabahları geç geliyordu sete. Bu nedenle bir keresinde çok bağırdım, bıraktı gitti. Sonra Muhtar Kocataş adlı tiyatro tutkunu bir yapımcıya 1965 yılında *Bitmeyen Yol* adlı başarılı bir film çekti. İşçi sorunlarını anlattığı için sansürle bayağı sorun yaşadı. Vizyona girdiğinde de iyi iş yapmadı, yapımcısına çok para kaybettirdi *Bitmeyen Yol* ve Muhtar bir daha film işine elini süremedi.

Duygu 1965 yılında ünlü bir Terzi olan Mualla Özbek'in kurduğu firmaya bazı filmler çekti. Bunlardan Yılmaz Güney'in oynadığı *Ben Öldükçe Yaşarım* çok iyi bir filmdi, özellikle kirli bir hayat yaşamış olan Selma Güneri'yi arıtmak için duş altında Yılmaz Güney'in yıkadığı sahne çok etkileyiciydi. Hâlâ gözlerimin önünde. Başka filmler de çekti Mualla'ya, ama Yılmaz Güney filmleri dışındakiler ticari başarı kazanamadı. Mualla'nın şirketi de battı böylece. Duygu yönetmen olarak işsiz kaldı. Tabii sanat yönetmeni ve dekoratör olarak aranan bir insandı. Hatta Rockfeller bursuyla Amerika'ya kadar gitmişti. Bir süre film yapmayınca bana geldi tekrar. Ben seninle çalışmak istiyorum, sana asistanlık yapayım, senaryolarını yazarım, dekorlarını yaparım, film çekmemi istersen, yönetmenlik de yaparım dedi. Bu işler karşılığında belli bir para istedi, ayrıca çalıştığı filmlerin kârından da belli bir yüzde alacaktı. Ama Muzaffer Arslan daha cazip bir teklifte bulunmuş o sırada. Duygu benden özür diledi ve As Filmin yolunu tuttu. Ama Muzaffer, Duygu'nun anlaşabileceği biri değildi, bu nedenle çok kısa bir süre sonra yuvaya döndü, yanımda yıllarca kaldı. Çok değerli

bir insandı ve ben de her zaman böyle insanlarla çalışmak istiyordum. Verimli bir işbirliğimiz oldu hep. Asistanlık ve sayısız dekor yaptı, senaryolar yazdı, birçok film yönetti. Fakat yönetmen olarak çektiği filmler, belki de benim kendisine yanlış tasarılar sunmam nedeniyle, ticari başarıya ulaşamadı.

Fatma'yla da bir iş beraberliği oldu ayrıca. Fatma yetmişlerin başında Levent'te, Manolyalı sokaktaki villasını aldığı zaman, Duygu evdeki değişiklikleri yapmayı üstendi, hiç para istemedi onca iş için. Evi tadil etti, ekler yaptı. Yetmişli yılların ikinci yarısında, yaşanan ağır terör olayları ve seks filmleri furyasında sinemamız çöküşe girdiğinde, kendisiyle olan ilişkimiz gevşemişti. Çünkü Duygu artık sinema dışına kaymış, hayatını kazanabilmek için daha çok mimarlığını kullanabileceği işlere el atmıştı. Ama dostluğumuz devam etti kendisiyle. 1998 yılında Levent'ten Alkent 2000'e taşınana kadar da hep iyi ilişkiler içindeydik.

Aslında bu tarih öncesinde de, Fatma'nın Bodrum'daki evinin çizimlerini yaptığı sırada bir kara kedi geçti aramızdan. Çizimi yapmak için istediği parayı vermiştim kendisine. Ayrıca Bodrum'a gidip inşaatı da kendisi denetleyecekti. Ama ben Duygu'nun çok dolu olduğunu görüp de, oraya gidip denetlemeleri yapamayacağını anladığımda başka bir mimar buldum kendime. Duygu da çok bozuldu buna. Ben kendim yapmayacağım evin planını çizmezdim demişti öfkeyle.

Ama sonra Alkent 2000'deki yeni evimizin tadilatına geldi. Yığınla şey yaptı; yüzme havuzu, kemerler, kapılar, dolaplar hep onun yaratılarıydı. Ben de, Fatma da çok memnunduk Duygu'nun katkılarından. Tek bir eksiğimiz kalmıştı. Evin bahçeye açılan kapısı açıkta duruyordu. Arabaların gireceği demir bir kapı yapmalıyız, bunun yanına da insanların gireceği kapıyı yerleştiririz, çizimi basit değil dedi. Ama

bunları biraz geciktirdi. Evin kapısı açık duruyordu. Önüne gelen giriyordu bahçeye. Fatma Girik'in evi diye öğrenen çalıyordu zili. Derken Duygu'nun kalp rahatsızlığı meselesi çıktı. Ben geciktiği için telefonda biraz sert konuşunca karşılıklı küfürleştik. Aramız bozuldu böylece. Bir inşaat mühendisine yaptırdım ben de kapıları.

Doksanlı yılların ortasından itibaren Mimar Sinan'da ders vermeye başladım Sinema Televizyon Bölümü öğrencilerine. Duygu da aynı okulun öğretim görevlilerindendi. Koridorlarda, kantinde, yönetimde, dersliklerde birbirimizi gördüğümüzde yalnızca merhabalaşıyorduk. Ama geçen zaman küskünlüğümüzü törpüledi, dostluğumuzu devam ettiriyoruz şimdi. Şunu da ekleyeyim; Duygu çok keyfe keder çalışan biridir, keyif adamıdır. Sabah uykusunu aldığı zaman kalkacak, neskafesini yapacak, penceresinin önünde sigarasını tüttürecek, neskafesini yudumlayacak uzun uzun. Ama artık sigarasını tüttüremiyor baypas ameliyatı geçirdi çünkü.

Duygu her an yeni bir şey geliştirir, yaratıcılığı tükenmez; bunun için de yaptığı hiçbir şey kolay kolay bitmez.

Kırık Çanaklar Berlin Festivali'ne davet edildi. Ön kurulu geçmiş, festivalde gösterilmişti. Maçoluğa takılmışlar orada. Çünkü Turgut kadınlara haşin davranıyordu, kötü konuşuyor, aşağılıyor, dövüyordu. Nusret İkbal söylemişti bana, döndüğünde. Festivale Mualla Kaynak ve Lale Oraloğlu'yla beraber gitmişlerdi.

Şimdi ben filmin başarısı ardındaki bazı gerçeklerden söz etmek istiyorum. Atilla Tokatlı başarılı bir çevirmen, onurlu bir aydındı. Adı sinema tarihimizde de geçen, ama benim dil ve sinema duygusu olarak aşırı ilkel bulduğum *Denize İnen Sokak* adlı filmiyle, *Kırık Çanaklar*'ın ödül aldığı Belediye Festivali'ne katılmıştı. Seçici kuruldakilerden çoğu Türk sinemasını horlayan entel kişilerden kuruluydu. Film-

ciler, meslekten kişiler alınmamıştı. Ayağı yere basmayan batıcı, kendi kültürünü ve tarihini küçümseyen entelleri görünce biz filmciler alevlenmiş, Belediye'ye koşmuştuk. Derdimizi anlatmış seçici kurula sinemanın saygın kişilerinin de katılmasını istemiştik, İhsan İpekçi, Yuvakim Filmeridis gibi saygın kişilerdi bunlar. Önerimiz doğru görülmüş ve seçici kurula katılmışlardı. *Kırık Çanaklar* kazandı festivalin birincilik ödülünü. Ayrıca en iyi yönetmen ödülünü de bana verdiler. Sonradan öğrendik; bu girişimimiz olmasa, sinemayla ilgisi olmayan entellerin oyu *Denize İnen Sokak*'a gidecekmiş, film 'yozlaşmış sinemamıza' yepyeni ve taze bir soluk getiriyormuş diye.

1961 AVARE MUSTAFA ◾ **Senaryo:** Lütfi Akad, Halit Refiğ, Memduh Ün ◾ **Eser:** Orhan Kemal (*Devlet Kuşu*) ◾ **Foto Direktörü:** Memduh Yükman, Şevket Kıymaz ◾ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ◾ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Çolpan İlhan, Salih Tozan, Suphi Kaner, Semih Sezerli, Mümtaz Ener, M. Ali Akpınar, Madelet Tibet, Osman Alyanak, Emel Yıldız, Emre Erhan, Leman Akçatepe, Eşref Vural, Münevver Girik, Faik Coşkun ◾ **Yapım:** Uğur Film

Üç Kemalleri, yani Orhan Kemal, Kemal Tahir ve Yaşar Kemal'i çok severim. Üçünün de hemen hemen bütün kitaplarını büyük bir keyifle okudum. Orhan Kemal'in *Devlet Kuşu*'nu okuduğumda bundan iyi bir film yapabileceğimi düşünmüştüm. Ben bir sinemacı olarak okuyorum romanları, yazınsal değerini ölçerek okumuyorum. Bana Halit, Sen her şeyi duygularınla yapıyorsun derdi. Böyle bir teşhis koymuştu benim için.

Yıllar öncesinde Sezer Sezin haklarını almıştı romanın, Erman Filme yapılmasını istediği kitaplardan biriydi *Devlet Kuşu*. On beş bin lira karşılığında, üstelik de hasılattan belli bir yüzde teklif ettim kendisine, anlaştık böylece. Ama ismini değiştirdim, neden *Avare Mustafa* adını koyduğumu şimdi anımsamıyorum. Özene bezene çektim filmi, kırk günden fazla sürdü. Fotoğraf direktörü bile değişti, belli bir süre

için anlaştığım kameraman başka bir filme gitmişti anlaşması gereği. Filmin ticari başarısı çok büyük oldu. Ama vizyona girmeden önce büyük bir sorun yaşadık, İzmir işletmesiyle. *Avare Mustafa*'yı Gürbüzer Film çalıştırıyordu İzmir'de. Sahibi Cahit Gürbüzer dağıtıma girmeden, filmi sinemacılara göstermiş; onlar da bu nasıl film yahu, sonu yok bunun demişler. Gürbüzer bana telefon etti. Sinemacılar filmi koymak istemiyorlar, filme bir final çek dedi. Ben de oturdum bir son düşündüm. O tarihte Attila İlhan Paris'ten dönmüştü. Yanımda asistanlık yapmak istiyordu. Attila'ya durumu anlattım, bir son yazdırdım. Üç kafadar ve Aynur'un bir fabrika önünde seyyar köftecilik yaptıkları bir sahne yazmıştı. Fakat dört oyuncuyu, başka başka filmlerde oynadıkları için bir araya getiremedim ve o finali çekemedim. Ama buna rağmen Cahit Gürbüzer filmi kişisel ilişkileriyle sinemalara koydu ve film büyük hasılat yaptı.

Sinemacıların eleştirilerinden biri de seslendirmede kendini konuşan Fatma Girik'ti. Yadırgamışlardı bu sahici sesi. Kime konuşturduğumuzu soruyorlardı. Melahat İçli'ye mi konuşturdunuz diyorlardı. Şehir Tiyatrosu oyuncusu Melahat İçli çok sigara içen bir kadındı, sesi kalınlaşmıştı. Oysa ben filmi şimdi izlediğim zaman, Fatma'nın çok iyi konuştuğunu, sesini çok iyi kullandığını duyuyorum. Belki birkaç yerde vurgu hatası var, ama zaten bir mahalle kızını oynuyor Fatma, mahalle kızları da konuşurken vurgu hatası yapar. Ama sinemacıların ve seyircilerin kulakları, Şehir Tiyatrosu kökenli oyuncuların ağdalı ve müzikal konuşmalarına alıştığı için bu doğal, süssüz ses ve konuşma hepsine çok yadırgatıcı gelmişti.

Film sansürle heyecanlı bir macera da yaşadı. Denetim önce tümüyle reddetti; saçma sapan gerekçeler göstermişlerdi. Ama filmi vizyona da sokmak zorundaydık. Çünkü film oynayınca deftere geçecek,

maliyetin yüzde altmışını vergiden düşecektik. Fatma Girik'ten rica ettim, İnsanların sana sempatisi var senin karşında yumuşuyorlar, sen bunu götür, birlikte yeniden izleyin sansür kuruluyla beraber dedim. Ve Fatma gitti Ankara'ya, kurulla birlikte seyretti; bu kez bazı bölümler kesilmesi koşuluyla oynatım izni verildi, ancak yurtdışına çıkarılmasına engel konulmuştu ne yazık ki.

Film o biraz uzun olmuştu, O günlerde seanslar fiks olarak saptanmıştı. 12.15-2.15-4.30-6.45-9.15. Bu nedenle uzunluğu normale getirene kadar çok uğraştım. Sonra müzik yapması için Yalçın Tura'yı davet ettim. Çok iyi bir besteci olan Yalçın, filmi izledi, Sen öyle bir film çekmişsin ki, bu filme müzik yapılamaz dedi ve müzik yapmadı. Ama filmi seslendiren ses mühendisi ufak tefek müzikler koymuş bazı bölümlere. Benim de gözümden kaçmış bunlar. Keşke onlar da olmasaydı ve bu film tamamen müziksiz bir film olarak geçseydi Türk sinema tarihine.

Rollerde herkesin kendisini konuşmasına gayret ettim. Tabii Ayhan başka filme gidiyordu, konuşma olasılığı yoktu, ama Semih Sezerli, Fatma Girik, Suphi Kaner, Vahi Öz, Mümtaz Ener, Salih Tozan, Osman Alyanak, Leman Akçatepe Çolpan İlhan rollerini kendileri konuştu.

Ayhan Işık'la Çolpan İlhan'ın düğün sahnesi için Taksim gazinosunu kiralamıştık. Aynı gün Halit Refiğ benim yapımcılığımda, *Sevişti̇ği̇mi̇z Günler* filmi için bir sahne çekecekti aynı mekânda, ben paydos ettikten sonra. Ama bizim çekimde de bana yardımcı oldu, asistanlık yaptı. Figürasyonu masalara yerleştirdik, orkestrayı kurduk. Ben bunu bir planda çekeceğim dedim Halit'e. Koskoca bir düğün sahnesi bu, kesinlikle olmaz dedi. Ben prodüksiyon görevlisine gidin, And Filmin şaryosunu bulup getirin bana dedim. Bu arabanın direksiyonu da var-

dı ve sağa sola dönebiliyordu. Yer parkeydi, dümdüzdü. Şaryoyu getirdiler, Saat onda provaya başladık, dörtte çekebildim planı ve yalnız bir kerede. Üç dakikalık bir plandı ve başarılı olmuştu. Filmi Lütfi Akad izlediğinde, öğrencilere gösterilebilecek mükemmel, bir plan demişti.

Şöyle bir hata var filmde. Çolpan İlhan'ın partiden çıkıp da Ayhan'ın arkasından koştuğu sahnede giysileri değişiyordu. Çünkü çektiğim sahneyi kurgu sırasında beğenmediğim için yeniden çekmiştim. Sahne gereği bir evvelki giysileri giymemişti. Yeni giysileriyle merdivenleri bir kez daha çekmek istediğimde de izin vermemiştiler. Başka bir merdivende de çekememiştim. Çünkü filmin daha önceki sahnelerinde görünen bu merdivenler çok orijinaldi. Maçka, Valideçeşmesi'nde bir apartmandaydı. Bir eşinin daha İstanbul'da bulunduğunu sanmıyorum. Ama şimdi görüyorum ki, bu değişen elbiseli planı kurguda kullanmadan durumu kurtarabilirmişim.

Altmışlı yıllarda bizim toplumumuz da bugünkünden çok daha erkek egemendi. Çünkü kadının iş ve toplumsal yaşama katılımı çok daha gerideydi Bu nedenle filmdeki maço davranışlar sahici yaşamdan alınmaydı. *Avare Mustafa* çalışmıyordu, ama emekçi kız kardeşlerine zart zurt edebiliyordu.

Senaryoyu ilkin Lütfi Akad yazmış, Halit Refig'den de geçmişti. Ben de yığınla konuşma eklemiş, birçok sahnenin de içeriğini değiştirmiştim. Bugün sinemacıların teşhisini doğru buluyorum. Sonu yok filmin, oysa bu serseriler seyyar köftecilik yapsalar, yani bir baltaya sap olmayı başarsalar, sözün kısası serserilik etmeyi bıraksalar, doğruyu göstermiş olurmuşum bir sanatçı olarak.

Filme o kadar özen göstermiştim ki, Ayhan Işık'ın yaşadığı evin tam karşısındaki arsaya, gerçekten de bir inşaata başlanmış duygusu

verecek bir görüntü oluşturdum. Sonra filmde, bu apartmanı bitmiş gördüğümüzde de, evdeki kızların, annenin ve çocuğun konuştuğu odanın dekorunu söktüm, Dördüncü Levent'te yapılmakta olan, kaba inşaatı bitmiş apartmanların önüne kurdum. Apartmanın yukarısından aşağı inerek pencereden içeri girdim, içerideki konuşmaları çektim. Ama apartman iyi ışıklandırılmadığı için yapılan onca masraf ve zahmet değerlenememiş, çok üzüldüm.

Maddi manevi büyük özveriyle çektik bu filmi, maliyeti yüksek oldu. Neyse, ticari başarısı iyiydi de kâra bile geçtik. *Ölüm Peşimizde*'yle beraber büyük prestij getirdi Uğur Filme.

Turgut Ören altmışlardan sonra stüdyo işine daha çok ağırlık verdi, fotoğraf direktörlüğü yapmamaya başladı. Bu nedenle bu yıllardan itibaren, Turgut'un asistanı Mustafa Yılmaz'la çalıştım daha çok. Bu filmdeyse, Memduh Yükman'ı önermişlerdi, onunla çalıştım. Memduh kişilikli ve yetenekli bir insandı, filmin uzun bir bölümünü başarıyla çekti. Memduh'la bir yıl sonra, Göksel'e çektiğim *Akasyalar Açarken*'de de çalışmıştım.

Filmi tamamlayan Şevket Kıymaz *Ayşecik* filminin kameramanıydı. Işıkçılıktan gelmeydi. Muzaffer Arslan seçmişti onu fotoğraf direktörü olarak. Daha çok ışık direktörü olarak Orhan Kapkı'yla çalışırdı. Ayrılmaz ikiliydiler. Orhan da ışıkçılıktan fotoğraf direktörlüğüne geçmişti.

Metin Erksan yönetmen, setin tanrısıdır der, ben de benimsiyorum bu anlayışı. Yönetmenin isteği dışında kimse bir şey yapamaz her şey yönetmenden geçer. Ben zaman zaman sette bulunan oyuncu ya da teknisyenlerle iletişim kurarım, konuşurum onlarla, düşüncelerini alırım, ama her zaman veto hakkı bendedir.

Oyunculardan Mümtaz Ener'i 1949 yılında, Ömay Filme çekilen

Karadeniz Postası adlı filmde tanımıştım. Filmin kötü jönünü oynuyordum. Mümtaz Ener yönetmendi. Şehir Tiyatrosu'nun iyi oyuncularındandı, Ama yönetmenliği de, oyuncu yönetimi de çok zayıftı. Mümtaz Ener aksi bir adamdı, ama çalışırken çok uyumluydu. Vejeteryandı, cebinde patlıcan, kabak, salatalıklarla dolaşır, bunları çatır çutur yerdi. Sağlığına çok dikkat ediyordu, ama maalesef çabuk kaybettik kendisini.

Çolpan İlhan'ın canlandırdığı role, hem iyi bir oyuncu, hem de zengin kızına uygun görüntüsü olan birini aramıştım. Çolpan jön kız olarak girmişti sinemaya. Şakir Sırmalı'nın *Kamelyalı Kadın* filmiyle. Güzel bir kızdı. Lütfi Akad'ın Zümrüt ve *Yalnızlar Rıhtımı* adlı filmlerinde başrol oynamıştı. Ama sonradan zayıfladı. Esmer de olduğu için istediğim görüntüyü alırım diye düşünmüştüm. Aldım da.

Vahi Öz'ü tiyatrolardan tanıyordum. Küçük bir rolde oynattım filmde, ama boyut katmıştı küçücük role. Altmışların sonunda çektiğim *Vuruldum Bir Kıza*'da da çalıştım kendisiyle. Vahi Öz, Hulki Saner ve Osman Seden'in birçok filminde oynadı. Yarattığı sevimli tipler arasında özellikle Horoz Nuri çok şirindi. Çok yetenekli biriydi, sesi çok kendine özgüydü, iş ahlakı da on numaraydı. Kendisinden epey genç olan Jale Öz'le evliydi. Vahi Öz saçları erken döküldüğü için bayağı da yaşlı gözükürdü. Kansere yakalandığı için erken yaşlarda ayrıldı aramızdan.

Fatma Girik'in annesi Münevver hanım daha önce filmlerde figüran olarak oynuyordu. Konuşmalı rollere çağrılmazdı. Ben filmde Fatma ve annesi birbirlerini çok iyi dengelerler diye düşündüm. Münevver hanım ne istedimse hepsini yaptı, başarıyla oynadı rolünü.

Osman Alyanak eski futbolculardandı. Tayyare Osman adıyla Galatasaray takımında bek oynamıştı. Sinemaya ne zaman nasıl girdi bil-

miyorum, ama oynadığı rollerde başarılıydı. Özellikle Lütfi Akad'ın has oyuncusuydu, bütün filmlerinde oynatırdı.

Emel Yıldız yetenekli güzel bir kızdı sinemayı neden bıraktı bilmiyorum. Şimdilerde Panter Emel olarak ortaya çıktı hayvanları koruma etkinliklerinde önemli bir rol üstleniyor.

1961 BOŞ YUVA ■ **Senaryo:** Halit Refiğ (Kerime Nadir'in aynı adlı romanından) ■ **Foto Direktörü:** Memduh Yükman ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Göksel Arsoy, Fatma Girik, Leyla Sayar, Kani Kıpçak, Metin Ersoy, Gürdal Onur, Ayberk Çölok, Ümran Taşkent ■ **Yapım:** Lale Film

Lale Film altmışlı yıllarda, büyük firmalardandı. Koskoca bir stüdyoları (Lale film stüdyosu), İstanbul, İzmir ve başka kentlerde sinemaları vardı, film ithalatı da yapıyorlardı. Lale Filmin sahipleri Cemil ve Sabahat Filmer'di, karı koca yönetiyorlardı şirketi. Aralarında düzgün bir iş bölümü vardı; stüdyoyu Sabahat hanım, sinemaları Cemil beyle, oğlu Metin yönetiyordu. Sabahat hanım yapımcılığı da üstlenmişti, kültürlü bir kadındı, hukuk fakültesini ilk bitiren kadınlarımızdandı.

Lale Filmin Yerli film üretimleri azdı, yılda bir iki tane yerli film yaparlardı. Agah Hün'ün yönettiği *Kanlı Değirmen*, *Yak Bir Sigara* bunlardan ikisiydi. Sabahat Filmer bir gün beni davet etti yazıhanelerine. Sanıyorum o güne kadar kendisini tatmin eden bir film yaptıramadığı için çağırmıştı. *Üç Arkadaş*'ı izleyip beğenenlerdendi. Çok etkilendiği bir romandan, *Boş Yuva*'dan, yazarı Kerime Nadir'e bir senaryo yazdırmıştı. Benden de işte bu senaryoyu filme çekmemi istiyordu. Senaryoyu okudum ve çok kötü buldum. Ama Sabahat hanım neredeyse ör-

tüşmüştü senaryoyla, belki de kendi hayatıyla bir koşutluk kuruyordu. Bilmiyorum. Ben Halit Refiğ'e yeni bir tretman yazdırdım. Halit sağlam dramatik yapılar oluşturmakta ustaydı.

Filme o günlerin büyük starı olan Göksel Arsoy'u düşündük. Jön kız için de yeni şöhrete ulaşmış olan Fatma Girik'i belirledik. Dönemin genç şarkıcısı, kalipso kralı adıyla ortalıkta dolaşan Metin Ersoy'u da büyükçe bir rol için ayarladık. Leyla Sayar, Kani Kıpçak ve Ümran Taşkent kadronun diğer oyuncularıydı.

Filmin bir bölümünü şimdi yıkılmış olan Park Otelde, bir bölümünü Sabahat Filmer'in, Ayaspaşa'daki apartmanında, bazı sahneleri de Caddebostan'daki Ali İpar'ın köşkünde çektik.

Filmin negatifi elimizde artık yok ne yazık ki, depo yangınlarından birinde yandı, yok oldu çünkü. O yıllar genelde üretilen filmlerin negatiflerinin önemli bir bölümü yanar filmdi. Haliç ve Sütlüce'deki belediyenin depolarında muhafaza ediliyordu ve çıkan yangınlarda birçok film, koskoca bir kültür mirası kayboldu gitti; bunların arasında Türk sinemasının ilk yapıtları da bulunuyordu.

Boş Yuva'nın ticari başarısı pek parlak olmadı. Sabahat hanım kuşkusuz hayal kırıklığına uğramış filmi beğenmemişti. Ama çok kibar, çok hanımefendi bir kadındı, bana hiçbir şey söylemedi. Ama ne düşündüğü açıktı, bana bir daha Lale Filmden teklif gelmediğine göre, kafasında yarattığı dünyayla örtüştürememiş olmalıydı *Boş Yuva*'yı.

Lale Film, *Boş Yuva*'yı yabancı filmlerin arasında işlettiği için parasını çıkartmış olabilir. Ama benim için tam bir düş kırıklığıydı. Ben art arta *Üç Arkadaş*, *Kırık Çanaklar*, *Ateşten Damla*, *Ayşecik*, *Ölüm Peşimizde* gibi filmlerle olumlu eleştiriler almış, doğrusunu söylemek gerekirse, şımarmıştım. Bu nedenle kendimi bulutlarda görüyor, türü

ne olursa olsun, her filmi yapabilirim diye düşünüyordum. Oysa bunu geç anladım; aşk filmi çekemiyorum ben. Aşk filmi çekemiyorum derken, Kerime Nadir ya da Muazzez Tahsin Berkant tarzı aşk filmi çekemiyorum diyorum. Duygusal, ayağı yere basmayan, pespembe romanları hissedemiyorum içimde. Sonraki yıllarda Ülkü Erakalın, özellikle Orhan Aksoy bu tür filmleri iyi çektiler.

Göksel'in büyük yıldızlığı bile filmi kurtaramamıştı. Göksel o günlerde, çok ünlüydü. Özellikle kadınlar, kızlar çok severdi onu, nerede

çalışsa gelir bulurlar, sürekli telefon ederlerdi sete. Genç kızların arabasını tutup havaya kaldırdıklarını gördüm gözlerimle. *Boş Yuva*'nın çekim provalarından çok komik bir anım var onunla ilgili.

Göksel'le prova yaparken, bir uyarı için kameramana döndüm, kısacık bir şey söyleyecektim kendisine. Söyledim de. Olsun olsun beş on saniye geçmişti. Kafamı çevirdim, bir baktım, Göksel görünmeyen adam olmuştu. Bu beş on saniyelik arada bile telefon gelmiş kadınlardan, o da kaçmış gitmişti kaşla göz arasında. Göksel'le dosttuk, iyi bir insandı, değerli biriydi.

Kani Kıpçak daha önce birkaç filmde yönetmenlik yapmıştı biraz sivrice bir adamdı, özel hayatında da öyleydi. Ama çalışırken aramızda bir pürüz çıkmadı. Çok muntazam ve disiplinli çalıştı. Oyuncuların içinde yalnızca Metin Ersoy biraz kaprisliydi.

1962 GÜNEŞ DOĞMASIN ◾ **Senaryo:** Halit Refiğ, Orhan Elmas (Graham Green'in *Satılmış Adam* adlı romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Memduh Yükman, Şevket Kıymaz ◾ **Ar Direktör:** Niyazi Er ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Göksel Arsoy, Nilüfer Aydan, Reha Yurdakul, Ulvi Uraz, Ahmet Tarık Tekçe, Suphi Kaner, Senih Orkan, Ümran Taşkent, M. Ali Akpınar, Hakkı Haktan, Hüseyin Güler, İclal Genç, Araksi Hebo; Çocuk Oyuncu: Semiha Yankı ◾ **Yapım:** Uğur Film

Ben 17-18 yaşlarındayken *Silahlar Konuşuyor* adlı bir film seyretmiştim, Graham Green'in bir romanından uyarlanmıştı. Başrolünde Alan Ladd oynuyordu. Gençliğimde özellikle polisiye ve kovboy filmlerini çok sevdiğim için bu filmi de çok sevmiştim. Veronica Lake polis olan Robert Preston'un sevgilisiydi. Alan Ladd yalnız yaşayan, çolak bir kiralık katildi. Bir politikacıyı öldürmesini istiyorlardı ondan, o da öldürüyordu adamı. Kaçarken yanına polisin sevgilisini de alıyordu. Aralarında platonik bir duygu doğuyordu. Sisli bir havada polisler kıstırıyordu onları bir yerde. Veronica Lake, Ladd'in şapkasını takıyor, pardösüsünü giyip sisli havadan faydalanıp kendisine Alan Ladd süsü vererek koşmaya başlıyor, polisleri peşinden sürüklüyordu. Finalde Robert Preston kiralık katil Alan Ladd'ı öldürüyordu.

Hem bu filmin etkisiyle, hem de *Ölüm Peşimizde*'nin büyük ticari başarısının verdiği güvenle çektim *Güneş Doğmasın*'ı. Halit Refiğ ve Orhan Elmas senaryoyu yazarken, doğrudan Green'in romanından yola çıkmışlardı, ama senaryo bambaşka bir şekil almıştı. Graham Green'den üçlü ilişkiden başka bir şey kalmamıştı.

Çok düzgün çektiğim bir film bu; ama gereken ilgiyi seyirciden bulmadı, vasat bir iş yaptı 5-6 civarında.

Dostum olan *Artist* dergisinin sahiplerinden Recep Ekicigil, nasıl böyle bir film yaparsın, anlamadım dedi bana, Göksel canciğer arkadaşının sevgilisiyle aşk yaşıyor. Bu sahici yaşamda oluyor, ama bizim seyirci için kabul edilebilir bir şey değil diye ekledi. Bu yüzden filmin belli yerlerini kestik, Nilüfer Aydan'ı polis rolündeki Reha Yurdakul'un kardeşi gibi göstermeye çalıştık. Ama hiçbir şey değişmedi. *Güneş Doğmasın*'ın ticari başarısı gene de vasatı aşamadı.

Filmi yeniden izlediğimde, çok değişik ve güzel mekânlar kullanmış olduğumu gördüm. Elektrik idaresinin muayene servisinde çalışmış olduğum için neredeyse bütün İstanbul sokaklarını biliyordum. Bu birikimimi iyi yansıtmışım filme.

Ama bazı yerlerdeki uzunluklar beni rahatsız etti. Devrin montaj anlayışından kaynaklanmış bunlar. Şimdi kurgulasam bunları makaslardım. Ama gene de temposu yüksek bir film olmuş. Senaryodaki sahne sıralaması çok başarılı.

Asistanım olan Erdoğan Tokatlı altmışların başında *Akşam* gazetesinde film eleştirileri yazıyordu. Halit Refiğ'in evinde yerli filmler hakkındaki toplantılardan hatırlıyorum kendisini. Erdoğan tanıştığımızda, bana asistanlık yapmak istediğini söylemişti. *Kırık Çanaklar*'da yanımdaydı. Dört beş film çalıştıktan sonra rejisörlüğe atladı. *Son Kuşlar* diye de başarılı bir film çekti.

Tunç Başaran filmdeki öteki asistanımdı. Annesini tanıyordum onun. *Düşman Âşıklar* zamanında, Coşkun Filmin vermiş olduğu bir kokteylde karşılaşmıştık Pakize Başaran'la. Noter kâtibesiydi, çok iyi bir kadındı. Bir yığın da roman yazıp yayınlamıştı. Kızı Meriç Başaran bazı filmlerde küçük roller oynuyordu. Bir gün yazıhaneme uğradı, şirin bir kızdı. Benim ağabeyim var, Güzel Sanatlar'da okuyor, sana asistanlık yapmak istiyor dedi. Gelsin konuşalım dedim. Bir gün Tunç korka korka girdi yazıhanedeki odama. Yaşı küçüktü. Her zaman çevremde eğitimli insanlar bulunmasını istediğimden ikinci asistan olarak aldım Tunç'u. Zaman geçtikçe birinci asistanım oldu. Montaj da öğrettiğim için Tunç çektiği filmlerin montajını kendisi yaptı, sonraki yıllarda. Belli sayıda filmde çalıştıktan sonra yönetmenlik yapmak istediğini söyledi. Ben daha hazır değilsin dedim. Ama gitti, Yılmaz Güney'li, çok iş yapan *Konyakçı*'yı çekti. Tunç'un meslek yaşamını uzun uzun anlatmaya gerek yok, çok başarılı bir yönetmen oldu çünkü. Hem yurt içinde, hem de yurt dışında çok sayıda ödüller aldı. *Güneş Doğmasın*'da simitçi rolünü de oynamıştı ayrıca. Oyuncu olarak da çok başarılıydı.

Çevre düzenlemesini yapan Niyazi Er, gençliğinde, Muhlis Sabahattin Opereti'nin jönüydü. İlerki yıllarda Ses Tiyatrosu'nda da seyrettiğimi hatırlıyorum Er'i. Ama asıl önemi, biriktirmiş ve kiralamış olduğu tarihi kostümlerle sinemamıza kurumsal bir işlev vermesiydi. Er

olmasa sayısız film çekilemezdi diye kesinleyebilirim. Sanat yönetmeni olarak da benzersiz biriydi, Niyazi. Birbirimizi çok severdik. Ben kendi kostüm depomdaki giysilerimi, bunları sakladığım yerin çok rutubetli olması nedeniyle Niyazi'ye bağışlamıştım. Yaşlandığında alkolik olduğunu söylemişlerdi, çok üzülmüştüm.

Güneş Doğmasın'a kadar Göksel Arsoy romantik filmlerde oynayan bir jöndü. Belgin Doruk'la yaptığı filmler çok iyi iş yapardı. Göksel'i seçmemin nedeni, aynen seneler önce seyretmiş olduğum filmdeki Alan Ladd gibi bebek yüzlü olmasındandı. Göksel altmışların ikinci yarısında da *Altın Çocuk* adlı, James Bond çizgisinde filmler çekerek bu çizgiyi sürdürdü. Filmde ilginç, ama sıkıntılı bir olay yaşadık.

Üsküdar meydanında bir sahne çekiyorduk, öğle paydosu olmuştu. Göksel spor bir Chevrolet araba almıştı o günlerde. Mavi, üstü açık, pırıl pırıl, hava atmak için harika bir arabaydı. Memduh abi sen niye bir araba almıyorsun diye sorar dururdu bana. O gün öğlen paydosunda, Hadi benim arabamı kullan dedi. Yedek subaylığım süresinde birkaç kez kullanmıştım, ama senelerden beri araba kullanmadığımı söyledim. Sorun değil ki, ben yanında oturacağım dedi. Ne söyledimse dinlemedi, ısrar etti, sonunda arabaya bindik. Üsküdar meydanını geçip Kısıklı yoluna girdik. Ya, sen araba kullanmasını bayağı biliyorsun dedi. Bunu söylediği sırada bir okul dağılmıştı. Önümde de bir otobüs durmuştu. Çocuklar koşa koşa, otobüsün dört bir yanından yola fırlıyorlardı. Ben panikledim birden. Frene basıyorum diye gaza basmayayım mı! Otobüse arkadan geçirdim bir anda. Hemen sen in dedi Göksel. Ben indim, o geçti direksiyona. Otobüsün arkası çökmüştü. Göksel ben kullanıyordum dediyse de inanmadılar. Buyurun, otobüs deposuna gidelim dediler. Gittik. Sen otur arabada dedi Göksel. O güzelim arabanın önü gitmişti. Ne yaptı yaptı, adamlar şikâyetçi

olmadılar. Muhakkak para vermişti adamlara, oysa Göksel Yeşilçam'da çok cimri bir insan olarak tanınırdı. Parayı vermek için ısrar ettim, kabul etmedi. Sonra tamir ettirdi arabayı, eski haline kavuşturdu. Çok utanmıştım. Göksel'le aramız hâlâ çok iyidir. Çok aklı başında biridir, sporu çok sever benim gibi, iç içedir. Tenis federasyonunun da başında şimdi.

Nilüfer Aydan önceleri Yılmaz Duru'nun karısıydı. Filmdeki öyküye benzer bir şey yaşandı Halit Refiğ, Yılmaz ve Nilüfer arasında. Ve Halit ile Nilüfer arasında aşk başladı. Nilüfer ayrıldı Yılmaz'dan, Halit'le evlendi. Halit yatırım yapmaya çalışıyordu Nilüfer'in üzerine, büyük yıldız olacak diye. *Sevişti̇ği̇miz Günler* ve birkaç filminde daha oynatmıştı. O günlerin büyük firması Kemal Film yapımlarında da oynadı Nilüfer Aydan, ama anladığımız anlamda hiçbir zaman yıldız olamadı, Türkan Şoray, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik, Filiz Akın gibi.

Ulvi Uraz'ı ilk kez Haldun Taner'in bir oyununda, sahnede seyretmiştim. *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*'dı oyunun adı. Çok başarılıydı Uraz. Filmlerde de izlemiştim ayrıca. *Güneş Doğmasın*'daki köstebek rolünü giyer diye düşünüp almıştım. Ve giymişti gerçekten de. Bu filmden sonra Ulvi Uraz'la bir iki yapımda daha çalıştık. Setteki iletişimimiz çok rahat ve verimliydi.

Semiha Yankı filmde oynadığında daha 2,5 yaşındaydı. Ama müthiş yetenekli bir çocuktu, rolünü harika oynadı seslendirmesini de kendi yaptı üstelik. Stüdyoda mikrofon başında dublaj yapamayacağı için onun bütün diyaloglarını, filmdeki havaya sokmaya çalışarak, açığa aldık. Çok zeki bir çocuk olduğu için bunu da başardı. Sonradan eşlemede ağızları oturtmuştuk. Semiha yetmişli yılların ortalarına doğru, Fikret Hakan'ın, İrfan Atasoy'a çektiği Hamal filminde de çok başarılı bir oyunculuk sergilemişti. Yani topu topu iki filmde oynadı Semiha, ama sinemada da en az müzikte olduğu kadar başarılı ve yetenekli olduğunu söyleyebilirim kolayca. Eurovizyon şarkı yarışmasında başarıyla temsil etmişti ülkemizi.

Ümran Taşkent daha önce çektiğim *Boş Yuva*'da da oynamıştı. Yetenekli bir kızdı, ama birden kayboldu sinemadan. Epey uçuk biriydi. Ne oldu kim bilir?

1962 BELÂLI TORUN ☙ **Senaryo:** Vedat Türkali (Şükran Eğrilmez'in öyküsünden) ☙ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ☙ **Ar Direktör:** Semih Sezerli, Sohban Koloğlu ☙ **Müzik:** Plak ☙ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Hulusi Kentmen, Bedia Muvahhit, Semih Sezerli, Tolga Tiğin, Ahmet Kostarika, Niyazi Er, Meriç Başaran, Muazzez Arçay, Hayri Caner, Jale Öz, Dursune Şirin, Diler Saraç, Osman Zıt, Haydar Karaer ☙ **Yapım:** Uğur Film

Ayhan'dan tarih almıştım ve bir film yapmak zorundaydım. Konu arıyordum, ama bulamıyordum. Yuvakim Filmeridis'in elinde Ayhan'ın oynayacağı bir hikâye olduğunu söyledi biri. Yuvakim'le dosttuk, aldım okudum. Bir komediydi. Ayhan o sıralarda komedilerde de başarıyla oynuyordu (*Küçük Hanımefendi* serisi gibi). Özgün senaryo Vedat Türkali'nindi. Onunla 15.000 liraya anlaştım. Büyük paraydı. Ama çaresizdim. Yoksa Ayhan'ın verdiği tarihi kaybedecektim.

Erkek torun bekleyen emekli kaptan Hulusi'nin şerrinden kurtulmak için kız doğan torunu (Fatma Girik) erkek gibi yutturma numarasına yaslanıyordu senaryo. Bunun için Fatma'nın filmin büyük bölümünde kısacık saçlarla oynaması gerekiyordu. Kendimize göre bir düzen kurmuştuk; önce uzun saçlı Fatma'ları çekecek sonra saçlarını erkek gibi keserek diğer sahneleri. Ama koşullar bu düzene uymamızı

engelledi, bazı sahnelerde peruk kullanmak zorunda kaldık. Pek de iyi olmadı.

Fatma çok güçlü biriydi, Reha Yurdakul gibi yüz kiloluk adamı, *Ezo Gelin*'de metrelerce taşımıştı. Burada da filmin sonlarında kocaman ağır bir sandığı taşırken bana mısın demedi. Sandığın ağır olmasını özellikle kendisi istemişti rolünü gerçek gibi oynayabilmek için. Ama Fatma, Ayhan'la birlikte asıl Terkos Gölü çekimlerinde büyük sorunlar yaşadı. Sahne gereği göle girdiklerinde ikisinin de ayaklarına sülükler yapıştı çünkü. Setçilerin, ikisinin ayaklarından da en az 7-8 sülük çekip aldıklarını hatırlıyorum.

Bir de komik bir olay yaşamıştık. O gün geç vakitlere kadar çalışmıştık. Çalıştığımız mekânın karşısında da bir gece kulübü vardı. O günlerin ünlü dansözü Özcan Tekgül yanında sevgilisiyle birlikte kulüpten çıkarken Fatma'yı görünce, kucaklaşmıştı iki sanatçı. Ama sokak loş olduğu için Özcan'ın sevgilisi Fatma'yı gerçekten erkek sanıp kıskanmıştı. İki aşık arasında tartışma başlayınca da Fatma bıyığını söküp çıkarmış, iş tatlıya bağlanmıştı.

Belâlı Torun'un ticari başarısı Ayhan'ın avantür filmleri gibi büyük olmadı. Ortanın üstü diyebilirim. Yani ziyan etmedi, kâr bile bıraktı.

Hikâye çok saçma sapan, elle tutulur bir yanı yok ne yazık ki. Sözgelimi, Bedia Muvahhit ile Hulusi Kentmen'in canlandırdıkları kişilikler deli mi? Biri ötekinin kampanasına taş atıyor, öteki evine kaptan köşkü kurmuş, topu var. Dürbünle bakıyor, komutlar veriyor. Top ateşleniyor tahtadan yapılmış namlu parçalanıyor.

Ayrıca *Belâlı Torun*'da çok olumsuz şeyler de yaşadık. Foto Direktörü Mustafa Yılmaz'ın kamera hatalarından gelen nedenlerle bazı sahneleri yeniden çekmek zorunda kaldık. Az hatalı olanları zorunlu olarak filmde kullandık, 30 iş gününde bitirmiş olmalıyız.

Bedia Muvahhit'in oyununu hiç denetlemedim. Senaryoyu okuduğu zaman, doğru bir tip çizmişti ve bunun doğrultusunda oynadı. Çok da iyi oynadı. Rolü bir tür deli saraylıydı.

Hayri Caner aslında gazeteciydi, ama çok filmde oynadı. Aramız iyiydi, çok severdim onu. Temiz bir insandı. Kötü huylu insanlarla çalışmazdım zaten. Hayri dünyanın her yerinde oyunculuk yapabilecek bir tipe sahipti. 35 kilo filandı herhalde, orijinal bir yüze de sahipti. Bu nedenle hep komedi filmlerinde kullanıldı.

Ahmet Kostarika'nın bir aşçı dükkânı vardı Büyükdere'de. Ama dükkân iyi çalışmıyordu, tatmin etmiyordu kendisini. Hatta sinema dergilerinden birine, Ahmet Kostarika ve ailesi sefalet içinde yaşıyor diye bir fotoğraf çektirmişti. Şahane bir tipi vardı. Ayrıca dünya iyisi bir insandı. Çektiğim bütün filmlerde rol icat ederdim ona.

Senaryo yazarı ünlü romancı Vedat Türkali çok ilkeli, inatçı, kendi içinde tutarlı biriydi. Dünyada tek komünist kalsa, işte o ben olurum

diyecek kadar da cesurdu. Askeri okulda öğretmenlik yaparken solculuğa bulaştığı için yedi sene cezaevinde yatmıştı. Aslında senaryoyu yönetmenin yardımıyla yazan senaryoculardandı. Evi Kurtuluş'taydı o günlerde. Çalıştığımız odaya ip gerer, üzerine mandallar geçirirdi. Konuşup da bir şeyler yakaladığımızda, bir kenara koyduğu fişlerden birini alır, bu düşünceleri fişe yazar, sonra mandallardı çamaşır ipine. Konuşmalar bittiğinde de fişleri ip üzerinde sıraya dizerdi. Fişler çoğalır, sonunda senaryo ortaya çıkardı. Yazdıkları karşılığında çok yüksek paralar alırdı. Birkaç filmde çalıştıktan sonra aramız bozuldu, ama nedenini anımsamıyorum. Romanlarından bazılarını çok beğeniyorum Türkali'nin. *Bir Gün Tek Başına* en çok beğendiğim olanı. Filme almak isterdim bu kitabı. Ama biliyorum ki parasal olarak yanına bile yaklaşamam onun. İyi bir senarist bugün 25.000 YTL civarında bir para isterse, Vedat bey en az 150.000 YTL ister. Bu nedenle romanı çok kişi film yapmak istedi, ama yapamadı.

Bir gün Ertem geldi. Hoca (Türkali'nin bizim piyasadaki takma adı Hoca'ydı) seni, Atıf'ı, Halit'i, Lütfi'yi yemeğe davet ediyor evine dedi. Cihangir'deydi evi, birlikte gittik. Aramızda hiçbir şey geçmemiş gibi konuştuk, sarıldık birbirimize. Hoca yemekleri yapan, hepimize hizmet eden güler yüzlü, elli yaşlarında, kır saçlı birini tanıştırdı bize. Adem Öner adlı, Londra'da lokantası olan bir Türktü. Ben 2002 yılında prostat kanserimi tedavi amacıyla Londra'ya ışın tedavisine gitmeye hazırlandığımda Vedat Türkali, İngiliz hükümetinin bana tahsis ettiği bir dairem var, boşuna otele filan para verme benim evde kalırsın dedi. Londra'ya gittiğimde Adem karşıladı beni, Hoca'nın evine yerleştirdi. Oradaki tedavi sürecim boyunca da Türkali'nin evinde kaldım. Kendisine bir kez daha teşekkür ederim. Ayrıca büyük bir özveriyle yardımlarını esirgemeyen Adem Öner'e de.

Evet, yeniden döneyim iki binli yılların başlarına, yani yemeğe gittiğimiz güne. *Güven* isimli kitabımı okudunuz mu dedi Hoca. Kimse okumamıştı. En son romanı *Güven*, altı yedi yıl önce piyasaya verilmişti. Tuğla gibi iki ciltten oluşuyordu. Hoca, ben yatarak okuyorum, kitap da çok kalın, yattığım zaman kitabı elimde tutup okuma olasılığım yok dedim. Kolayı var dedi Hoca, sen onu forma forma yırt, öyle oku, ben kitaptan bir tane daha imzalayıp gönderirim. Böylece *Güven*'i yattığım yerden, sayfaları, fasikülleri yırta yırta okudum, çok da beğendim.

Sıra geldi Diler Saraç'a. Ben kırklı yılların ikinci yarısında, yedek subaydan terhis olup da İstanbul'a döndüğümde, Yeşilçam sokağının paralelindeki Büyük Bayram sokağında oturuyordum. Karşımdaki apartmanda Mualla Sürer yaşıyordu. Mahmure Handan da Mualla hanımın bitişiğindeydi. Diler Saraç, Mahmure hanımın akrabasıydı. O zamanlar küçüktü, ortaokul çağındaydı. Serpildiğinde güzel bir kız oldu ve bir filmciyle evlendi. Sonra geçinemeyip ayrıldığını duyduk, ardından bir evlilik daha yaptığını. Derken, Diler'i filmlerde görmeye başladım. Güzel bir kadındı, ama bana göre gözleri normalden küçüktü. Burnu muntazamdı. Gençken çok güzel bir kızdı. Epey filmde oynattım ben onu. En büyük kusuru gözlerini çok kırpmasaydı.

Filmdeki dansöz Nilüfer Aydan'ın ablasıydı, ismi Ayla'ydı. Bazı filmlerde dansöz olarak oynadı, sonra kayboldu ortalıktan.

Semih Sezerli çok başarılı bir sanat yönetmeniydi, *Avare Mustafa*'da yaptığı dekorlar, birinci sınıftı. Sohban'ın yanında yetişmişti, ama ustasından çok daha iyiydi. Sonradan sanat yönetmenliğini bıraktı, yaşantısına oyuncu olarak devam etti. Oyuncu olarak da aranan biriydi ve büyük rol, küçük rol diye ayırmadan oynardı.

Daha önceleri Turgut Ören'in asistanı olan fotoğraf direktörü Mustafa Yılmaz'a ilk kez ben kameramanlık yaptırdım. Uzun süre çalıştım onunla, sinema duygusu çok gelişmişti, çekimler sırasında iyi iletişim kuruyordum kendisiyle. Ama dağınık bir insandı, sık sık hata yapardı. Olmadık yerlerde, örneğin dağın başında akü sünü unuturdu ya da şarjı boşalmış aküyle gelirdi. *Belâlı Torun*'da kamerasının optiratörüyle oynadığı ya da sabitlemediği için oyuncuların üzerinde bir ışık halesi vardı bazı planlarda. Ayhan'dan rica etmiş bazı sahneleri yeniden çekmiştik. Ama gene de bazı sahneleri bırakmak zorunda kalmıştım. Bu ışık hataları özellikle sinema salonlarında çok belirgin olmuştu.

1963 KISMETİN EN GÜZELİ ◾ **Senaryo:** Bülent Oran (Bilge Olgaç'ın bir öyküsünden) ◾ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Fikret Hakan, Semih Sezerli, Ulvi Uraz, Uğur Kıvılcım, Abdurrahman Palay, Necdet Tosun, Ali Şen, Ahmet Kostarika ◾ **Yapım:** Pars Film

Kötü bir film bu, başarısızlığın ana nedeni de senaryosunun çapaçulluğu kuşkusuz.

Ama filmin sinemamıza bir Bilge Olgaç'ı armağan etmesi önemli sayılmalı bence. Olgun bir yaşta, korkunç bir soba yangınıyla kaybettiğimiz değerli yönetmen Bilge Olgaç gencecik bir kızdı o günlerde; ellili ve altmışlı yılların paparazzicisi, yaman gazeteci Vecdi Benderli'nin de eşiydi. Vecdi daha önce Göksel Filme çektiğim *Akasyalar Açarken* filminde prodüksiyon amirliği yapmıştı, oradan gelen bir yakınlığımız vardı. Bir gün eşi Bilge'nin *Yelpaze* dergisinde bir hikâyesinin yayınlandığını ve hikâyenin film olmaya çok elverişli olduğunu ve okumamı rica etti. *Yelpaze* dergisi daha çok hanımların okuduğu düzgün bir dergiydi. Hikâyeyi okudum ve beğendim. Eşini çağırdım ve öyküden bir film yapmak istediğimi belirttim. Çok sevindi. İkinci asistanlık da teklif ettim, onu da sevinçle kabul etti. Sonraları Bilge birinci asistanım oldu, yanımda senaryo yazmayı ve kurguyu öğrendi. Ama yönetmen olarak Uğur Filme film yapmadı. Çocuk oyuncu Parla Şenol'un başrolünü oynadığı. *Babasız Yaşayamam* adlı ilk filmini unutamadığım dostum, rahmetli Hasan Kazankaya'nın firması Kazankaya Filme çekti.

Bilge 1967 yılında, işsiz kalmıştı, bana geldi, tekrar asistanlık yapmak istediğini söyledi. *Vahşi Sevda*'yı çekiyordum o sırada, aldım yanıma. Bir nedenle, bir hafta ara vermiştik filme. Memduh Ün çağdışı kalmış dediğini duydum. Bu laf kulağıma gelince, aramız soğudu ken-

disiyle. Bir daha da yakınlık olmadı.

Filmin senaryosunu yazması için hikâyeyi Bülent Oran'a verdim. Uzun bir süre, Bülent çalıştı üzerinde. Okuduğum zaman, keçileri kaçıracaktım nerdeyse, Bilge'nin derli toplu hikâyesi abuk sabuk bir şeye dönüşmüştü. Bülent'in Kurtuluş'taki evinin kapısını çaldım, Senin içinde yatan bir yönetmenlik hevesi var, haydi gel, bu filmi sen çek dedim. Bülent korkak biriydi, her şeyden ürkerdi. Çok arzu ettiği halde yönetmenlik yapmaktan da korkuyordu. İki saat boyunca dil döktüm, ısrar ettim, ama ikna edemedim.

İşletmelerle yapılan anlaşmalar nedeniyle filmi belli bir tarihe kadar teslim etmek zorundaydık. Hemen filme başlamalıydık, yoksa tazminat ödeme tehlikesiyle burun buruna kalacaktık. İçimden lânet okuya okuya çektim bu berbat senaryoyu; sağına soluna dokundum sette, küçük eklemeler, çıkarmalar yaptım. Uzun süre çalışmama zaman elvermiyordu.

Oyunculardan Uğur Kıvılcım'ı ilk kez 5-6 yaşlarındayken, *Yetim Yavrular*'da oynatmıştım. *Yetim Yavrular*'ın sanat yönetmeni Semih Sezerli'ydi. Bir şelale çekmek için Bandırma'ya gitmiştik vapurla. Giderken de, dönüşte de geceleri Semih in ayak ucunda yatmıştı Uğur. Tesadüfe bakın, yıllar geçti, Uğur büyüdü, Semih'le evlendiler. Uğur Şehir Tiyatrosu'nda yıllarca oynadı. Hastaymış diye duydum, geçmiş olsun diyor kısa zamanda sağlığına kavuşmasını diliyorum.

Necdet Tosun, Reha gibi Balıkesirliydi. Çok kilolu, tatlı bir adamdı. Hemen hemen bütün filmlerde komedi oyuncusu olarak kullanıldı. Çok erken yaşta kaybettik onu da. Çocuklarından Gürdal Tosun da çok erken öldü nedense.

Dış sahneler ve dahili sahnelerin bazıları Cankurtaran'daki Erol Taş'ın kahvesinde ve civarında çekildi. Filmi 26-27 günde tamamladık.

Çekimler sırasında bilmediğim bir nedenle, mahalledeki delikanlılar bize tavır aldılar. Kavga çıktı. Biz de Erol Taş'ın kahvesine sığınmak zorunda kaldık. Erol kabadayıydı, bileği çok güçlüydü, elebaşlarını kötü dövdü. Sonrasında, bizi kimse bir daha rahatsız etmedi.

Filmin ticari başarısı altı civarındaydı. Parasını çıkardı ve az bir kâra geçti. Çok ucuz bir film değildi çünkü. Kadrosu kalabalıktı.

Abdurrahman Palay filmde önemli bir rol oynamıştı, kendisini konuşacaktı. Jönü kim konuşacak dedim. Abdurrahman, Merak etme, ben sesimi değiştirerek ikisini de konuşurum dedi. Konuştu da. Ve kimse anlamadı bunu.

Bülent çok tip eklemiş hikâyeye, böylece odak noktasından sapmışız. Bu nedenle hiçbir tipin derinine inememişiz, hepsi karton kişiler olarak kalmış. Oysa Bilge'nin öyküsünde, bohem yaşayan ressam ve kötürüm kız çevresinde gelişiyordu her şey. Ve piyango biletiyle de mutlu sona ulaşıyordu.

Sözün kısası, filme daha başlamadan önce pes etmiş bir yönetmenin, angarya gibi çektiği bir film *Kısmetin En Güzeli*. Peki neden başka bir yönetmene bunu vermemiştim? Yanıt açık aslında; filmi dostum Reha Yurdakul'un şirketine yaptığım için yönetmen parası almamıştım, bu da bütçeye bir tasarruf getirmişti.

1963 YAVAŞ GEL GÜZELİM ■ **Senaryo:** Vedat Türkali, Bülent Oran (William Shakespeare'in *Hırçın Kız* adlı oyunundan) ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Ar Direktör:** Semih Sezerli ■ **Müzik:** Fecri Ebcioğlu (plaklardan) ■ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Hulusi Kentmen, Semih Sezerli, Süha Doğan, Sevda Nur, Zuhal Tan, Özdemir Aydın, M. Ali Akpınar, Danyal Topatan, İhsan Gedik, Kostarika Ahmet, Cem Kabaağaç, Hüseyin Güler, Haydar Karaer, Ali Seyhan, Nuri İnal, Araksi Hebo, Aziz Basmacı ■ **Yapım:** Uğur Film

Yavaş Gel Güzelim, Bülent Oran'ın Shakespeare'in *Hırçın Kız* adlı oyunundan yaptığı bir uyarlama. Oyunda, gelenekler gereği üç kız kardeşten en büyüğünün evlenmesi gerekiyor bir an önce. Çünkü küçük kız kardeşlerin, ancak ablalarından sonra evlenebilmesi olanaklı. Ama büyük kız şımarık ve olmadık münasebetsizlikler yaparak, bütün taliplerini kaçırtıyor. Sonunda bileği güçlü, ama çok zeki bir delikanlı geliyor, sabırlı davranarak yola getiriyor onu.

Ama Bülent'in oluşturduğu senaryoyu yeterli bulmadım, Vedat Türkali yeniden düzenledi. Ama adını nedense eklememişiz jeneriğe.

Bugün izlediğim zaman, film çok tatsız geldi. Birçok sahne gereksiz, sarkık, konuşmalar aşırı uzun ve yinelemeli. Bu yüzden temposu

çok düşük. Çekim sırası bunların gözümden kaçmasına üzüldüm.

Filmi Samandıra Köyü ve Büyükdere'deki Bilezikçi Çiftliğinde çektik. Ayhan'ın oraya trenle geleceği sahneleri Pendik İstasyonu'nda çektik, çiftliğe Pendik'teymiş görüntüsü verdik.

Filmin finaline doğru, Ayhan'ın kötü adamlarla vuruştuğu alan, Samandıra'da bir köydeydi. Tatsız olaylar yaşadık burada. Birinci defa gittiğimizde, Mustafa Yılmaz'ın aküsü boşalmıştı, paydos etmek zorunda kaldık. Yetenekli olmasına karşın dağınık bir adamdı Mustafa. İkinci sefer gittiğimizde de götürdüğümüz jeneratör çalışmamıştı. Yani üçüncü kez gitmek zorunda kaldık, çok kıymetli olan iki günümüz boşa geçti.

Filmin ticari başarısı 8-8,5 civarında oldu. Dramatik yapısı güçlüydü çünkü. İyi bir sinema tekniği sergilemişim, ama senaryodan gelen aksaklıkları aşamamışım. Oyunculara gelince: Filmde belki de yaşamının en önemli rolünü üstlenen Zuhal Tan altmışlı yılların oyuncularındandı. Kendisine küçük roller verilirdi. Yüzü güzel, boyuysa kısaydı. Altmışlı yılların sonunda, Adapazarı yakınlarında geçirdiği bir trafik kazasında erken kaybettik onu.

Sevda Nur'u Antalya'da *Murada Ereceğiz*'i çekerken tanıdım. Saltuk Kaplangı'nın sevgilisiydi, on beş on altı yaşlarındaydı. Sonraları dansözlük yaptı. Gani Turanlı'yla evlenmeden önce de sinemaya girmiş, filmlerde oynuyordu. Gani benimle *Ağaçlar Ayakta Ölür*'ü çekerken asistanlık yapıyordu Sevda, evlenmişlerdi. Bazı oyuncuların üzerine ne kadar yatırım da yapsanız onlardan star olmaz. Star kişiliği başka bir şeydir sinemada. Sevda güzel bir kızdı, ama star kişiliği yoktu onda. Gani'den ayrıldıktan sonra da çekildi sinemadan. Şimdi hayvan sever olmuş, kedilere baktığını söylüyor Ertem Göreç.

İhsan Gedik ışık yardımcısıydı filmde, ama sinemada yapmadığı iş

kalmamıştı bu değerli emekçinin, setçilikten, oyunculuğa, yapım sorumluluğundan kavgacılığa. Bugün bile hâlâ etkin İhsan, dimdik ayakta, bembeyaz saçlarıyla hâlâ koşturuyor. Benim adamımdı, her filmimde vardı. Çok efendi biriydi. Tecavüzcü Coşkun'u bile sollayacak korkunç görüntüsüne karşın çok disiplinliydi, saygılıydı, işine müthiş bağlıydı.

Mehmet Ali Akpınar aslında zenneciydi, yani kadın ayakkabısı yapan bir kunduracıydı. Altmışlı yılların sonunda Belçika'ya işçi olarak gittiğini duymuştum. Tatillerde filan gelip Osman Seden'in filmlerinde roller alırdı, bende de oynamıştı hatta. Sinemada ellili yılların sonundan, altmışların sonlarına kadar on yıllık sürede çalışmıştı. Kötü adam olarak tipi şahaneydi. Ben oyuncudan çok tipe meraklıyım sinemada. Ama Mehmet Ali'nin oyunculuğu da kötü değildi. Sonra kesin dönüş yaptı, hâlâ da filmlerde başarıyla oynuyor.

Yıllarca yanımda ışıkçılık yapan, hatta Erol Batıbeki'nin gidip Ayvalık'a yerleşmesinden sonra ışık şefim olan Ömer Ekmekçi kara cahil bir adamdı. Okuması yazması bile yoktu, karısına yazacağı mektupları sette Fatma Girik'e yazdırırdı. Işıkçı olarak da değeri konusunda bir şey diyemeyeceğim. Çünkü ışıkçılar, daha çok filmi çeken kameramanların istediği yerlere lambaları koyan, yaratıcılığı olmayan, yönlendirilen insanlardı. Ömer de bir sahnenin ışıklarını kabaca yapmasını öğrenmişti işte. İncesini fotoğraf direktörü düzeltirdi.

Ben Ömer'le ortaklık da yaptım. Ama malzemeye iyi bakmadığı için bir süre sonra ayrıldık. Kötü olan bir şey de bir ara yazıhaneme gelip bana şantaj yapması, beni Sosyal Sigortalar'a şikâyet etmekle tehdit etmesiydi. Şimdi durumu iyi değil. Sefalet içinde. Kendi cehaletinin, beyinsizliğinin getirdiği kaçınılmaz bir durum bu. Ama Ömer'in oyunculuk yeteneği bence ışıkçılığından daha ilerideydi. Gerçi biraz

kıt zekâlı görünürdü, ama kendisine hangi rolü verdiysek, altından çatır çatır kalkmıştı. Ona daha çok Ömer değil de Şeytan derlerdi. Ben de Şeytan diye seslenirdim, hiç Ömer dediğimi hatırlamıyorum. Yetmişlerin sonunda, Yavuz Özkan'ın *Maden* filmiyle Altın Portakal da almıştı.

Filmin prodüksiyon amiri Adnan Uygur'du. Ellili yılların başında, Yakut Filmin ilk yapımı *Hayat Acıları*'nda tanımıştım kendisini. Şehir Tiyatrosu'nda oyunculuk da yapmıştı. Önce barlarda çalışan, sonra Şehir Tiyatro'suna girmeyi başaran Kürdan Muazzez'le kısa süreli bir evlilik de gerçekleştirmişti. Muazzez'i Maskot kafeden tanıyordum. Adnan'la beraberliğimiz bir ömür sürdü. Yaşadığı süre içinde bütün filmlerimin yapım müdürüydü. Arkadaşımdı, çok güvendiğim bir insandı. Oyunculuk altyapısı olduğu için büyükçe roller de oynardı filmlerimde.

Müzikleri döşeyen Fecri Ebcioğlu bir ara Fenerbahçe'nin kalecisiydi. Ellili yıllarda da Elektrik takımında beraber oynamıştık. Fecri altmışlı ve yetmişli yıllarda, yabancı şarkılara Türkçe sözler yazardı. Bu işte Sezen Cumhur'la birlikte en aranan isimlerdendi. Radyoda da programlar hazırlardı. Filmlere kendi plak koleksiyonundan müzikler döşerdi. Çok iyi arkadaştık, evine de girer çıkardım.

Filmin çevre düzenleyicisi olan Semih Sezerli filmin jeneriğinde oyuncuları ve çalışanları gösteren karikatürleri de yapan kişiydi.

Burada Bülent Oran'a ayrı bir paragraf açacağım. Ben sinemaya başlamadan önce de yerli filmlere giderdim sık sık. Bülent Oran'ı birçok filmde izlemiştim jön oynadığı yıllarda. Gregory Peck'e benzeyen hoş bir görüntüsü vardı. Ama çok iyi bir oyuncu değildi. Mizahçı yönünü, yazarlığını, daha sonraki yıllarda öğrenmiştim. *Mahallenin Sevgilisi*'nin senaryosunu getirmişti bana, o zaman tanışmıştık. Birbirimize ısındığımız için hemen başlamıştı dostluğumuz. O tarihlerde pek film-

lerde oynamıyordu artık.

Bülent Oran'la daha sonraki yıllarda çok çalıştık. Biz eskiden senaryolar için kapanıp çalıştığımızda, daha iyi yoğunlaşmak için şehir içi mekânlarımızdan uzaklaşırdık. Yalova'daki Termal, Bursa'daki Çelik Palas, Tarabya'daki Tokatlıyan, Cihangir'deki Harem, Yeniköy'de, sonradan yıkılan Sait Halim Paşa yalısının yanındaki Carlton ve karşısındaki Kulüp 33 adlı Oteller çalışma mekânlarımızdı. Ben ondan daha çok diyalogcu olarak yararlandım. Esprili konuşmalar yazardı. ve de sahifeler dolusu. Bülent'in diyaloglarını kısaltmak çok zordu, karşılıklı açmazlarla ilerlerdi çünkü. Bütün cümleler birbirine sımsıkı bağlı zincirlenirdi. Yahu Bülent şunu biraz ekonomik yaz dediğimde karşı çıkar Türk seyircisi filmi görsel değil, işitsel seyreder derdi sık sık. Acıklı filmler için yarım sayfa dolusu konuşmalar yazar, Ülkü Erakalın gibi yönetmenler de bunları ağlayarak kendileri sufle ederlerdi oyunculara.

Bülent benden çekinirdi, biraz sert konuştuğum için; ama onun en iyi dostlarından biri olduğumu da söyleyebilirim. İnsan olarak karıncayı incitmek istemeyen bir yapıdaydı. Üç evlilik geçmişti başından. Filmlerde küçük rollerde oynayan Rengin Arda'yla evliydi altmışlı yıllarda. Kızı, yazar Fatma Oran'la ilk evliliğinden olmuştu. Üçüncü eşi ise sonradan çarşafa giren Ayşe Şasa'ydı.

Son döneminde hastalığından şikâyetçi olduğunda zorla, doktora göndermiştim. Bana önemli bir şey çıkmadığını söyledi. Şüphelendim doktoruna telefon ettim, Hipokrat yeminimiz var, açıklama yapamam dedi. Oysa Bülent'in böbreklerinin iflas etmiş olduğu o günlerden belliymiş. Bir süre sonra diyalize gitmeye başladı. O yaşta diyalize başlayınca da uzun süre yaşayamıyor insan. Kısa sürede kaybettik onu.

Dağınık bir insandı Bülent. Hele bekâr yaşarkenki dağınıklığını an-

latmama olanak yok. Sayısız kitabı raflara sığmıyordu. Yerlere atılmış, kuleler halinde dikili dururlardı farklı farklı odalarda. Kullandığı birkaç mekânı vardı. Afrika Hanı'nda olanına hiç elektrik parası ödemezdi, elektriğini kestiklerinde, ben elektrik işlerinden anladığım için bağlamıştım hattını kaçak olarak; belki on sene kullanmıştı elektriği bu şekilde.

Cihangir'deki dairesinde eski gazeteleri atmamış, senaryoları biriktirmişti. Evin içi çöp evden farksızdı. Her yana düzensizce dağılmış kitap, gazete, senaryo, resim ve tablo yığınları arasında ayakta durmakta bile zorlanırdı insan.

Resim meraklısıydı, bütün sergileri gezer, kıymetli tablolar edinirdi. Bazılarını son zamanlarında satmıştı, sıkıntıya düştüğünde. Bir bölümüyse, Cihangir'deki evde duruyordu. Bülent dağınıklığının yanında, çok da ihmalkâr biriydi. Cihangir'deki eviyle ilgili yaşadıkları, bir filme kolayca konu olabilirdi. Senelerce uğramamıştı evine. Uyanık bir emlakçı da evini sahipsiz görüp satmasın mı! Bir avukat almış evi. Meğer Bülent evi aldığı zaman, tapuda üzerine geçirmemişmiş. Daire, Ege bölgesinde oturan birine ait olarak gözüküyordu resmi kayıtlarda. Bülent daireyi alırken parasını vermiş, ama tapuya gitmeye bile üşenmişti. Bu avukat oraya girdikten sonra Bülent çıkartamadı adamı. Neyse sonunda gitti eski sahibinden tapuyu aldı. Biket İlhan, Metin Belgin, Beyoğlu kaymakamı ve Biket İlhan'ın Bülent'e bulduğu avukatın büyük uğraşları sayesinde daireyi kurtardılar. Ama olan olmuştu. Evdeki değerli tablolar, elyazması kitaplar, senaryolar çalınmış, eskici ve sahaflara satılmıştı. Sonradan duyduk ki, Mersin Barosu'na bağlı bu mafya avukatını vurmuşlar. Etme bulma dünyası işte!

Bülent altmışlı, yetmişli yıllarda çok senaryo siparişi alırdı. Safa ve Bülent senaryo sayısında dünya rekortmenidir.

Bülent öğleye kadar, Taksim'deki Eftalapolos Kahvesi'nde oturur yazardı. Zaten sakin bir yerde olmaktan hoşlanmazdı yazarken, gürültüyü arardı özellikle. Öğleden sonra da başka bir senaryoya yoğunlaşırdı. Bu kez gider Sakızağacı sokağındaki bilardolu kahvede çalışırdı. Bana bir şeyler yazdığında, bizim evde kalırdı. Ama ben onun yalnızca öğleye kadar çalışacağını bildiğim için öğle sonrası evden ayrılmasına ses çıkarmazdım. Akşam döndüğünde ertesi gün yeniden başlardık çalışmaya.

Bülent'in babası Nazi yanlısı, kafatasçı biriymiş. Cevat Rifat Atilhan'dı adı. Bülent babasını hiç sevmez, konuşmazdı, hatta soyadını bile reddetmişti. Oran soyadını almıştı. Sosyal demokrattı kendisi.

Bülent sekse çok meraklıydı. Çantasında kadın jartiyeri taşırdı. Randevuevlerine gittiği zamanlar kadınlara çoraplar, jartiyerler taktırırmış. Afrika Han'da korkunç bir porno fotoğraf koleksiyonu vardı. Yıllar geçtikçe seks filmleri koleksiyonu da büyümüştü.

Bülent bana özel hayatından bahsetmezdi, ben de ona pek bir şey sormazdım. Ayşe Şasa'yla neden evlendiğini de sormadım ona. Ama nikâh yaptıkları sırada, Ayşe henüz tesettüre girmemişti. Ama son dönemlerinde galiba aynı evde ayrı yaşıyorlardı.

Kendisine senaryo teklif edildiğinde, ilkesel olarak hayır demezdi. Ama hepsine de yetişemeyeceği için senaryolarını diyaloglar halinde yazardı. Yani Bülent'in yazdığı senaryoların sol tarafı bomboş olurdu. Mizansenleri Oğuz Alplaçin'e yazdırırdı. Hayalet Oğuz diye tanınırdı asistanı olan Oğuz. Afrika Hanı'nda kalırdı, çok parasız ve dağınık yaşayan biriydi. Aşırı zayıf olduğu için bu takma adı yakıştırmışlardı kendisine.

Bülent, Ayşe Şasa'yla evlendikten sonra camaltı resimleri yapmaya koyuldu. Ayşe'nin Tuzla'daki evine gittiğimizde göstermişti bana, sonra bir sergi açmış, bütün bu resimleri de satmıştı.

1963 BİRE ON VARDI ■ **Senaryo:** Lütfi Akad, Memduh Ün (William Irish'in aynı adlı romanından) ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Çevre Düzenleme:** Sohban Koloğlu, Semih Sezerli ■ **Müzik:** Fecri Ebcioğlu (plaklar) ■ **Oyuncular:** Fatma Girik, Tamer Yiğit, Süha Doğan, Hüseyin Baradan, Diclehan Baban, Reha Yurdakul, Kaya Erçakar, Hüseyin Güler, Tunç Başaran, M. Ali Akpınar, Adnan Uygur, İhsan Gedik, Faik Coşkun, Gülten Ceylan, Selahi İçsel ■ **Yapım:** Uğur Film

Değerli ressamımız Balkan Naci İslimyeli'ye seksenli yılların ikinci yarısında, çevre düzenlemesini en çok beğendiği Türk filmlerini sormuşlar, o da *Bire On Vardı*'yı en başarılı filmler arasında saymış; duyduğumda hoşuma gitmişti.

İflah olmaz bir polisiye roman meraklısıyım ben. Altmışların başında Amerikalı yazar William Irish'in *Bire On Vardı* adlı romanını, bir solukta okumuştum. Hemen bu romandan bir film yapmayı düşündüm ve yazarına bir mektup yazdım. Adresini yayınevinden bulmuştum. Irish yanıtında, kitabın filme alınmasından mutlu olacağını söylemiş, paradan söz etmemişti bile. William Irish romanlarını belki de filme alınsın diye yazmış bir romancıydı. Ama Hollywood'un bu kitaplara ilgi göstermemesini yadırgıyorum. Bizde aynı romancının *Turuncu Şapkalı*

Kız eserini Süreyya Duru uyarlamıştı. Nurhan Damcıoğlu'nu hatırlıyorum bu filmden. *Siyah Gelinlik*'i de Nejat Saydam çekmişti galiba, François Truffaut'nun, Jeanne Moreau'lu filminden uyarlamaydı. Başrolü Türkan Şoray oynamıştı.

Bire On Vardı'nın senaryosunu Lütfi Akad'la oluşturduk. Romana çok bağlı kaldık, fazla bir şey eklemedik. Yeniden seyrettiğimde çekim ve kurgusunun çok başarılı olduğunu gördüm.

Çok uzun sürmedi çekimler. 26-27 günde bitirmiş olmalıyım. Filmin işi ise ortanın biraz üstündeydi. Bugün baktığımda, filmi çok başarılı buluyorum, ama neden seyirciyle tam bütünleşmedi, bunun yanıtını veremiyorum.

Cinayetin işlendiği, Reha Yurdakul'un yatıp kalktığı mekân, içinde çok film çekilen, özellikle Kemal Filmin nerdeyse resmi platosu kimliğindeki Kâni Nâzım Dilman adlı avukatın eviydi. İlginçtir, bu avukat, 1946 yılında beni ilk eşimden boşayan hukuk adamıydı. Filmin belli başlı sahnelerini orada çektik. Ama bu ev tek mekân gibi görülse de farklı farklı mekânlardan bir bütün oluşturmuştum. Evin kendisi, kasanın bulunduğu dekor, Maslak'da askeriyeye ait bir mekândaki, Sultan Abdülhamit'in yaptığı söylenen gösterişli merdivenler, 4. Levent'te bir apartmanın kalorifer dairesi bütünü oluşturan parçalardı. Tabii anlaşılamıyordu filmi izlerken.

Tamer Yiğit *Ses* dergisinin düzenlediği sinema yarışmasında birinci seçilmişti. *Bire On Vardı* onun ikinci ya da üçüncü filmiydi. Tamer on yıl kadar düzgün filmlerde oynadı, ama bir süre sonra ikinci üçüncü sınıf serüven filmlerinde gördük kendisini, yetmişlerin ortasından itibaren de aptal pornolarda.

Bir de kayınpederiyle arasında geçen tatsız olayları anımsıyorum, 12 Eylül öncesinde. Sancak Tül'ün sahibiydi adam, kızını vermek iste-

memiş, Tamer'i tehdit etmişti. Tamer çocukları olduktan sonra dine döndü. Fazilet Partisi üyesiydi bir zamanlar. Şimdi AKP'li, içki içmeyen, namazında niyazında, çok efendi, düzgün karakterli biri. İş ahlakı da her zaman yıldızlı on numaraydı.

Hüseyin Baradan İzmir'den gelmiş bir gazeteciydi. Ama oyuncu olarak çok başarılıydı. Sinemadan ayrılıp İzmir'e döndüğü zaman da ölümüne kadar gazeteciliği sürdürdü. Setin dışında da iyi diyalogumuz vardı onunla.

Süha Doğan, yönetmenlik de yapmıştı, oyunculuğunun yanı sıra. Bir ara kumarhanelerde krupye olarak çalışmış olduğu söylenirdi. Babası eski Ankara valisi ünlü Avni Doğan'dı. Süha'nın arası iyi değildi babasıyla. Film çalışmalarında dünya efendisi bir adamdı, ama sonu acıklı oldu, akıl hastanesinde öldü.

Diclehan Baban çok saygın bir aileden geliyordu. Sinemaya biraz geç girmişti, ama çok güzel bir kadındı. Yalnız biraz kiloluydu. Filmlerde hep vamp kadın olarak oynadı. Dobra bir kadındı, çok severdim onu. Ama denk düşmedi, Diclehan'la çok çalışamadım. Çok erken öldü. Yazık.

Filmin kameramanı Mustafa Yılmaz'dı. Işıklar çok başarılı bu filmde. Bütün öykü neredeyse gece geçtiği için müthiş bir hava katıyor filme. Bu başarıyı ışık şefine mal edemeyiz, çünkü Mustafa yaptırdı ışıkları. Sinema duygusu çok gelişmiş biriydi, sadece rejisörün söylediği şeyi çekmekle sınırlandırmazdı kendisini. İşe katılan, yaptığı işi hisseden bir kameramandı.

Filme genelde caz müzikleri döşemişti Fecri Ebcioğlu, gergin ve karanlık havayı beslemişti müzik, çok beğendim. Sahneler güçleniyordu bayağı.

1963 AKASYALAR AÇARKEN ◾ **Senaryo:** Sadık Şendil, Bülent Oran ◾ **Foto Direktörü:** Memduh Yükman ◾ **Çevre Düzenleme:** Sohban Koloğlu ◾ **Müzik:** Yesari Asım Arsoy ◾ **Oyuncular:** Göksel Arsoy, Filiz Akın, Gülistan Güzey, Agah Hün, Salih Tozan, Hüseyin Baradan, Suna Pekuysal, Ahmet Tarık Tekçe, Sami Hazinses, Semih Sezerli, Necdet Tosun, Asım Nipton ◾ **Yapım:** Göksel Film

Göksel Arsoy firmasını (Göksel Film) yeni kurmuştu, ilk filmini benim çekmemi istedi.

Göksel'le daha önce *Boş Yuva* ve *Güneş Doğmasın* filmlerinde beraber çalışmıştık. Sadık Şendil'in yazdığı senaryoyu yeterli görmediği için Göksel senaryoyu bir kez de Bülent Oran'a verdi. Ben değişiklik yapmadan aynen çekmiş olmalıyım Bülent'ten geleni. Tabii ki Göksel'in isteğiyle. Şimdi seyrettiğimde, öyle saçma sapan sahneler gördüm ki tüylerim diken diken oldu Konu yerli film için çok elverişli aslında. Dramatik yapı çok sağlam o yöne ağırlık verilmiş olsa kendi türünde eli yüzü düzgün bir film olurmuş.

Filmde Göksel iki kız kardeşe âşık oluyor, körken ablaya, gözleri açıldıktan sonra da küçük kız kardeşe. Ama aşk çok şematik anlatılmış, Gülistan Güzey fedakârlıklarda bulunan ablayı canlandırıyor. Göksel'in gözlerinin açılması için büyük özverilerde bulunuyor, Ro-

ma'da ameliyat ettiriyor. Aşkı nedeniyle çok sevdiği, yıllardır bağlı olduğu kocasından ayrılıyor. Göksel Roma'da büyük rastlantıyla Gülistan'ın kız kardeşiyle tanışıp, aralarında bir aşk başlayınca da koyu ve sağlam bir melodrama dönüşüyor öykü ve ablanın intiharıyla son buluyor.

Senaryoda bazı sahneler İtalya'da geçiyor, ama maddi sorunlar nedeniyle, İtalya'ya gidilemediği için İstanbul'da çekilen Filiz Akın'ın sahneleri çok sahte ve eğreti duruyordu. Hatta Suna Pekuysal'ın opera dinlerken uyuya kaldığı planlarda tüylerim diken diken oldu. Ayrıca hastanede şaklabanlık yapan üç hastanın sahnelerini de bugün kurgu masasına geçsem çöp sepetine gönderirdim.

Her filmde diyalogları temizler, yalınlaştırırdım, ama bu filmde yapmamışım. Çok şaşırdım filmi izlerken. Ağdalı cümlelerin filme ticari başarı katacağını mı düşündüm acaba, bilmiyorum.

Göksel altmışlı yılların başında, Birsel Filme çevirdiği filmlerde, Belgin Doruk'la mükemmel bir çift oluşturmuştu. İkilinin filmleri kapı pencere kırarcasına hasılat yapıyordu. Ama adların afişe birinci yazılması sorun yarattı aralarında. Birsel Filmin sahibi Özdemir Birsel, Belgin'in eşi olduğu için bu kabul görmedi ve Göksel ayrıldı şirketten.

Göksel kendi firmasını kurduğunda Belgin'den sonra oynayacağı kızı aramaya başladı. Arasının çok iyi olduğu Recep Ekicigil ve Eşref Ekicigil kardeşlerin çıkardığı *Artist* dergisi aracılığıyla bir yarışma düzenledi. Önce adaylar öz geçmişleri ve fotoğrafla başvuruyordu. Ben yarışma sonuçlanmadan dergiye gittim, kızların fotoğraflarını görmek istedim. Bir kız dikkatimi çekti. Arkeoloji okuyordu (bitirdi mi bilmiyorum). Bir taraftan da Ankara'da bir turizm firmasında çalışıyordu. Yazısı ve ifadesi son derece düzgün, kültürlü olduğu anlaşılan güzel bir kızdı. Yarışma sonuçlanmadan görmek istedim onu. Vecdi Bender-

li, Göksel'in prodüksiyon müdürü ve basın danışmanıydı. Önce bir görüp konuşması için onu Ankara'ya gönderdik. Döndüğünde, gelmek istemediğini söyledi kızın, vazgeçmiş diye belirtti. Kız fotoğraflarından çok daha güzel diye de ekledi. Bunun üzerine ben kalktım gittim Ankara'ya, konuştum Filiz Akın'la. Turizm şirketinde birlikte çalıştığı ve abla dediği bir arkadaşı da vardı yanında. Onun sözünü çok dinliyordu. Filiz'i İstanbul'a gelmeye ikna ettim. Abla'yla beraber geldiler. Annesi o zamanlar hiçbir şeye karışmıyordu. Şişli Camisi'nin yanında, daha önceki yıllarda atlı polisin atlarının kaldığı ahırdan bozma Halil Kâmil film stüdyosunda deneme filmi çektik. Işıkları yaptırdım, ama kameraya film koydurmadım, çünkü negatif pahalı bir malzemeydi. İki provadan sonra gerçekten çekiyormuşum gibi motor dedim. Ve çok yetenekli olduğunu hemen anladım. Filmler sessiz çekildiği için oldukça büyük bir ses çıkaran kameranın ilk kez karşısına geçen biri için çok zordur bu iş. Göksel Arsoy'a tamam dedim. Filiz ile Abla İstanbul'a gelmiş, Cihangir'de bir otele yerleşmişlerdi. Akşam anlaşma yapmak için Vecdi ve Göksel'le otele gittik, ama anlaşma konusunda feci zorluklar çıkardılar Sabaha karşı üç olmuştu, ama hâlâ koşullarda uzlaşılamamıştı. Artık kendimi tutamadım, başladım bağırmaya. Oynayacaksan oyna, imzalayacaksan imzala, yeter artık diye. Filiz başladı ağlamaya. Sonunda gözleri yaşlı imzaladı mukaveleyi. Çekim sırasında hiç zorluk çekmedim onunla. Her istenileni yapabiliyordu. Ama bir daha çalışmadık birlikte. Bana oyunculuğunu sorduklarında, Tamam, söyleneni yapıyor, ama üstün yetenekli bir oyuncu değil dedim. Oysa yanılmışım oynadıkça açıldı ve Türk sinemasında "Dört Yapraklı Yonca" diye anılan Hülya Koçyiğit, Fatma Girik, Türkan Şoray, Filiz Akın dörtlüsünden biri oldu Dediğim sözler kulağına gitmiş galiba. Bana karşı tavır aldı, epey mesafeli durdu sonrasında.

Filiz'in meslekteki deneyimi arttıkça, Abla çıktı devreden, onun yerini annesi aldı. Ama Ankara'da sessiz sedasız duran, etliye sütlüye karışmayan anne, epey değişmişti zamanla. Filiz'e bir film teklifinde bulunduğumda, annesi geldi yazıhaneye, öyle bir para istedi ki benden, dudağım uçuklamıştı. Onu bulup çıkartmış, başrolde oynatmıştım, üzerinde emeğim vardı, ben böyle düşünüyordum, ama Filiz de herhalde daha önceleri söylediğim üstün yetenekli değil sözünden dolayı bana gücenmiş olmalıydı.

Gülistan Güzey Şehir Tiyatrosu oyuncularındandı. Jön kız olarak da oynamıştı filmlerde daha önceleri. Güzel bir kadındı, bayağı şöhretliydi de. Ama seçimi yanlış buluyorum, böyle bir rol için daha gösterişsiz bir kadın seçmem gerekiyormuş aslında. Göksel'le kadın arasındaki yaş farkı daha belirgin olmalıydı. Jön kız gibi durmuş Gülis-

tan, bu da filmin inandırıcılığını zedelemiş.

Agah Hün, aynen abisi Hadi Hün gibi Şehir Tiyatrosu oyuncularındandı. İkiside dünya efendisi insanlardı. Agah Hün daha önceleri birçok filmde oynamış, yönetmenlik de yapmıştı. And Filmin, Nejat Saydam yönetimindeki *Hz. Ömer'in Adaleti* filminde, Hazreti Ömer rolüyle büyük başarı kazanmıştı. Kapı pencere kırmıştı bu film. Lale Film adına yönettiği *Kanlı Değirmen* filmi de iyi hasılat getirmişti. Muhsin Ertuğrul'un *Halıcı Kızı*'nın bir bölümünü de onun çektiği söylenirdi. Şahane bir sesi vardı Agah Hün'ün, seslendirmelerin usta sanatçısıydı. Çok sevdiğim bir insandı. Filmde de çok başarılı buluyorum onu.

Hün de, Güzey de Muhsin Ertuğrul okulundan geliyordu. Ertuğrul'un sinemacılığı tartışılabilir, ama tiyatroculuğu bence mükemmeldi. Şehir Tiyatrosu'nda kurduğu kadronun nerdeyse tamamı çok düzgün, çok beyefendi, çok hanımefendi sanatçılardan oluşuyordu. Hepsi müthiş disiplinliydi.

Suna Pekuysal sinemaya jön kız olarak girmiş, Halk Film yapımlarında başroller oynamıştı. Sonra yardımcı komik kız rollerine kaydı. Ben onu ilk kez *Mahallenin Sevgilisi*'nde de oynattım. Hareketli, iyi bir oyuncuydu. Doksan sonrası Şehir Tiyatrosu'nda, belindeki kireçlenmeden iki büklüm olduğu halde, büyük roller oynadı ve harikalar yarattı.

1963 ÇAPKIN KIZ ■ **Senaryo:** Ayşe Şasa, Bülent Oran ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Müzik:** Fecri Ebcioğlu (plaklardan) ■ **Oyuncular:** Türkan Şoray, Tamer Yiğit, Semih Sezerli, Ahmet Tarık Tekçe, Hulusi Kentmen, Vahi Öz, Aziz Basmacı, İsmet Ay ■ **Yapım:** Uğur Film-Melek Film

Filmi beraber ürettiğimiz Melek Film üç ortaklıydı; Şahan, Kaçuni kardeşlerle yakınları olan Berç. Üçlü aynı zamanda, Ermeni Vakfı'na ait olan Pangaltı'daki İnci sinemasını da işletiyordu.

Çapkın Kız'ın senaryosu Ayşe Şasa ve Bülent Oran imzalı. Herhalde Ayşe yazmış, Bülent de diyaloglamıştı. Seslendirme yönetmeni Sacide Keskin, *Üç Arkadaş*'la parladığım sıralarda Cronin'in bir romanını getirmişti bana. Bir aşk hikâyesiydi. Ayşe'ye uyarlaması için vermiştim, ama ürettiği senaryoyu beğenmemiştim. Aslında bu film de bir *Hırçın Kız* çeşitlemesi. Keşke adını *Çapkın Kız* değil de *Hırçın Kız* koysaymışım. Ayşe önceleri Atilla Tokatlı'yla evliydi, sonra Atıf Yılmaz'la birleştirdi yaşamını. Atilla da Atıf'ın asistanıydı. Ayşe çok iyi kayak yapardı. Atıf'la Uludağ'a çalışmaya gittiğimizde anlatmıştı. Kolejde okurken erkek giysileri giyer, erkeklerle yarışır, birinci olurmuş hep. Ayşe o sırada Atıf'la evliydi. Hep beraber Uludağ'a gitmiştik. Atıf'la ben Ayşe'ye özenip kayak öğrenmeye heveslendik. Hoca

tuttuk, ama adam çok bağırıyordu bize. Ben Atıf'a, sette biz herkese bağırıyoruz ya, bu adam da onların intikamını alıyor bizden demiştim. Ama bu öykünün sonu bayağı tatsız, çünkü tam öğrenip kaymaya başladık, Atıf düştü ayağını incitti. Bizim kayak eğitimi'de sona erdi.

Ayşe bilgi dağarcığı çok zengin olan bir kadındı. Atıf'la evli olduklarında, Yıldız Posta Caddesi'nde oturuyorlardı. Sık sık uğrardım onlara. Severdim Ayşe'yi. Sonradan rahatsızlandı, şizofreni teşhisi kondu. Tedavi oldu şimdi sağlığı yerinde. Atıf'la beraberliği uzun sürmedi. Bülent Oran'la seksenli yılların sonlarında evlendiler diye hatırlıyorum. O zaman daha tesettüre girmemişti. Bülent de belki onun etkisiyle umreye gitmişti bir ara. Kapalı olduğu süre içinde Ayşe'yle hiç karşı karşıya gelmedik. Ama sevgili dostum Bülent'in hastalığı sırasında zaman zaman telefonda konuşurduk.

Türkan Şoray'ın starlığından da yararlanıp yedi numaralık verim aldık filmden. 26-27 günde çekilmişti.

Yapım ortağım olan Melek Filmin üç ortağını da severdim. Düzgün ve temiz insanlardı. Eko biraderler diye de anılırlardı, birinin söylediğini ötekiler de tekrar ederdi çünkü. Kaçuni Türk filmi oynayan Pangaltı'daki İnci sinemasının müdürlüğünü yapardı. Özellikle Şahan çok iyi bir adamdı, prodüksiyona bakardı. Berç de işletme müdürlüğü yapardı.

Berç deyince aklıma ünlü Zurnik geldi, çünkü onun asıl adı da Berç'ti. Ondan da söz edeyim kısaca. Zurnik bu ülkenin yetiştirdiği en namlı muhabbet tellallarındandı. İlhan Selçuk'un bile köşe yazılarına girmiş çok renkli bir tipti. Berç'i Ceylan Filmin yazıhanesinde tanımıştım. Tatlı bir adamdı. Bütün yazıhaneleri, elinde senaryolarıyla dolaşırdı. Yakut Film döneminde, Berç'in bazı senaryolarından filmler yapıldığını da hatırlıyorum. Acayip isimler koyardı senaryolarına, *Ta-*

vanda Ayak İzleri, *Altın Eldivenli Adam* gibi. Bana da bir hikâye anlatmıştı, hatta senaryolaştırmıştım bunu. Denetime gönderip sansür ettirmiştim, ama hayata geçirememiştim bu tasarıyı. Seneler sonra aynı senaryodan Süreyya Duru *Büyük Yemin* adlı bir film çekti. Ona da anlatmıştı herhalde.

Çapkın Kız'ı yeniden izlediğimde, *Kısmetin En Güzeli* kadar kötü bir komedi olmadığını düşünüyorum. Ama bazı mantıksızlıklar var senaryoda ve bunları budamamış olmam can sıkıcı. En azından montajda temizleyebilirmişim, ama nedense yapmamışım. Kurgu bittiğinde filmin çok uzun olduğunu, Osman Seden'in kısaltma işleminde bana yardım ettiğini hatırlıyorum. Ama bazı yerleri ben de, o da atlamışız.

Türkan Şoray'ı ilk kez *Ateşten Damla*'nın setinde tanıdım. Fatih'te, bir yangın sahnesi çekiyorduk. Kenan Artun başroldeydi. Bir yığın izleyici toplanmıştı çevremizde, Aralarından bir kız yaklaştı yanımıza. Okul önlüklüydü. 14-15 yaşlarındaydı. Kenan'dan imzalı resim istedi. İşte o kız Türkan Şoray'dı. Kısa bir süre sonra Salih Tozan bir filmde birlikte oynadığı genç bir kız için övgü dolu laflar söyledi. Uğur Filme *Sevistiğimiz Günler*'i çekecekti o sırada Halit Refiğ; orta karar bir rol için kız arıyordu. Salih'in söz ettiği filmi seyrettik, ama Türkan'ı hiç beğenmedik. Türkan sonra başka filmlerde oynadı ve büyük bir yıldız konumuna ulaştı.

Türkan Şoray, Rüçhan Adlı'yla ilişkisine başlamadan önce filmlerde öpüşüyordu. Türkan Şoray yasaları, Rüçhan'la arkadaşlığı başladıktan sonra çıktı. Bu filmde de rahat rahat öpüşmüştü. Türkan meslek yaşantısının ilk döneminde şöhrete ulaşmak için daha sevimli, daha şirin davranıyordu yapımcı ve yönetmenlere karşı. Bir gün yolda karşılaştığımızda, imzalı resim istemişti benden. Sultan olduktan sonra bunu unutmuş olabilir.

1978 yılında Akün Film adına yönettiğim Cevriye'nin çekimleri sırasında da, benden çok rica etmişti *Çapkın Kız*'ın televizyonda gösterilmemesi için. Ben de peki demiştim önce, ama Türkan çekim sırasında bir sahnede kapris yapmış, uzlaşmaz bir tavır koymuş oynamayı reddetmişti. Ben de o gün son planları çekmeden işi paydos etmiştim. Sonra, akşam televizyonda bir film izlemiş, benim çekmek istediğim sahnenin aynısını görmüştüm beyazcamda. Böyle bir tesadüf olamazdı. Üstelik de yetmişli yılların ikinci yarısında tek kanaldı televizyon, yani TRT döneminden söz ediyorum, denetim çok sıkıydı o günlerde. Ertesi gün sete geldiğimizde, o da televizyondaki sahneleri izlediğinden yaptığına pişman olmuştu; çektim o sahneyi . Ama çok bozulmuştum. Bu nedenle verdiğim sözden döndüm ve filmi televizyona verdim ve oynadı kesilmeden.

Türkan *Çapkın Kız*'da muzur bir kızı canlandırıyor, ama şirin kalmayı başarmış yine de. Akıllı bir kadındı. Okumamıştı belki, ama çok zekiydi. Türk sinemasının en önemli oyuncularından biri oldu sonraki yıllarda yönetmenlik de yaptı. Özellikle *Dönüş* filmi çok iyiydi, Şerif Gören'di orada asistanı.

Türkan *Çapkın Kız* sonrası birçok estetik geçirdi (özellikle iki kez burun). Filmleri gittikçe daha çok iş yaptı. Seyirci onu gittikçe daha çok sevdi. Osman Seden'le çok çalıştı, ama ağırlığı olan filmlerini daha çok Atıf Yılmaz çekmişti. *Selvi Boylum Al Yazmalım* özellikle en iyi filmiydi. Metin Erksan'ın unutulmaz *Acı Hayat*'ını da ekleyeyim.

Ahmet Tarık'ın oyununa baktığımda çok abartılı buluyorum, ama daha önce *Murada Ereceğiz* filminde sözünü ettiğim gibi, seyirci Ahmet Tarık'ı böyle kabul ettiği ve de sevdiği için ben de pek denetlememişim kendisini.

İsmet Ay Şileliydi. Şehir Tiyatrosu oyuncularındandı. Sahnede hiç izlemedim onu. *Yaban Kız* filminde oynarken tanıştık, Şile'de. Zeki Müren'le birlikte dolaşırdı bu sahil ilçesinde, maskotuydu oranın.

1964 AĞAÇLAR AYAKTA ÖLÜR ■ **Senaryo:** Safa Önal (Alejandro Casona'nın aynı adlı oyunundan) ■ **Foto Direktörü:** Gani Turanlı ■ **Müzik:** Fecri Ebcioğlu (plaklardan) ■ **Oyuncular:** Yıldız Kenter, İzzet Günay, Semra Sar, Hulusi Kentmen, Fikret Uçak, Selahattin İçsel, Faik Coşkun, Danyal Topatan, M. Ali Akpınar, Haydar Karaer, Recep Şen, Osman Türkoğlu ■ **Yapım:** And Film

Bülent Oran'la Bursa, Çelik Palas'ta senaryo çalışıyorduk. Bir akşam Bursa Devlet Tiyatrosu'na gidip, bir oyun seyrettik; İspanyol yazar Alejandro Casona'nın *Ağaçlar Ayakta Ölür* adlı oyunuydu. Masalsı bir atmosferde geçiyordu; bir iyilik derneği, dertli insanların sorunlarına çare buluyordu. Sözgelimi hırsız bir adamın parasını çalmışsa, parasını buluyorlardı; kızın biri canını kıymaya kalkışıyordu, hızır gibi yetişip kurtarıyorlardı. Oyunu seyrettikten sonra Devlet Tiyatrosu'ndaki oyuncularla dostluk kurmuş, metni almış, Bülent Oran'la uzun süren Bursa çalışmamız sırasında da incelemiştim.

Ben bu oyundan film yapılabileceğini düşünüyordum, yapımcı Turgut Demirağ'la konuştum. Demirağ'ın şirketi And Film, Eren Han'da benim yazıhanemin tam karşısındaydı. Üstelik İzmir'de And Film ve Uğur Filmin yapımlarını birlikte işletiyorduk, bir ortaklığımız ve dostluğumuz vardı.

Demirağ filme başlamadan önce büyükanne rolü için Nisa Serezli'yi önerdi. Nisa o zaman orta yaşlardaydı; kendisine yaşlı makyajı yaptırıp deneme filmi çektim. Ama büyükanneyle bağdaştıramadım gördüğümü. Sonra Yıldız Kenter'i düşündüm, aynı şekilde makyaj yaptırıp yeni bir deneme filmi çektim. Yıldız Kenter kırkına varmamıştı o yıllarda. Ama filmde çıkan görüntüsüyle doldurmuştu o kişiliği. Etkilenmiştim gördüklerimden.

Filmin senaryosu jenerikte Safa Önal gözüküyor, ama üç kişi çalışmıştık aslında. Yalova Termal'e kapanmıştık Safa ve Atıf Yılmaz'la. Oyunu sinemasallaştırmak için epey kafa yormuştuk. İyilik derneğini devreden çıkarmış daha gerçekçi bir durum oluşturmuştuk.

Filmin büyük bölümü, ilerde *Yaprak Dökümü*'nü de çekeceğim, Salacak'ta bir köşkte ve çevresinde görüntülendi. Köşk yıkıldı daha son-

ra. Semra Sar'ın intihar etmek istediği sahne, Salacak iskelesinde geçiyordu. Kahve sahnelerini Beylerbeyi'nde, meyhaneyi, Balıkpazarı'nın başındaki Fıçılı Meyhane'de çektim.

Filmin ticari başarısı büyük şehirlerde çok iyiydi. Kırsal alanda ise orta karardı. Ama genelde, 7-7,5 civarında bir ticari başarı getirdi. Turgut Demirağ filmi Bulgaristan'a sattı; büyük hasılat yaptığını duyduk, çok sevindik.

Demirağ filmi çok beğenmişti, Yeni Melek sinemasında bir gala düzenledi, gösterime girmeden önce. Müşfik Kenter de gelmişti. Filmi izledikten sonra, Böyle bir filmde oynamak hiç kısmet olmadı dedi ve bana asistanlık yapmak istedi. *Yıldıztepe*'yi çekecektim o sıralarda. Davet ettim, Levent'teki evime geldi, konuştuk. Ayrıca bir rol de teklif ettim kendisine, ama rolü istemedi, yalnız asistanlık yapayım dedi. Ama sonra iletişimimiz koptuğu için birlikte çalışamadık.

Filmi şimdi seyrettiğimde modern bir masal olarak görüyorum. Orta bölümlerde, İzzet Günay köşke girdikten sonraki sahneler biraz uzun ve sarkık. Oyunun etkisinde kalıp, uzatmışız oraları. Ama gene de eli yüzü düzgün bir çalışmam olmuş.

25-26 iş günü çalışmıştık. Toplu bir filmdi mekân bağlamında. Hepsi bir köşk ve köşkün civarındaki yerlerde çekilmiş olduğu için çok iş günü getirmedi.

Yıldız Kenter Antalya Festivali'nde büyükanne rolüyle, İzzet Günay da filmin jönü olarak en iyi oyuncu ödülünü almışlardı.

Yıldız'ın oyununa yer yer hafif tiyatro kokusu sinmişti, ama çok başarılıydı. Hem çok akıllı bir kadın, hem de mükemmel bir oyuncuydu. Sinema ile tiyatroyu ayırmayı bilen biriydi. Zaman zaman sette, Memduh bey burası biraz teatral mi oldu diye sorardı. Ama torun evden ayrıldıktan sonra bir direğe yaslanarak aşağıya doğru çöktüğü

sahnede, onu denetleyememişim. Dozu kaçmış oyunun. Yıldız'ın suçu yok, ayrıca beni uyarmıştı, ben görememişim. Yıldız filmde benim için beden dili olarak da, görüntü olarak da yetmişlik bir kadını giymişti üzerine.

İzzet Günay'ı daha önce filmlerde de, tiyatroda da izlemiştim. Oyunundan memnundum film içinde. Hayri Esen de İzzet'i çok iyi konuşmuştu. Ama tip olarak İzzet doğru bir seçim değilmiş sanki; biraz fazla hanım evladı gibi kalmış. Bana Tophaneli derler dediğinde pek inandırıcı gelmedi bu kez seyrettiğimde. İzzet'e, bu filmin ardından, yeni filmimde oynaması için bir teklif yaptığımda, Kemal Filmin çekeceği yapımda rol alacağını söyleyince bayağı burulmuştum. Antalya'da aldığı Altın Portakal ödülü nedeniyle beni tercih etmesini bekliyordum çünkü. Bir daha da İzzet'le çalışmadım.

Oyunculardan Semra Sar sinema dergilerden birinin açtığı yarışmadan çıkmıştı. *Perde* dergisi de olabilir, *Ses* dergisi de. İlk kez çalışmıştık onunla, ama filmde çok başarılıydı.

Fikret Uçak'ı nasıl seçtiğimi hatırlamıyorum, ama hayırsız evlât rolünde o da çok başarılı olmuş.

Hulusi Kentmen'in mahalledeki arkadaşlarıyla ilişkisi hikâye ilerledikçe eksiliyor, yok oluyordu, bu senaryonun bir kusuruydu.

Kameraman Gani Turanlı'yla ilk kez çalışmıştık bu filmde. Demirağ ikinci üçüncü sınıf bir Amerikalı kadın oyuncuyla çalıştığı bir filmde Freddy Ford adında fotoğraf direktörü kullanmıştı. O güne kadar yalnızca fotoğraf çeken Gani, bu filmde Ford'a asistanlık yapmış, çok şey öğrenmiş, iyi bir fotoğraf direktörü olmuştu. Çektiği filmlerden birkaçını görmüştüm. Bu film için Demirağ teklif ettiğinde tereddütsüz kabul ettim. Çekimin birinci günü Salacak'taki köşkte bir gerginlik yaşadık. İlk planı çekmeden önce vizörden bakmak istedim. Vi-

zör bana ait dedi Gani. Sen nasıl bir görüntü istiyorsan bana söyle, benim görevim onu gerçekleştirmek, yani vizör bana ait dedi. Vizörden yönetmen bakamaz diye de ekledi. Ben de o zaman seninle bu filmi çekemem dedim. Vizörden bakmadan hayatta film çekemem, kusura bakma, beraber çalışamayız. İstemeye istemeye boyun eğdi. O güne kadar yönettiğim bütün filmlerimdeki gibi filmi vizörden bakarak yönettim. Çok huysuz biriydi Gani. Ben de çok huysuzdum. Ama aramızda hiçbir tatsızlık yaşamadık. Film bittikten sonra da şahane dost olduk. Ölünceye kadar da bu dostluk devam etti, nur içinde yatsın.

Çekim sürecinde Gani Turanlı Sevda Nur'la evliydi. Sevda asistanlık yapıyordu Gani'ye. Ama evlilikleri uzun sürmedi nedense. Yetmişli yıllarda Gani bu kez Fatma Girik'in kız kardeşi Müyesser Girik'le evlendi. Yetmişlerin ikinci yarısında Ahu doğmuştu. Fatma çok severdi bu kızı, evimizde büyüttük. Hâlâ ana kız ilişkisi sürer aralarında. Fatma'ya anne der; bana da, köpekleri çok sevdiğim için 'havhav baba.' Ama Müyesser'den de ayrıldı Gani, onunla da yürütemedi.

Kışın çekilmişti film, hava çok soğuktu. Birçok sahnede oyuncuların ağzından buharlar çıkıyor. Sözgelimi, İzzet'in soygun için arkadaşlarıyla plan yaptığı sahne, havanın da soğukluğu nedeniyle iyi çekilememişti. Salacak açık bir yerdi ve çok kötü esiyordu.

Filmde beni en çok rahatsız eden sahne, büyük annenin likör tarifi oldu. Oysa oğlunun çok sevdiği cevizli kabak tatlısını tarif edebilirdi.

Senaryo yabancı bir oyundan uyarlandığı için oradaki sahneyi aynen kabullenmişiz. Yanlış yapmışız. Bazı sahneleri daha bir yerlileştirmemiz, bizim geleneklerimiz içine oturtmamız gerekirmiş.

Ama kızın piyanonun önündeki hali, bardağı kırıp da elini kanatması hoşuma gitti. Bu ayrıntı oyunda yoktu.

Filmde de, oyunda da çok kötü kişilikli bir insan dürüst insanların arasına girip de kendisine önem verildiğinde, saygı duyulduğunda, bir genç kız tarafından sevildiğinde yavaş yavaş da olsa iyi, düzgün bir insana dönüşüyor. Bence her kötü insan için geçerli değil bu.

1964 ÖP ANNENİN ELİNİ ◾ **Senaryo:** Atıf Yılmaz (*Çöl Faresi* adlı oyundan uyarlama) ◾ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◾ **Dekor:** Sohban Koloğlu ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Hulusi Kentmen, Nejat Çetinok, Hüseyin Baradan, Zuhal Tan, Vahi Öz, Aziz Basmacı, Necdet Tosun, Atıf Tuna, Haydar Karaer, Yaşar Şener, Recep Yurdaşen ◾ **Yapım:** Uğur Film

Ağaçlar Ayakta Ölür'ün çekimleri sırasında Yıldız Kenter'le sette sinema üzerine sık sık laflardık. Senaryo sıkıntısı çektiğimizden yakınırdım hep. Bir gün, Kenterler'de oynadıkları bir oyunun metnini getirdi, *Çöl Faresi*'ydi adı. Okuduğumda, Fatma'yla Ayhan için dört dörtlük olduğunu düşündüm. Senaryoyu Vedat Türkali yazacaktı. Ama Hoca, senaryoyu bir türlü yazamadı. Galiba başka bir şirketle anlaşması vardı. Yetiştiremeyeceğini anlayınca Atıf Yılmaz'a rica ettim, senaryoyu o yazdı. Ayrıca başka bir işim nedeniyle sette olamadığım bir gün, gelip, filmin dahili sahnelerinin bir bölümünü çektiğimiz Yalova Termal otelde Fatma ile Ayhan'ın bir gece sahnesini yönetmişti.

Bence bu film çekmiş olduğum en iyi komedi. Komedi anlayışı ölçülü. Filmde en çok rahatsız olduğum şeylerden biri Ayhan Işık'ın gece eve sarhoş gelişiydi. Ayhan'ın oyunu, Hüseyin Baradan'ın abartıları beni son derecede rahatsız etti, yeniden izlediğimde. Ayhan görüntüsüyle, oyunuyla, iyi kullanıldığı zaman ekranda çok iyi sonuç veren

oyunculardan biriydi. Büyük bir yıldızdı. Ama sarhoşu oynarken ipin ucunu kaçırmış, çok abartmış, ben de nedense denetleyememişim. Yönetmen ben olduğuma göre, suçu üzerime alıyorum. Bu sahnenin dışında Ayhan Işık'ı seyrederken, ayağı yere sağlam basan bir adam duygusu doğuyor içimde. Altmışların başında moda olan, ama bugün bizi rahatsız edecek kadar ince bıyıkları, tek kusuru diyebilirim. Keşke o bıyığı kesseymişiz. Kemal Film, Uğur Film, Birsel Film dışındaki firmalara film çekmeyen, bir filmin bütçesinin yarısından fazlasını isteyen bir yıldızdı. Ama sonradan sıradan yönetmenlerle ikinci üçüncü sınıf firmalarda çalıştı, gittikçe filmlerdeki itici gücü azaldı, büyük firmalarla çalışamaz oldu. Bir aralık Amerika'ya, Hollywood'da şansını denemeye gitmiş, ama kısa bir süre sonra Türkiye'ye dönmüştü.

Fatma filmde Türkmenistanlı bir kızı oynadığından kaşları havadaydı, bu da beni çok rahatsız etti. Japonlar işin içine karıştığı için biz böyle bir makyaja başvurmuşuz, ama Fatma açısından hiç de iyi olmamış, oyuncumuzu çirkinleştirmiş. Belli sahnelerde kaşları o hale getirseydik, yani Ayhan'ın bürosuna iş aramaya geldiği zaman normal olsaydı da, Japonlarla yapılan konuşmalar sırasında kaşları havaya dikilseydi, çok daha iyi olurdu diye düşündüm filmi yeniden izlerken. Saçı da rahatsız etti aslında, peruktu ve iyi değildi.

Taksim'deki Çin lokantasına yemeğe çok gittiğim için oranın iki sahibiyle aramızda bir iletişim oluşmuştu. Çekik gözlü oldukları için Japon rollerini onlara oynattım. Uzun yıllardır İstanbul'da oldukları için Türkçe biliyorlardı, sette anlaşması çok kolay oldu. Onlar için de tatlı bir anı olmuştur bu filmde yer almak. Filmdeki Memduh Alpar'ın Japonca konuşmalarını da onlar düzenlemişler. Dublaja da gelip her şeyi denetlemiş ve düzgün olmasını sağlamışlardı. Fatma'nın okuduğu Japonca şiir ise oyunun özgün metninden alınmaydı.

Filmin ticari başarısı bayağı iyiydi 10 üzerinden 8 oldu, 27 – 28 iş gününde çekmiştik.

Hulusi Kentmen her oynadığı filmde olduğu gibi çok sıcak, çok başarılıydı. Burada role şahane uymuştu. Nejat Çetinok'u da beğendim, o da iyiydi. Vahi Öz de mükemmeldi. Aziz Basmacı, bildiğim sevimli, komik Aziz Basmacıydı.

Ama filmi seyrettiğimde bir Türk filmi gibi gelmedi bana. Mümkün olduğu kadar yabancı bir oyunu yerlileştirmeye çalışmışız, ama yine de yabancı kalmış, tam bizden olmamış. Fasıllara meraklı bir dede koymuşuz, ama yeterli olamamış. Filmde birinci asistanım Tunç Başaran, ikinci asistanım Cevat Şahiner'di, Cevat sonradan bir iki film de çekmişti yönetmen olarak. Daha sonra piyasadan kayboldu. Filmde küçük bir de rol oynamıştı. Çok sık yere bakmış, biraz önce gördüm. Nasıl farkına varmamışım, hayret ettim. Oyuncuların yere bakmamalarını isterdim hep. Yere işaretler koyardık, oyuncunun birinci duracağı yer,

ikinci duracağı yer, gibi. Oyuncular da duracakları yeri ayarlamak için yere bakarlardı. Bunu birçok Amerikan filminde de görüyorum. Ama ben çok rahatsız oluyorum, yere bakma, yere bakma diye seslenirim çekimde oyunculara. Bir de yere bakarken, kaçamak bakışlar daha da rahatsız eder beni, özellikle merdivenden inerken çok belirgindir bu, sanki kamera saptamayacakmış gibi. İnsan merdivenden inerken doğal olarak basamağa bakar, ama kaçamak bakmaz hiçbir zaman.

Film çekilirken kış aylarıydı, garajdan bozma Osmanbey'deki platonun ısıtıcısı yoktu. Projektörlerin sıcaklığından faydalanıyorduk ancak. Çektiğimiz planlarda, Fatma'yla Ayhan'ın ağızlarından buharlar çıkıyordu.

Dahililerin bir bölümünü çektiğimiz Beylerbeyi'nde çalıştığımız yalının sahibi Nazım Kalkavan'dı Saçı tamamen usturalı, kibar bir adamdı. Bir sabah setimize gelip bana bir pencere içine bırakılmış portakal kabuklarını gösterdi. Çok rahatsız olduğunu belirterek, Memduh bey, burası profesyonel bir mekân değil, böyle bir şey olmamalı dedi. Bedava vermediğinize göre, burası profesyonel bir mekân, ama bu yaptıkları terbiyesizlik diye cevap verdim. Bundan sonra böyle bir şeyin yinelenmeyeceğini de ekledim. Nazım Bey'de hiç sesini çıkartmadan gitti. Adamın kızı daha sonra oyuncu oldu. Billûr Kalkavan'dan söz ediyorum.

Yaşamım boyunca hayvanları çok sevdim; köpekleri, kedileri, atları. Yıllardır Fatma'yla köpek besliyoruz. Ama filmde hem de olumlu, çok olumlu bir tipi canlandıran Hulusi Kentmen'in horoz dövüştürdüğü sahneleri seyrederken, tüylerim diken diken oldu. Ben bunu nasıl yaptım diye şu an içim içimi yiyor. Oysa televizyonda böyle sahneleri gördüğüm zaman bakamam bile.

Filmin jeneriğindeki karikatürler Semih Sezerli'ye aitti.

1964 DAĞ BAŞINI DUMAN ALMIŞ ◾ **Senaryo:** Oğuz Özdeş (Aynı adlı romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Orhan Günşiray, Pervin Par, Nebahat Çehre, Tülin Elgin, Reha Yurdakul, Senih Okran, Memduh Ün, Birsen Menekşeli, Yavuz Karakaş, Diclehan Baban, Ferdun Çölgeçen, Hasan Ceylan ◾ **Yapım:** And Film

Yazıhanem Ağacami'nin arkasında, Eren Han'daydı. Bir gün yazıhanesiyle karşı karşıya olduğumuz And Filme, Turgut Demirağ'ı ziyaret ettiğimde, bir kitap verdi bana, okumamı istedi. Oğuz Özdeş'in, *Dağ Başını Duman Almış* adlı bir romanıydı; oğlu Muhteşem okumuş, çok beğenmişti. Muhteşem o günlerde her halde 12 yaşlarındaydı. Demirağ kitabı okumamıştı, ama oğlunun zevkine güveniyordu. Kitabı okuduğumda çok şaşırdım, çünkü saçma sapan bir şeydi. Bundan kesin film olmaz, hadi yaptık diyelim, pahalıya çıkar, ticari şansı da yok dedim kendisine. Öyküyü düzeltmek olası değildi. Ama Demirağ takmıştı kafaya, oğlunu mutlu etmek istiyordu belki de. Ben bunun filminin yapılmasını istiyorum dedi, kestirdi attı.

Turgut Demirağ'la ortaktık İzmir bölgesi işletmemde, bu filmin yönetiminden de para alacaktım. Sonunda peki dedim. Senaryoyu Oğuz Özdeş yazdı. Demirağ da üzerinde biraz kalem oynattı. Çekerken ben

de kalem oynatmış olmalıyım. Bu abuk sabuk öyküyü düzeltmeye benim ne aklım, ne zekâm, ne sinemacılığım, ne tecrübem yetmezdi kuşkusuz.

Filmi, meslek namusumca elimden geldiği kadar iyi çekmeye çalıştım. Demirağ izlediğinde filmi beğenmişti. Beyoğlu, Atlas sinemasına koydu gösterim için. Atlas sineması pek yerli film oynamazdı. *Kırık Çanaklar* ve *Ölüm Peşimizde* gösterime sundukları iki ender Türk filmiydi. İşi doğal olarak kötü oldu, 5-6 arası iş yaptı. Türkiye genelinde de aynı düzeyi tutturdu.

Antalya'da uzun süre hava muhalefetine uğradığımız için 30 gün civarında bitirmiştim filmi. Sabah işe çıkıyorduk hava pırıl pırıl, saat 11'e doğru kara bulutlar basıyor, yağmur başlıyordu. Bu nedenle film oldukça pahalıya çıktı.

Romanın yazarı Oğuz Özdeş benim arkadaşımdı. Yedek subaydayken aynı sınıftaydık, iyi bir iletişim vardı aramızda. Senaryosuna özellikle gerilim türüne yakın önerilerde bulundum. Senih Orkan küçük kızı kovalarken, takibin uzaması çok başarılıydı. Kızı hemen yakalasa, tadı kaçardı sahnenin. Oysa kız saklandığında seyirci acaba kötü adam yakalayacak mı diye meraklanıyordu. Sonunda bulup bıçakladığında biraz düş kırıklığı yaratıyorsa da.

Filmde başrolü üstlenen Orhan Günşiray'ı keşfeden kişi, Hasan Kazankaya'ydı. Orhon M. Arıburnu'nun yönettiği *Lejyon Dönüşü* adlı filmle sinemaya adım atmıştı Günşiray. Aydın Arakon 'un yönettiği *Fosforlu Cevriye*'de Neriman Köksal'la oynamış ve film çok büyük ticari başarı kazanmıştı. Argonun çok yoğun kullanıldığı bir filmdi. Şöhretin doruğundayken Atıf Yılmaz'la bir ortaklık kurmuştular Yerli Film ismiyle. Yazıhaneleri İstiklal Caddesi'ndeydi. Bürolarının dekorasyonunu Duygu Sağıroğlu yapmıştı. Filmlerini ben işletirdim. Dü-

rüstlüğümle tanınan bir insan olduğum için işletmeme çok film gelirdi. İlk filmleri *Dolandırıcılar Şahı* çok iş yapmıştı. Ama kısa süre sonra ayrıldılar. Orhan benim şirketim için ilk kez Halit Refiğ'in çektiği *Sevişiğimiz Günler*'de oynadı. Ama sinema tuhaf bir sanat; bir oyuncu bazen patlar, kendisinde büyük bir keramet var sanır, sonuna kadar şöhreti öylece sürüp gidecek sanır, oysa barutu yetmez, kısa süre içinde gözden düşer. Orhan da aynen bunu yaşadı işte. Güncelliğini hemen eskitti. Bunun başlıca sebebi aşırı sorumsuz bir insan olması, işini hiç ciddiye almamasıydı. Şöhrete varmadan önce sete muntazam gelip giden bir oyuncuyken, tanındıktan sonra sorumsuzca davranmaya başlamıştı. *Sevişiğimiz Günler* filmi çekilirken bir gün bizim sete de gelmedi. Sonra çok ünlü yıldızlarımızdan biriyle Kilyos'ta bir otele kapanmış olduğunu öğrendik. Ama atın intikamı öyküsünde olduğu gibi, sinema da onu itti, içinden çıkardı. Orhan'ın ekonomik durumu o sıralarda çok iyiydi, 4. Levent'te bir villa almıştı. Sayısız evlilik yaptı diye hatırlıyorum. Ama şöhretini kaybedip de parasızlaşınca villasını satmak zorunda kalmıştı. Orhan öncelikle havai, çapkın rolleriyle sivrilmişti, ama yeteneği çok fazla olan bir oyuncu değildi bence. Bu filmde de yer yer falsolu oynuyor.

Nebahat Çehre sinemamızda büyük bir yıldız olamamış güzel kızlardandı. Ellili yılların sonunda Türkiye güzeli olmuştu. Oyunculuğu yıllar geçtikçe geliştirdi. Filmde çok uyumlu çalışmıştım kendisiyle. İş disiplini iyiydi. Yılmaz Güney'le evlenmemişti daha bu filmde oynadığında.

Pervin Par ilk kez Orhon M. Arıburnu'nun yönettiği Necati Cumalı'nın eseri olan *Tütün Zamanı* filminde oynadı. Sonraları Atıf Yılmaz'la duygusal bir ilişki içine girdi, onun birçok filminde yer aldı. Bir süre oyunculuk yaptıktan sonra İzmir'e yerleşti. Yakın zamana kadar çiçek-

çilik yaptığını duymuştum.

Tülin Elgin galiba Polonya kökenliydi. Sara hastasıydı sanıyorum. Sete yanında hep genç bir oğlan getirirdi. Aralarında bir aşk olduğunu sanmıyorum, belki çocuk ona âşıktı. Benim firmamda birkaç filmde çalıştı. Yetenekli çok da güzel bir kızdı. Ama niye sinemada tutunamadı, bunu bilemeyeceğim. İntiharla noktaladı yaşamını. Sinemaya girişine ben ön ayak olmuş, bir deneme filmi çekmiştim onunla. Ama benim şirketimin yıldızı Fatma Girik'ti. Bu nedenle Tülin'e pek fırsat veremedim. Tülin başarılıydı filmde, ama seslendirmesini yapan çok kötüydü.

Filmdeki küçük kız çok güzel oynamıştı, ama jenerikte ismine rastlayamadım. Cidden merak ettim kimdi diye.

Yavuz Karakaş bugün hâlâ filmlerde ve dizilerde oynamaya devam ediyor. Üçüncü dördüncü sınıf rollerde yer alıyor daha çok. Ama bu filmde başarılı buldum onu.

Filmdeki asistanım Yunus Yılmaz'dı. Daha sonraki yıllarda kötü bir yönetmen oldu ve üçüncü sınıf filmler çekti.

Yapımcı Turgut Demirağ bütün efendiliğine karşın çalıştığı yönetmen, oyuncu ve ticari ilişkiye girdiği kişilerle çoğu kez mahkemelik olurdu. Neredeyse alışkınlığa çevirmişti bunu. Belki abartıyorum, ama bundan zevk alıyordu diyebilirim. Ama nedense benimle sulh içinde bitirdi bu yapımı. Üstelik de birlikte *Hz. Ömer'in Adaleti*'ni yapmayı önerdi. Daha önce siyah beyaz olarak Nejat Saydam tarafından filme alınmıştı bu tasarı. Renklisini çekelim istiyordu. Oyuncuları konuştuk, bazılarını kendisi önerdi. Ben filmi, Osman Seden'in daha iyi çekeceğine inanıyordum. Üstelik de dini bütün biriydi Osman. Ve filmi başarıyla çekti. Her şey bitip de Demirağ kopyayı izlediğinde, Bu filmin Nejat Saydam'ın çektiği filmle ilgisi yok dedi ve mahkemeye verdi

beni. Mahkeme epey sürdü. Ama duruşmalar bir yandan süredursun, dostluğumuz devam ediyordu. Gidip geliyorduk birbirimize, hatta şakalaşıyorduk. Ben kazanacağım, sen kazanacaksın diye bahse bile tutuşuyorduk. Uzun bir süre sonunda, hâkim Demirağ'ın açtığı davayı reddetti. Sonuçta ben kazandım.

Turgut Demirağ çok soylu bir aileden geliyordu. Babası Abdurrahman Naci Demirağ, cumhuriyet kurulduğunda demiryollarını yapmış büyük bir müteahhitti, Atatürk'ün yakınıydı. Naci beyin kardeşi Nuri Demirağ da iş adamıydı, havacılıkla ilgilenmişti bir ara. Turgut Demirağ'ın amcasıydı. Sinemaya ilk girdiğinde, kırklı yılların sonlarında yönetmenlik yapmasına karşın altmışlarda yapımcılıkla yetiniyordu. *Bir Dağ Masalı* gördüğüm en başarılı filmiydi. Amerika'da sinemacılık okumuştu, ama bunun izini yaptığı filmlerde görmek ne yazık ki pek olanaklı değildi. Şirketi için Atıf Yılmaz, Nejat Saydam, Feyzi Tuna ve Mehmet Muhtar'a ve bana filmler çektirmişti. Özellikle Mehmet Muhtar'ın yönettiği, başrollerinde Atıf Kaptan ve Bülent Oran'ın jön oynadığı *Drakula İstanbul'da* filmi kendi türünde sözü edilecek bir filmdi. Montajını Orhan Atadeniz yapmıştı.

Orhan Atadeniz kırklı yılların ikinci yarısında ve ellilerin başında sinemamızda bir yıldız gibi parlamış çok parlak bir kurgucuydu. 1947 yılında ilk sinema deneyimim olan başrolünü oynadığım *Damga* filminde tanımıştım onu. Namı, Film Kurtaran Adam'a çıkmıştı o günlerde. Sinema tekniği, sinema dili çok iyi bilinmediği için planlar birbirine çok zor bağlanırdı. Orhan akla gelmeyecek cambazlıklar yapardı. Daha sonra Doktor'un *Hayat Acıları* adlı filminde çalışmıştık onunla. Ben kurguyu kendisinden öğrenmiştim. İyi bir kurgucu olan Ertem Göreç de Orhan'ın yetiştirmesiydi. Kardeşi Yılmaz Atadeniz de ilkin negatif montajcı olarak başlamıştı sinema serüvenine. Orhan ona da

kurguyu öğretmişti. Yılmaz Atadeniz vurdulu kırdılı çektiği filmlerde çok başarılı oldu. Orhan çok sık âşık olan romantik bir insandı. Ortaköylü bir kıza âşıktı. Kız da okula gidiyordu o zamanlar. Ama kız bırakmış galiba onu, Orhan alkollü eve gelmiş bir gece. Yalnız oturuyordu. Kendisine çay ya da kahve yapmak isterken, hava gazını açık unutmuş. Zehirlenerek hayatını kaybetti. Henüz 33 yaşındaydı. Kurgucu olarak dehasını yönetmen olarak çektiği *Tarzan* filminde de göstermişti. Türkiye çekiç atma rekortmeni Toma Balcı'yı oynatmıştı Tarzan olarak. Amerikalıların çektiği, Johnny Weissmüller'li filmden, Tarzan'ın aslanla ve timsahla kavga ettiği sahnelerin içerisine Toma Balcı'nın yakın planlarını koyarak müthiş bir kurgu örneği vermişti. Kimse bunların başka bir filmden alındığını anlamamıştı, o kadar uyumlu ve sahici durmuştu. Sabahatin Tulgar'a yaptığı bu film birçok yabancı ülkeye de satılmıştı. Arkasından bayağı iş yapan bir komedi filmi daha çekmişti Aziz Basmacı ve Vahi Öz'le.

Yedek subaydan söz edince başka bir anı geldi aklıma. Biz sinemacılar, başımızda Demokles'in kılıcı gibi sallanan sansür gibi, devletin sinemaya üvey evlât muamelesi yaptığı konulardan şikâyetçi olarak, zaman zaman heyetler oluşturuyor ve Ankara'nın yolunu tutuyorduk. İktidardaki partinin bakanlarını geziyor, sorunlarımızı anlatıyorduk. Ünlü oyuncular, yapımcılar, yönetmenler katılırdı bu gezilere. Bu gezilerin birinde bakanlarla yemek yerken tam karşımda devrin önemli politikacılarından Nahit Menteşe oturuyordu. Dönemin içişleri bakanıydı. Ben sizi tanıyorum dedi bir ara, yedek subayda şunu yaparmışsınız, bunu yaparmışsınız, iyi bir futbolcuymuşsunuz, ele avuca sığmazmışsınız gibisinden şeyler söyledi. Ben hayretle, hakkımda bu kadar şeyi nereden biliyorsunuz, sayın bakanım deyince, sizin yedek subay okulunda aynı sınıfta okuduğunuz Gazi Menteşe benim ağabeyim-

di dedi. Oldukça şaşırmıştım.

Dağ Başını Duman Almış'ta ulusalcı duygularımızı yansıtan sahnelerse Demirağ'ın ısrarıyla eklenmişti. Özellikle film bittikten sonra başlayan savaş sahneleri filme bir kara gülmece tadı getiriyordu, biraz önce izlerken gülümsetti beni.

Oğuz Özdeş çok satan romanlar yazardı. *Aşk Istıraptır* başlıklı romanı onlarca baskı yapmıştı, Hürrem Erman da film yapmıştı bundan. Atıf Yılmaz'ın ilk filmlerindendi. Ben Muzaffer Tema'yla karşılıklı oynamıştım başrollerde. Aramızda paylaşılamayan jön kızı da ilk ve son kez bir filmde gözüken şarkıcı Ayten Alpman canlandırmıştı. Ama iş yapan bir film olmamıştı.

Atıf Yılmaz'la ilk kez bu filmde tanışmıştık. Benim oynadığım rolü Reşit Gürzap'ın oynamasını istemiş, oysa Gürzap büyük bir para talep ettiğinden filmin yapımcısı olan Hürrem Erman beni seçmişti. Belki bu nedenle bir iki gün bana çok eziyet etti Atıf. Ama beni daha yakından tanıdığında, dostluğumuz o ölünceye kadar sürmüştü. Bana sayısız senaryo yazmış, yapımcılığımda da epey film çekmişti. *Köroğlu*, *Keşanlı Ali Destanı*, *Erkek Ali*, *Hasip ile Nasip*, *Battal Gazi Destanı* gibi. Bir ayrıntı: *Çoban Kızı* filmimin senaryosunu para almadan yazmıştı.

1964 KANUN KARŞISINDA ◾ **Senaryo:** Safa Önal (James Hadley Chase'in bir romanından uyarlama) ◾ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◾ **Müzik:** Fecri Ebcioğlu (Plaklardan) ◾ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Elif Türkan, Hayati Hamzaoğlu, Reha Yurdakul, Önder Somer, Atıf Tuna, Hasan Ceylan, Ahmet Kostarika, Orhan Çoban, Müfit İlkiz ◾ **Yapım:** Uğur Film

Ayhan Işık o yıllarda seçtiği firmalara yirmişer günlük süreli iki tarih verirdi. Uğur Film olarak biz iki filmimizi çekip bitirmiştik kendisiyle. O günlerde polisiye roman yazarı James Hadley Chase'in bir kitabını okuduğumda tam Ayhan'lık diye düşünmüştüm. Eren Han'da aşağı katımda, Nusret İkbal'in şirketi Beya Film bulunuyordu. Onlara *Kırık Çanaklar*'ı çekmiştim, aramız iyiydi. Nusret beye gidip, Lütfi Akad'ın size çektiği *Üç Tekerlekli Bisiklet* yarım kalmış durumda, aradan da iki sene geçti nerdeyse. Lütfi de filmden soğudu, bitirmek istemiyor dedim. Kitabı verdim kendisine. Ayhan'la bir film yapma hakkınız var. Ben on altı günde bu filmi çeker, geriye kalan dört günde de Lütfi izin verirse, yarım kalan *Üç Tekerlekli Bisiklet*'i bitiririm diye de ekledim. Film Uğur Filmin olacak, İzmir bölgesi işletmesini de Nusret beye bırakacaktım.

Nusret İkbal kabul etti. Lütfi de kabul etti. Düşündüğüm gibi ilk

16 günde romandan uyarlanan *Kanun Karşısında* filmini bitirdim. Kalan dört günde, *Üç Tekerlekli Bisiklet*'ten kalan sahneleriyle, finalini çekerek filmi bitirdim. *Üç Tekerlekli Bisiklet*'i iki kez seyretmiştim çekimler öncesi. Ama çektiğim final sahnesi geneldeki ritimden epey hızlıydı, çünkü Ayhan'ın verdiği süre bitmişti ve yetiştirmek için aceleyle çekmiştim. Filme yeni çektiğim sahneleri ekleyerek Lütfi'nin üslubunu bozmadam yeniden kurguladım. Biraz ağır ve akışsız bir filmdi bana göre, ama beğenildi, hatta İzmir'de ödül bile aldı.

Kanun Karşısında filminde kötü kadın rolünü Gönül Yazar oynasın, istiyordu Nusret İkbal. Ben de kabul etmiştim. İlk gün Sıraselviler'de Klüp 12'de çalıştık, Gönül'ün sütyenli bir sahnesini çektik. Sete ünlü şovmen Orhan Boran da gelmişti. Gönül o günlerde Orhan Boran'la çıkıyordu. Ertesi sabah Gönül hanım bu filmde oynamayacak diye bir telefon geldi. Nusret İkbal'le birlikte kalktık Orhan'ın Yeniköy'deki evine gittik. Ben oynamasını istemiyorum diye kestirdi attı Orhan. Israrlarımız fayda sağlamadı. Yapacak bir şey yoktu, kös kös çıktık evden. Nusret İkbal kimi istiyorsan al oynat dedi bu kez. Aklıma Elif Türkan geldi. *Ölüm Peşimizde* filminin İzmir'deki galasına gitmiştim birkaç yıl önce. Filmin bitiminde sinemadan ayrılırken, bir kız gelmiş arkamdan seslenmişti. Ben Devlet Tiyatrosu oyuncularından Elif Türkan demişti. Çok güzel bir kızdı. Sizinle tanışmak istedim demişti. Biraz konuşmuştuk. Birden aklıma gelmişti Elif Türkan, gözleri müthişti çünkü. Telefon ettim filmdeki rolü kabul etti. Ama İstanbul'a geldiğinde biraz düş kırıklığına uğradım. Çünkü çok kilo kaybetmişti. Belki komik, ama Elif Türkan'ın Ayhan'la sevişme sahnelerinde kamera bacaklara doğru indiğinde Gönül Yazar'ın bacaklarını kullanmıştım. İlk günkü çekimlerden almıştım bu planı.

Kanun Karşısında filmine çok hazırlıksız girmiştim. Senaryo çok

acele yazılmış, ben de çok süratli çekmek zorunda kalmıştım. Şimdi filmi seyrettiğim zaman orta bölümün çok uzun olduğunu görüyorum. Bugün kurgulasam o kısmın üçte ikisini atardım, film sarkmış çünkü. *Kanun Karşısında*'nın ticari başarısı iyiydi, 8-8,5 civarında oldu.

Elif Türkan'ın ilk filmiydi bu. Sinemadan çıktığım zaman, arkamdan koşup da seslenmesinin nedeni, filmde oynamak isteğiydi kuşkusuz. Ona telefon açtığımda da para falan konuşmamış hemen gelmişti. Ama filmde çok başarılı olmasına karşın filmcilerin pek dikkatini çekmedi nedense. Çünkü bundan sonra başka bir filmde oynadığını hatırlamıyorum. Hem iyi bir oyuncu, hem de zeki bir kızdı, uyumlu çalışmıştık. Her şeyi kolay algılıyordu. Birkaç gün çalıştıktan sonra oyununa müdahale etmek gereğini bile duymamıştım.

Fatma Girik bu filmde zorla oynamıştı. Nefret ediyor hâlâ bu filminden nedense. *Kanun Karşısında*'dan söz ederken, Bana tencere kapağı açtırmak için oynattığın film diyor. Oysa çok başarılı oynamış Fatma rolünü, ama ayırdında değil.

Önder Somer filmciler tarafından çok sevilen bir oyuncuydu. Çok temiz kişilikli bir insandı. Ona yakıştırdığımız tip, yakışıklı ve baştan çıkaran kötü adamdı. Kızlara tecavüz eden, parlak yüzlü genç adamı canlandırıyordu hep. Ne yazık ki genç yaşında bir trafik kazasında kaybettik onu.

Bu filmde küçük bir rol üstlenen Müfit İlkiz daha sonraki yıllarda yapımcı olacaktı. Onu *Üç Tekerlekli Bisiklet*'in tamamladığım eksik sahnelerinde de oynatmıştım. Yakut Filme çektiğimiz *Yaban Kız*'ın jön kızı Nilgün Esen'in de kocasıydı. Nilgün'ü *Ayşe'nin Çilesi*'nde de oynatmıştım. Yetenekli bir kızdı Orhon M. Arıburnu'nun keşfiydi. Müfit İlkiz önemli bir yapımcı değildi yapımcılığı boyunca hep *üçüncü sınıf* filmler üretti.

Polis komiserini oynayan Atıf Tuna akademi mezunu bir, ressamdı. Çok yakışıklı bir adamdı. Bizim yazıhanede muhasebe odasında duran masayı, kitaplığı, koltuğu çizen, yaptıran oydu. Çok iyi ahbabımdı, iyi dosttuk. Epey filmde oynattım.

Hayati Hamzaoğlu'yla ilk çalışmamdı *Kanun Karşısında*. Çetin Karamanbey keşfetmişti onu, bazı filmlerinde jön oynatmıştı. Hayati çok yakışıklı bir adamdı. İyi adam da oynadı birkaç filmde, ama daha çok kötü tipleri canlandırdı. Benim adamımdı; birlikte çok filmde çalıştık. İyi oyuncuydu. Benim için her zaman tip önde geliyordu. Büyük kafalı insanlar ekranı çok doldurdukları için ben çok seviyorum büyük kafalı oyuncuları. Hayati de büyük kafalı oyunculardandı, giydiği rollerin de hakkını veriyordu. Ve çok yakışıklı bir adamdı. Kötü adama da yakışıyordu, iyi adama da. Hayati Hamzaoğlu çok saygılı bir oyuncuydu.

Metin Erksan da önemli filmlerinde oynattı onu, örneğin *Kuyu*, *Gecelerin Ötesi*.

Hasan Ceylan da öyleydi. Kötü adam oynattığın zaman yüzü kötü adam oluyor, mert, kabadayı, iyi yürekli birini oynattığın zaman da mert, kabadayı, iyi yürekli biri oluyordu. Yakışıyordu.

Kostarika Ahmet de öyleydi, oyuncu değildi belki, ama rolünü bulduğu zaman cuk otururdu.

Orhan Çoban filmde oynamaya çok meraklı biriydi. Yeşilçam'ın maskotlarındandı. Nedenini bilmiyorum, ama hep garson rolleri için çağrılırdı. Altmışlı ve yetmişli yılların filmlerine bakın, zengin evlerinde, gazinolarda, gece kulüplerinde hep garson olarak Orhan Çoban'ı görürsünüz. Bir garson kıyafeti bile vardı galiba kendisinin. Severdim onu, sevimli bulurdum, hep takılırdım. Beni gördüğü zaman, Para lazım mı diye sorar, cebinden çıkardığı tomar tomar desteleri gösterirdi. Ticaret yapıyordu. Mercan yokuşunun aşağısındaki züccaciyelerle çalışıyordu. Fabrika fazlası ürünleri toplar satardı. Boş zamanlarında Yeşilçam'da dolaşır, bütün garson rollerini kapardı. Ben değişiklik olsun, yaşantısına bir zenginlik girsin diye polis oynatmıştım bu kez; garsonu Ahmet Kostarika'ya vermiştim.

Filmdeki Hasan Ceylan'ın işlettiği bitirimler kahvesini hatırlıyorum hâlâ. Bodrumdan bozma içkili bir mekândı, Beyoğlu Mis sokaktaydı galiba. Ünlüler filan gelirdi bu mekâna. Turhan Seyfioğlu, Pertev Tunaseli gibi. Kahvenin işletmecisi eski bir boksördü. Sonraki yıllarda da Ayhan Işık'la *Aslan Yürekli Kabadayı* filminde de orada bir sahne çekmiştim.

Ben filmleri çekmeden önce üstünde uzun uzun düşünmüyorum, ama sinopsis, tretman ve senaryo aşamalarına gelindikçe yavaş yavaş bir film oluşuyor kafamda. Tipler için de çoğu kez gerçek hayatta tanı-

mış olduğum kişilerden yararlanıyorum, film kişilerini bu sahici insanlarla örtüştürüyorum.

Çocukluğumdan itibaren yaşamım dolu dolu geçti. Her yere girip çıktım. Farklı farklı sayısız insan tanıdım. Babalardan Dündar Kılıç'ı, Oflu Süleyman'ı, babaların babası Oflu Hasanı tanıdım. Küçüklüğümde de mahallemi koruyan kabadayılarla aram iyiydi. Benim filmlerimde kavga sahneleri Amerikan filmlerindeki gibidir. Bizim yerli filmlerde bu kadar iyi kavga sahnesi göremeyiz kolay kolay. Ben çok kavga ettim çünkü, küçükken mahalle kavgalarında aldım ilk eğitimimi. Kavga sahnelerinde önemli olan, çekilen planın açısını iyi bulmaktır. Açısını bulduğumuzda, atılan kafa, surata vuruluyormuş duygusunu getirir. Yumruklar da öyle. Ama profile girildiğince, bu duygu verilemez, yumrukların sahteliği belirginleşir.

Filmde ikinci asistanım Şengül'ü gazete ilanıyla bulmuştum. Okumuş bir kızdı, birkaç filmde çalıştı. Sonra dansöz olduğunu duydum.

Safa Önal sinemamızın efsane isimlerinden biri kuşkusuz. Onu kırklı yıllardan beri hatırlıyorum, Beyoğlu'nda oturduğum yıllardan. Akşamları İstiklal Caddesi'nde turlarken hep rastlardım, yüzü aklımda kalan insanlardan bir tanesiydi. Senaryo yazarlığına girişmeden önce *Yelpaze* dergisinin neşriyat müdürüymüş. Safa Guinnes rekorlar kitabına girmiş biri, bin taneden fazla senaryo yazdı çünkü. Ben yanında hiç asistan falan da görmedim. Çok doğurgan bir adamdı, yönetmenlik de yaptı. *Umut Dünyası* filmlerinden en başarılı olanıydı. Ama Safa'yı şöyle anlatırlar, anlatanların yalancısıyım.

Türker İnanoğlu bir senaryo ısmarlamış Safa'ya. Şile'nin yolunu tutmuş bizimki, kapanmış otele. Ama bu tür kapanmalarda Safa çok dayanamaz, üç beş günün sonunda daralıyorum, bunalıyorum diye heyheylenirdi. Çünkü adı gibi sefa adamıydı ve geceleri eğlenmeyi çok

severdi. Bu arada, aynen Bülent örneğinde gördüğümüz gibi, aynı anda birçok senaryo yazmayı üstlenir, hepsini aksatmaktan da çekinmezdi. Ama Safa Türker'den çekinirdi, çünkü büyük yapımcıydı Türker, iyi para verir, çok da iş yaptırırdı.

Evet, Türker bir senaryo ısmarlamış Safa'ya. Senaryo gelecek diye bekleye dursun; Safa'dan ses seda çıkmamış. Meraklanmış Türker, kalkıp gitmiş Şile'ye akşamın bir vakti. Otele girdiğinde bir bakmış ki masalar kurulmuş, masalarda kadınlar, Safa yüzü gülücükler içinde, elinde kadehler eğleniyor. Türker'i görünce kendini toparlamış, Hiç merak etme Türker'cim, bir finali kaldı, bu akşam biter demiş. Türker yer mi, kaçın kurası. Peki Safa'cım, o zaman ne kadar yazdıysan ver bana da ona göre bir hazırlık yapayım demiş. Safa, bekle burada, şimdi geliyorum deyip otele senaryoyu getirmeye gitmiş. Türker lokantada beklemiş, beklemiş. Sonra sıkılıp odasına çıkmış Safa'nın, bir de ne görsün! Daktilonun başında Safa, daktiloya takılı kâğıtta da sayfa 1, sahne 1 yazıyor. Yani Safa henüz başlıyor senaryoyu yazmaya.

Daha öncede söylediğim gibi Safa Önal bence yaratıcı bir senaryocuydu, ama gene de yazdıklarını, yönetmenin yeniden değerlendirip ayrıntılandırması, tutarlılık süzgecinden geçirmesi gerekirdi.

Sesi de kalın ve etkiliydi. O kadar yüksek sesle konuşurdu ki, terslemese bile tersliyor duygusu getirirdi insana. Yaşlandı şimdi daha çok konuşuyor.

1964 KIRK KÜÇÜK ANNE ◆ **Senaryo:** Sadık Şendil ◆ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◆ **Diyalog:** Bülent Oran ◆ **Müzik:** Plak ◆ **Oyuncular:** Göksel Arsoy, Fatma Girik, Ahmet Tarık Tekçe, Aziz Basmacı, Mürvet Sim, Mualla Sürer, Birsen Menekşeli, Devlet Devrim, Nurlan San, Sevil Candan, Gülderen Ece, Kenan Büke, Zuhal Tan, Ahmet Kostarika, Yıldız Kafkas, Gülgün Erden, Deniz Erden, Gülten Ceylan, Selma Durmuş ◆ **Yapım:** Efe Film–Ertem Eğilmez

Efe Film, Fatma Girik ve Öztürk Serengil'in oynadığı (*Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi*) adlı bir film çekmişti, Ertem Eğilmez'di yönetmeni. Kötü bir filmdi, ticari açıdan da başarı sağlamamıştı. Biz işletiyorduk Uğur Filmde, hasılatı oradan biliyorum. Sonra Ertem Eğilmez *Kırk Küçük Anne* adlı bir komedi daha çekmek istedi, Sadık Şendil'e bir senaryo yazdırmışlardı. Ama filmi biz işleteceğimiz için bütün bölge avanslarına kefildik, bu nedenle Ertem'e filmi çekmemesini yönetmen olarak daha hazır olmadığını söyledim Parasal olarak desteklememe muhtaçtılar o günlerde. Ne yapalım, o zaman filmi sen çek dediler. Kabul ettim. Senaryoya Bülent Oran'ın da eli değdi, diyaloglara katkıda bulundu.

Ben bu filmi İzmit yolundaki Pina motelde çektim. Filmdeki küçük bebek Ertem'in oğlu Ferdi Eğilmez'di. Şimdi seyrettiğimde *Kırk*

Küçük Anne'yi kötü buldum. Ama sinemamızın başarılı yapımcılarından, Akün Film sahibi İrfan Ünal, filmi kendisinin olan Lale sinemasında oynatmak için seyrettiğinde, yanaklarımı öpüp tebrik etmişti beni. Hem iş filmi, hem de iyi bir film, böyle olur demişti. Ama sinemaya koyulduğunda *Kırk Küçük Anne* hayal kırıklığı yarattı. 6-6,5 numaralık iş yaptı çünkü.

Doğrusunu söylemek gerekirse de işçilik açısından da iyi bir çalışma çıkarabildiğim söylenemez.

Filmdeki kızların bir bölümü zaten daha önce benim çalıştığım oyunculardı. Birsen Menekşeli, Zuhal Tan Devlet Devrim, Nurlan San, Sevil Candan, Yıldız Kafkas, Gülten Ceylan, Gülgün Erden baş kızlardı. Diğerleri figürandı.

Filmi 25 gün civarında çektim. Birsen Menekşeli *Kırık Hayatlar*'da oynamıştı Halit Refiğ'in çektiği. Başka birkaç filmde daha oynadıktan sonra Adana işletmecisi Nami Dilbaz'la evlendi. Hostesti daha öncesinde. Nami'nin yapımcılığında birkaç başrol de oynamıştı. Yetmişlerde bir filmime, yan rollerden biri için çağırmıştım da tuhaf bir sahne yaşanmıştı aramızda. *Ben Anadolu*'da Fatma Girik kadar büyük starım, böyle bir rolü kabul edemem demişti.

Filmdeki oyunculardan Gülderen Ece iki kız kardeşti. Kardeşi yönetmen Hicri Akbaşlı'yla evliydi. Gülderen küçük roller aldı, sonra kendisi bir firma kurdu. İki tane film yaptı, bunlarda başrolleri üstlendi. Altmışlı yıllarda, vergi vermemek için amortisman filmi olarak satın almıştık bu zayıf filmleri. 2007 yılı sonlarında, Mimar Sinan'da, ders arasında, gelip, Gülderen Ece adındaki bir hanım sizi görmek istiyor dediklerinde çok şaşırmıştım. Evlenmiş, Yalova'da yaşıyormuş, tabii yaşlanmış ve çok değişmişti. Yeni telif yasası çıkınca bu iki film kendisine dönmüştü. Gülderen okula bunları almak için gelmişti. Ta-

bii ki gereken yazıyı imzalayıp filmlerin kendisine dönmesini sağladım, ama sanıyorum filmlerden birinin negatifi bulunamadı. Kurguladığımda *Kırk Küçük Anne* filminin çok uzun olduğunu gördüm. Bazı sahneleri blok olarak çıkardım. Ama bir sahneyi kısaltmamış atlamışım. Göksel ile Fatma'nın danslı aşk sahnesinde, araya girip de bütünlüğü zedeleyen Aziz Basmacı ve Kenan Büke'li sahne gereksiz ve kötüydü.

Efe Filmin ne zaman Ertem Eğilmez, Nahit Ataman ortaklığında Arzu Filme dönüştüğünü anımsamıyorum. Ama Arzu Film bundan sonra Atıf'ın yönetmenliğinde iki film çekti; *İki Gemi Yan Yana* ve *Beş Kardeştiler* adlarını taşıyordu bu yapımlar. Filmlerin işletmesi yine Uğur Filmdeydi. *İki Gemi Yan Yana* çalışmadı, *Beş Kardeştiler* ise 7-8 numara civarında hasılat yaptı. Arzu Film bu iki film sonrası benden ayrıldı, İstiklal Caddesi'ndeki Hacı Bekir'in üzerinde bir yazıhane açtı.

Ve benden bir intikam alma hevesine düştüler.

Hikâye şöyle.

Ertem ve Nahit daha Uğur Filmden ayrılmamıştı. Kilyos'ta hem senaryo çalışıyor, hem de çocuklarımla tatil yapıyordum. Ayaklarımda varis başlangıcı olduğu için doktor önerisiyle hep yukarıda tutardım. Yazıhanemde oturduğumda masaya uzatırdım. İnsanlar da bunu kibirliliğime verirdi. Oysa sağlığımla ilgiliydi. Nahit çektikleri bir film için para istemeye geldiğinde ayaklarım masanın üzerindeymiş. İndirmek gereğini duymamışım, ama daha da kötüsü, Nahit'in istediği parayı da vermemişim onlara. Ama o günlerde bende parasal anlamda pek güçlü değildim, hesaplı davranmak zorundaydım. Nahit'lere film için gereken avansı da vermiştim. Yani o gün bir ödeme yapmak için bir zorunluluğum bulunmuyordu aslında. Vay sen misin bunları yapan! Ben keyif çatıyormuşum orada, Nahit gelmiş, ayağımı masadan indirmemişim, parayı vermemişim, derken, bana düşman oldular. Buna Ertem'e, daha önce bu filmi sen çekme dememi de eklersek, içten içe çok bozulmuşlardı her halde.

Yazıhanelerini açtıklarında, benim kopyaları kontrol eden elemanı, işletme müdürüm Necmi Ungan'ı, muhasebecim Orhan Dillioğlu'nu hep birden kaptılar. Yalnız Dillioğlu benimle ilişkisini kesmedi; hem Uğur Filmin, hem de Arzu Filmin muhasebesine baktı. Önce çok bocaladık, işletmeci çok önemli bir şeydi çünkü. Ve Necmi iyi bir işletmeciydi. Ama Necmi, Ertem-Nahit ikilisiyle yapamadı, geldi af diledi, yeniden işletmemin başına geçti. Orhan Dillioğlu da anlaşamadı yeni patronlarıyla. O da bıraktı. Yalnızca kontrol memuru kalmıştı orada. Zaman geçtikçe ilişkilerimiz normale döndü.

Ertem'le Nahit iyi ve kötü polisi oynarlardı aralarında. Ertem iyi gözükür, ama topu Nahit'e atar. Nahit de katı davranırdı insanlara.

Herkes düşmandı Nahit'e. Ama Nahit'i Ertem yönetirdi. Ertem daha sonra sinemayı çok iyi öğrendi. Çektiği filmleri ben bir deha ürünü olarak görüyorum bugün. Müthiş bir ekip toplamıştı çevresine. Kemal Sunal, Zeki Alasya, Metin Akpınar, Halit Akçatepe, Şener Şen, Sıtkı Akçatepe gibi. Senaryo çalışmalarını ekip halinde Ertem'in Ayazpaşa'daki evinde yaparlardı.

Sadık Şendil de bu güçlü ekibin bir parçasıydı. Şendil, İstanbul beyefendisiydi, çok espriliydi, müthiş yemek yapardı. Ekibin yemeğini de o hazırlar, işi bittikten sonra aralarına karışırdı. Hikâyenin bütün ayrıntıları saptandığında Şendil son şekli verirdi. Ama muhakkak Ertem'in elinden de geçerdi senaryo. Sinema eleştirmenlerimizin Ertem konusundaki yaklaşımlarını ben ibret verici buluyorum. Ama yığınla yönetmen de bu acımasız değerlendirmelerin hedefi olmuştur sinemamızda. Nedense Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş yönetmenler çok övülmüş, el üstünde tutulmuştur. Ertem'in filmleri yıllarca yok sayılmıştır. Ama bakın, yetmişlerin ortalarında üretilmiş olan Hababam Sınıfı filmleri bugün bile yediden yetmişe herkesin dilindedir, en çok izlenen filmlerdir. Ama bu eleştirmen denen kişiler, halkın Ertem'in filmlerine bu kadar coşkulu bir ilgi göstermesi üzerine yüz seksen derecelik bir dönüş yaparak, bütün yapmış oldukları hakaretleri yiyip yuttular şimdi göklere çıkarıyorlar onu.

Senarist ve oyun yazarı olan Sadık Şendil çok tatlı, esprili hikâyeler anlatırdı. Biri şöyle: Sadık bey, bir gece evde senaryo çalışırken, cama vurulduğunu duyuyor. Tuhaf bu, çünkü dördüncü katında oturuyor bir apartmanın. Merak ediyor, kalkıp pencereye yaklaşıyor. Ayşe Şasa'yı görüyor. Ayşe çok uzun boylu bir kadındı, tanımayanlar için bu eki yapayım.

Ben *Üç Arkadaş*'ı çektikten sonra, dönemin büyük şirketi İpekçi'-

lerden bir film teklifi aldım. Yapım sorumlusu İhsan İpekçi çok kibar bir insandı. *Taş Bebek* adlı, Sadık Şendil'in yazmış olduğu senaryoyu filme çekmek istiyorlardı. Ama bir koşulları vardı. Harfi harfine, aynen çekilmesini arzuluyorlardı. Sadık Şendil her sahifeyi imzalamıştı. Ben o zaman yapamam diye cevap verdim. Ben alırım senaryoyu, okurum, kendim yorumlarım, sahne atarım, sahne yazarım, beni bu işten affedin dedim. Hulki Saner çekti o filmi, ticari başarısı çok kötü oldu.

Filmdeki gece sahnelerini asistanım Feyzi Tuna'ya çektirdiğimi, şezlongumda, üstüme battaniyemi çekip uyuduğumu hatırlıyorum. Feyzi İzmirli bir gençti, sinemaya tutku derecesinde meraklıydı. İzmir'deki *Yeni Asır* gazetesinde, sinema eleştirileri yazmış, İstanbul'a geldiğinde, Semih Evin'e asistanlık yapmıştı. *Üç Arkadaş* hakkında filmi göklere çıkaran bir eleştiri yazmış, dört yıldız vermişti. Çok iyi anlaşırdık kendisiyle. Çünkü çok iyi de futbol oynardı Feyzi. Benim arabanın bagajında pompa ve top durur, öğle paydoslarında top oynardık. Feyzi'nin futbol zekâsı müthişti. Devam etse mutlaka iyi bir futbolcu olurdu diye düşünüyorum. Zaten yetenekli bir insandı yaşamın her alanında. Kendi kendine İngilizce öğrenmişti. Şu anda da Mimar Sinan'da ikimiz de öğretim görevlisiyiz. Uğur Filme yönetmen olarak *Yasak Sokaklar*, *Dağların Kartalı* ve renkli *Ezo Gelin* filmlerini çekmişti.

Feyzi'yle Moskova Film Festivali'nde papaz olduk. Fatma da davetliydi şenliğe, *Ağrıdağı Efsanesi* filmiyle. Feyzi festivale gitti, filmi Rusya'da pazarlamayı üstlenmişti. Masraflarını haliyle ben karşılayacaktım. Biletini, her bir şeyini almıştım. Meğer Feyzi aynı zamanda İrfan Ünal'ın filmlerini de pazarlamaya söz vermiş. Öğrenince madem onun da filmini pazarlayacaksın, masrafların yarı yarıya olması lâzım dedim. Kabul etmedi bunu. Aramız açıldı, uzun süre konuşmadık. Şimdi dostuz gene.

Yasak Sokaklar filmini anımsayınca Yönetmen Natuk Baytan'dan söz etmeden geçemeyeceğim. Filmde komiser rolü oynamıştı. Natuk'u çok severdim, hem müthiş bir yönetmendi, hem de uzun boylu sırım gibi çok yakışıklı bir adamdı. Eleştirmenlerce hakkı çok yenmiş bir sinemacıydı, aynen Ertem Eğilmez gibi. Genç denebilecek bir yaşta kanserden ölen Natuk Türk sinemasının büyük değerlerindendi. Özellikle hareketli sahnelerdeki becerisi bence dünya çapındaydı. Çok alçak gönüllü, işine olağanüstü bağlı bir sinemacıydı. Bana çektiği *Battal Gazi* filmleri hâlâ televizyonlarda çok izlenen masalsı şirin yapıtlardı. Natuk'un adını ilk kez Sırtımdaki Bıçak adlı filmiyle duymuştum, İzmir Film Festivali'nde ödül almıştı.

1964 HALK ÇOCUĞU ◾ **Senaryo:** Atıf Yılmaz (Frank Capra'nın *Mr. Deeds Goes to Town* adlı filminden uyarlama) ◾ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ◾ **Diyalog:** Bülent Oran ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Sadettin Erbil, Bedia Muvahhit, Feyzi Tuna, Birsen Menekşeli, Devlet Devrim, Natuk Baytan, Handan Adalı, Atıf Tuna, Danyal Topatan, Savaş Tuğ, Memduh Alpar, Faik Coşkun, Hakkı Haktan, Nuri İnal, Haluk Orçun, Nubar Kamçılı, Turan Aksoy, Zeki Tüney, Hamdi Şarlıgil ◾ **Yapım:** Uğur Film

Gary Cooper'ın başrolde oynadığı, Frank Capra'nın yönettiği, (*Mr. Deeds Goes To Town*) adlı filmi izlemiştim gençliğimde ve çok etkilenmiştim. Sinemalarda *Bakir Delikanlı* ismiyle oynamıştı. Ayhan Işık'la bir uyarlamasını yapmak istedim. Orada Gary Cooper tuba çalıyordu, biz tuba bulamadığımız için *Halk Çocuğu* ismini koyduğumuz filmde Ayhan'a tubanın daha eski modeli olan susafon çaldırdık.

Filmin senaryosu da Capra'nın filmiyle bire bir örtüşmüyordu. Ama Ayhan, Capra'nın filminde olduğu gibi kasabada yaşayan, itfaiyecilik yapan, becerikli, yakışıklı, herkesin çok sevdiği, bandoda susafon da çalan birini oynuyordu. Ayhan Işık seyircisinin beklentisi doğrultusunda birkaç kavga ve dövüş sahnesi de eklemiş olmalıyız.

Filmi tamamlayıp da kopya basıldığında, Arzu Filmin sahipleri olan Nahit Ataman ve Ertem Eğilmez'le birlikte seyrettik. Ertem heyecanlanmıştı, yanaklarımdan öptü, tebrik etti beni. Ama Ertem heyecanlandığıyla kaldı, filmin işi 6,5-7 arası oldu çünkü.

Filmi nasıl uyarlamamız konusunda birkaç gün konuştuktan sonra *Halk Çocuğu*'nun senaryosunu Atıf Yılmaz, İzmit yolundaki, *Kırk Küçük Anne*'yi çektiğimiz Pina motelde yazdı, diyalogları Bülent Oran üstlendi.

Filmi yıllarca sonra seyrettikten sonra hiç beğenmiyorum, ama *Kısmetin En Güzeli*, *Belâlı Torun*, *Çapkın Kız* kadar da kötü bulmuyorum. Filme kaynaklık eden senaryonun dramatik yapısı sağlam çünkü.

Ayhan'ın filmlerini izleyen belli bir seyirci vardı. Onun adı bile bu kitleyi sinema salonlarına sürüklüyordu. Ayhan bir tür sigortaydı, emniyet sübabıydı. Bu nedenle bütün uğraşım ona ilginç konular bulmaktı. *Bakir Delikanlı*'dan yola çıktığımda da Gary Cooper'la Ayhan'ı örtüştürmüştüm. Gary Cooper kasabada yaşamasına karşın görünümüyle şehirli bir tipti. Bu nedenle Ayhan'ı da incecik bıyıkları, fiyakalı saçlarıyla, şehirli bir görünümde oynattım. Ama iyi olmamış bu. Ayrıca filmdeki tiplerin hepsi karton kalmış. Karikatürden fırlamışlar sanki. Bir de Ayhan'ın onca kalabalığı başına toplayıp para dağıttığı sahnede saçımı başımı yoldum. Paraları neden bir hayır kurumuna bağışlatmamışım diye. *Halk Çocuğu*'nda çok ilginç bir şey yapmışım, hem de çok az görülür cinsten bir şey. Altı seçkin yönetmeni filmde oynatmışım. Feyzi Tuna, Erdoğan Tokatlı, Natuk Baytan, Tunç Başaran, Halit Refiğ, bir de ben. Feyzi filmde asistanımdı. Erdoğan ve Tunç daha önceki asistanlarımdı. Halit de mahkeme sahnesinde doktor rolü oynamıştı. Ama her şey denk gelmiş de bir araya toplanmışlar; özel bir

düşüncem olmamıştı bu konuda.

Filmlerimde mahkeme sahnelerini genelde hareketli çekiyorum, bu kadar yıl geçtikten sonra nesnel gözle bir değerlendirmeye çalıştığımda, aslında durağan ve sıkıcı olan bu sahneleri iyi çektiğime karar verdim. Bizde avukat dolaşamaz mahkeme salonunda, yasalar engellemiştir, çünkü olduğu yerde oturur. Ama benim filmlerimde yürüyor, deviniyor. Böylece durağanlıktan kurtarıyorum bir ölçüde bu sahneleri. Belki de Amerikan filmlerinde izlemiş olduğum duruşma sahneleri belleğimde çok yer ettiği için kahramanları böyle dolaştırıp hem onları, hem seyircileri havalandırıyor, rahatlatıyorum.

Gazeteci kız rolünde Fatma Girik her filmde olduğu gibi başarılıydı. Avukat rolünü oynayan Sadettin Erbil benim dostumdu, severdik birbirimizi. Erbil ünlü şovmen Mehmet Ali Erbil'in babasıydı. Sayısız filmimde oynamış, sayısız jönü seslendirmişti. Tiyatroda oynadığı günlerde bana yer ayırtır, davet ederdi. İyi bir oyuncuydu. Tipi, boyu bosu senaryodaki insana uyuyordu. Çünkü yumruk yiyecek insanın kısa boylu olmasını istemezdim ben; yapılı kişiler dayak yediğinde etkili oluyor. Bir sinema dehası olan Charlie Chaplin'in filmlerinde de bu açık seçik görülür, kötü olaylar hep iri yarı veya çok şişman adamların başına gelir.

Bedia Muvahhit tiyatroda da, sinemada da iyi oynayan bir sanatçıydı. Padişahlık döneminde ilk sahneye çıkan kadınlardan biriydi.

Birsen Menekşeli'yi berbat oynatmışım. Yaptığı komiklikleri korkunç buldum. Denetimimden kaçırmışım. Saf kız olsun derken, iyice karikatürleştirmişim.

Handan Adalı'yı ilk kez Ferdi Tayfur'un yönettiği *İstiklal Madalyası* (1948) isimli filmde başrolde izlemiştim. Güzel bır kızdı. O günlerde kendisi gibi operet sanatçısı olan Vedat Karaokçu'yla evli olduğu için

ismi filmin jeneriğinde Handan Karaokçu olarak yazılmıştı.

Savaş Tuğ yakışıklı bir gençti. O yıllarda filmlerde ikinci üçüncü derecede roller oynadı, sonraları ortadan kayboldu.

Turan Aksoy bazı gazetelerde, özellikle dergilerde röportajlar yapan bir gazeteciydi. Filmlerde ufak tefek roller oynardı. Gazetecilik namusu olan, çok dürüst, çok efendi bir gençti.

Zeki Tüney Kore Savaşına katılmış bir gençti. Koreli Zeki diye anılırdı. Filmlerde ikinci, üçüncü derecede rollerde oynardı. Özellikle kavgalı dövüşlü avantür filmlerinde. Genç yaşlarda kaybettik, allah rahmet eylesin.

Nubar Kamçılı müthiş bir tipe sahip Ermeni kökenli vatandaşlarımızdandı. Sinemaya nasıl girdi, Ermeni tiyatrolarında geçmişi var mıydı, bilmiyorum. Tipine göre olan rollerde çok başarılıydı.

Hamdi Şarlıgil, Şehir Tiyatroları kostüm sorumlusuydu. Gardrop Hamdi diye anılırdı. Zamanı elverdiğinde küçük roller oynardı filmlerde.

Memduh Alpar kilolu, kalantor tipli, tiyatro kökenli bir oyuncuydu. Kontrol edilmediğinde çok abartılı oynardı. Tipine uygun ikinci, üçüncü derecede rolleri canlandıran, sette çok kibar efendi bir adamdı.

1965 YILDIZTEPE ◾ **Senaryo:** Halit Refiğ, Safa Önal, Memduh Ün (Peride Celal'in aynı adlı romanından) ◾ **Kamera:** Gani Turanlı ◾ **Çevre Düzenleme:** Stavro Yuanidis ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Ekrem Bora, Salih Güney, Ayla Algan, Aliye Rona, Meriç Başaran- Selahattin İçsel, Ahmet Kostarika, Fatma Bilgen

Peride Celal sevdiğim bir yazar, ama *Yıldıztepe* adlı romanını Muzaffer Arslan bundan film yapmak isteyene kadar okumamıştım. Muzaffer filmi gerçekleştirmedi nedense. Hatta *Ayşecik* filmine hazırlanırken, bana finaldeki istasyon sahnesini nasıl çekeceğini bile anlatmıştı. Dört beş yıl sonra okudum *Yıldıztepe*'yi. Ve sevdim. Şimdi seyrettiğim zaman filmi de seviyorum. Çok iyi çekmiş olduğuma da inanıyorum. Yalnız filmdeki anlatıcıyı çok kötü buldum. Bence hiç gerekli değilmiş. Bir yığın sahnede, olan biteni yineliyordu konuşmacı.

Peride Celal Valikonağı'nda bir dairede oturuyordu, randevu alıp gittim; görüştüğümüzde olumlu karşıladı. Ama film hakkında daha sonra konuşma fırsatımız olmadı nedense.

Filmin çekimi 30 gün civarında sürdü.

Filmin senaryosunu jenerikte Safa Önal yazmış görünüyor. Ama tretman için Halit Refiğ de çalışmıştı. Ben ikisinin çalışmasından sonra

her zaman olduğu gibi kendi yorumumu katmıştım. Örneğin iki kardeş arasındaki tüfekli sahne kitaptakinin tam tersiydi. Ekrem'in canlandırdığı abi vuruluyordu romanda. Ama ben Salih'in vurulmasının daha doğru olacağını düşünmüştüm.

Filmdeki kabus şatosu için çok yer aradım. Bursa'ya bile gittim. Çamlıca'da buldum sonunda. Fakat köşkte kimse oturmuyordu. Belediyede çalışan bir memur bu evden sorumluydu. Adamı bulup, cebine para sıkıştırdık. O da sahibine haber vermeden bizi orada çalıştırdı. Dahili bir şey çekmemiştik. Balkonda çalışmıştık yalnızca. Sonra biri ispiyonlamış mal sahibine. Ama şansımız vardı, çünkü son bir sahnemiz kalmıştı yalnızca. Hazırlanmış tam kamera diyecektim, o sırada ev sahibi kadın geldi ve bizi kovdu. Ben de o sahneyi hemen çalıştığımız köşkün yakınlardaki başka bir köşkün önünde çektim. Filmde belli bile olmadı.

Fatma'nın Yıldıztepe diye dolaştığı yerleri Uludağ'da çektim. Kasabaya giderken arabayla köprüden geçilen göl yakınlarındaki mekân ise Bilezikçi çiftliğindeydi. Kasaba ise Dudullu'ydu. Filmin dahililerini ise Arnavutköy'de, şimdi yıkılmış olan ünlü köşkte çektim. *Yıldıztepe* büyük bir iş yapmadı. Ama Uğur Filmin işletmesi içinde değer kazandı, üç beş kuruş da cebimize girdi.

Yıldıztepe için bazı eleştirmenler, Memduh Ün'ün filmdeki tekniği, işçiliği çok iyi, ama aşk filmini bir kara film haline getirmiş dediler, katılmıyorum.

Oyuncuların tümü güçlü birer tipi, hatta karakteri canlandırıyor; bu, çok iyi bir romancı olan Peride Celal'in erdemi. Hepsi güçlü karakterler olduğu için ben de başarıyla işleyebildim.

Fatma on yedi yaşında bir kızı canlandırdı. 22 yaşındaydı o günlerde ve daha da büyük gözüküyordu. Ama Fatma yıldızdı ve çok da

iyi bir oyuncuydu. Rolün altından kalktığını ve inandırıcı olmayı başardığını sanıyorum. Çok istesem de Fatma'yı konuşturamadım, Kemal Filmde işi vardı çünkü. Beş günde yapıyorduk dublajı, seslendirme yapması mümkün değildi.

Ekrem Bora'yla ilk çalışmamdı. Ekrem görüntüsü sert, boksöre benzeyen biri. Ben onu eski Fransız oyuncularından Henry Vidal'a benzetiyorum. Çok güzel bir tip. Canlandırdığı kişiliğe oturduğu zaman, oynamasına hiç gerek yok aslında. Turhan Seyfioğlu da Ekrem gibiydi. Hiç oynamazdı filmlerde. Sadece lafını söylerdi. Ama seyrettiğimiz zaman ekranı doldururdu. Konuşan Sadettin Erbil de çok başarılı seslendirmiş. Ama ben filmi çektikten sonra seslendirme yönetmenine bırakan bir yönetmen değilim. Seslendirme boyunca da stüdyoda bulunurum. Ayrıca dublajcılarla da konuşurum, ne yapmak istediğimi ve onların oyundan ne anladıklarını örtüşür hale getiririm. Ama burada Sadettin müthiş konuşmuş.

Ekrem'le çok iyi dosttuk, hem yapımcı, hem de yönetmen olarak epey film birlikte çalıştık. Ama Ekrem heyecansızdır sette. Çalışırken pek coşkulu gözükmez. Ama iyi yönetildiği zaman da çok iyi sonuç alabilirsiniz ondan.

Filmde asistanım olan ayrıca önemli bir rol oynayan Ayla Algan çok beğendiğim bir oyuncuydu. Tiyatroda da, sinemada da başarılı çalışmalarda yer almıştı. Eşi Beklan Algan'ı da çok severdim o'da değerli bir tiyatro oyuncusu ve yönetmeniydi, evlerine sık sık gidip gelirdim. Ayla'yla ilgili şöyle bir anım var. Ailenin bir arada olduğu kalabalık bir sahne çekiyorduk köşkte. Baktım Ayla çarpık duruyor Dikkatimi çekti. Niye öyle duruyorsun dedim. Ambalanse duruyorum, kızın ruhsal bozukluğu olduğundan, onu yansıtmak için böyle duruyorum dedi. Ben de, sen boş ver ambalanseyi, mambalanseyi düz dur dedim. Film-

de bence çok iyi oynadı Ayla.

Salih Güney'i bana Orhan Günşiray gönderdi. Konservatuvarda okuyan çok yakışıklı bir çocuk var demişti. Bir tecrübe filmi çektim Salih'le. Ama gerisi nedense gelmedi. Ayla ve Beklan'ın İstinye'deki yalılarına konuk olurdum. Orda bir gün camdan dışarı bakarken, iki delikanlının denize girdiğini gördüm. Biri Salih Güney, biri Kuzey Vargın'dı. İkisi arkadaştı. Feyzi Tuna'nın çekeceği *Yasak Sokaklar* filmi için ikisi de çok uygundu. çağırıp konuştum, Feyzi de uygun gördüğü için aldı, filmde çok başarılı oldular. Yalnız kötü bir olay yaşandı. Salih film çekimi sırasında motosikletiyle fıçılara çarptı, yüzünden yaralandı, film bir süre durdu. Hâlâ yara izleri taşır yüzünde. Salih Amerika'ya da gidip şansını denedi, ama başarılı olamadı. Çok yakışıklı bir gençti, hâlâ çok yakışıklı. Salih Güney'in iş disiplini, Kuzey'in aksine çok iyiydi. Ama *Yıldıztepe*'deki oyununda biraz çabuk konuşmuş, ben

de farkına varamamışım. Bu nedenle dublajda ağız uydurmak için biraz çabuk konuşmuş. Bir tek bundan rahatsız oldum.

Nejat Çetinok'u nasıl bulduğumu anımsamıyorum hiç. *Yıldıztepe* öncesinde *Öp Annenin Elini* adlı filmimde oynatmıştım. Nejat sinemada kalıcı olmadı. TRT'de müzik programlarında yapımcı oldu. Setteki iletişimim çok iyiydi kendisiyle, benden genç bir insandı. Kişilikli bir gençti.

Aliye Rona yüzlerce filmde oynamış iyi bir sinema ve tiyatro oyuncusuydu. Ama kontrol edilmesi gerekiyordu. Tiyatrodan geldiği için biraz abartabiliyordu. Burada bile abarttığı planlar var. Mümkün olduğu kadar sadeleştirmeye çalışmıştım oysa. 26 yaşında yedek subaylıktan terhis olduğum zaman Beyoğlu'nda oturuyordum. İstikal Caddesi'nde yürürdüm. Zihni Rona'ydı kocası Aliye'nin. O zaman gençti. Hayrandım kendisine, çok güzeldi. Ama taş bebek güzelliği olan bir kadın gibi değildi, ama albenisi olan bir kadındı. Yine filmlerde oynuyordu, ama jön kız olamamıştı. Bu film için Aliye'yi özellikle seçmiştim. Çünkü canlandırdığı büyükanne hem adam öldürecek kadar katı bir kadındı, hem de aynı zamanda çok da duygusal bir kişilik barındırıyordu içinde.

Selahattin İçsel galiba emekli bir memurdu. Uzun uzun anlatmazdım ona canlandıracağı tipleri. Biraz açıklama yapardım sadece. O da diyaloglarını söylerdi. O kadar zengin bir yüzü vardı ki, role oturduğu zaman oynamasına gerek olmayan bir insandı. Burada da öyle. Kendini oynuyor filmde. Çok iyi bir adamdı. Yüzünden yansıyor zaten iyiliği. Çok severdim Selahattin İçsel'i. Çok da filmimde oynattım.

Filmin fotoğraf direktörü çok başarılıydı. Gani Turanlı'ydı ve onunla ikinci çalışmamdı, *Ağaçlar Ayakta Ölür*'den sonra. Yavaş ve huysuz çalışır, ama hakkını verirdi.

Geriye dönüşlerde kullandığımız birkaç planda Gani, ışıkçım Erol Batıbeki ve Tanju Gürsu oynamışlardı. Üçünü bir arada görmek mutlu etti beni. Çok inandırıcıydılar. Tanju'nun adını jeneriğe yazmadık. Başrol oynuyordu çünkü filmlerde. Sete gelmişti beni görmeye, biz de oynatmıştık onu. Gani ise küçük rollerde görünürdü zaman zaman.

Erol Batıbeki yakışıklı bir insandı. Canlandırdığı rolde dans ediyordu ve figüranlar arasında hem iyi dans eden, hem de yakışıklı birini bulmak zordu. Erol'la çok çalıştık. İyi bir ışık direktörüydü. Atıf Yılmaz'ın da akrabasıydı zaten. Çok da iyi bir insandı. Şimdi Ege bölgesinde bir yerde yaşıyor. Her bayramda, bazen de arada muhakkak telefon eder. Işıkçılığı bıraktı, evlendi, üniversite mezunu çocukları var.

Filmde büyük rol alanlardan biri de bir kurt köpeğiydi. Sahibini hatırlamıyorum. Ama insancıl bir köpekti. Kolay çalışmıştık onunla.

Ben filmleri seyrederken müziğinin farkına varmıyorum. Bazen varıyorum ve bundan çok rahatsız oluyorum. Bu bizim filmlere özgü değil. Bazı Amerikan filmlerini de seyrederken müziğinden rahatsız oluyorum. Fazla geliyor, yüksek geliyor. *Yıldıztepe*'de müziği hiç duymadım. Demek ki müzik kullanımı başarılıymış.

Stavro Yuanidis filmde sanat yönetmeni olarak çalıştı. Altmışlı yıllarda köşkler kiralar, buraları döşer, kiraya verirdi. Kostümlerle uğraşmazdı. *Yıldıztepe*'deki giysiler zaten dönemsel değildi, kasabaya özgüydü. Onları ben seçmiştim. Birçok filmde çalışmıştım Stavro'yla. Çok iyi bir Rum vatandaşımızdı. Yumuşak ve efendiydi. Dekorun yapılmasında yardımcı olmuştu özellikle. Ekrem Bora'nın kulübesi aslında bir meteoroloji istasyonuydu. Dışını orada çektik, içi için dekor yapıldı. Ben Bursa'da eski bir filmim için ek sahne çektiğimden, kulübe içindeki sevişme sahnesini asistanım Zeki Ökten çekmişti. Ama Stavro'nun kulü-

be içi dekorunu çok beğenmedim. Biraz yapay geldi gözüme.

Zeki Ökten iyi bir asistandı. Mesleğe Şinasi Özonuk'la başlamıştı. Şinasi, *Affet Beni Allahım*, *Beyaz Cehennem* gibi iş yapan filmler çekmişti. Zeki işi Atıf Yılmaz'a asistanlık yaparken öğrendi. Benimle de dört beş film çalıştı. Öteki asistanlarıma yaptığımın aksine, Zeki'ye hiç bağırmazdım. İşine saygılı, dikkatli, katılımcı bir asistandı çünkü.

Feyzi Tuna da asistanlığımı yaparken, bazı filmlerde çekmesi için sahne bırakırdım kendisine. Gece olduğunda, uykum gelirdi. Ben de uzanır, anlatırdım Feyzi'ye nasıl çekeceğini. Açıları, mizansenleri verirdim. Bazen uyanır devam ederdim, bazen de Feyzi bitirirdi işi. Ertem'le de aynı şeyi yapardık. Ellili yılların ikinci yarısıydı. Çalışma koşulları çok ağırdı o günlerde. 24 saat aralıksız çalışırdık. Işık yapmak çok zaman alırdı. Lambalar şimdiki gibi hafif değildi. Ertem sete gelir, bayrağı devralırdı benden. Ben uyuyup uykumu aldığımda işi tekrar devralırdım.

1966 ASLAN PENÇESİ ■ **Senaryo:** Halit Refiğ (Georges Simenon'un *Üç Kardeştiler* adlı romanından uyarlama) ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Sevinç Pekin, Turgut Özatay, Kuzey Vargın, Sevda Nur, Engin İnal, Nusret Ataer, Mine Soley, Behçet Nacar, İsmet Erten, Bilal İnci, Muzaffer Yenen, Hakkı Haktan, Enver Dönmez, Orhan Çoban, Okan Ataer ■ **Yapım:** Uğur Film

Georges Simenon'un *Üç Kardeştiler* adlı romanını okuduğumda, bundan film olur demiştim. Halit Refiğ'e yaptırmıştım tretmanı. Diyalogları kim yazdı anımsamıyorum, Halit olabilir. Simenon'un kitabında üç erkek kardeşten, en büyüğü karanlık işlere karışıp çok zengin oluyor, ister istemez bağlı olduğu mafyanın doğrultusunda kardeşlerini harcamak zorunda kalıyordu. Filmi şimdi seyrettiğimde Simenon'la ilgisi kalmadığını gördüm.

26-27 günde bitirdim *Aslan Pençesi*'ni. Ticari başarısı 8 civarında oldu. Ayhan Işık filmi için normaldi bu. Otobüs yazıhanesini ve otobüsün yandığı sahneyi Halit Refiğ çekmişti, neden ben çekmedim anımsamıyorum.

Ayhan Işık yirmi gün verdiği için iş programında Ayhan'lı sahneleri önce çekiyor, 20 günün ardından Ayhan'ın olmadığı bölümleri görüntülüyorduk. Bu biraz filmin maliyetine artı yansıyordu, ama Ay-

han'ın seyirci gücünden dolayı zorunluyduk. İşletmeciler bize anlaşma için geldiklerinde, iki Ayhan filmi istiyoruz, bunlardan en az biri avantür olmalı ve Memduh Ün çekecek diye anlaşmaya koşul getiriyorlardı; elimiz kolumuz böylece bağlanıyordu. Şimdi sponsorlar parayı verdikleri zaman, Şunu yapacaksın, bunu yapacaksın demiyorlar. Ama biz o günlerde, işletmecilere muhtaçtık, sermayemiz çok azdı. Gönül elbette, kendi kafamıza göre filmler üretip işletmelere vermekten yanaydı, ama böyle bir şey olanaklı değildi.

Sevinç Pekin oyuncu olarak çok başarılı burada. Kendisinden beklenen oyunu vermiş, hem de en iyi biçimde. Sevinç çok güzel bir kızdı. Ama bazı oyuncular kendilerini iyi kullanamıyorlar. Bu kız da onlardan biriydi. Bazı kadın oyuncuların arkalarında, akıl veren, destekleyen insanlar olmadığında ziyan olup gidiyor bu kadınlar. Sevinç Pekin belli bir süre filmlerde oynamış, sonra kaybolmuş, yaşlandığında geri dönüp birkaç filmde önemsiz roller üstlenmişti. Bu filmdeki rolü o güne kadar oynadığı en önemli roldü.

Turgut Özatay her zaman iyi oynayan, oyuncu mayası güçlü biriydi. Kötü adamlığı burada da mükemmel giymişti bence.

Kuzey Vargın genç bir oyuncuydu. Sinemaya ben getirmiş, Feyzi Tuna'nın yönettiği *Yasak Sokaklar* filminde oynatmıştım. Müthiş bir tipti. Rolüne oturduğu zaman oynamasına gerek bile yoktu.

Bu filmde oynattığım Nusret Ataer bir gün yazıhaneme uğradı. Beni Tatar Kâmil yolladı, onun yeğeniyim dedi. Filmde oynamak istediğini söyledi. Ben de Nusret'i aldım, iki filmde oynattım. Sonra kayboldu. Çok yetenekli, yakışıklı, atletik yapılı, başrol oynayacak bir oyuncuydu. Cin gibiydi. Boksörlük geçmişi olduğundan özellikle kavga sahnelerinde olağan üstü başarılıydı. Kamerayı ilk kez görüyordu, ama kolay çalışmıştık.

Nusret'i gönderen Tatar Kâmil benim futbolculuk yaşamımda önemli yer tutar. Langa Spor'un kaptanıydı. Bizi arsada futbol oynarken görüp, Langa Spor'un altyapısına aldırmıştı. Ve o alt yapıdan gerçekten de iyi futbolcular çıktı. Bir tanesi de bendim. Mota Beyoğlu Spor'da, Toros da İstanbulspor'da önemli oyuncular olmuşlardı.

Engin İnal önemli bir roldeydi *Aslan Pençesi*'nde. İlk filmi *Yasak Sokaklar*'dı Engin'in. İyi oyuncu mayası vardı, tecrübesi az olmasına karşın çok iyi oynamıştı. Çok erken kaybettiğimiz değerlerden biriydi.

Behçet Nacar kendi kurduğu firmasında bazıları porno olan başarılı roller oynamış, Parçala Behçet diye nam salmıştı.

Bilal İnci'nin sinemaya yeni girdiği yıllardı, sonraları aranan iyi bir oyuncu oldu.

İsmet Erten kavga sahnelerinin aranan oyuncularındandı. Günümüzde hâlâ görüyorum, ama artık kavga sahnelerinde değil, iyi rollerde de oynuyor.

Enver Dönmez çelimsiz bir oyuncuydu, kötü adam rollerinde oldukça başarılıydı, bazen prodüksiyon işlerine de bakardı.

Selahattin İçsel hep iyi tipleri canlandırırdı. Bu filmde belli ki ona iş çıkarmak için oynatmışım. Bir Çerkez aile reisini, yani âdetlerine çok bağlı, ama yaşlandığı için nüfuzunu kaybetmiş ve kötü kişilikli yeğeni Reşit'in dümen suyuna girmiş birini canlandırıyordu.

Kameraman Cahit Engin'in asistanı olan ve filmde de bir rol üstlenen Cem Molvan için de bir paragraf açmakta yarar var. Gençlere ders olacak bir yaşamı var Cem'in. Sinemaya çok erken yaşlarda girmiş, hem filmlerde, hem de reklamlarda yoğun çalışmıştı. Uzun yıllar Orhan Oğuz'un asistanlığını da yapmıştı. Yönetmen Sinan Çetin'in 14 Numarası'nın da fotoğraf direktörlüğünü üstlenmişti. Doksan sonrası, bir televizyon kanalında çalıştı, ama içki ve uyuşturucunun etkisiyle

erken yaşlarda düşkünleşti, zihinsel yetilerini tamamen kaybetti, yazıhaneleri tek tek dolaşıp çorba parası dilendi. Son günlerinde, Beyoğlu sokaklarında, kapı önlerinde yattı, perişan bir şekilde öldü. Sempatik bir gençti filmdeki gençler çetesine de çok yakışan bir görüntüsü vardı. Severdim ben onu, yumuşak, saygılı, efendi, görevini çok iyi yapan, hem de varlığını zerrece hissettirmeden yapan bir çocuktu.

Filmin kurgucusu Özdemir Arıtan dünya efendisi bir adamdı, işinde de ustaydı. Tamam, bir Orhan Atadeniz değildi belki, ama hangimiz Orhan düzeyinde kurgucuyduk ki? Özdemir piyasadaki kurguculaın en iyilerindendi.

Filmin stüdyo işleri Murat Köseoğlu'nun Acar Film stüdyosunda yapılmıştı Köseoğlu Karadenizliydi. İstanbul'a geldiğinde Nazif Duru'yla beraber Atlas Filmi, ardından Atlas Film stüdyosunu kurmuşlar, filmler üretmişlerdi. Bunlardan biri, önemli bir yapım olan Aydın Arakon'un yönettiği *İstanbulun Fethi*'dir. Sonradan iki ortak ayrılmışlar, stüdyo Murat beyde kalmış ve ismi Acar Film olmuştu.

Acar Film Stüdyosu'nda Tuncer Aydınoğlu sesleri çeken, plaklarla filmleri müziklendiren, efendi biriydi Görevini hakkıyla yerine getiren bir emekçiydi o günkü koşullar içinde. Avantür filmlere kolay kolay özgün müzik yaptırmıyorduk altmışlı ve yetmişli yıllarda. Plaklarla idare ediyorduk. Ama otuz üçlükleri kullanıp da filmlere müzik döşeyenler içinde en iyisi Fecri Ebcioğlu'ydu.

Filmi izlerken kafam karıştı, acaba Kuzey Vargın'ı neden Abdurrahman Palay'a konuşturmuşuz da, Ayhan'ın seslendirmesini Sadettin Erbil'e yaptırmışız diye. Aslında Turgut'u Sadettin'e, Abdurrahman'ı Ayhan'a verip de Kuzey için daha bir genç bir ses seçmiş olsak daha doğru olurmuş. Ama hataya düşmüşüz.

1966 ALTIN ÇOCUK ■ **Senaryo:** Bülent Oran (Hasan Aksu'nun bir öyküsünden) ■ **Foto Direktörü:** Şevket Kıymaz ■ **Müzik:** Süheyl Denizci ve arkadaşları, Altın Çocuk parçasını Ayten Alpman söylüyor ■ **Oyuncular:** Göksel Arsoy, Sevda Nur, Altan Günbay, Cecilia Akerfeld, Papatya Alkaya, Gamze Öz, Hasan Ceylan, Meriç Başaran, Kaya Volkan, Bilal İnci, Haydar Karaer, Zeki Tüney, Erdoğan Büken, İbrahim Öztek, Reha Yurdakul, Helen Mauille, Kim Sheridan, Anita Penny ■ **Yapım:** Göksel Film

Altın Çocuk Göksel Arsoy'un kurmuş olduğu Göksel Filmin ikinci yapımı. İlk yapımı *Akasyalar Açarken*'i de ben çekmiştim. *Altın Çocuk* macera türünde James Bond'un bir tür yerli çeşitlemesiydi. Bu tarz filmlerinin kapı pencere kırdığı günlerde bu türden Göksel'in esinlenmiş olması doğal, film tasarısı onun aklına gelmişti. Film iş açısından iyi gittiği için Göksel bunun ardından *Altın Çocuk Beyrut*'ta adını taşıyan bir film daha yapmıştı; bu kez yönetmen Ertem Göreçti.

Altın Çocuk filmi hakkında uzun uzun konuşmak istemiyorum, çünkü taşıdığı değer daha çok tarihi diyebilirim. Yani bu tarzın yurdumuzda yapılan ilklerinden. Ama bugün özellikle dünya sinemasında, serüven filmleri öyle bir teknikle çekiliyor ki, *Altın Çocuk* gözüme çok sönük gözüküyor.

Filmin ticari başarısı iyiydi, 7-7,5 civarındaydı. Zaten iş yapmasa ikincisi çekilemezdi.

Göksel ekonomik kaygılarla beni ve ekipten kimseyi Londra'ya götürmedi. Başta gördüğümüz, Londra'da acemice çekilmiş sahneleri üçüncü sınıf bir yönetmen üstlenmiş, kurgu çalışması da epey sarkık ve kötü olmuştu, ama Göksel yapımcıydı, son sözü o söylüyordu ve bu sahnelerin de tıpatıp, olduğu gibi kullanılmasını istemişti ısrarla. Ben de kıramamıştım onu çok istediği için; terse düşmek işime gelmemişti çünkü. Oysa bu sahneler filmin baş tarafını çok durduruyor, film sallanıyor.

Filmin sahibi yapımcıdır. Ben de yapımcılık yaparken, yönetmenin haklarına çok tecavüz ettim. Örneğin *Keşanlı Ali Destanı*'nda Atıf Yılmaz'la terse düştük. Üç metre bir yer kesip atmıştım, Atıf tutmuş yeniden eklemiş bu parçayı. Tekrar kestim ve münakaşa ettik. Her zaman yapımcı haklıdır diye düşünüyorum, dünyanın her yerinde bu böyle. Örneğin, Göksel Londra'da çektiği o berbat sahneleri çok seviyor, çok güveniyordu. Ayrıca Londra'da nerden bulduysa, üç çirkin kız oynatmıştı. Ben itiraz edip, sesimi yükseltsem, bu filmi bırakıyorum demem gerekirdi. Ya filmden ya da bu sarkık sahnelerden vazgeçmeliydim; ben sahneleri bırakmayı tercih etmişim.

Filmin müziklerini Süheyl Denizci ve cazcı arkadaşları üstlenmişler, özellikle flüt kullanımı ve Ayten Alpman'ın söylediği özgün Altın Çocuk bestesi çok şirindi, beni gülümsetti. Jenerikte öykü Hasan Aksu adlı birine ait görünüyordu. Hiç anımsamıyorum böyle birini. Senaryo'ya Bülent Oran'ın katkıları olduğunu hatırlıyorum. Ben senaryo çalışmasına katılmadım, ama her filmimde olduğu gibi, çekim sürecinde bazı eklemeler, çıkarmalar, diyalog değişiklikleri yaptım.

İstanbul'daki sahneleri herhalde 25 iş günü civarında bitirmiştim.

Filmde oynayan İsveçli kızı (Cecilia Akerfeld) gördüğümde çok rahatsız oldum, neden böyle bir şeye gereksinme duymuşuz acaba? Çok kötü oynuyor çünkü. Ne ünü varmış, ne de en küçük bir güzelliği. Ayrıca çok iyi hatırlıyorum, çalışırken de papazı bulmuştuk. Feci yeteneksizdi ve anlaşmak için araya bir de tercüman girdiği için işimiz bir kat daha zorlaşmıştı.

Sevda Nur'un az sayıdaki başrolünden biri bu. Ama çok olanaklı, çok işlevli bir rol değilmiş zaten. Çünkü bütün ağırlık Göksel'deydi. Sevda'yı da Göksel önermişti. Herhalde ucuz diye seçmişti onu.

Papatya Alkaya ve kız kardeşi Yüksel Alkaya dansözdüler. İlk kez, Reha'ya yaptığımız ve Ertem Göreç'in ilk yönetmenlik çalışması olan *Kanlı Sevda*'da oynatmıştık iki kardeşi Filmde başrol üstlenen Orhan Elmas, Alanya'da çekimler sırasında, Yüksel'e âşık olmuş, annesini sete getirip kızla nişanlanmıştı. Ama sonrasında tuhaf şeyler olmuştu. Yük-

sel Alkaya'ya eski sevgilisinden gelen bir mektup, Orhan'ın eline geçmişti nasılsa. Mektubun cinsellik dozajının yüksek olması Orhan'ı çileden çıkarmış, moralini bozmuştu. Bu moral bozukluğunu Ertem'e de geçirmişti üstelik. Ertem de filmi bitirmeden İstanbul'a dönmüştü. Morali çok bozuktu, ben devam edemeyeceğim kalan sahneleri sen çek dedi. Bu sahnelerin bir bölümünü Alanya yerine Şile'de çektim her halde Ertem yanımdaydı. Sonra Ertem'in morali düzelmiş ve filmi o bitirmişti. Papatya Alkaya *Altın Çocuk* filminde çok başarılı bir oyun sergilemişti.

Altan Günbay Devlet Operası sanatçılarındandı, filmlerde oynamaya çok hevesliydi. İlk fırsatı ben tanımıştım ona bu filmle. Altan'ın saçları erken yaşlarda dökülmüştü. Bir tip yaratmak istemiştim ondan. Saçlarını usturaya vurdurursan, böyle bir rol var demiştim; o da kabul etmiş ve saçlarını usturaya vurdurarak oynamıştı. Sonra bu saçsızlığı kendisine o kadar yakıştırdı ki, bir daha hiç uzatmadı. Ama iyi yönetememişim onu, ağır, okkalı bir kişilik getirmesi gerekirken, çok hafif kalmış.

Gamze Öz de dansözdü. Dansözler kolay kolay rol almazlardı filmlerde. Oynamak istemezlerdi. Dansözlükten kazanılan para, sinemada oynayarak kazanılan paradan çok fazlaydı çünkü.

Haydar Karaer Sarıyerliydi. Altmışlı yılların ikinci yarısına kadar ben de Sarıyer'de oturuyordum. Haydar'ı filmde küçük bir rolde oynatmışım. Ayrıca çok iyi bir şofördü. Ehliyet aldığımda, yanımda arabada oturur, araba kullanırken yaptığım hataları söyler, beni denetlerdi. Neredeyse bütün filmlerimde kullandım onu. Oyunculuğa çok yetenekli değildi, ama iyi yönetildiğinde tipiyle idare ediyordu.

Filmde cinsellik içeren bazı sahneler çekmişim. Ama rahatsız olmadım bunlardan. Ben seks sahneleri çekmeyi hiç sevmiyorum. Çer-

çeve, açı, mizansen derken, çok prova yapıyorum çünkü; uzayan çekimler nedeniyle oyuncuların rahatsız olduklarını düşünüyorum. Ve bu rahatsızlık bana da geçiyor. Ama *Altın Çocuk*'ta uzun sevişmeler yer almıyor, kadın yatıyor, Göksel de üstüne çıkıyor ve öpüşüyorlar ya da Altan Günbay kızın göbeğini ve bacağını öpüyor hepsi o kadar. Bugün filmlerde gördüklerimizi anımsayınca çok çocuksu kalıyor hepsi!

1966 VAHŞİ SEVDA ◾ **Senaryo:** Bülent Oran (Henry Hathaway'in *İhtiras Vadisi* adlı filminden uyarlama) ◾ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Hülya Koçyiğit, Tunç Okan, Reha Yurdakul, Memduh Ün, Bilal İnci, Mine Soley, İsmet Erten, Müşerref Çapın, Orhan Çoban; Çocuk Oyuncu: Ercan İnangiray ◾ **Yapım:** Kadri Film (Kadri Yurdatap)

O günlerin gözde sinemalarından Beyoğlu'ndaki Saray sinemasında, Altmışlı yılların ortasında yönetmen Henry Hathaway'in başrollerini Susan Hayward ve Stephen Boyd'un paylaştıkları *İhtiras Vadisi* adlı filmi oynamıştı. Yerli film tadı vermişti izlediğimde. Yeşilçam'da da birçok yapımcı filmi uyarlamaya kalkışmıştı. Kadri Yurdatap'a söz ettim bundan. İşletmecilerle anlaşma gereği, film yapmak zorundaydı çünkü. Film kolayca uyarlanabilirdi. Bundan bir film yapalım sana, çabucak çekerim dedim. Kadri teklifime atladı. Bülent Oran'ı Saray sinemasına gönderdik. Filmi seyretti ve sahne sıralaması yaptı. Sonra yeniden ben seyrettim, sıralamayı düzelttim. Bülent de ardından diyalogları yazdı. Filmin çekim öncesi hikâyesi böyle.

Filmde bir çiftliğe ihtiyacımız vardı. Kadri'yle arabaya atladık, Bursa'ya gittik. Bursa da sinema sahiplerinden Ali dostumuzdu, bize hemen bir çiftlik ayarladı. Ve biz filmin büyük kısmını Bursa'daki çiftlik-

te, birkaç sahneyi de Uludağ'da, bazı karlı sahneleri Büyükdere'deki Bilezikçi çiftliğinde görüntüledik. Ama filmi yine de tamamlayamamıştık. Lunapark sahneleri eksik kalmıştı, kurguda idare ettik, eksiklik anlaşılmadı.

Ben iyi bir yönetmenim. İyi bir işçiyim aynı zamanda. Bir hikâyeyi iyi anlatabiliyorum. İyi resimleyebiliyorum. Ve de zevkli çerçeveleri, doğru açılardan yapabiliyorum. Ama bunlar bir filmi iyi yapmaya yeten şeyler değil. *Vahşi Sevda* bu bağlamda mükemmel. Sineması eskimemiş. Dili eskimemiş. Erkeğin maçoluğunu çok inandırıcı sergilemişim özellikle. Oysa filmin ticari başarısı parlak olmadı, filmin dramatik yapısı, her şeyi tamam, zımba gibi, ama her ne kadar uyarlama yaptıysak da Amerikan filminin havasından pek sıyrılamamışız. Hülya Koçyiğit'in işe aldığı emekçisini, daha ilk günden sofrasına oturtması bizim toplumumuz için uygun değil. Örf ve adetlerimiz açısından baktığımda aykırı buluyorum. Filmin işinin çok iyi olmamasını bu ve bu gibi sahnelerin varlığına bağlıyorum. O sahnelere başka bir çözüm yolu bulabilirmişiz, ama Bülent de, ben de atlamışız.

Bursa'daki çekimlerde en çok bataklık yaparken uğraşmıştık. Talaştan yapılır diye duymuştuk, ama talaşlar şişmiş, istediğimiz sonucu alamamıştık. Çeşitli dergi ve gazetelerde fotoğraflarım yayınlanmıştı; altımda bir şortla bataklık yapmak için uğraşırken.

Filmde çok başarılı olan yağmur sahnelerinde Bursa itfaiyesi çok yardım etmişti.

Bursa'daki çiftlikte çekimleri bitirdiğimizde ekim ayı sonlarıydı. Ama kar beklediğimiz için bir iki ay ara vermiştik çekimler sona erdiğinde. İstanbul'a kar yağdığında, biraz tipi de vardı hatta. Şansımız yaver gitmişti aslında.

Filmde Hülya Koçyiğit'in bir boyun hareketi, yani başını belli bir şekilde kullanma hareketi var. şimdi seyrettiğim zaman rahatsız oldum. Suç bende ...Çekim sırasında farkına varamamışım. Bunun dışında filmde çok başarılıydı Hülya, altyapısı sağlam olan bir kızdı, çok aranan bir oyuncuydu. Çekim sırasında, kendisiyle tek bir sahnede zorlandım. Hayvanlardan çok korkuyordu, özellikle de attan. Atın nalına bakması gereken sahnesinde ata yaklaştıramamıştık bir türlü.

Hülya'yla ilgili bir anımı hiç unutmuyorum: Göksel'e *Akasyalar Açarken* filmi için başrolü oynayacak genç bir kız arıyorduk. Ertem Göreç, Hülya adlı bir kız var dedi, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda okuyor. Kalktım Ankara'nın yolunu tuttum. Kaldığım otelin lobisinde buluştuk. Düz pabuç giymiş, makyajsız çok genç bir kızdı, doğrusunu söylemek gerekirse, hiç ilgimi çekmedi. Kibarca gönderdim. Sonra Filiz Akın'ı bulduk aynı rol için, o da Ankaralıydı.

Tunç Okan *Ses* dergisinin yarışmasına katılmış ve orada jön erkek dalında birinci seçilmişti. Bana gelmeden önce bir iki filmde oynamıştı. *Vahşi Sevda* da fiziğiyle yakışmıştı rolüne. Oyunu genelde kötü değildi, ama bazı yerlerde çok abartılıydı, denetleyememişim yeterince. Tunç Okan seksenlerden sonra önemli bir yönetmen oldu, özellikle *Otobüs* filmi çok iyi bir filmdi. Oyuncu olarak da yetenekliydi. Saygılıydı. Çok büyük bir güvenle gelmişti bana, teslim olmuştu. Türkiye'deki sinema serüvenini noktalayınca İsviçre'de yaşadı, diş doktorluğu yaptı.

Büyük bir rol olan çocuğu Ercan İnangiray başarıyla oynamıştı. Birçok filmde kurgucu olarak çalışmış, Turgut İnangiray'ın oğluydu. Ercan'ın seksenli yıllarda İtalya'ya gittiğini söylemişti babası, çarpık işlere bulaştığını, sonunda bir cinayete kurban gittiğini de.

Çok sevdiğim, dünya tatlısı Mine Soley burada da küçük, ama şirin bir roldeydi. Ama o günlerde henüz tanınmış bir oyuncu değildi daha.

Bilal İnci kavga sahnesinde, küçük bir roldeydi; İsmet Erten de hapisteki mahkûmlardan birini canlandırıyordu. Orhan Çoban da hapiste saz çalan bir mahkûm rolündeydi, garson kostümünü bu kez dolabında bırakmıştı.

Filmde çok rahatsız olduğum bir sahne Hülya'nın yağmurda ıslandığı, sırılsıklam giysilerle eve döndüğü bölümdü. Tunç kadını getiriyor, ama ıslak giysileri çıkarmıyordu.

Filmde Bilge Olgaç gelip asistanlık yapmıştı bana. Bilge yönetmenliğe geçip filmler çekmişti daha önce, ama işsiz ve parasız kalmış, yeniden yönetmen yardımcılığına soyunmuştu. Ama jeneriğe ismini yazmadım, Bursa'da çekilen sahneler sonrası sete gelmemişti çünkü. Memduh Ün artık çağın dışında kalmış dediğini duymuştum bu arada ve çok kırılmıştım, çünkü çok emeğim vardı üzerinde. Öyle bile olsa böyle bir şey söylememeliydi.

İstanbul'da ve Bursa'da farklı atlar kullanmıştık. Uysal atlar seçmiştik. İnsanlarla hayvanlar arasında bir iletişim kuruluyor, hayvan kendisini seveni ve sevmeyeni hemen anlıyor. Ben hayvanları çok seviyorum. Filmde kullandığım kuzuya da bir zarar vermemiştik, ölmüş gözüktüğü sahnede. Kuzuyu sürekli gördüğümüz için bir zenginlik sağlamışım, ama evdeki kedide bu sürekliliği atlamışım, izlerken üzüldüm buna.

Daha önceki filmlerimde de belirttiğim gibi Sadettin Erbil hem iyi bir tiyatro oyuncusu, hem de müthiş bir seslendirme sanatçısıydı. Seslendirdiği rolleri yorumlar, aynen oyuncu gibi yaşardı. Bu nedenle erkek kahramanları Sadettin'e konuştururdum yeri geldikçe. Senaryoyu

nedense okumaz, akıp giden görüntülere yoğunlaşarak seslendirirdi. Ama ben seslendirdiği oyuncunun karakteri hakkında kendisiyle ayrıntılı konuşurdum. Dublajı izlerdim. Şimdi filmi seyrederken, sesler sanki Tunç Okan'dan çıkıyormuş gibi geldi bana. Öylesine doğaldı.

1966 NAMUSUM İÇİN ■ **Senaryo:** Kemal Tahir (Bedri Eser takma adıyla; Halit Çapın'ın bir röportajından) ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Tretman:** Halit Refiğ ■ **Müzik:** Hasan Mutlucan ■ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Fatma Girik, Talat Gözbak, Hasan Mutlucan, Cenk Güner, Mehmet Ali Akpınar, Enver Dönmez, Baki Tamer, Memduh Ün, Emire Erhan, Osman Türkoğlu, Danyal Topatan; Çocuk oyuncu: Semih Tugay ■ **Yapım:** Uğur Film

Altmışların ortalarında gazetelerin birinde Halit Çapın'ın bir röportajını okumuştum; zabıtaların tezgâhını devirdiği, işportacılık yapan bir zavallıyı anlatıyordu. Astsubaydan atılma biriydi adam, bir çocuğu vardı. Karısına köyün ağası adamlarıyla tecavüz etmiş, kadın bunu kaldıramamış kendini asmıştı. Astsubay birliğinden izin alarak gelmiş Ağa'nın dışındaki tecavüzcüleri öldürmüş hapse düşmüştü. Bir gün sıranın kendisine geleceğini bilen ağa peşini bırakmamış, kiralık katili bir komployla hapse sokmuş, ama daha uyanık olan astsubay eskisi kiralık katili de öldürmüştü. Sonra ağa ile astsubayın ailesi arasında bir kan davası başlamış, karşılıklı tarlalar yakılmıştı. Afla cezaevinden çıkan astsubay eskisi kan davasından kurtulmak için yeğenini alıp İstanbul'a göçmüştü.

İlginç olan şey, bir süre sonra adamın mitoman, yani yalancılık has-

tası olduğunun ortaya çıkmasıydı. Yani bütün bu öyküler uyduruktu. Ama bu röportaj bir film üretme düşüncesi uyandırmıştı bende.

Halit Refiğ bir tretman hazırlamıştı. Kemal Tahir'le aram çok iyiydi sık sık evine gider görüşürdük, Halit Refiğ tapardı ona. Kemal Ağabey daha önce sinemaya bulaşmış, bazı senaryolar yazmıştı, Atıf'ın çektiği, *İki Gemi Yan Yana* ve *Beş Kardeştiler*, gibi. Ben Halit'in yazdığı tretmandan, Kemal ağabeyin bir senaryo üretmesini rica etmiştim, kabul etmişti. Gelen senaryoyu kendime göre değiştirdim tabii, diyalogları biraz uzun yazmıştı çünkü. Çekim sürecinde de keserek biçerek filmi zevkimce çektim. Kemal Tahir'in ismi jenerikte Bedri Eser diye geçiyor. Kendisi öyle arzu etmişti.

Filmi Antalya'da çektim. Yalnızca Ayhan Işık'ın cezaevinden kaçtığı sahneyi İstanbul'da görüntülemiştik. İki talihsizlik yaşanmıştı çekimler boyunca. İlkinde, Ayhan'ın Perge harabelerinde, Mehmet Ali Akpınar'ı öldürdüğü sahnenin bazı planları laboratuvarda kaybolmuştu. Yedikule surlarında tamamladım eksikleri.

İkinci talihsizliğimiz ise yağmurlara rastlamamızdı. Dahili çalışmalar sürecinde sık sık elektrikler kesiliyor ve saatler sonra geliyordu. Havalar düzeldikten sonra içli dışlı bütün sahneleri çekmiştim. Yalnızca final sahnesi kalmıştı. Ayhan Talat Gözbak'ı dövüp öldürecekti. Ama ertesi gün yeniden yağmur başladı. İki üç gün sürdü, dinmedi. Ayhan'ın verdiği süre bitmişti.

Ayhan bizden ayrı, Antalya'nın en iyi otelinde kalıyordu. Ekip olarak biz ikinci sınıf bir otele yerleşmiştik. Ayhan dönüş hazırlıklarını yapmış, biletini almıştı. İlkeleri çok katıydı. Daha öncelerde de sözünü ettiğim gibi Ayhan belli tarihler verir, kendisine film aralarında dinlenme zamanı ayırırdı.

Gideceği sabah kalktığımızda, havanın pırıl pırıl olduğunu gör-

dük. Talat Gözbak, gidelim, rica edelim kendisinden dedi. Kabul etmez, ben bunu yapamam dedim. Ekip olarak gideriz dedi Talat. Önce istemedim, filmin finalini çekemesem, filmi sakatlasam bile bunu yapmak gelmiyordu içimden. Ama ikna ettiler beni. Kalktık Ayhan'ın oteline gittik. Lobiye girdiğimizde, Ayhan iki dirhem bir çekirdek giyinmiş, elinde valiziyle otelden ayrılmak üzere merdivenlerden iniyordu Ekip olarak bir gün daha kalması için rica ettik, Ayhan öyle bir tavırla kabul etti ki çok, ama çok aşağılanmış hissettim kendimi.

Talat Gözbak'la de tatsız bir şey yaşadım çekimlerde. Çiftlikte Ayhan ile Talat'ın yan yana yürüdükleri uzunca bir plan vardı. Şaryonun üzerine çıkmış, vizörden bakıyor, oyunları ayarlıyordum. İki üç prova sonra Talat, ben artık prova yapamam dedi, siz şaryonun provasını yapın, ben çekimde oynarım. Bayağı bozulmuştum. İlk kez geliyordu böyle bir şey başıma. Bak Talat'cığım, ben gerektiğinde yirmi otuz kere de prova yapabilirim, senin işine geliyorsa bu filmde oyna, gelmiyorsa hemen İstanbul'a dönebilirsin dedim. Hiç ses çıkarmadı. İki üç prova daha yapıp tamamladık planı. Ondan sonraki günlerde de büyük bir özveriyle çalıştı, başarıyla da oynadı rolünü. Toprağı bol olsun.

Namusum İçin'i Antalya'nın Serik ilçesinde çektim. Serik, yakınlarındaki Perge harabeleriyle ünlü bir ilçe. Çok sinematografik bir yer. Ayhan'ın Mehmet Ali Akpınar'la, Hasan Mutlucan'ı öldürme sahnesini Perge Harabelerinde görüntülemek istedim. İzin almak gereğini de duymamıştık. Harabelerdeki ilk planımız şaryoluydu. Şaryoyu tam kurduğumuz sırada, topal bir bekçiyle, bir jandarma çavuşu geldi yanımıza. Burada film çekemezsiniz, izniniz var mı dediler. Elimizde çekim izin belgemiz var diye cevap verdim. Yasak bölgeler dışında film çekebileceğimize izin veren bir belge alıyorduk çekim öncesi. Ama ka-

bul etmediler. Buraya özel izin almanız gerekir, hadi toplayın pılınızı pırtınızı da gidin dediler kaba biçimde. Talat Gözbak ben valiyi tanıyorum dedi. Muzaffer Tema'nın amcasıydı vali. Talat adamın çok sanatsever biri olduğunu belirtip konuşmaya gitti. Vali hemen jandarma karakoluna telefon açmış, beni oraya getirmesinler, yıkarım harabeleri başlarına demiş. Anında hepsi toz oldular, biz de kazasız belasız çalışabildik orada. Bürokrasiyi takmayan böyle adamlar da var işte.

Filmi bugün seyrettiğimde çok beğeniyorum. Ama bir şeyi acaba yanlış mı yapmışız diye tereddüt ediyorum. Namusunu silahla, şiddet kullanarak temizlemek isteyen insanları suça mı teşvik etmişim diyorum, kendime.

Namusum İçin Antalya Film Festivali'ne katıldı. En iyi yönetmen ödülünü almama karşın, gazeteci yazar Agah Özgüç nedeniyle en iyi film ödülünü Haldun Dormen'in yönettiği zayıf bir filme kaptırdım. Agah filmin özgün olmadığını, Kirk Douglas'la Anthony Quin'in oynadığı *Kan Davasının Sonu* adlı Amerikan filminden kopya olduğunu yaymış çevreye, bundan etkilenen jüri üyeleri filmi ekarte etmiş. Yalnız üyelerden. Turgut Demirağ kopyaysa filmi ödüllendirmeyelim, ama yönetmen Memduh Ün'ün başarısını görmezden gelemeyiz diye karşı çıkınca bana sadece en iyi yönetmen ödülünü vermişler. Kameramanım Mustafa Yılmaz da en iyi fotoğraf direktörü olarak Altın Portakal ödülünü aldı. Ben festivalde Antalya'ya gitmemiştim, Polonezköy'de Halit Refiğ'le senaryo çalışıyordum. Sabah Halit gazete aldığında, Antalya'da Altın Portakal aldığımı müjdelemiş ve beni çok sevindirmişti.

Film 8-9 arası iş yaptı. Çekim süresi de yağmurlara rastladığımız için 30-32 gün civarında sürmüş olabilir.

Filmde Ayhan başka bir Ayhan'dı. Bıyığı ince değildi, saçları iyice

kısaydı. Gerçek bir kamyon şoförüydü görüntüsüyle Çok da başarılı oynamıştı filmde.

Karısı rolünü oynayan Fatma'nın rolü çok uzun değildi, ama oynadığı sahnelerde çok başarılı, çok inandırıcıydı. Seslendirmede de rolünü kendi konuştu başarıyla.

Talat Gözbak tiyatro kökenli bir oyuncuydu. Birkaç film de çekmişti yönetmen olarak. Kendisini Clark Gable'a benzetmeye çalışırdı; bıyıkları ve oyunuyla, Yüzlerce filmde oynadı. Önemli bir oyuncu olmasına karşın çok sefil koşullarda öldü. Son günlerinde Fatma yardım etmişti de otel borçlarını ödemişti. Şöhreti taşımak kolay değil, hangi alanda olursa olsun kolay değil; Talat da taşıyamamıştı işte. Filmde oyunu belki bir parça tiyatro kokuyordu, ama gene de çok iyiydi bence.

Ünlü türkücü Hasan Mutlucan'ı seçerken iki şey düşündüm. Hem tipi çok iyi geliyordu bana, hem de sesinden faydalanmak istiyordum. İlk defa bir filmde oynuyordu. Kötü adam rollerinden birini üstlenmişti. Yetenekliydi, ben de yardım ettim, bayağı iyi oynadı.

Cenk Güner tiyatro kökenli bir oyuncuydu, Ağa'nın oğlanı rolünü başarıyla oynadı.

Ayhan'ın tecavüzcülerden Enver Dönmez çok başarılıydı. Ayhan'ın onu öldürdüğü zor olan sahneyi çok başarılı çekmişim. Dar bir yol aramıştık. Hem kamyon yürüyecek, hem de ne sağında ne de solunda, Enver'in kaçacağı bir boşluk bulunmayacaktı. Çok zordu böyle bir yer bulmak. Ama bulmuştum sonunda. Sol taraf böğürtlenlikti, içinden geçmeye imkân yoktu, sağ taraf da duvardı. Kamyonun önüne de havalı bir lastik bağlamıştık; çarpma olursa, Enver zarar görmesin diye. Çok tehlikeli de bir sahneydi.

Baki Tamer burada rolüne çok yakıştı. Ben baktığımda, onu sahiden bir astsubay olarak görüyorum.

Filmde oynayan, 9 yaşlarındaki çocuk oyuncu Semih Tugay, Antalya'da uzman bir doktor olan Rafet Tugay'ın oğluydu. Kamerayı ilk kez görmesine karşın rolünü başarıyla oynamıştı.

Başımızda giyotin bıçağı gibi sallanan sansür filmin iki yerini kesti: ilki, Fatma'ya tecavüz sahnesindeydi. Talat üzerine yürüyor, kadın geriliyor, Talat soyunuyor, Enver delikten izliyordu.

Bir de Cenk'le Talat'ın bir sahnesi kesilmişti. Cenk'in ağanın oğlanı olduğu net anlaşılıyordu bu planlarda. Sonda, Baki Tamer'le jandarmaların gelmesi de haliyle sansür zorunluluğundandı. Yoksa Ayhan'ın elinden silah düştüğü zaman film bitiyordu aslında.

Mustafa Yılmaz derslerini Turgut Ören'den almıştı. Sinema duygusu güçlü bir kameramandı. Yönetmen böyle istiyor diye yapmıyor, ko-

nuyu yaşadığı için öneri de getiriyordu. Mustafa, Antalya'da bir bar kadınıyla tanıştı ve evlendi. Evliliği yürümedi, ayrıldı kadından; bir çocuk da yapmıştı. Çocuk, benim odacım Hamza Fidan'ın evinde büyüdü. Büyüyünce hırsız oldu ve Hamza'nın evini soydu. Mustafa Yılmaz kameranın başına geçtiği zaman Mustafa Yılmaz oluyordu, set dışında sorumsuz bir insandı.

Namusum İçin'e sanat yönetmeni almamıştık. Gereken düzenlemeleri ben yapmış, giysileri de ben seçmiştim.

Ben siyah beyazı çok seviyorum. Siyah beyazdan geldiğim için olabilir bu. Çocukluğumdan, oyunculuğa ve yönetmenliğe başladığım zamana kadar hep siyah beyazlı filmleri seyrederek yetiştiğim, onlarla büyüdüğüm için olabilir. Bu nedenle fotoğrafta da siyah beyazı seviyorum. Müzikaller için renkli film çok uygun ya da hafif, sabun köpüğü benzeri yapımlar için. Ama bir dram, bir aksiyon filmi siyah beyaz çekilmeli. Ama ben bugün siyah beyaz çeksem oynatacak sinema salonu bulamam.

1966 FAKİR ÇOCUKLAR ◾ **Senaryo:** Bülent Oran ◾ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Reha Yurdakul, Baki Tamer, Gürel Ünlüsoy, Cahit Irgat, Funda Anapa, Nilüfer Uygur ◾ **Yapım:** Mine Film (Kadri Yurdatap)

Kayıp filmlerimden biri bu. Negatifleri güya korundukları Belediye depolarının birinde yandı kül oldu çünkü. Bugün seyretmek olanaksız *Fakir Çocuklar*'ı ve filmden fazla bir şey anımsamıyorum.

Yalnızca Mısırlı oyuncu Yusuf Vehbi'nin aynı adı taşıyan ve büyük hasılat yapan filminden Bülent Oran'ın bir uyarlaması olduğunu söyleyebilirim.

2008 yılı içinde kaybettiğimiz, dostum yapımcı Kadri Yurdatap'ın babası Selami Münir Yurdatap Arap kökenli, dünya iyisi bir insandı. Arapça bildiği için oynayan Mısır filmlerinin 15-20 sayfalık özetlerini hikâye tadında yazardı. Yayınlanan bu hikâyelerin epey okuru vardı bu yayınların. Bu filmin özetinden faydalandığımızı hatırlıyorum. *Fakir Çocuklar* adından da anlaşılacağı gibi bir melodramdı, fakat Mısır filmi gibi bir gişe getirisi olmadı.

Bu da doğaldı, çünkü aceleyle çekmiştim, özenmeden.

1967 SON GECE ▪ **Senaryo:** Halit Refiğ, Memduh Ün (Esat Karakurt'un aynı isimli romanından) ▪ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ▪ **Ar Direktör:** Niyazi Er ▪ **Müzik:** Plak ▪ **Oyuncular:** Fatma Girik, Kartal Tibet, Aliye Rona, Cahit Irgat, Naci Erhun, Sevda Nur ▪ **Yapım:** Uğur Film

Atıf Yılmaz'ın çekmiş olduğu *Keşanlı Ali Destanı*, çok masraflı bir yapım olmuştu. Büyük maliyetine karşın getirisi maliyetinin yarısı kadardı. Büyük bir kayba uğramıştım. Durumumu Halit Refiğ'le konuşurken, sen yapımcı olarak çağdışı kaldın diyerek, Bizet'nin *Carmen* operasından uyarladığı *Erkek ve Dişi* adını verdiği tretmanı koydu önüme. Okudum, ama beğenmedim. Halit'in tretmanı birkaç filmciye daha götürdüğünü anımsıyorum. Ama kimse yapımcılığını üstlenmedi bu tasarının.

O günlerde, her yıl olduğu gibi, işletmelerime film teslim edeceğim tarih yaklaşmıştı ve yine konu bulamamıştım. Bu nedenle ve Halit'e kendi seçtiği bir dizi film çektirdim. *Carmen*'den uyarladığı *Erkek ve Dişi*, Alexandre Dumas'nın ünlü *Üç Silahşörler*'inden uyarladığı *Üç Korkusuz Arkadaş*, *Canım Sana Feda*, *İstanbul'un Kızları*, *Karakolda Ayna Var*, *Kız Kolunda Damga Var* adlarını taşıyordu bu çalışmalar. Bunlardan Fatma Girik'in dişi Bond oynadığı *Karakolda Ayna Var* filmi iyi iş yapmış, gene Fatma'nın oynadığı *Kız Kolunda Damga Var* orta karar

çalışmış, *İstanbul'un Kızları* da maliyeti düşük olduğundan küçük bir kâr bırakmıştı. Diğer üç film tam anlamıyla yatmıştı. Özellikle Cüneyt Arkın ve Nilüfer Aydan'ın oynadığı *Canım Sana Feda* beni epey zarara sokmuştu. Dolayısıyla toplama bakarsak, yeni bir yıkıma daha uğramıştım çağdaş olayım kaygıları nedeniyle.

Bu nedenle toparlanmak amacıyla bir yöntem düşündüm. Kırkların sonundan başlayarak iş yapmış filmleri listeledim, bunlardan bazılarını yeniden çekmeyi kararlaştırdım. *Son Gece* bu toparlanma tasarımın içinde yer alan ilk çalışmaydı.

Son Gece'yi ilk çeken Sami Ayanoğlu'ydu ve film çok büyük iş yapmıştı. Ama filmi iyi irdeleyememişim herhalde, neden çok iyi iş yaptığını anlayamamışım. Kendi filmimi bugün izlediğim zaman gördüm bunu; oysa *Son Gece*'yi büyük bir özenle çekmişim.

Son Gece'nin ilk yapımının hasılat getirmesinin nedeni, ulusal duygularımızı harekete geçirmesiydi. Ben çekim öncesi, Ayanoğlu'nun filminin negatifini de bulmuş, içinden bazı belgesel sahneleri alıp kullanmıştım. Ama ellilerin hamasi duygularıyla, altmışların duyarlığı tam örtüşmediği için olacak ticari başarı beklediğimiz kadar büyük olamadı. 7 numaralık iş yaptı *Son Gece* ve çok kötü filmlerim arasında seçkin yerini aldı.

Filmin en büyük tutarsızlığı, senaryosundaki aksaklıklardan geliyor. Kahramanımız jön kızın babasını öldürüyor istemeden de olsa ve doğallıkla bir nefret doğuyor aralarında. Ama nefretin aşka dönüştüğü süreci filmde görmüyoruz. Çok büyük bir eksiklik bu. Nefret dolu kızın kahramana pat diye âşık olduğunu izliyoruz sadece.

Senaryo için jenerikte Halit Refiğ ve benim ismim yazıyordu. Halit senaryoyu yazmış olmalı, üzerinde de beraber çalıştık herhalde. Polonezköy'de kalıp üretmiştik bu senaryoyu. Ama Halit de, ben de atla-

mışız. Esat Mahmut'un romanında bu süreç var mıydı, yok muydu, bunu hatırlamıyorum.

Ayrıca *Son Gece*'yi çok temposuz buldum, bayağı sıkıldım izlerken. Esat Mahmut'un bol tekrarlı, ağdalı diyalogları avlamış beni. Ayırdına varamamışım bunların, yoksa çekerken temizleyebilirdim. Belki de filmin iş yapması için bunlardan medet ummuşum.

Filmin öyküsü Romanya'da geçiyordu. Oysa bütün köylüler Türkçeyi mükemmel konuşuyorlardı. Altyazı yapsak o zaman da bütün film altyazıyla dolar, seyirciler salona girmezdi. Yani doğru olanı yapmamızın olanağı bulunmuyordu. Bir yığın Amerikan filminde de söz ettiğim bu tutarsızlığı gördüm ben. Üstelik de çok iyi iş yapmış olan *Son Gece*'nin ilk yapımında da herkes Türkçe konuşuyordu.

Ben bu filmi bugün çeksem yabancı bir oyuncu oynatırdım, Fatma Girik'in yerinde. Bu Fatma kötü oynadığı için değil, daha gerçekçi olsun diye.

Romen askerlerinin Fatma'ya tecavüz ettikleri sahneyi göstermeyerek Fatma'nın haykırışlarıyla vermeye çalışmışım, ama gene de ünlü sansür kurulu oraların filmden çıkarılması koşuluyla oynamasına izin vermişti. Sansürde parça kestikleri zaman negatifi istiyorlardı. Bu uygulamadan o kadar usanmıştık ki, buna bir önlem geliştirmiştik topluca. Negatifi istedikleri zaman şut, yani atılan sahnenin tekrar çekilmiş olanlarını veriyorduk, haliyle anlamıyorlardı.

Kartal Tibet Devlet Tiyatrosu oyuncularındandı. Seyircinin jön olarak tuttuğu bir yıldızdı. Bu rol için çok uygundu. Çalışırken zorluk çekmedim, akıllı bir oyuncuydu. Rolünü yönetmenin istediği doğrultuda yorumlamasını iyi biliyordu.

Kartal oyunculuğu bıraktıktan sonra Ertem Eğilmez'in yanında yönetmenliği öğrendi. Sevimli filmler çekti ustasının yanında. Yetmişle-

rin sonundan itibaren de Kemal Sunal filmlerimin değişmez yönetmeni olacaktı. Kemal'le iyi arkadaşlardı. Kemal'e yönetmen beğendirmek zordu. Kemal hem yönetmeni sevecek, hem yönetmen çok usta olacaktı. İkisini bir arada bulmak zordu, zordan öteydi hatta. Beni, Ertem Eğilmez'i ya da Atıf'ı istiyordu. Ama denk düşüremiyorduk işte. İlk filmlerimizde, Osman Seden'le çalışmıştı. *İnek Şaban*, *Yüz Numaralı Adam* yüzümüzü güldürmüştü, ama *Dokunmayın Şabanıma*'nın çalışmamasının ardından Osman ağabey çok şişiriyor, çırpıştırıp çekiyor diyerek, Osman'la bir daha çalışmak istememişti. Kartal çeksin dedi bir gün. Peki dedim ben de. Kemal Sunal'ın ricaları bir tür emirdi bizim için. Büyük bir ticari potansiyel taşıyordu çünkü. Ve filmlerini Kartal çekti. Bazıları çok iyi iş yaptı, bazılarıysa orta karar hasılat getirdi. Yönetmen olarak Kartal Tibet'i vasat buluyorum. Hiçbir zaman

Halit Refiğ, Atıf Yılmaz, Metin Erksan, Zeki Ökten gibi yönetmenlerin düzeyine ulaşamadı.

Naci Erhun benim belki de meslek yaşantım içinde en zor çalıştığım oyuncuydu. Tipi çok zengindi, ama yeteneği sınırlıydı. Sonradan başka filmlerde de oynadı, hatta hamlığını kaybedip açılmıştı da.

Bu filmde, Uğur Duru'nun asistanlığını hiç hatırlamıyorum. Ama asistanlık hataları çarptı gözüme. Hiç yapmadığım eksen hatasına bile düşürmüşler beni, utandım. Fatma ile Kartal konuşurlarken ikisi de sola bakıyorlardı. Uğur Duru sonraki yıllarda yönetmenlik de yapmış, üçüncü sınıf filmler çekmişti.

Ben askerde yedek subaylık yaptım, oradan biliyorum; normal toplar uçağa ateş etmez. Uçaksavar denen top ayrıdır. Filmde normal toplarla uçağa ateş etmişiz, görünce güldüm. Büyük bir hataya düşmüşüz. Filmdeki topları Türkiye gelen İngilizler, *Hafif Süvari Alayı* adlı filmde de kullanmışlardı. Salih Güney ile Fikret Hakan da oynamıştı bu filmde. Fikret'i Londra'ya götürmüşlerdi, yetenekli gördükleri için. Sonra ne olmuşsa olmuş, gerisin geriye dönmüştü Fikret. İngilizler burada bırakmışlardı topları. İmitasyondu tabii. Ama tekerlekleri falan her şeyleri tamamdı. İngilizler giderken topları çeşitli kişilere satmışlardı, hepsini Niyazi Er bulup topladı. Hatta bir tanesini Bursa'da bulup getirmiş ve toplara Tahtakale'de şimşir ağacından namlular yaptırmıştı.

Bir gün çıldırdım filmi çekerken: Polonezköy'deydik. Set çok kalabalıktı. Uzak köylerden atlar, biniciler getirtmiştik. Uzun ve zor bir sahne çekecektik. Figürasyon, askerler, toplar, süvarileri bir araya toplamıştık sabahın köründe. Yağmur başlamasın mı! Korkunçtu yağmur, durmuyordu. Çıldıracağımı hissediyordum. Filmi bitirmek zorundaydık. Bu kadar insanı bir daha toplayıp getirmek hem çok zor,

hem de çok masraflıydı. Sığındığımız kahveden dışarı açılıp dikildim yağmurun altında. Kafamı göğe doğru çevirip, kollarımı havaya kaldırdım. Emrediyorum sana, bu yağmur kesilsin artık, yağmasın diye bağırdım avazım çıktığı kadar. Tesadüfe bakın birkaç dakika içinde yağmur kesildi, ortalık günlük güneşlik oldu ve sahneyi rahatça çektim.

1967 ASLAN YÜREKLİ KABADAYI ◾ **Senaryo:** Halit Refiğ, Memduh Ün, Bülent Oran (Micky Spillane'in *Deep* adlı romanından) ◾ **Kamera:** Mustafa Yılmaz ◾ **Oyuncular:** Ayhan Işık, Sevda Ferdağ, Nuri Ergün, Altan Günbay, Ayfer Feray, Süha Doğan, Tarzan Çetin, Nusret, Hüseyin Güler, Erdoğan Seren, Yavuz Selekman, İhsan Gedik, Giray Alpan, Cevdet Balıkçı ◾ **Yapım:** Uğur Film

Ayhan Işık'la yoğun çalıştığım yıllardı. Kara filmler çekiyordum art arda. Başarılı olduğum bir türdü. Ayhan'a da bu filmlerin kahramanlığı yakışıyordu. Micky Spillane'in Mike Hammer dizisinden bir kitabı geçmişti elime. *Deep* başlıklı bu roman çok hoşuma gitmişti. Gerçi senaryoyu yazarken öykünün ikinci bölümünde kitaptan tamamen ayrıldık.

Mike Hammer tipi aslında *Kurtlar Vadisi*'nden kaçmış gibiydi. Adamları vurur, kadınları öper, yatak odasına götürürdü. Özel dedektifti kendisi, lüks bir yazıhanesi, Velda isminde fıstık bir sekreteri vardı. Ama aralarında bir ilişki olduğu hissettirilmiyordu bize. Micky Spillane yedi tane yazmıştı bu diziden. Ama bizde çıkmış yaklaşık yirmi otuz Mike Hammer romanı bulunuyordu. Kemal Tahir ve Afif Yesari yazmıştı geriye kalanları.

Senaryoda bana Halit Refiğ yardımcı oldu, diyalogları ise Bülent

Oran yazdı. O günlerde Yeşilçam'da bu tür filmler bolca çekiliyordu. Serüven filmlerini başarıyla kotaran Mehmet Aslan da aynı yıl içinde Deep'ten bir uyarlama yapmıştı. Fikret Hakan üstlenmişti başrolü. Mehmet benim aksime, romana çok bağlı kalmıştı.

Romanda bir takım kötü adamlar vardı. Sayısız cinayet işleniyor ve katil sonda film boyunca şipşak fotoğraflar çekip duran bir gazete muhabiri çıkıyordu. Her olayın içinde dolaşan sümsük bir herifti, hiç kimsenin dikkatini çekmeyecek kadar silik biriydi. Gazetecinin hangi nedenlerle bu kadar kişiyi öldürdüğünü anımsamıyorum. Ama benim amacım Ayhan'la bir film çekmekti, bu nedenle romana bağlı kalmak Ayhan'ı harcamak olurdu.

Filmin sonunda Ayhan istihbarat görevlisi çıkıyordu. Saçmaydı, ama buna zorunluyduk. Ayhan film boyunca herhalde 15-20 adam öldürüyordu, bu nedenle denetimden çıkmamız için polis kimliğini kullanmamız gerekmişti.

Filmi 22-23 günde çektim. Baştaki Toma Balcı'nın vurulduğu sahnenin dışında Ayhan'sız sahne yoktu. Ayhan sayılı gün verdiği için *Aslan Yürekli Kabadayı*'yı biraz aceleyle çektiğimi görüyorum bugün yeniden izlediğimde. İşçiliğim bazı sahnelerde çok başarılı değil çünkü.

Filmin ticari başarısı iyiydi. Ayhan Işık'lı öteki filmlerim kadar hasılat yapmıştı.

Filmde ıskaladığım bir şey cinsellik olmuş, hikâye boyunca onlarca adam sinek gibi ölürken cinsellik seyirciyi rahatlatabilirmiş oysa. Sevda Ferdağ'ı özellikle Altan Günbay'la olan karşılıklı sahnelerde iç gıcıklayıcı bir unsur olarak kullanabilirmişim, ama yapamamışım. Üzülerek itiraf ediyorum, ama ben hiçbir filmimde iyi bir biçimde kullanamadım cinselliği. Sevda Ferdağ'dan faydalanmak istemişim aslında, ama yeterli olamamış bu. Örneğin duş sahnesi çok utangaçça çekilmiş, aşırı kısa kullanmışım planları. Hiç koymasam daha iyiymiş.

Filmi çeken kameramanım Mustafa Yılmaz'dı. *Bire On Vardı*'da harikalar yaratan Mustafa burada zaman zaman yine çok iyi, ama bazı sahnelerde yaptığı kabak ışıklar sinirimi bozdu. Loş ve karanlık olan sahnelerde ışıklandırması mükemmeldi. Ama gündüz ışığı olan yerlerde muhallebi gibi ışıklar rahatsız ediciydi. Doğrusu o sahneleri geceye getirip çekmekmiş aslında.

Beni en çok şaşırtan şeylerden biri de finaline doğru montajın aksamasıydı. Hayretle gördüm bunu. Ayhan'ın adamları haklaması ile Altan Günbay'ın Sevda Ferdağ'a giydirdiği bütün giysileri paralel bir montajla işlesem, hem film daha iyi bir gerilim kazanacak hem de Sevda'nın değişik erotik kıyafetler giymesiyle daha iyi bir cinsellik sergilemiş olacaktık.

Sevda ile Altan Günbay arasındaki ilişkiyi de tuhaf ve tutarsız buldum. Sevda başta, dansözlük yaptığı barın patronuyla metres ilişkisindeymiş duygusunu veriyor, ama sonra adama kendini koklatmadığını

görüyoruz.

Filmin ilginç olan yanlarından biri nerdeyse bizim Yeşilçam'ın tüm kavgacı dediğimiz oyuncularını kullanmış olmamız.

Ayhan Işık her zamanki Ayhan Işık işte. Zaman zaman çok iyi oynuyor, tipi şahane. Fötr şapkası, siyah pardösüsüyle parçalı ışıkların içersinde dolduruyor ekranı. Büyük bir inandırıcılık taşıyor. Ama kabak ışıklı sahnelerden birinde kameraya doğru yürüyerek, yumrukları sıkılı, öldürülen arkadaşının intikamını alacağını söylemesi feci kötüydü.

Filmin zayıflıklarından biri tip yaratmada isteksiz olmuş olmam. Daha çok polisiye üzerine yoğunlaştığım için karton kalmış oyuncular. Altan Günbay da, Süha Doğan da canlanıp etlenememişler.

Özellikle Osman Seden'le çalışan yönetmen Nuri Ergün'e bayağı büyük rol oynatmışım filmde. Osman Seden'in çektiği *Namus Uğruna* filminde Nuri önemli bir rol üstlenmişti benimle birlikte. Orda pis bir herifi oynuyordu ve kavga sahnelerinde çok başarılı olduğunu görmüştüm.

Çok sevdiğim Yavuz Selekman'ı bu filmde görünce çok şaşırdım. İlk filmlerinden biri herhalde. Rolü küçüktü, epey de acemi gözüküyordu.

Zeki Ökten filmde asistanımdı. Kafasına geçirdiği fötr şapkayla kabadayılar arasında dolaşması gülümsetti beni. Herhalde figüranlardan biri gelmemişti diye düşündüm izlerken.

Ayfer Feray filmlerde hem büyük, hem küçük roller üstlendi, hiç ayırt etmeden. Dormen Tiyatrosu'nun yıldızlarındandı. Onu hatırladıkça üzülürüm, yanmıştı sette. Üzerinde bir şifon vardı galiba, tutuşmuştu. Londra'da deri nakli yapılmıştı. Birkaç ameliyat daha geçirmişti galiba. Korkunç bir kazaydı, yüzünde fazla bir iz yoktu, ama vücudundaki yanıklar derindi.

1967 ZİLLİ NAZİFE ▪ Senaryo: Bülent Oran, Memduh Ün ▪ Foto Direktörü: Cahit Engin ▪ Müzik: Plak ▪ Oyuncular: Fatma Girik, Kuzey Vargın, Ayla Algan, Müjdat Gezen, Semih Sezerli, Esmeray Saltık, Güzin Özipek, Eşref Vural, Diclehan Baban, Feridun Çölgeçen, Handan Adalı, Taliha Saltı, Osman Türkoğlu, Metin Pişkin, Enver Dönmez, Araksi Hebo, Toygan Sezerli ▪ Yapım: Mine Film-Kadri Yurdatap

Fatma Girik'le bir film yapmak istiyor, güzel bir hikâye arıyorduk. Bülent'le bir gün konuşurken aklımıza geldi. Orhan Kemal'in *Devlet Kuşu* romanını tersine çevirelim, kahramanı da kız yapalım dedik. Pendik'te bir otele kapandık, 10-15 gün beraber çalıştık ve senaryoyu oluşturduk.

Çekimleri Anadoluhisarı ve çevresinde gerçekleştirdim. Filmin mekânları Anadolu Hisar vapur iskelesi, meşhur Göksu deresi, Anadoluhisarı Kalesi'ydi. Hisarın hemen altındaki evde hem harici, hem dahili çalıştık. Semtin kahvelerinden birinin sahibi, Fenerbahçe'de ellili yıllarda top oynamış olan Nedim arkadaşımdı. Çok sayılan ve sevilen biriydi. Anadoluhisarı'nda top oynamaya devam ediyordu. Çekim sürecinde Nedim çok yardımcı oldu bize. Semtin yerlileri de seve seve rol aldı. Filmdeki sinema sahnesinde Metin Pişkin adlı delikanlı, Nazife'ye sarkıntılık edip, gözüne yumruk yerken rolünü

başarıyla oynamıştı.

Zilli Nazife çok sevdiğim yapıtlarımdan, ama biraz önce izlediğimde, Fatma'nın final öncesi parti sahnesinde soyunup sütyen ve külotla kalmasından çok rahatsız oldum. Hiç estetik değildi En azından bir kombinezonla kalsaymış, daha uygun olacakmış. Senaryoya göre o sahnenin sonunda Kuzey Vargın'ın gelip, Fatma'yı götürmesi gerekiyordu. Ama çekime Kuzey nedense gelmemiş, biz de sahneyi onsuz çekmek zorunda kalmıştık. Finaldeki sandalların olduğu sahneyi de, Kuzey'e kızgınlığım nedeniyle asistanım Zeki Ökten çekmişti. *Zilli Nazife* Kuzey'le son çalışmam oldu bu nedenle.

Ben Türkiye'de, zengin ve fakir arasındaki gelir düzeyinin farklı olmasından rahatsızlık duyanlardanım. Orhan Kemal'le örtüşüyor düşüncelerimiz. Dünyayı benzer bakış açılarıyla değerlendiriyoruz, ikimiz de futbolcuyuz ayrıca. Orhan Kemal'in güçlü ve renkli karakterleri bana hep sıcak gelmiştir. Bunu filme iyi yansıttığımı düşünüyorum. Ama bütün zenginler kötü, bütün fakirler iyi diye bir şey göstermek de istemedim. Bu çok aptalca çünkü. Fakir olan kızın babası da kötü kişilikli örneğin. Evlâdının emeğini, alın terini sömürüyor.

Zengin oğlanın ailesi çok varlıklı, ama sınıfsal bir derinlik katamamışım onlara. Baba karaborsacı, üçkâğıtçı. Yani babadan gelme bir zenginliği yok. Aile üyelerinin sınıfsal özellikleri eksik kalmış, kartonlaşmışlar. Ama ben filmi bütün hataları ve sevaplarıyla seviyorum.

Oyuncular genelde çok başarılıydı. Özellikle de Fatma ve Ayla Algan. Semih rolünde sevimli, Başka bir şey daha dikkatimi çekti filmi yeniden seyrederken. Fatma'nın bu kadar güzel olduğu başka bir film yok gibi geliyor bana. O kısacık saçlarıyla, cam gibi gözleriyle. Bence harika oynamıştı rolünü Özellikle yüzerek sandala gittiği sahne çok başarılıydı, neredeyse boğulacak hissini veriyordu seyirciye.

Kuzey de Bahriyeli Ahmet'te inandırıcıydı. Fazla oynamasına izin vermeyerek çok iyi yapmışım. Seslendirmesini Sadettin Erbil yaptı. Yadırgadım ondan çıkan sesi. Sadettin'in sesi Kuzey'e uymamış.

Ayla Algan iyi bir tiyatro oyuncusu ve çok zeki bir kadındı. Tiyatro ile sinemayı da birbirinden ayırabilmeyi biliyordu. Rolünü boyutlandırmış, kendinden çok şey katmıştı.

Esmeray o günlerde henüz şarkıcılık yapmıyordu. Üçlüyü düşünürken nedense birinin esmer olması uygun gelmişti. Kolay çalışmıştık Esmeray'la.

Müjdat Gezen'in ilk filmi olmasına karşın başarılıydı. Tiyatro kökenliydi, neden kendisini konuşturmadık anımsamıyorum. Dublajda konuşan yorgun bir sesti ve Müjdat'ın rolünden çok çalmıştı. Müjdat iyi arkadaşım benim, ama hayırsever biri olduğunu ayrıca vurgulamak istiyorum. Kazandıklarıyla iki apartman katı almış, yaşlı ve yoksul sanatçılara kucak açmış, bunların her türlü ihtiyaçları karşılanıyor orada karşılıksız olarak. Ayrıca Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde çok küçük bir para karşılığında tiyatro ve sinema sanatçıları yetiştiriyor.

Feridun Çölgeçen sinemamıza gelmiş en büyük dedikoducuydu. Yazıhane yazıhane dolaşır, ondan ona laf götürürdü süsleye süsleye. Çok tatlı anlatırdı üstelik. Tiyatro kökenliydi. Hiç unutmuyorum, 1943-44 yıllarında, Ankara Demirspor'da oynarken, koskoca harflerle yazılmış Feridun Çölgeçen'li tiyatro ilanlarını. Ama Çölgeçen sinemada karton tipten ileriye gidemedi hiçbir zaman. Karakter yaratamadı. Ama kafasını her yere sokup çıkardığı için de yüzlerce filmde oynadı.

Zilli Nazife'nin yıldızlarından biri de Eşref Vural bence. Eşref burada hayatının rolünü oynamış. Biz senaryo çalışmaları sırasında hikâyedeki tip ve karakterleri konuşur, tartışırız. Bu insanların davranışları, konuşmaları nasıl olur diye kafa yorarız. Ben çok zengin bir hayat ya-

şadım. Farklı yerlerde oturdum, farklı insanlar gördüm. Özellikle yoksul insanları çok iyi tanıdım. Filmlerimdeki tiplerin hepsini gördüm gerçek yaşamda. Benim yoksul insanlarımın hiçbiri kurmaca değil. Eşref Vural'ı da tanımış olduğum birisinin hayatına oturtmuş olmalıyım. Eşref'i kimse, Osman Seden bile bu kadar büyük bir rolde oynatmadı. Filmdeki avantacı, hazır yiyici biri için uygun bir görüntüye sahipti; şişman, göbekli, gösterişliydi. Üstelik kafası da kocamandı, ekranı heybetle dolduruyordu.

Ben tipleri senaryo aşamasında belirlemekle birlikte, asıl sette yaşatmaya başlıyorum. Sahneleri de sette yaşamaya başlıyorum. Her ne kadar senaryo aşamasında filmi kafamda canlandırıyor ritmini, temposunu ayarlıyorsam da. Sözgelimi *Bire On Vardı*'da, senaryoda iki buçuk satır gözüken bir sahneyi Levent'te bir apartmanın kalorifer dairesine girdiğimizde, sabaha kadar ancak bitirebilmiştim. Oysa ekip çabucak çekip de gideriz diye umut içindeydi mekâna girerken. Ama ben kafamda sahneyi zenginleştirmiştim, kalorifer dairesinin sunduğu sayısız ayrıntıyla.

Sonradan çok başarılı bir kameraman, ardından da başarılı bir yönetmen olan Orhan Oğuz, Cahit Engin'in asistanıydı bu filmde. On altı yaşlarındaydı o günlerde. Sinemaya çocuk yaşlarında girmişti. Cahit'le uzun yıllar çalıştı. Çok başarılı bir asistandı. Daha o günlerde yönetmenliğe meraklı olduğunu anlamıştım. Çünkü uyanık bir asistandı, sürekli vizörden bakarak yapmak istediklerimi izlerdi. 1988 yılından itibaren yönetmenliğe atlayacaktı. Erken yaşlarda ölen karısı Nuray Oğuz'un yazdığı *Her Şeye Rağmen* ilk filmiydi, ama en başarılısıydı bence. Şu anda da dizilerin aranılan yönetmeni. Kameramanlığı da bıraktı artık.

Yapımcı Kadri Yurdatap gazeteciydi, dergilerde muhabirlik yap-

mıştı. O günlerde başlayan dostluğumuz Kadri'nin film şirketi kurduğu günlerde de devam etti. Sonra Mine Filmi, benim de bulunduğum Eren Han'a taşıdı. *Vahşi Sevda* ona çektiğim ilk filmdi. Kadri daha önce Ülkü Erakalın'la ortaktı. Birkaç film üretmiş, sonra ayrılmışlardı. Kadri'nin bir ara Türkan Şoray'la nişanlandığını da hatırlıyorum. Türkan'la da film çekmişti. Ben de bu filmde kumarbaz rolünü canlandırmıştım. Bütün yapımcılarımla aram bozuluyordu, ama Kadri'yle sorun yaşamadım. Çünkü benim himayemde gibiydi. Akıl babasıydım onun, ihtiyacı vardı bana. Yaş günlerinde parti düzenlerdi Kadri, gözde oyuncuları davet ederdi. Hep beraber kutlardık yaş günlerini. Ortaklık da yaptık defalarca. Bu ortaklığın en önemli ürünü *Zıkkımın Kökü* filmiydi.

1967 YAPRAK DÖKÜMÜ ■ **Senaryo:** Halit Refiğ, Memduh Ün (Reşat Nuri Güntekin'in aynı adlı romanından) ■ **Diyalog:** Orhan Kemal ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Ar Direktör:** Stavro Yuanidis ■ **Müzik:** Metin Bükey ■ **Oyuncular:** Cüneyt Gökçer, Fatma Girik, Ediz Hun, Semiramis Pekkan, Nurhan Nur, Güzin Özipek, Esin Gülsoy, Gürel Ünlüsoy, Orhan Elmas, Süha Doğan, Meriç Başaran, Eşref Vural, Zeki Alpan, Faik Coşkun, Selahi İçsel, Memduh Alpar, Recep Şen, Hakkı Haktan, Taliha Saltı, Nezihe Güler, Müşerref Çapın, Mesut Sürmeli, Funda Postacı, Reyhan Tuğsavul ■ **Yapım:** Uğur Film

Ben Reşat Nuri'yi çok seviyor, *Çalıkuşu* ve *Yeşil Gece* adlı romanlarını birer başyapıt olarak görüyorum. *Yeşil Gece*'yi o günlerde sansürün acımasız kıskacı olmasa filme almak isterdim, gericiliği, yobazlığı çok güzel anlatan bu romanı. *Yaprak Dökümü*'nü okuduğumda da etkilenmiştim. Batılılaşmanın getirdiği yanlış anlamaların, yaşanan değer kargaşasının aileleri nasıl yozlaştırdığını şahane sergiliyordu. *Yaprak Dökümü* daha önce çekilmiş ve çok iyi iş yapmıştı. Suavi Tedü'ydü yönetmeni. Kırkların sonundaydı galiba, Halk Film yapımıydı.

Tretmanı Halit Refiğ hazırladı. Ama farklı bir final düşünmüştük Halit'le. Kitapta baba kızını randevuevinde görmüyordu. Halit'in ekle-

diği bir sahneydi bu. Filmin ticari başarısı ilki kadar büyük olmadı, ama 8 numaralık iş yaptı yine de. Oysa ilk film çok ilkel bir filmdi.

Basında çıkan eleştirilerde filmin tiyatro koktuğu söylendi. Antalya Film Festivali'ne katıldı, ama berbat bir seçici kurul vardı orada. Yılmaz Duru'nun imamlı bir filmine verdiler büyük ödülü. Antalya Belediye Başkanı Avni Tolunay koyu sağcıydı. Jüriyi o oluşturuyordu. Muharrem Ergin jüri başkanıydı. Meşhur bir sağcıydı. Yılmaz Güney'in başrolünü oynadığı, Lütfi Akad'ın *Hudutların Kanunu* adlı ünlü filmi de dereceye girememişti.

Benim değer yargılarım o gün neyse, bugün de aynı, hiç değişmedi. *Yaprak Dökümü* benim iyi filmlerimden biri.

Cüneyt Gökçer'in oyunu tiyatro kokuyor. Ama Cüneyt Gökçer'i seçtiğimde, bunu göze almıştım. Cüneyt Gökçer filmde canlandırdığı karakterin tam aksi, batılılaşmanın en ucunda bulunan bir adamdı. Takke giydiremedim kendisine, paltosunu zımparalıyorduk sette eskisin diye. Niyazi Er yapıyordu zımparalama işlemini. Devlet Tiyatroları genel müdürüydü, bu nedenle bitpazarından bir şey alıp giydirmedik kendisine yenisini yaptırdık, ama eskitiyorduk. Cüneyt Gökçer zımparalama işlemini gördüğünde, sanki bir yerinden bir şey kopuyormuş gibi acı çekiyordu. Randevuevine girerken kafasında gördüğümüz fötr şapkayı özellikle çok eski seçmiştik. Yamru yumru bir şeydi. Planın çekim öncesi, ben kameramana bir şeyler anlatırken geriye dönüp bir baktım Cüneyt Gökçer parmaklarını tükürüklemiş, şapkayı düzeltiyor. Sözün kısası Cüneyt bey rolü giymedi, yalnızca oyunculuk sezgileriyle ve yeteneğiyle oynamaya çalıştı. Yani hissetmedi taaa içinde. Tam tersi bir adam çünkü. Filmde aslında pek sorun yaşamamıştım onunla çalışırken. Ama küçük bir numara çekmiştim çekimlerin başında. Gökçer tiyatroda bir yetke olduğu için daha en başta üzerinde

bir baskı kurarsam daha rahat çalışırım diye düşünmüştüm. Settekilere tembih ettim, filme başlarken, Çocuklar ben aranızdan birkaç kişiye çok kötü bağıracağım, ama alınmayın sakın, bunu Cüneyt Gökçer'e gözdağı vermek için yapıyorum dedim. Sert biriydim zaten, aksi ve naletliğimle tanınmıştım Yeşilçam'da. Ve gözünün üstünde kaşın var diyerek verdim veriştirdim özellikle Fatma'ya. Gökçer dehşete düştü bunu görünce. Pek sesi çıkmadı çekimlerde, paltonun zımparalanması, bere, takke giymeyi reddetmesi ve şapkayı tükrükle düzeltmesi dışında. Takke giydirmek istediğimde yalvarıyordu takkeyi giymeyeyim diye. Ben de bir insan bunu giymeyi bu kadar istemiyorsa, bu kadar rahatsız oluyorsa, yönetmen olarak giydirmemeliyim demiştim kendime. Çünkü bu rahatsızlığın oyuna da yansıyacağını düşünmüştüm.

Filmde kusurlardan biri felaketler art arda geliyor, seyirci rahatlayamıyor. Ama kitapta konuyu hafifleten, soytarı gibi bir tip vardı. Ama ben de, Halit de buna gerek görmedik, hata etmişiz.

Kitapta da, filmde de Batılılaşmanın getirdiği yıkımlardan söz ediliyor, ama ben filmi çekerken bir çıkış yolu bulup göstereyim diye düşünmemiştim. 1920'li yıllarda bütün devrimler, yepyeni yasalar, farklı bir düzen art arda geliyor. Acaba hazmedemiyor mu bunları insanlarımız diye düşünüyorum. Asırlarca süren bir Osmanlı İmparatorluğu'ndan geliyor bu insanlar. Genlerine işlemiş, Osmanlılık. Dinde, giyimde, toplumsal yaşamda reform çabaları kök salmıyor bir süre sonra bazı şeyler geri tepiyor.

Oyunculara gelince: Fatma Girik her zamanki gibi çok iyi oynamıştı, o yıl Antalya Festivali'ne katılan *Sürtüğün Kızı* ve bu filmdeki yorumlarıyla en iyi oyuncu seçilerek Altın Portakal ödülü almıştı.

Ediz Hun *Ses* dergisinin sinemamıza kazandırdığı bir oyuncuydu. Sempatik, yakışıklı bir insandı. Zayıf kişilikli adamı iyi oynadı bence.

Sinemada daha çok Orhan Aksoy'un çekmiş olduğu filmlerde Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin romanlarındaki erkekleri yorumladı. Ben daha çok serüven filmleri çektiğim için bir daha çalışamadım kendisiyle.

Semiramis Pekkan'la yalnızca bu filmde çalıştım. Bence başarılıydı. Sonraları sahneye çıktı, ardından yabancı bir devlet adamıyla evlenip yurt dışına gitti.

Nurhan Nur ellili yılların ikinci yarısında Atıf Yılmaz'ın eşiydi. Kemal Film gibi büyük firmaların filmlerinde, Atıf Yılmaz'ın yönettiği bazı yapımlarda başrol oynadı. Ama star kişiliği başka bir şey, Nurhan yıldız olamadı. Kötü oyuncu değildi. Bu filmde de görüntüsü ve oyunuyla batıcılığa karşı olan kızı başarıyla canlandırdı.

Gelin rolünü oynayan Esin Gülsoy sinemamızdan bir rüzgâr gibi geçti. Çok az filmde oynadı. Güzel bir kadındı. Vamp kadın rolünde çok başarılı oynamış bence. Evlilik yaptığında sinemayı bırakmıştı galiba.

Güzin Özipek tiyatro kökenli usta bir oyuncuydu. Her rolü oynayabilecek kadar genişti yelpazesi. İş terbiyesi mükemmeldi. Levent'te bizim mahallede otururlardı, kocası Aydın'la. Dosttum ikisiyle de.

Gürel Ünlüsoy da *Ses* dergisinin sinemaya kazandırdığı yakışıklı gençlerdendi, ama star olamadı ikinci sınıf rollerde kaldı. Yetenekliydi, bu filmde de rolünü başarıyla oynamış. Sonraları sinemayı bıraktı. Bir aralık Dördüncü Levent'te küçük bir market işletiyordu.

Müzikleri döşeyen Metin Bükey bir Romandı. Dünya tatlısı, çok iyi bir adam ve iyi bir besteciydi. Harika ud çalardı, çok aranan bir müzikçiydi. Altmışların ikinci yarısında, Samanyolu adlı bestesiyle korkunç bir başarıya imzasını koymuştu. Parçayı meşhur eden Berkant'tı. Metin Bükey'le filmlerimde çok çalıştım. *Yaprak Dökümü*'ndeki müzikler Henry Mancini'den uyarlanmıştı.

Filmde prodüksiyon amiri olarak görev yapan Necdet Kökeş her kılığa giren bir adamdı. Tarihsel filmlerde oynar, kılıç şakırdatırdı. Yapım sorumlusu olarak da çalışırdı. Kısa boylu, tıknaz, güçlü biriydi. Ve şu anda, ne yazık ki Yeşilçam'ın bütün kavgacı oyuncuları gibi yardıma muhtaç durumda.

Yücel Uçanoğlu asistanımdı, filmde. Aslında senaryoya da katkısı olmuştu. Astsubaylıktan ayrılmaydı. Yumuşak ve efendi biriydi. Yönetmenliğe başladığında rekor sayıda film üretti. Çok kolay çalışmıştık. Sonraları *Ses* dergisinin sinemamıza kazandırdığı Esen Püsküllü'yle evlendi. Çok uzun yıllardan beri sürüyor bu mutlu evlilik.

Mine Cezzar filmde ikinci asistanımdı. Atıf Yılmaz'ın aracılığıyla tanımıştım onu. Entellektüel bir kızdı. Evlerine falan da gidip geliyor-

dum, dostluğumuz vardı. Sonra Taksim'de, yetmişlerde Drug Store adıyla bir yer açtı. Kitap da satıyordu orada. Ama pek başarılı olamadı. Bir kez onun dükkânında, merak ettiğim için kurbağa bacağı yemiş, ama hiç beğenmemiştim. Mine'nin ne yazık ki sinemada bir kalıcılığı olmadı.

Son olarak burada filmde ikinci derecede bir rol oynayan yönetmen, senaryocu, oyuncu, gazeteci Orhan Elmas'a ayrı bir paragraf açacağım. Orhan Elmas çok ilginç biriydi. Çok renkli, ama aynı ölçüde de acıklı bir öyküsü var. Gazete muhabirliğinden geldi. 1946 yılında yönetmen Şadan Kamil'in *Toros Çocuğu* filminde jön oynayarak sinemaya girdi. Aynı yıllarda çekilen, Şakir Sırmalı'nın *Domaniç Yolcusu* (*Unutulan Sır*) adlı filminde dikkat çekiciydi. Ellili yıllardan itibaren hem yönetmenlik yaptı, hem de filmlerde ikinci üçüncü derecede roller oynadı. Yönetmen olarak ticari başarısı büyük olan filmlere imza atmıştı. Bana çekmiş olduğu *Ezo Gelin*, *Boş Beşik* ve *Kerem ile Aslı* filmleri büyük hasılat yapmıştı.

Orhan her türde film çekti. Polisiye, aşk, köy, şarkıcı filmi. Yüzlerce film yönetti. Bunlardan *Duvarların Ötesi* filmi çok iyi bir filmdi. Orhan kendisine özgü kişiliği olan biriydi, ama dengeli biri değildi. Ne zaman iyi, ne zaman kötü olacağı pek belli olmazdı. Üç kere evlenmiş, ayrılmıştı. İlk eşi Orhan'la evliyken bir iki filmde de oynayan, sonraları aranan bir dublaj sanatçısı olan Alev Koral'dı. Alev'den bir oğlu vardı. Ama yaşamını yurt dışında sürdüren oğluyla araları iyi değildi, görüşmezlerdi. Filmlerinin iyi iş yaptığı yıllarda Levent'te villa almış, bir miktarını ödemiş, bir miktarını taksitlendirmişti. At, bir kurt köpeği ve araba bile almıştı. Ama terse düştüğünde hepsini elinden üç kuruşa çıkarmıştı. İş bulamadığında, on liraya aldığı şeyi nerdeyse bir liraya satan bir insandı. Eline para geçince de yeniden alırdı. Aksesuvarların-

da marka düşkünüydü Orhan. Hep en değerli markaların peşine düşerdi. Filmcilikten iyi para kazandı aslında, ama buna rağmen yaşamının son yılları tam bir sefalet içinde geçti. Son yılların da evinin kirasını, elektrik, su, doğal gaz faturalarını ben ödüyordum. Türker İnanoğlu da paraca yardım etti. Erdoğan Tünaş da karınca kararınca buna katılıyordu. Oysa her gün televizyon kanallarında sürekli filmleri oynuyordu. Telif hakları yasası işlese ele güne muhtaç olmadan sürdürebilirdi yaşamını. Orhan'ın son filmleri seksenlerde Ahu Tuğba'yla çektiği azıcık seks kokan yapımlardı. Büyükçekmece'de oturduğum için yazıhaneye seyrek uğruyordum ikibinli yıllar sonrasında. Orhan'la dostluğumu bilen vefakâr ve fedakâr set emekçileri bir gün telefon ettiler bana. Orhan Abi'nin durumu son günlerde çok kötü dediler. Tetkiklerini yaptırdığımda, ilerlemiş, daha da kötüsü komşu organlarını da sarmış karaciğer kanseri olduğu saptandı. Hastaneye yatırmak istediğimde, Annem hastanede öldü, dünyada hastaneye yatmam diye karşı koydu başta. Ama biraz da zor kullanarak Cerrahpaşa Hastanesi'ne yatırdım, kişisel ilişkilerimle. Doğal olarak bir süre sonra yapılacak bir şey yok diyerek taburcu ettiler. Bir bakıcı tuttumsa da olmadı. Bu kez de Türker İnanoğlu'nun kişisel ilişkileriyle Sigorta Hastane'sine yatırdık. Türker 24 saat başında bekleyen Melahat adında bir bakıcı tutmuştu. Burada kaybettik Orhan'ı. İşte ülkemizde değerli bir sanatçının sadakaya muhtaç olarak ölüşünün öyküsü.

1968 İLK VE SON ◾ **Senaryo:** Bülent Oran, Memduh Ün (Esat Mahmut Karakurt'un aynı adlı romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Cüneyt Arkın, Selda Alkor, Eva Bender, Funda Postacı, Diclehan Baban, Doğan Tamer, Mehmet A. Güngör, Selahi İçsel ◾ **Yapım:** Mine Film

İlk ve Son filmini ilk kez ellili yıllarda Sonku Filme Atıf Yılmaz çekti. Fakat afişlerde yönetmen olarak Cahide Sonku yazıyordu. Sonku'yla davalık oldular. Davayı Atıf kazandı, afişler düzeltildi yönetmen Atıf Yılmaz olarak.

Ben çektiğim filmi şimdi seyrettiğimde, tüylerim diken diken oldu. Yönetmen olarak işime dört elle sarılmıştım, ama nafile olmuş çabalarım. Senaryo dökülüyor çünkü. *İlk ve Son* sadece ticari amaçla çekilmiş bir filmdi. Getirisi 7 civarında oldu. Esat Mahmut'un romanlarının çoğu filme alınmış, önemli bir kısmı da büyük başarı sağlamıştı. Ellilerden yetmişlere kadar bu ilgi sürüp gitmişti.

Ben Vefa Lisesi'nde orta okul üçüncü sınıfa başladığımda, edebiyat hocası olarak ilk dersimize Esat Mahmut Karakurt geldi. Tahtaya bir cümle yazdı, sonra sınıfın en küçüğü olduğum için olacak beni tahtaya kaldırdı, cümlenin dilbilgisel çözümlemesini yaptırdı. Dilbilgisi benim ilgi alanıma giriyordu, bayağı iyiydim. Çözümlemeyi başarıyla bi-

tirdiğimde, Aferin oğlum demişti bana. Çok sevinmiştim. 14 yaşındaydım ve koskoca Esat Mahmut Karakurt bana 'aferin' demişti. Çok ünlü bir adamdı, otuzlu yılların en önde gelen yazarlarındandı. Ama sonra bir daha derse gelmedi nedense.

Senaryo bittiğinde Esat Mahmut'a gönderilirdi. Özenle okur, diyalogları falan değiştirilmişse, yeniden kendi dilince yazardı. Mukavele imzalarken, yapıtının aynen çekileceği, hiçbir değişiklik yapılmayacağı koşullarını getirirdi. Romana göre epey değişiklik yapmıştım, ama filmi beğendi seyrettiğinde. Özellikle de finali değiştirmiştim. Buna karşın bir şey söylemedi. Oysa finali çok iyi resimleyememiş olduğumu görüyorum bir kez daha izlediğimde.

Filmin kahramanı maço erkeğin Esat Mahmut'un kendisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü ünlü yazarımız da bildiğim kadarıyla epey maço bir erkekti. Kendini anlatıyordu romanlarında bu maço kahramanlar aracılığıyla.

Esat Mahmut yapıtlarında çok değişik konular işledi. Aşk, casusluk, savaş içinde aşk gibi konuları sık sık görürdük yapıtlarında. Örneğin *Son Gece* savaş içinde aşkı anlatıyordu.

Yönetmen olarak konuyla örtüşemeyince ben iyi bir işçilik gerçekleştiremiyorum. Kahramanlarla örtüşmem gerekiyor, bunu yapabilmem için. Benim başarılı olan filmlerim içindeki insanlar, hayatta her zaman gördüğümüz orta sınıf ve aşağı kültürlerden gelen kişiler. Buradaki kahramanlarla hiç örtüşememişim.

Filmin başında jön kız sevgilisiyle yatmak istemiyordu. Ama bu kadar içki içen, partilere katılan, erkeklerle içli dışlı olan, sabaha karşı flört ettiği insanla dağ başlarına çıkan bir kadının bakire olması şaşırtıcı tabii; buna bugün çocuklar bile güler herhalde.

Filmin bazı sahnelerini Ortaköy'deki bir köşkte çekmiştim. Köşk-

ten eser kalmadı bugün. İzmir sahneleri için de İzmir'e gitmiştik. İzmir'deki otel odası, Fatma Girik'in evinin yatak odasıydı aslında. Çiftlik sahnesi de Büyükdere'deki ulusal platomuz Bilezikçi Çiftliği'nde görüntülenmişti.

Filmin çekim süresi herhalde 20-25 gündü.

Selda Alkor *Ses* dergisinin sinemamıza oyuncu kazandırmak için her yıl yaptığı yarışmalardan gelmiş bir kızdı. Onu seçen jüride ben de bulunmuştum. İyi bir oyuncuydu. Kendisiyle ilk çalışmamdı *İlk ve Son*. Ama buradaki oyunculuğunu beğenmedim. Senaryodan ya da benden kaynaklanıyor bu başarısızlık.

Cüneyt Arkın'la ilk kez çalışmıştım. Cüneyt'i İstanbul'a ilk getiren Halit Refiğ'di. Eskişehir'de Göksel Arsoy'un oynadığı, *Şafak Sökerken* adlı havacılık filmini çekerken tanışmışlardı. Cüneyt sinemaya çok hevesli bir doktordu. Halit çok yakışıklı bulmuştu genç doktoru, İstanbul'a gelirse, kendisine yardımcı olacağını söylemişti. Halit Eren Han'daki yazıhanemde tanıştırdı ikimizi. Cüneyt, şirketime ilk kez Halit'in çektiği, *Kırık Hayatlar* filminde oynadı. Bence, oynadığı rolle örtüştüğünde iyi bir oyunculuk sergileyebiliyor. Ve farklı roller üstlenebiliyor; aşk filmlerinde, avantür filmlerinde türlü türlü roller. Bedenini geliştirmek amacıyla aletlerle çok çalıştı. *Kara Murat*, *Battal Gazi*, *Malkoçoğlu* filmlerinde gösterdiği akrobasi hareketlerinin bazılarını dublörsüz yapmıştı. Bir ara İtalyanların da ilgisini çekmiş, İtalya'ya da gitmişti. Ama bu serüven sonuçsuz kaldı nedense. Cüneyt'le aramız hep iyiydi. Hâlâ telefon eder, hatırımı sorar.

Funda Postacı filmin en iyi oyuncusuydu. Çok beğendim onu. Şehir Tiyatrosu'ndandı. Bundan sonra da oynattım filmlerde. Ama star olamadı hiçbir zaman.

Eva Bender İsveçli bir kızdı. Türkiye'ye neden gelmişti, hangi film-

de ilk kez oynamıştı, bilmiyorum. Orta karar bir oyuncuydu. Sonradan yönetmen Halit Refiğ'le evlendi. Halit onu *Bir Türke Gönül Verdim* filminde başrolde oynattı. Bir süre sonra ayrılmışlardı.

İşsiz kalıp parasal bir sıkıntıya düştüğünde, Orhan Elmas yardımcı yönetmenlik yapmayı önermişti bu filmde. Dostumdu kabul ettim. Ama Orhan deneyimli bir yönetmen olduğu için ismini yazmadık jeneriğe.

1968 VURULDUM BİR KIZA ■ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu ■ **Diyalog:** Bülent Oran ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Ar Direktörü:** Duygu Sağıroğlu ■ **Müzik:** Metin Bükey ve saz arkadaşları ■ **Oyuncular:** Fatma Girik, Berkant, Feridun Karakaya, Vahi Öz, Oya Peri, Orhan Erçin, Sevgi Can, Renan Fosforoğlu, Sedat Demir, Orhan Çoban ■ **Yapım:** Uğur Film

Sevmediğim bir film *Vuruldum Bir Kıza*.

Metin Bükey'in bestesi olan, Berkant'ın söylediği Samanyolu parçası altmışların ikinci yarısında dillerden düşmüyordu. İşletmeler de bizden Berkant ve Fatma Girik'li bir film istediler. Bu tasarıya bulaşmama neden onlardı yani. Ama *Samanyolu* parçasının telifi başka bir filmcide olduğu için Berkant filmde söylemedi ünlü hitini.

Ben bu filmi çekmeye karar verdiğimde, ticari başarı sağlayabilmek için ünlü şarkıcıları kullanmak istedim. Geçmişte de yararlanılmıştı bundan ve çok şarkıcılı filmler bayağı hasılat yapmıştı. Bir yığın şarkıcıdan söz aldık, ama bazıları gelmedi. Sevim Tuna'ya, çalıştığı gazinoya, kocaman bir çiçek göndermiştik, Uğur Film adına. Ama Tuna da son dakikada vazgeçmiş, oynamamıştı. Ahmet Sezgin de vazgeçenlerden biriydi. Diğer başvurduklarımız zaten menfi cevap vermişlerdi. Bir Nezahat Bayram kabul etmişti önerimizi.

7-7,5 civarında iş yaptı *Vuruldum Bir Kıza*. Filmin ilk iki günü hasılat büyüktü, ama rakamlar düştü ilerleyen günlerde.

Köy sahnelerini Zekeriyaköy'de çektik. O zaman villalar falan yoktu köyde. Gazino sahnelerini ise Maksim gazinosunda görüntülemiştik. Zaten bu filmden sonra da Fatma Girik Maksim gazinosunda assolist altı olarak sahneye çıkmıştı.

Altmışların ikinci yarısında, sinemanın ünlüleri teker teker sahnede boy göstermeye başladı. Tuhaf bir dalgaydı. Sinemaya oranla çok para kazandı hepsi de. Kimi başarılı oldu, uzun süre devam etti, kimi de başarılı olamadı, kös kös yuvaya döndü. Ayhan Işık, Sadri Alışık, Ekrem Bora, Göksel Arsoy, Sevda Ferdağ, Hülya Koçyiğit, Fatma Girik bunlardan yalnızca bazılarıydı. Fatma ile Hülya içlerinde en uzun so-

luklu olanlardı. Fatma İzmir fuarında başlamıştı ilk kez. İzmir dönüşü Gazinocular kralı Fahrettin Aslan'ın teklifine evet demiş, Taksim'deki Maksim gazinosunda solist altı olarak başlamıştı. Yurt içinde sayısız büyük lokalde çalışmış, konserler vermişti. Ayrıca yurt dışında Almanya, Avustralya ve İsviçre'ye uzanmıştı yolu. İki de kırkbeşlik doldurmuştu, ama bu kayıtlar sahneye çıkışından önceydi diye hatırlıyorum. Fatma'nın müzik altyapısı yoktu. Sahneye çıkmadan önce çok kısa bir süre saz sanatçılarından ders aldı. Daha çok Gönül Yazar'ın plaklarını dinleyerek şarkıları ezberlerdi. Metin Bükey ve öteki usta müzikçiler öyle öğütlemişlerdi ona. Ama ben bir kere bile sahnede izlemedim Fatma'yı. Avustralya'ya bile gittim, ama sahnede şarkı söylerken izlemedim onu. Otelde uyumayı yeğlemiştim herhalde. Fatma'nın sahne yaşamı aralıklarla yirmi yıla yakın sürmüş olmalı; altmışların ikinci yarısından, seksenli yılların ortasına kadar. *Vuruldum Bir Kıza*'da Fatma şarkıları okurken stüdyoda yanındaydım, hatta mikrofonun dibindeydim. Müzikleri yöneten Metin Bükey'di. Fatma, Sabır Taşı parçasını söylerken hep detone oluyor, yanlış söylüyordu. Benim müzik kulağım iyi olduğu için doğru sesleri veriyordum, ama Fatma bir türlü uyum sağlayamıyordu. Metin Bükey ancak bu kadar oluyor, daha fazlası mümkün değil diye ikaz etti beni. Ama Fatma diğer şarkıları iyi söyledi. Sonraki yıllarda sahne çalışmalarında da, film seslendirmelerinde de şarkıları başarıyla seslendirdi, rollerini başarıyla konuştu.

Fatma'nın görüntüsü öteki filmlerinden farklı, biraz daha seksi. Senaryo gereğiydi bu. Giysilerin hepsini Fatma kendi ayarlamıştı. Sarışın olduğu sahnelerde peruğu çoğu zaman kuaföre gidip düzeltecek vakit olmadığı için peruk bazı sahnelerde çok iyi, bazı sahnelerde kötü ve yapay. Fatma'da büyük bir komedi yeteneği de var. Bunu en iyi Osman Seden değerlendirdi. *Mahalleye Gelen Gelin*, *Beş Şeker Kız* filmlerinde olduğu gibi.

Özellikle altmışların ikinci yarısından itibaren Fatma daha çok dramatik rollerde oynadı. *Boş Beşik*, *Ezo Gelin*, *Kerem ile Aslı*, *Kambur*, *Toprak Ana*, *Yılanların Öcü*, *Yaprak Dökümü*, *Sürtüğün Kızı* gibi.

Berkant o güne kadar filmde oynamamıştı. İlk defa kamera karşısına geçmesine rağmen yadırgamadı sinemayı. İnsan olarak da iyi bir insandı. Gayet iyi anlaşmıştık.

Feridun Karakaya Kemal Filmin ünlü *Cilalı İbo* yapımlarıyla nam kazanmış bir oyuncuydu. Şehir Tiyatrosu'ndandı. Sinemada Cilalı İbo tipiyle ün yapmıştı. Ama bir yönetmenin Feridun'u denetlemesine olanak yoktu. Osman Seden'in de yönetirken, Feridun'u denetleyebildiğini hiç sanmıyorum. Senaryodaki konuşmaları hiçbir zaman olduğu gibi söylemez, sürekli mizansen icat eder, provada başka oynar, çekim sırasında bambaşka oynardı. Bağırsan da, çağırsan da, çekimleri tekrarlasan da hiçbir şey kâr etmezdi. Ama Feridun bayağı şöhretliydi. Demek ki, bu üslup seyircinin hoşuna gidiyordu. Onu denetlemeye çalıştıysam da başarılı olamadım, sonra da koyverdim, ne yaparsa yapsın diye. Şirin bir adamdı. Kendine özgü tonlamalarıyla, özgün bir konuşma yaratmıştı. Köyde samanlıkta, Fatma ile Feridun arasında geçen sahne, filmin belki de en başarılı, en komik bölümleriydi. Ama bir bütün olarak tahammül edemiyorum bu filme.

Oya Peri ikinci üçüncü sınıf rollerde oynayan bir oyuncuydu. Çok erken ve sefalet içinde öldü. Dengeli bir kadın değildi. Bir ara, Paris'te yaşayan arkadaşım Can Ok'la flört ederken, Can'a kızmış bütün elbiselerini makasla kesmişti oğlanın. Güzel bir kızdı, düzgün bir semtte, Nişantaşı'nda oturuyordu. Ama sinemaya âşık biri değildi, sinema bir vitrin olmalıydı onun için. Zaten sinemadan kazandığı parayla o hayatı yaşamasına imkân ihtimal yoktu. Ama günümüzdeki yozluk o günlerde yoktu diye eklemek istiyorum. Belki de hayatımıza henüz tele-

vizyon girmediği için bilmiyorduk olan biteni. Yalnızca bir iki dergi vardı altmışlı yıllarda: *Ses*, *Perde*, *Artist* gibi. Ama bugünküler kadar paparazzi ağırlıklı değildi bu dergiler.

Filmde geçen 'tokmak' sözcüğü, Yeşilçam deneyimim boyunca, belki de ağzımdan en çok çıkmış olan sözcüktür. İlk kez oynadığım *Karadeniz Postası* filminin kameramanı Aram Gugasyan'dan duymuştum bunu. Çok hoşuma gitmişti. Aptal demektense tokmak demeyi yeğlerdim. Yanlış bir şey yapanlara tokmak lafını çok kullanırdım. Ben bu sözcüğü çok kullandığım için, Bülent ya da Duygu filmdeki bir ailenin soyadını Tokmakoğulları koymuş. Ayrıca arada sırada oyuncular birbirilerine tokmak diyordu.

Vahi Öz filmde hasta gözüküyor. Prostat kanseriymiş o günlerde. Biz bilmiyorduk, çekim sırasında. Son günleriymiş meğer.

Orhan Erçin tiyatro kökenli bir oyuncuydu. Hüseyin Peyda'nın çektiği *Söyleyin Anama Ağlamasın*'daki Çeto rolüyle üne kavuşmuştu. O filmde yarı meczup birini canlandırıyordu. Seyirci çok sevmişti bu kişiliği. Erçin, sonradan yönetmenlik ve seslendirme de yaptı, tiyatrolarda oynadı.

Filmde kuaför rolünde görünen Sedat Demir benim az çalıştığım bir oyuncuydu. Onu sevmezdim çünkü. Doktor'la ilk filmimiz *Hayat Acıları*'nı çekerken oyuncumuz Halit Akçatepe'yi almış, Mümtaz Ener'in yönettiği *Gül Dağlı Cemile* filminin çekimine götürmüştü ve bizim işimiz yarım kalmıştı. Tartışmıştık, az kalsın kavga da edecektik; ama Doktor girmişti araya. Sedat prodüksiyon amirliği de yapıyordu o aralar.

Orhan Çoban'ı köy yerinde çamura düşürmüştük. Eziyet olsun diye yapmamıştık bunu ona. Yalnızca komiklik yakalamak için yapmıştık.

Filmin çevre düzeni mükemmeldi, çünkü Duygu Sağıroğlu yapmıştı. Işık da çok özenliydi; Cahit Engin aşırı titizlenmişti. Ben pop müziğini pek sevmiyorum. Filmde Berkant'ın söylediği parçaları Sezen Cumhur Önal'la beraber seçtik. Türk müziği parçalarını ise Metin Bükey'le.

1969 İNSANLAR YAŞADIKÇA ■ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Ar Direktörü:** Duygu Sağıroğlu ■ **Müzik:** Metin Bükey; **Beste:** Yaşar Güvenir; **İcra:** Gönül Yazar ■ **Oyuncular:** Cüneyt Arkın, Sema Özcan, Memduh Ün, Diclehan Baban, Oktay Gürsel, Aynur Akarsu, Aynur Aydan, Gülten Ceylan, Hüseyin Zan, Haydar Karaer, Selahi İçsel ■ **Yapım:** Mine Film

İnsanlar Yaşadıkça'yı yeniden izlediğimde eskimiş bir film duygusu almadım. Ama yer yer fazla konuşmalar var. Duygu çok değerli bir insan olduğu için, bu senaryoda onun etkisinde kalmış ve diyaloglarla pek oynamamışım. Keşke oynasaymışım. Bu çokluk beni rahatsız etti.

Bir de sonlara doğru kurgu yanlışları gözlemledim. Örneğin, finalde polisleri daha sonra kullanmak gerekirken, önce sokmuşuz görüntüye. Çünkü kahramanlar adacığa sandalla giderken, güvenlik güçleri motor kullanıyorlar. Çoktan adaya varmış olmaları gerekirken, biz finalde gördüğümüz zaman, motor adaya ancak yaklaşıyor.

İnsanlar Yaşadıkça'yla Antalya Film Festivali'ne katılmış ve en iyi üçüncü film ödülünü kazanmıştık. Ticari başarısı 7–7,5 gibi olmuştu. Filmi 25-26 günde çekmiştim.

Senaryoyu yazan Duygu Sağıroğlu asistanlık da yapmıştı bana Je-

neriğe asistan olarak yazmadık adını, çünkü yönetmenlik yapıyordu aynı zamanda, istememişti bunu. Aslında sahnelerin çoğunu birlikte çekmiştik.

Çekim süreciyle ilgili ilginç bir anım var: O günlerde Haliç çok pisti. Özellikle çalıştığımız kalafat yeri feciydi. Bir iskele üzerinde çalışırken, bir iddia oldu aramızda Duygu'yla. Tehlikeli bir yerdi orası. Kalafat yeri olduğu için deniz dibinde tonla atık malzeme birikmişti. Burada denize atlarsın, atlayamazsın gibisinden laflar edildi karşılıklı. Ve Duygu Sağıroğlu laz damarı kabararak, o tehlikeli atıklarla ve çöplerle dolu olan denize elbiseleriyle atladı 30-40 metrede yüzdü ve iddiayı kazandı.

Benim filmlerimdeki aşk sahneleri için bazı olumsuz eleştiriler yapıldı. Haklı buluyorum çoğunu. Ben bu konunun uzmanı değilim aslında. Aşk sahneleri bir senaryoda iyi anlatılmışsa çekebiliyorum. Ama aşkın oluşumu, gelişimi senaryoda iyi sergilenmemişse ben de çuvallıyorum. Düzgün bir başlama, düzgün bir gelişme ve aşkın iyice alevlenmesini ben kendi başıma tasarlayamıyorum. Senaryoda etraflıca olması gerekiyor bu ayrıntılı süreçlerin. Bu filmde de ben senaryoda olan şeyleri resimlemişim. Fazladan bir şey eklememişim. Ama filmde bir takip, kavga, gerilimli bir sahne olduğunda, senaryoda ne kadar eksik de olsa, ben onu tamamlayabiliyorum filmlerde.

İnsanlar Yaşadıkça'daki insanlık durumları, bana oldukça yabancı diyebilirim. Kör bir kız var, bir de gözü gören bir adam. *Üç Arkadaş*'ta da kör bir kız vardı, ama biz orada masalsı, cinselliksiz bir dünya yaratmıştık. Ben filmlerimde kahramanlarımı kolayca yatak odasına doğru sürükleyemiyorum. Bu, tabu galiba benim için. Her yönetmenin zayıf kaldığı yerler vardır, benimki de bu.

Cüneyt Arkın yakışıklılığı ve cambazlığıyla, görselliği önde tutan

tarihsel filmlerin vazgeçilmez yıldızıydı. *Malkoçoğlu, Battal Gazi, Kara Murat* gibi filmleri hasılat rekorları kırardı. Zamanla oyunculuğunu da geliştirdi Zaten kültürlü bir insandı, doktordu. Cüneyt sette kesinlikle içki içmezdi. İki tane Cüneyt vardı zaten. Ayık Cüneyt ve içkili Cüneyt. İki ayrı insandı bunlar. Gündüz insan, gece kurt örneği. Önce Vatan'ı Kıbrıs'ta çekerken, Cüneyt gece kafayı çekmiş, oteldeki insanları uykularından uyandırmış sıraya dizip, sağa dön, sola dön diye talim yaptırmış. Anlatanların yalancısıyım. İçtiği zamanlar bir kızın başına elma koyup ok atan, mahallesindeki bütün insanlarla kavgaya karışan, sanki settekinden farklı bir Cüneyt'ti. Ama çekimlerde öyle değildi. İş disiplini gayet iyiydi. Çok muntazam geldi, zaten içmediği zaman dünya efendisi bir insandı. Belli bir süre sonra içkiyi bıraktı ve şimdi tek bir efendi Cüneyt var. Finaldeki Cüneyt'le aramdaki kavga sahnesi çok tehlikeliydi. Planların bazılarında benim elimdeki ustura gerçek bir usturaydı. Torbayı kesen plandaki gibi. Ama öteki planlarda kör ustura kullanmıştık. Ustura korkunç bir alet çünkü, değdiği yerden biftek çıkartır.

Sema Özcan Dormen Tiyatrosu oyuncularındandı. Bu filme kadar sayısız yapımda rol almıştı. Sonra bir evlilik yaptı ve Fransa'ya yerleşti eşiyle birlikte. İyi oyuncuydu, kolay anlaşmıştık. Metin Erksan'ın ünlü *Sevmek Zamanı*'nda da çok başarılıydı.

Aynur Akarsu'yu ilk kez And Filmden çıkarken görmüş, Nebahat Çehre zannetmiştim. Bizim bazı tarihi filmlerde küçük rollerde oynatmıştık onu. Yetmişlerin ortasından itibaren de erotik filmlerde oynadığını duymuştum. Bir ara Yıldırım Gencer'le beraberdi. Aynur'un burnunu kırmıştı Yıldırım. Ameliyat olduğunda biraz daha düzelmişti burnu. Sonra Erol Dernek sokaktaki ünlü kahvenin sahibi Azmi'yle oturmuştu bir süre, seksenli yıllardı galiba.

Aynur Aydan bir astsubayın eşiydi. Adamdan ayrıldıktan sonra Yeşilçam'a gelmişti. Ufak tefek rollerde oynadı başta. Sonra burnuna estetik yaptırdı. Bir aralık siyasetçi Sabit Osman Avcı'yla yaşadı. O günlerde *Rabia* filmini çekecektik, ama senaryo sansür kurulunca reddedilmişti. Aynur ile Fatma birlikte Ankara'ya gittiler, senaryo Aynur Aydan'ın kişisel çabasıyla sansürden çıktı. Aynur yetmişlerin ikinci yarısında Hasan Fehmi Güneş skandalıyla adını bütün Türkiye'ye duyurdu. Olan, Güneş'in siyasi yaşantısına olmuştu. Ama Sabit Osman Avcı zamanında bir yığın mülk edindiğini de hatırlıyorum. Aynur'u birçok filmimde oynattım. Uyumlu bir insandı. Muntazam gelir giderdi. Para meselelerinde problem çıkartmazdı. Sinemayı hem sever hem de vitrin olarak kullanırdı.

Birçok filmimde araba kirası vermemek için benim arabamı kullanmıştık. Bu filmde de 62 model Ford'umu görüyorum. Bayağı hareketli sahnelerde hem de. Evleri yıkıyor, bir duvardan girip ötekinden çıkıyor. Birisinin arabasını alıp yapamazdık bunları. Ben Ford'u 1964'te Ankarada bir Amerikalıdan almıştım. çok temiz bir arabaydı. Bütün filmlerimde kullandık emektarı. Özellikle de lüks bir araba gerektiği zaman. Dört beş sene kaldı bende. 1968 yılında, Fatma fuara gidiyordu. Onu havaalanına götürdüm. Fuar'a giden müzisyenler de vardı hava alanında. Arkadaşları da onları geçirmeye gelmişti, biraz laflamıştık orda. Uçak kalkmış, havaalanından şehre dönerken herhalde 140'la falan gidiyordum. Yollar boştu. Karşıdan bir inek çıktı. Frene bassam, durmama imkân yoktu. Ben ineğin önünden geçerim diye düşündüm. Hiç gazı kesmedim. Tam tersi kökledim pedalı. Ama geçemedim, ineğe çarptım. Ön cam kırıldı. İnek içeri girdi camdan. Camlar kollarıma, yüzüme saplanmıştı. Araba sol taraftan sağa savrulmuştu. Soğukkanlılığımı korumayı bilmiş direksiyona hâkim olup, devril-

memiştim. Savrulmayla atlatmıştım kazayı. Oturaklı bir Amerikan arabasıydı. Ama her tarafım, yüzüm, gözüm, kollarım camlarla dolmuştu. Kanlar içindeydim. Arabanın sol tarafı gitmişti. Arkadan Fatma'ları uğurlayan müzisyenlerin arabası geliyormuş meğerse. Durup yardım ettiler, Cerrahpaşa'ya götürdüler. Yüzümden ve kollarımdan camları çektiler. Sonra çok iyi bir kaportacı olan dostum Yücel Usta düzeltti arabayı, ama Ford bir daha iflâh olmadı. Ben de 1969 yılında satıp, sıfır bir Buick aldım.

1970 BÜYÜK YEMİN ☙ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu ☙ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ☙ **Müzik:** Plak ☙ **Oyuncular:** Cüneyt Arkın, Fatma Girik, Firuzan, Bilal İnci, İsmet Erten, Behçet Nacar, Günay Güner, Kostarika Ahmet; Çocuk oyuncu: Semih Tugay ☙ **Yapım:** Uğur Film

İranlılarla ortak yapmıştım bu filmi. Başrolleri Fatma Girik'le paylaşan kadın oyuncu Firuzan İranlıydı ve ülkesinde büyük bir stardı. Cüneyt Arkın da İran'da büyük bir star olduğu için İranlı ortaklarım Cüneyt'i özellikle istemişti.

Konu daha önce Bilge Olgaç'ın yönetiminde Yılmaz Güney'le çekilmişti. *Üçünüzü Mıhlarım* adını taşıyordu. Biraz ilkel bir filmdi, ama kapı pencere kırmıştı, özellikle de Güney'de. Ama iki senaryo arasında benzerlikler olduğu kadar, farklılıklar da vardı. Muzaffer Arslan bana, Bilge'den çok önce aynı konunun başka bir versiyonundan bir film önermişti. Ama nedense gerçeklememişti. Bu konunun bir Meksika filminden alınmış olduğunu duymuştum. Yani Bilge de aslında özgün bir öyküden yola çıkarak çekmemişti filmini.

Film bir kan davası hikâyesiydi. Su meselesi yüzünden kocası öldürülen kadın 10 yaşlarındaki oğlunun eline silahı verip kocasını öldüreni öldürtüyordu. Çocuk büyüyüp cezaevinden çıktığında da bu kan davası sürüp gidiyordu.

Filmin ticari başarısı 8,5-9 civarında oldu. İran'da da çok iyi hasılat yaptığı için bu film sonrası da ortaklığımız devam etti İranlılarla.

Büyük Yemin'i 30 gün civarında çektim.

Bu film öncesinde, Duygu Sağıroğlu bir tanıtım kitapçığında, yeni ışık sistemleri görmüştü. Benim de ilgimi çekmiş, getirtmiştik bunları. Bu lâmbalar eski ışıklar gibi ağır değildi. Çekim yaptığımız Antalya'nın Karain mağaralarında kullanmıştık. Filmde kullandığımız 25-250

zoom objektifle beraber lambaları da kaçak olarak getirmiştik yurt dışından.

Cezaevi ziyaret sahnesinin dışında, filmin tamamını Antalya'da çektik. Antalya bizim için ulusal platoydu. Korkunç güzel bir yer bu güney ilimiz, film için çok elverişli. Görüntü olarak, büyük olanak sunuyor.

Büyük Yemin en çok sevdiğim filmlerimden biri diyebilirim. Şimdi izlediğimde sadistçe sahnelerle dolu olduğunu gördüm. Ama benim filmlerim çok duygusal da olabiliyor, çok sadistçe de. İki kutuplu bir insanım belki, bilmiyorum. Daha çok senaryo hissettiriyor, ben de bu duyguları resimliyorum.

Filmin kusuru çevre ilişkilerinin eksik olması, bu, senaryodan geliyor. Senaryoyu okuduğum zaman bunun farkına varmam gerekiyordu. Aynı hatayı Duygu Sağıroğlu'yla *Toprak Ana*'da da yapmıştık. *Bü-*

yük Yemin de filmin kahramanları arasında soyutlanmış bir hikâye. Çevrede neredeyse hiç kimseyi görmüyoruz çünkü. Bir bakkal, bir kahve, bir de köyün dışında yalnızca bir değirmenci görüyoruz.

Ama *Büyük Yemin*'in görüntülerini, temposunu, konusunu seviyorum. Buradaki ilişkiyi çok sahici de buluyorum ayrıca. Kan davası bizim ülkenin bir yarası çünkü. Gerçi filmde kan davasını fazla irdelemeden, üstünkörü geçmişiz, ama bizim filmlerde kan davası hep bu şekilde anlatılır. Bu nedenle kan davası izlekli filmlerimle ilgili olumsuz eleştiriler almıştım, yeni bir bakış açısı getirmiyor, gerekçesiyle. Kimse de getirememişki zaten. Ama yineleyeceğim, ben bu filmi seviyorum.

Ama elbette *Büyük Yemin*'i ticari bir film olarak çektim. Bana kalsa Cüneyt'i hem babada, hem oğulda oynatmazdım. Oğul rolünde Fatma'dan daha yaşlı duruyor çünkü. Başka sakatlıklar da var senaryoda. 10-11 yaşında bir çocuk 14 sene hapse mahkûm edilmez mesela. Duygu da atlamış, ben de atlamışım.

İranlılardan bayağı büyük bir para almıştık. Ama getirdikleri kadın oyuncu pek uygun değildi aslında. Çünkü Firuzan ülkesinde vamp kadın rolleri oynayarak şöhreti bulmuştu. Biraz zorlandım onunla çalışırken. Türkçe bilmediği için tercüman aracılığıyla anlatıyorduk birbirimize derdimizi. Ama ayrılırken, size çok teşekkür borçluyum, sizden çok şey öğrendim demişti. Firuzan filmde yer yer iyi oynuyor, yer yer de başarısız. Kadında cevher var aslında, ama çok kötü yönetilmiş herhalde sinema yaşantısı boyunca. Makyajlı bambaşka bir kadındı, biz saçını başını her şeyini değiştirince, belki de kişiliğinden bir şeyler eksilttik. Kim bilir.

Cüneyt ile Firuzan arasında çok tatsız bir şey yaşanmıştı bir akşam. Cüneyt çok içip kadına sarkmıştı sanıyorum.

Fatma Girik'in oyunculuğundan yer yer rahatsızlık duydum. Bazı yerlerde çok abartmış çünkü. Müdahale etmem gerekiyormuş, yapamamışım. Ayrıca yaşlandığındaki makyajı iyi değil. Biz setlerimizde makyöre gereksinme duymazdık. Setçiler yapardı makyajı ya da oyuncunun kendisi. Çünkü Batıdaki gibi bu işleri becerebilecek insanlar yoktu bizde. Oyuncunun yüzüne çizgi falan çekmeye kalksak, acayip bir insan haline gelebilirdi; bu nedenle dokunmuyorduk. Yalnızca saçlarla oynuyorduk. Saçları önce soba yaldızıyla, sonradan da beyaz bir boyayla aklaştırıyorduk.

Bilal İnci'nin başı yarılmıştı bir çekimde. Derede, tecavüz sahnesindeki, itişme kakışma sırasında Fatma taşı sahiden vurmuştu Bilal'in kafasına. Bilal İnci benim çok sevdiğim bir oyuncuydu. Efendi ve saygılı bir insandı. Hayati Hamzaoğlu da öyleydi. Evlerinde bambaşka insanlardı belki, ama sette dünya efendisiydiler. Bilal iyi bir oyuncuydu Rolünü özümserdi. Konuştuğumda dikkat kesilir, ne oynayacağını ayrıntılarıyla anlamaya çalışırdı.

İsmet Erten de öyleydi, belki iyi bir oyuncu değildi, ama tipi zengindi. Ama bütün bu oyuncular aynı şekilde kullanıla kullanıla bir elbise giyiyor ve bir daha da üzerinden çıkaramıyorlar bu elbiseyi. Bu kötü adamların en ünlüleri Erol Taş tabii, ama bence Bilal İnci ondan daha iyi bir oyuncu. Hayati Hamzaoğlu ise hepsinden iyi.

Büyük Yemin fazla yer almadı basında, pek eleştirilmedi. Altmışların sonunda sinemaya olan ilgi azalmıştı, altmışlı yılların başına göre. 27 Mayıs sonrası gelen iyimserlik gerilemişti. Halit Refiğ'in evinde düzenli aralıklarla yaptığımız Nijat Özön, Erdoğan Tokatlı, Baykan Sezer, Semih Tuğrul, Sezer Tansuğ'lu toplantılar geride kalmıştı. Yaptığımız filmleri bu nedenle meslektaşlarımızla tartışamaz hale gelmiştik.

Filmle ilgili çok kötü bir anımız var: Karain mağarasına giderken

suyun ortasında kalmıştık, bardaktan boşanırcasına yağan yağmur yüzünden. Arabanın içine de girmişti sular ve arabamız stop etmişti. Uzun süre bekledik suların çekilmesini.

Müzik filmde çok fazla kullanılmış, üstelik de yerli yersiz kullanılmış. Ama yerli motifler, sazlar bayağı iyiydi. Özellikle Binali Selman'ın meyini duyduğumda, çok mutlu oldum.

1971 KARA PEÇE ■ Senaryo: Duygu Sağıroğlu ■ Foto Direktörü: Cahit Engin ■ Ar Direktörü: Duygu Sağıroğlu ■ Müzik: Plak ■ Oyuncular: Fatma Girik, Tugay Toksöz, Reha Yurdakul, Hayati Hamzaoğlu, Bilal İnci, Cavidan Dora, Sırrı Elitaş, Aynur Aydan, Sırrı Elitaş, Orhan Çoban ■ Yapım: Uğur Film-Mine Film Ortak Yapımı

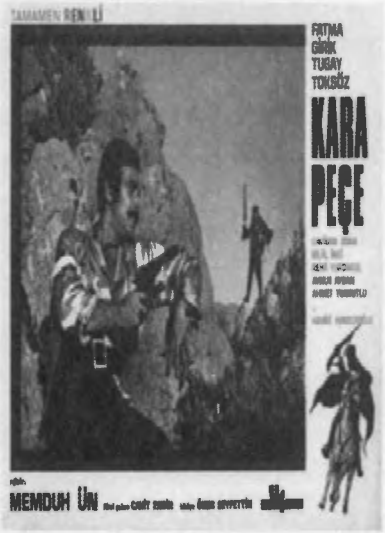

Kara Peçe, Faruk Kenç'in *Peçeli Efe* adlı filminin ikinci çevrimi. Senaryoyu Duygu uyarlamıştı. Ama Kenç'in de asıl çıkış noktası, Ömer Seyfettin'in *Yalnız Efe* adlı hikâyesiydi.

Kara Peçe'yi Antalya'da, 22 iş gününde çektim. Havalar hiç bozmadığı ve yağmurlar işimizi aksatmadığı için erken bitmişti çekim süreci. Filmin ticari başarısı 7-7,5 oldu. Başarılıydı başarılı olmasına da, ilk çekilen Faruk Kenç'in çektiği filmin çizgisine ulaşamamıştı nedense.

Düşündüğümde bile yüreğimi ürperten korkunç bir şey yaşadık filmde. Cavidan Dora ve Fatma Girik'li bir sahneyi çektiğimiz evde bir şömine vardı. Fatma hava soğuk olduğu için ısınmak amacıyla şöminenin kenarına oturmuştu. Üzerinde sentetik bir etek vardı. Birden etekleri alev almasın mı! Hemen setçilerden bir tanesi oradaki bidonu kaptı, suyu Fatma'nın tutuşan eteklerine boşaltacaktı. O anda sanki

tanrısal bir sezgiyle odadaki bir adam, dur, ne yapıyorsun diye setçinin elini tuttu. Meğer setçinin Fatma'nın giysilerine dökmek üzere olduğu bidon jeneratörün benziniyle doluymuş. Bidon boca edilse Fato'nun kurtulma olasılığı olmayacaktı. Ayrıca evi de yakacaktık herhalde. Belki de Fatma'yı kurtarmak isterken yangın bize de bulaşacaktı. Eskilerin dediği gibi verilmiş sadakamız varmış!

Kara Peçe'yi Mine Filmle ortak üretmiştik, ama daha sonraki yıllarda bende kaldı. Ortak ürettiğimiz yapımları Kadri Yurdatap'la aramızda paylaşmıştık doksanlı yıllarda.

Kara Peçe'nin başına büyük bir şanssızlık geldi. Filmin negatifleri Fındıklı'da Mimar Sinan Üniversitesi'nin arşiv bölümünün deposunda çıkan yangında zarar gördü, bir iki kısım bozuldu. Ben kopyalardan konturtip aldırarak, yanan yerlerin yerine ekler yaptım. Bizde sinemalarda oynayan kopyalar çok harap olur, turşu gibidir, her yan çizikli,

kopuk kopuktur. Doğal olarak onlardan üretilen negetif çok iyi değildi. Ama ben elimden geleni yapmıştım.

Bir de filmin finali bayağı sorun yaratmıştı bize. Çok gereksiz uzunlukta çekmiştim çünkü. Kızın babası Reha Yurdakul da geliyordu sevgililer arasına. Sahne uzadıkça uzuyordu. Bu nedenle Reha'lı bölümleri kopyalardan, pösteki sayarcasına tek tek kestiğimi hatırlıyorum.

Filmin hazırlığını Duygu Sağıroğlu yaptı. Bütün giysileri kendisi çizdi, yaptırdı, bir bölümünü de Niyazi Er'in deposundan aldık. Hayati Hamzaoğlu ve öteki köylülerin başlarını Duygu kendi eliyle sarmıştı. Hayati, Cüneyt Arkın'ın *Büyük Yemin*'de giydiği gocukla oynamıştı. Çok yakışmıştı gocuk ona.

Filmi bugün sevimli buluyorum, biraz kovboy filmlerini andırıyor. Ama senaryodaki bir falso yine dikkatimi çekti. Olaylar hangi köyde

geçiyor, burada bizim kahramanlarımız dışında başka insanlar yaşıyor mu soruları, yanıtsız kalıyor. Ayrıntılardan soyutlanmış bir yerde geçiyor olaylar.

Filmde yetersiz bulduğum başka bir şey de Tugay Toksöz ile Fatma Girik'in aşkını destekleyecek sahnelerin eksikliğiydi.

İki farklı kişiliğe bürünen kahramanların öyküleri çok anlatıldı sinemada. Kemal Sunal filmlerinden, *Gündüz İnsan Gece Kurt* ya da *Zorro* benzeri serüven filmlerine kadar. Bu filmde de Fatma iki ayrı kişiliği canlandırıyor. Seyirci her zaman çok sevdi bu değişken hikâyeleri.

Filmde oyuncuların başarılı olduğunu düşünüyorum, başta Fatma olmak üzere. Fatma yazıhanemin starı olduğu için her rolü oynattık kendisine. Ama bazılarında yanlış seçimler yaptık, yanılgıya düştük. Oynayamayacağı roller de verdik ona. Ama Fatma doğru rolü bulduğu zaman çok iyi oyun veriyor. Bu filmdeki seçim doğru gördüğüm kadarıyla çok iyi ve çok şirindi.

Fatma'nın at üzerinde çok sahnesi vardı senaryoda. Ama ata o kadar iyi binemiyordu. Dörtnala koştuğu sahnelerde, o günlerde setçi olan Necmettin Çobanoğlu dublörlük yapmıştı. Necmettin bir ara benimle epey çalışmıştı. Hatta askere gittiği zaman para yardımı da yapmıştım ona. Ama askerden geldikten sonra birdenbire başka bir Necmettin oldu, değişti. Sosyalist olmuştu artık, sendikacılığa adamıştı kendisini. Ve bana cephe alması da ilginçti aslında. Ben de onunla bir daha çalışmadım. Necmettin daha sonra oyunculuk da yaptı, hatta İsviçrelilerin çektiği, *Umuda Yolculuk* adlı filmde oynadı ve ödül bile aldı, demek oyunculuk yeteneği varmış.

Metin Erksan'ın sıkça yinelediği bir söz var. Yönetmen filmin tanrısıdır diye. Ben kendimi tanrı gibi görmüyorum, ama filmde çalışan kişiler verdikleri hizmet karşılığında bir para alıyorlar ve işlerini belli

bir disiplin içerisinde yapmak zorundalar. Ama Batı'daki gibi sekiz saat çalışma ilkesi, Türkiye'de işlemiyor. Fazla mesai, Sine-Sen'in etkili olduğu dönemde gündeme gelmişti. Hatta ilk kez de ben vermiştim, yapımcılar arasında. Ama arz talep dengesi bozulup da sinema sanayimiz çökünce ve sendika zayıflayınca yine eski hamam, eski tas oldu. Fazla mesai falan ödenmiyor.

Ben bir insanın oyuncu ya da yönetmen ya da ressam doğduğuna inananlardanım. Eğitimi ikincil bir unsur olarak görüyorum. Başarı ile eğitim doğrudan ilişkilendirilmemeli diyorum. Mesela ressamların çoğu akademi mezunu olsalar da Balaban benzeri sanatçılar çıkabiliyor kolayca. Bunun tam tersi de geçerli. Muzaffer Tema flütçüydü ve konservatuvar eğitiminin dışında oyunculuk eğitimi de almıştı. Çok da yakışıklıydı, ama iyi bir oyuncu değildi.

Tugay Toksöz *Ses* dergisinin sinemamıza altmışlı yılların ikinci ya-

rısında kazandırdığı gençlerdendi. Onu yıldız adayı yapan seçici kurulun üyesiydim ben de. Hem yetenekli, hem de yakışıklı bir gençti. Alkol nedeniyle bir süre sonra düşüşe geçti. Oysa ticari başarısı çok büyük olan filmlerde oynamıştı. *Ezo Gelin*, *Boş Beşik*, *Kerem ile Aslı*, *Kara Peçe*, *Rabia* gibi. Bunlar hep benim şirketimin ürettiği filmlerdi. Tugay'ı çok severdim. Ama düşkünleşme sürecini pek hatırlamıyorum. Son döneminde yalnızca Oğuz Gözen filmlerinde oynamıştı.

Cavidan Dora bir dönemin başarılı oyuncularındandı. Ama sonra kayboldu. Belki evlenmişti bilmiyorum. Bu film sıralarında meydana çıktı sonra yine kayboldu, sinemanın kaybettiği değerlerden biriydi.

Hayati Hamzaoğlu'nu ilk kez Fatma Girik'in *Telli Kurşun* filminde görmüştüm. Çok yakışıklı bir adamdı. Sonradan biraz göbeklendi. Yakışıklı kötü adamlar başarılı oluyor sinemada. Hayati de çok iyi bir oyuncuydu.

Sırrı Elitaş'la sanıyorum ilk çalışmamdı, çok aranan, başarılı, kötü adam rolleri oynayan yakışıklı dünya efendisi biriydi. Sonraki yıllarda da çok çalıştı Uğur Filmde. Tek falsosunu görmedim, benim demirbaşlarımdandı. Bir aralık tiyatrolarda da oynadı.

Orhan Çoban sinemaya âşıktı, filmlerde tek bir kare bile gözükse razıydı. Aldığı para onun için önemli değildi. Yönetmenlerin önemsemediği, ama sinema çevrelerine çok girip çıktığı için de garson rolleri verilen bir oyuncuydu. Filmde tahsildar rolü için nedense komik bir tip kullanmak istemiştim. Orhan'dan bu tipi kolayca yaratabileceğimi düşündüm. Çalıştığı günler için 100 liradan anlaştık. Garson rolleri oynadığında günde 50 lira alırdı. Seve seve imzayı attı. Avans da istedi, verdim. Antalya'da filme başladıktan on gün sonra su koyuverdi. Ben yanlışlıkla imza attım, burada on gün kaldım, on günlük para isterim dedi. Oysa en fazla altı yedi gün çalışmıştı. On günlük paramı

vermezseniz, hemen gidiyorum dedi. Başımdan aşağı kaynar sular döküldüğünü hatırlıyorum. Ben de istediği parayı vermiş sonra da rolünü budamış, hemen işini bitirip göndermiştim. Bütün bunlara karşın Orhan filmde çok iyi oynamış, görüntüsü, kendine özgü tavırları ve mimikleriyle, ödlekliğiyle, fiziğiyle, her şeyiyle komik bir öğe olarak yerli yerine oturmuş.

1971 ÜÇ ARKADAŞ ◾ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu (İlk *Üç Arkadaş* filminden uyarlama) ◾ **Foto Direktörü:** Çetin Tunca ◾ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ◾ **Müzik:** Metin Bükey ve saz arkadaşları ◾ **Şarkılar:** Mediha Şen Sancakoğlu ◾ **Oyuncular:** Hülya Koçyiğit, Kadir İnanır, Müşfik Kenter, Halit Akçatepe, Tufan Giray, Mürvet Sim, Reşit Çıldam, Kayhan Yıldızoğlu, Kostarika Ahmet, Metin Pişkin, Altan Günbay, Aynur Aydan ◾ **Yapım:** Uğur Film

Üç Arkadaş'a kadar olan yönetmenlik yaşantımda, bir filmimi ikinci kez hiç çekmemiştim. İşte her şeyin bir ilki oluyor. Akün Filmin sahibi İrfan Ünal sürükledi beni, bu kötü serüvene. O günlerde dosttuk İrfan Ünal'la; yazıhanelerimiz karşı karşıya olduğu için sık sık bir araya gelir konuşurduk. İrfan aynı zamanda Lale sinemasının da ortaklarındandı. Yerli film oynardı Lale'de. O günlerde vizyona giren filmler iki ayrı blok halinde gösteriliyordu. Biz bunların her birine 'kombin' diyorduk. Yani bir tarafta Lale sinemasına bağlı olan toplam on sinema, öbür tarafta da Lüks ve ona bağlı olan dokuz on sinema yer alıyordu. Lale kombininin yöneticisi İrfan Ünal'dı. Lale ve ona bağlı sinemalar daha çok Hülya Koçyiğit'li, Türkan Şoray'lı, Filiz Akın'lı salon filmleri, Lüks sinemasına bağlı sinemalar ise daha çok,

avantür filmleri gösteriyordu. Lale ve Lüks kombinlerinin yapımcıları farklıydı. Ben daha çok serüven ve köy filmi çektiğim için Lüks ayağında yer alıyordum. Tabii hasılatlar Lale ayağındaki sinemalarda daha yüksek oluyordu.

Bir gün İrfan Ünal. Memduh ağabey, senin filmlerin çok sert, *Üç Arkadaş*'ı yeniden çek, başrolde de büyük star Hülya Koçyiğit'i oynat, bizim tarafa alalım seni dedi. Olmaz dedim, çünkü o heyecanı artık yeniden duyamam. Bu kez renkli olacak, yeni oyuncularla çekeceksin, senaryoda boşluklar varsa onları da kapatırsın, seneler geçti üzerinden, bunlar büyük ticari potansiyel diye devam etti. Ben her ne kadar olmaz dedimse de İrfan teklifini daha sonra defalarca yineleyerek beni filmi çekmeye ikna etti. Ben bu filmi sadece maddi getirisini düşünerek çektim.

Üç Arkadaş'ı tekrar izlediğimde, senaryosu ilkine göre biraz daha iyi geldi. Ama birinci filmdeki sihri ve siyah beyazın getirdiği atmosferi çok aradım. Bunu renkli filmde kesinlikle sağlayamamışım. Birinci çekimdeki heyecanı duyamadığım ve yeni bir yorum getiremediğim için de zaman zaman aynı açılardan, aynı şekilde çekmişim planları.

Filmin çekim süresi 30 gündü. Ticari başarısı ilkine göre sönüktü, büyük şehirlerde 7, kırsal alanlarda 6 civarındaydı.

Filmi Anadoluhisarı'nda çektim. Köşkün haricisi, dahilisi Anadoluhisarı'ndaydı. Köşk harap durumdaydı ve sahibi, köşkün sadece bir köşesinde yaşıyordu. Filmin ana mekânı Anadoluhisarı görsel bir yer, ama Ortaköy'den daha görsel bir semt değil. Ortaköy meydanı, o güzel camisi, iskelesi, ortadaki platformu ve sahilde sıralanan kahveleriyle çok daha zengin.

Kameraman Çetin Tunca çok uyumlu, çok başarılı bir fotoğraf direktörü, mükemmel de bir insandı. Filmde iyi anlaştık, verimli bir iş-

birliği içindeydik. Bu filmde çok etkili bir atmosfer yakalayamamamın suçunu ona değil, kendime yüklüyorum. Ben her şeye müdahale ederim çünkü. Kullandığım objektiflerden de rahatsız oldum bu filmde. Daha büyük fuayeli objektifler kullanarak, geri planları pek netleştirmeyerek, renkli bir dünya getirebilmek için uğraşmışız; camlara renkli kâğıtlar koymuşuz. Oysa arka planlar hafif flu kalsa daha başka, daha şiirsel bir dünya olabilirmiş diye düşünüyorum şu anda.

İlkiyle bu *Üç Arkadaş* arasında yaklaşık 13 yıl vardı. Seyyar fotoğrafçılar hâlâ gündelik yaşamımızda yer alıyordu, ama niyetçiler artık yavaş yavaş yalnız kenar mahallelerde dolaşır olmuştu. Otuzlu yıllardaki kadar rağbet yoktu onlara.

Muhterem Nur çok uygundu ilk *Üç Arkadaş* için. Bir elli boyunda, küçücük elli, senelerin yükünü çekmiş, hayatı eziyet, ıstırap içinde geçmiş bir kadındı ve insanlar onun yüzüne baktığında bu ezikliği ya-

şıyorlardı. Hülya Koçyiğit çok iyi bir oyuncuydu, ama filmi izlerken, Muhterem'i, Salih Tozan'ı, Semih'i çok aradım. Hülya Koçyiğit'in saçlarına hasta oldum seyrederken. Ama çare yoktu, çok kısaydı saçları. Kaynak yoktu o günlerde. Zorunlu olarak bir şeyle tutturuyorlardı saçları. Tutturdukları zaman da kafanın arkası bir acayip oluyordu. Özellikle de profile düştüğümüzde feci görünüyordu.

Kadir İnanır 22 yaşındaydı o sırada, daha önce birçok filmde oynamıştı. Gelecek vaat eden bir oyuncuydu. İrfan Ünal da benim gibi düşünüyordu. Kendimize bağlamayı düşündük, ama Kadir büyük para istedi bizden. Düşündüğümüzün çok üzerinde bir paraydı. Olmadı. İrfan, Kadir ve Hülya eşleşmesi için çok umutluydu. Ama beklediğini bulamamış olmalıydı hasılat istediği gibi gerçekleşmeyince.

Abdurrahman Palay ilk çekimde Fikret Hakan'ı, ikincisinde de Kadir İnanır'ı seslendirmişti. İkincisinde Ahmet Kostarika'nın küçücük rolünü de konuşmuştu, ama sesini değiştirmişti, anlaşılmıyordu. Ama bunu doğal buluyorum, seslendirmeciler her zaman seslerini değiştirerek iki üç rolü birden konuşurlardı filmlerde.

Halit Akçatepe çocukluğundan beri oyunculuk yapıyor. Yakut Filmin ilk yapımı *Hayat Acıları*'nda ben öğretmen, o da benim öğrencilerimden birini oynamıştı. Yetmişli yıllarda, Hababam Sınıfı filmlerindeki Güdük Necmi tiplemesiyle çok sevilmişti. Ben çok bir iyi oyuncu olarak görmüyorum Halit'i. Kendini sürekli yineliyor. Ama kolay çalıştım, uyumlu bir oyuncuydu.

Ben Mürvet Sim'i çok seviyordum. Senelerini vermişti tiyatroya. Zeki bir kadındı, yönetmenin ne istediğini hemen anlar rolünü ona göre uyarlardı. İyi bir oyuncuydu zaman zaman abarttığında uyarırdım, hemen uyanırdı. Oynadığı sahnelerde çok başarılı ve olağanüstü sıcaklık getirmiş.

Osman Büyükbulut'lu kahve sahnesinde, gözüm ister istemez ilk filmin başarılı Ayı Recep'i, Mehmet Ali Akpınar'ı aradı.

Reşit Çıldam sinemanın fedailerindendi. Çok iyi bir insandı. Reşit'i oynattığım zaman istediğimin yüzde doksanını alırdım. Ama çok usta bir oyuncu değildi, kötü kullanılınca kötü olan oyuncu tipindendi. Alaylı olduğu için her zaman yönetilmeye muhtaçtı çünkü. Yeteneği vardı, ama bunu iyi kullanmak gerekiyordu.

Tufan Giray rolünde zayıf kalmıştı. Zaten yetenekli bir oyuncu olsa, sinemada kalabilirdi. Ama olmadı, birkaç filmde oynamakla yetindi. Kalıbına bakarak, yakışıklı bir adam diye almıştım. Ama dümdüz, laflarını söylemiş sadece. Beceremediğim onu oynatmayı.

Altan Günbay'ın oyununu vasat buldum Osman Büyükbulut'ta. Tipi çok iyiydi görüntüsüyle özdeşleştiği roller de iyi kontrol edilirse çok başarılı olurdu. Ayrıca çok uyumlu bir insandı. Kapris falan hiç yapmazdı.

Meral Kurtuluş Cevat Kurtuluş'un eşiydi, sete düzenli gelip giden, yönetmenin istediklerini yapmaya çalışan ve canla başla çalışan bir kızdı. İkinci üçüncü derecede rollerde her zaman aranan bir oyuncuydu. Herhalde yüzlerce filmde de oynamıştır bu güne kadar.

Filmde şarkıları okuyan Mediha Şen Sancakoğlu iyi bir assolistti. Duygu, Abdullah Yüce'nin bestesinin sözlerini biraz değiştirmişti. Bu sözler bence daha düzgün.

Finalde Gül'ü canlandıran Hülya, kürkü onu şöhrete ulaştırmış genç adama fırlatıyor, üç sevgili arkadaşının kolunda uzaklaşıyordu. Kürk bir zenginlik simgesiydi çünkü, o dostluğu seçiyordu. Ama o günlerde bugünkü gibi hayvanseverlik yoktu. Fatma üç gösterişli kürk satın almıştı. Siyah, beyaz ve gri çok güzel kürklerdi. Ama hayvanları çok sevdiği için bilinçlendiğinde, hepsini yok pahasına sattı.

Daha önce unuttuğum için burada İlk *Üç Arkadaş*'a bir paragraf açacağım. Filmi izleyen Yaşar Kemal çok beğenmişti. Ama finalde, Yaslı Gittim Şen Geldim marşını kullandığım için eleştirmişti beni. Ben cumhuriyet çocuğuyum, bunlarla büyüyüp, bunlarla yaşadık biz. Dağ Başını Duman Almış, Ilgaz Anadolu'nun En Yüce Dağısın, Ankara'nın Taşına Bak Gözlerimin Yaşına Bak, Artık Savaş Bitti Ey Şen Arkadaş özellikle de Çıktık Açık Alınla On Yılda Her Savaştan... Müzik derslerinde, öğretmenlerimiz bu marşları öğretti bize, koro halinde söylerdik. Bu etkilerden bir insanın kurtulmasına imkân var mı? Genlerime işlemiş marşlar benim. Cumhuriyetin en cumhuriyet olduğu zamanların çocuğuyum Ben lisede üç, üniversitede iki sene kamplara katıldım; normal asker elbisesi giydim bu kamplarda. Lise kamplarında Emirgân'da çadır kurar, çadırda yaşardık. Üniversitedeyken Harbiye Kışlası'nda kalırdık. Talime, Hürriyet-i Abide parkına giderken de, dönerken de marşlar söylerdik ve ben bunları çok severek söylerdim. Ülkemi milletimi çok seviyorum, çoğu bir özlem içeren marşları da çok seviyorum.

O yıllarda bende çok etki yapan başka bir şarkı vardı. Şimdi hiçbir yerde rastlamıyorum. Ben Babamı Gece Gördüm Rüyamda, dizesiyle başlar, Şehit Olmuş Al Kanlar İçinde Yatıyordu diye devam ederdi. Çocukluğumda at yarışlarında kontrol memuru olan babam pazar günleri Veliefendi'ye pikniğe götürürdü bizi. Dönüşte trene giderken, o yıllarda sokaklarda destan satanlardan duymuştum. Bunlar dört sayfalık destanlardı. Satarken bu besteyi söylerler, askerler satıcıların başına toplanır ağlarlardı. Çünkü savaşı, savaşın acılarını anlatırdı bu şarkı. Bu satırları yazarken bile aynı duyguları yaşıyorum gözlerim yaşarıyor.

1972 PARA ■ **Senaryo:** Erdoğan Tünaş ■ **Foto Direktörü:** Mustafa Yılmaz ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Tarık Akan, Perihan Savaş, Yalçın Gülhan, Reha Yurdakul, Hulusi Kentmen, Tuncer Necmioğlu, Mürvet Sim, Suna Selen, Muazzez Kurtoğlu, Mine Sun, İlknur Taçbaş, Hikmet Taşdemir, Sevda Karaca, Feridun Çölgeçen ■ **Yapım:** Akün Film

Filmin senaryosunu yapımcı İrfan Ünal, Erdoğan Tünaş'la beraber oluşturmuştu. Bana çekmem için demir bir senaryo sunuldu, ben de senaryo üzerinde ufak tefek oynamalar yaptım yalnızca.

Para, Ihlamurlar Altında isimli romandan alınma. Metin Erksan da *Acı Hayat*'ı çekerken bu romandan yararlanmış olmalı. Benzer konu çünkü, intikam şekilleri de aynı. Zengin adam fakir kızı, fakir delikanlının elinden alır; delikanlı da piyango biletinden çıkan parayla zengin olur, zenginin kız kardeşiyle ilişki kurar. Zengin erkekle evlenen kız da film sonunda intihar eder.

Filmi 26-27 günde çektim. İrfan Ünal filmi seyrettiği zaman hiç beğenmedi. Memduh ağabey, nasıl bu kadar kötü bir film yaptın dedi. Ben sesimi çıkartmadım. *Para* gösterime girdiğinde 7,5 civarında iş yaptı. Sonra İrfan Ünal, Senden özür dilemek istiyorum, yanılmışım dedi. Filmi ikinci kez seyrettiğini, çok beğendiğini söyledi. *Para* bir aşk filmi. Daha önceleri de sözünü ettiğim gibi benim çok iyi becerebildiğim bir iş değil aşk filmi çekmek. Elimdeki hazır senaryodan, si-

nema işçiliğimle bir şeyler yapmaya çalışmışım işte. Bazı yerlerde de mantıksızlıklar var. Bunları giderebilirmişim, ama atlamışım. Ya önem vermemiş ya da teşhis edememişim.

Filmin çekimi sırasında birkaç pürüz yaşadık. Akün Filmin yapım sorumlusu, saçı erken döküldüğü için Kel Nuri adıyla anılan Nuri Tuncel'di. Şirketin tüm filmlerinde o çalışırdı. Biz Levent'te oturuyorduk bu yıllarda. Setin Levent'te olduğu bir iş günü, Nuri beni almaya geldi evden. Köpekten de çok korkardı. O zaman Ringo adlı kurt köpeğimiz vardı, çok iri azman bir kurttu. Çevreye göz açtırmazdı. Çünkü hırsızların çok işlek olduğu bir semtti Levent. Evimize de hırsız girmiş olduğundan, köpek besliyorduk. Nuri içeri girdiğinde, elimde zincirle tutuyordum Ringo'yu. Ben köpekten korkanlarla şakalaşırdım, ürkütmek hoşuma giderdi nedense. Ama bu defaki ne yazık ki bir eşek şakasına dönüşecekti. Çünkü Kel Nuri, yapma, Memduh ağabey, yapma diye dursun, elim gevşemiş herhalde. Köpek elimden kurtuldu, bir anda çelme taktı Nuri'ye, yere yıktı ve baldırını kaptı. Nuri kan revan içinde kalmıştı. Hemen yukarıdan sıktık ayağını ve Baltalimanı hastanesine götürdük. Baldırı sarkmıştı. Bir sürü dikiş attılar Nuri'nin ayağına. Çok üzülmüştüm.

Yalçın Gülhan bir gün, sabah dokuzda işe gelmesi gerekirken, öğleden sonra geldi. Tatsızlık çıkmasın diye azarlamadım onu, ama bir daha da çalışmadım kendisiyle. Bir de komik olay yaşadık.

Sevda Karaca, Ritm 68 adlı topluluğun şefi ve orgçusu Rıza Silahlıpoda'nın sevgilisiydi. Filmde öpüşmeme koşuluyla oynamıştı Sevda. Tarık Akan'la olan sahnesinde, Sevda'yı öpüşeceklermiş gibi yaklaştırıp kesmiştim. O sahneyi çok merak eden Rıza, gizlice gelmiş, biz deniz kenarında çekim yaparken toplanan kalabalığın arasından kafasını sokmuş öpüşme var mı, yok mu diye izlemeye çalışıyordu. Ben kafamı

kaldırdığımda göz göze gelmiştim onunla ve çok gülmüştük.

Filmin başlıca oyuncularını, yani Tarık Akan, Perihan Savaş, Sevda Karaca, Yalçın Gülhan'ı İrfan Ünal seçmişti. Bu da doğaldı yapımcı için. Bense Reha Yurdakul, Hulusi Kentmen gibi adamlarımı alıp oynatmıştım.

Tarık Akan iyi bir oyuncuydu. Bu filmde de bana göre rolünü aksatmadan oynamış. Perihan Savaş da öyle. Sinemaya yeni girmişti Perihan, bazı yerlerde oyunu aykırı düşmüş, ama bunun suçunu kendimde buluyorum. Sevda Karaca ve bayağı büyük bir rol üstlenen Yalçın Gülhan da ellerinden geleni yapmışlar.

Mine Sun bizde küçük rollerde oynamıştı. Büyük yerlere gelemedi nedense. Galiba bir ara Uğur Duru'yla evliydi.

Necip Sarıca'nın plakla döşediği filmin müziklerini iyi bulmadım, kulağıma çok battı. Müzik görüntülerin önüne geçmemeli hiçbir zaman.

Renkli dönemimde Mustafa Yılmaz'la az çalıştım. *Para* bu değerli kameramanla son çalışmam aslında. Bu tarihten sonra Cahit Engin yazıhanemin mukaveleli fotoğraf direktörü oldu. Kaç film çekeceği, ne kadar para alacağı belliydi hep; boş kaldığı zamanlarda da ancak bizim iznimizle dışarıya film çekebiliyordu.

1972 SEZERCİK ASLAN PARÇASI ◾ **Senaryo:** Safa Önal ◾ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Sezer İnanoğlu, Hülya Koçyiğit, Ediz Hun, Lale Belkıs, Nihat Ziyalan, Memduh Ün, Nevzat Okçugil, Cevat Kurtuluş ◾ **Yapım:** Sezer Film–Berker İnanoğlu

Daha önceleri ticari başarısı olan filmlerde oynayan, Berker İnanoğlu'nun 5-6 yaşlarındaki oğlu *Sezercik* için Safa Önal yazmıştı senaryoyu. Ayrıca çekim öncesi Safa'yla üç dört gün Yeşilköy'de bir motelde senaryo üzerinde çalışmıştık.

Aslan Parçası'nın çekimi herhalde otuz çalışma günü sürmüştü.

Film ticari olarak başarısız değildi, ama öteki *Sezercik* filmlerine göre daha az hasılat getirdi. Ayrıca ben çektiğim için de öteki *Sezercik* filmlerine göre daha pahalı çıktı. Bu nedenle Sezer İnanoğlu'nun babası, yapımcı Berker İnanoğlu'nun kârı daha az oldu. Bana da bir daha iş vermedi.

Bugün senaryo için çok olumsuz düşünüyorum. Filmin ikinci yarısında ilk yarının önemli tiplerini unutmuş, bambaşka serüvenleri anlatmaya koyulmuşuz. Sözgelimi Nevzat Okçugil ya da Lale Belkıs tamamen kaybolmuşlar. Bir de filmin iki tane finali var: Ediz, Nihat Ziyalan'ı dövüyor bayıltıyor, Hülya'nın haklı olduğunu, kendisinin yan-

lış yaptığını söylüyor. Aslında film burada bitiyor. Ama biz devam etmişiz. Yeniden çocuk kaçmış, Nihat tabancasını çekip çocuğu kovalamış, ikinci bir final daha eklemişiz bitmiş filme. Belli ki Sezer büyük star olduğu için çocuğa sahneler icat etmişiz, gerilim de koymuşuz içine. Ben de buna hayır dememişim, ticari açıdan başarı getirebilir düşüncesiyle.

Filmin dahili sahnelerinden final, Kemal Film platosunda, birçok sahne Orhan Günşiray'ın kayınvalidesinin Yeniköy'deki evinde, bazı sahneler de Kanlıca'daki bir yalıda çekilmişti. Dış sahnelerin çoğu da Valideçeşme'nin arkasında yer alan ve daha sonra Conrad otelin inşa edildiği tarihsel mekânda görüntülenmişti. Camisi, meydanı, yan yana sıralanan apartman ve gecekondularıyla görsel anlamda zengin bir mahalleydi burası. Epey çalışmıştım bu mahallede.

Sezer İnanoğlu çok yetenekli bir çocuktu, çalışırken hiç zorlanmadım. Yalnız filmi biraz önce seyrederken, Bu bir çocuk filmi mi, yoksa yetişkinlere seslenen bir film mi diye sordum kendime. Ama başarılı olan *Ayşecik* filmleri için de aynı soruyu sorabilirim galiba. Bu filmler çocuklara sesleniyordu. Çocuklar annelerinin babalarının elinden tutarak sinemaya geldikleri için de başarı sağlıyordu. Ama *Sezercik*'te nedense *Ayşecik* filmlerinde yakaladığımız dramı yakalayamamışız. Baba, anne ve çocuktan oluşan aile bir yanlış anlama yüzünden parçalanmış; herkes çileler çekmiş, ama seyrettiğimiz zaman bunlar geçmiyor insana. Cezaevi sahneleri bana düzgün geldi. Gerçek bir cezaeviydi orası ve iyi çekmişim.

Hülya Koçyiğit ve Ediz Hun'un oyunları diğer filmlerinden farklı değildi.

Ama Lale Belkıs karizmatik bir kadındı. Türkiye'deki ilk mankenlerdendi, çok iyi de bir oyuncuydu. Filmde de çok başarılıydı.

Hülya'yla hapishanede aynı zamanda doğum yapan Nevzat Okçugil bu rol için yaşlı kalıyordu. Okçugil'i ben çok eskiden tanıyorum. 18 yaşlarımda maliye kontrol memuru olarak, Tepebaşı'ndaki Asri sinemada çalıştığım zamanlar, Nevzat bir arkadaşıyla beraber sinemaya gelirdi sık sık. Güzel bir kızdı, dikkatimi çekerdi. Benden iki üç yaş ufaktı. Yıllar geçmiş, Nevzat'ı yönetmen Faruk Kenç'in ilk filmi olan *Taş Parçası* (1939) adlı filmde jön kız olarak görmüştüm. Ardından'da yine Kenç'in filmi olan *Yılmaz Ali*'de (1940). Yönetmen Faruk Kenç *Dertli Pınar* filmini sessiz çekerek sonradan seslendiren ve Türk sinemasında sessiz film devrini açan yönetmendir. Nedeni filmi sessiz çekmek, filmi çok kısa zamanda bitirmek, dolayısıyla çok daha ucuz çıkmasını sağlamaktı.

Sezercik filminde en rahatsız olduğum şeylerden biri ayı oynatılmasıydı. Ben o sahneyi nasıl çektim diye düşündüm, izlerken tüylerim diken diken oldu. Çünkü ayıları çok seviyorum ben. Hayvanları çok seviyorum. Burnuna halka takılan bir ayının hangi koşullarda yetiştirildiğini ve oynatıldığını da çok iyi biliyorum. Hapishane sahnelerinde, avludaki kedi kullanımı çok başarılıydı. Senaryoda yoktu bu. Filmi çekerken orada gördüm kediyi, hemen bir sahne ekledim. Cezaevi sahneleriyle bu nedenle bağlantısı olmadı. Baştan senaryoda olsa zenginleşirdi film. Kedileri yönetmek imkânsızdır, ama bu kedi sinemaya yatkınmış fazlasıyla.

Senaryoda köpek de yoktu. Bunu da o anda kendiliğinden buldum, parkta çekim yaparken. Ama köpek *Sezercik*'in kendisine uzattığı lahmacunu yemedi. Senaryoda olsa köpeği tutardım orada, setçilere gidip biraz et almalarını söylerdim. Çocuk elinden lahmacun atardı, ama köpeğin önüne lahmacuna sarılı et koyardık ve hayvan da eti yememezlik etmezdi. Asistanım Şerif Gören'di, kurguculuktan geldiği

için sinemayı çok iyi biliyordu, uyumlu çalışmıştık. Futbol hastası olduğumdan, maçlara gittiğimde bazı sahneleri Şerif çekmişti. Ve Şerif ne kadar iyi bir sinemacı olduğunu Cannes Festivalinde *Yol* filmiyle aldığı ödülle de göstermişti.

1973 TOPRAK ANA ■ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu (*Çocuklarım İçin* adlı Hint filminden uyarlama) ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ■ **Müzik:** Yalçın Tura ■ **Oyuncular:** Fatma Girik, Tamer Yiğit, Zerrin Arbaş, Talat Gözbak, Yavuz Selekman, Suphi Tekniker, Muazzez Kurtoğlu, Emel Özden, Sema Tüzün, Cenk Erener, Koray Yaman ■ **Yapım:** Uğur Film

İzmir işletmecim Mustafa Özgen bana hasılat rekorları kıran bir Hint filminden söz etmişti. Kopyası da bulunuyordu kendisinde, gönderdi, izledim. *Çocuklarım İçin* adını taşıyordu film. Ben de beğendim konuyu; ticari şansı olabileceğini düşündüm. Duygu Sağıroğlu da oturdu bundan yeni bir senaryo üretti.

Filmin çekimi için çok yer aradık. Duygu Sağıroğlu Antakya'ya kadar gitti, ama uygun bir yer bulamadan döndü. Sonra ben de kendisine katıldım. Ege bölgesinde birçok yeri birlikte dolaştık. Ama bir türlü düşündüğümüz mekânı bulamadık. En sonunda, yolumuz Eskişehir'e uzandı. Orada tam benim düşündüğüm, tam senaryonun anlattığı gibi bir köy bulduk.

Filmi, Eskişehir'de, 35 gün gibi uzunca bir sürede çektim.

Çekim sırasında, kameraman Cahit Engin'le aramızda büyük bir gerginlik yaşandı. Gideceğim diye tutturdu değerli kameramanım. Gi-

dersen git, ne halin varsa gör dedim ben de. Cahit Engin valizlerini topladı, otelden ayrılmaya hazırlandı. Ben bir iki gün beklerim, yeni bir fotoğraf direktörü getirir filmi onunla bitiririm diye düşünüyordum. Son anda Duygu ve Fatma gidip Cahit'le konuşmuşlar, ikna etmişler. Cahit ertesi sabah hiçbir şey olmamış gibi sete geldi ve filmi beraber tamamladık.

Filmi seviyorum, ama senaryodan gelen birçok eksiklik görüyorum yeniden izlediğimde. Ayrıca fazlalıklar ve abartılar da var. Hep senaryo ... hep senaryo filmin temeli senaryo. Filmin ticari başarısı, Çocuklarım İçin kadar olmadı. 7,5 civarında iş yaptı. Seyirciyi bunaltacak bir film çekmişiz diye düşünüyorum bugün. Nedenine gelince; filmde biraz nefes alacak bir pay bırakmamışız. Özellikle başlarda facialar ardı ardına geliyor. Seyirci filmin daha yarısına vardığında, tanık olduğu acıklı olaylarla doygunluk noktasına ulaşıyor. Bu nedenle ikinci yarıdaki dramatik olaylardan etkilenemiyor. Oysa nefes payları Hint filminde vardı. Bir de Fatma'nın Tamer Yiğit'i sopayla dövdüğü sahneyi Hintliler çok güzel, üstelik de gülmece duygusu katarak çekmişlerdi. Bense biraz sadistçe çekmişim.

Ayrıca filmde 'köyün namusu' sözünün lafta kaldığını düşünüyorum. Bu nedenle Fatma'nın filmin sonunda oğlunu öldürdüğü sahneyi seyirci muhakkak yadırgıyor olmalı. Duygu da, ben de köyün namus kavramını seyirciyi inandıracak hale getirmeye çalışmalıydık. Eksik kalmış. Yani seyirci Fatma oğlunu öldürdüğü zaman, evet, bu kadın başka bir şey yapamazdı, öldürmekten başka çaresi yoktu demeliydi. Bütün bunlara rağmen filmi seviyorum, kahramanlar çok sahici çünkü; özenle de çekmişim, işçiliği çok iyi.

Toprak Ana Altın Koza'ya katılmıştı. Fatma'nın en iyi oyuncu ödülü adaylığıyla ilgili konuşmalar yapılırken, seçici kurul üyelerinden bi-

rinin, Fatma şahane oynamış, özellikle de oğlu eşkiya olup geldiği zaman, atın arkasında sürünme sahnesi müthişti dediğini anlatmışlardı bana. Yine seçici kurulun başka bir üyesi olan dostum, çok sevdiğim, büyük yazar Tarık Kakınç, Fatma Girik iyi sürünüyor, tamam da, yılanlar çok daha iyi sürünüyor, o zaman biz ödülü yılanlara verelim diye yanıtlamış bu öneriyi. Bu nedenle ödül hiç alakasız bir kadın oyuncuya verilmişti o yıl. Bunu duyduğumda hem çok kızmış, hem de ister istemez gülümsemiştim. Biraz tuhaf biriydi Tarık. İlk zamanlar beni sevmediği için aleyhimde çok şeyler yazmıştı, ama sonradan aramız düzelmiş, dost olmuştuk.

Fatma yaşlandığı zaman oğullarının yirmili yaşlarda olmaları gerekiyor. Oysa Yavuz da, Tamer de otuzlu yaşlardalar. Ama ben ne Tamer'i, ne de Yavuz'u atıp da, yerlerine konuya sadık kalacağım diye yirmi yaşlarında iki tıfıl genci oynatamazdım. Görüntülere baktığımızda, elbette bunlar Fatma Girik'in çocuğu olamazlar diyebiliriz. Fatma'nın yalnızca saçlarını beyazlatmışız çünkü. Yüzü ve bedeni dipdiri. Ama bizim seyirci böyle şeylere önem vermiyor. O zamanki seyirci buna şartlanmıştı; anneyi de, kahramanları da çirkinleşmiş görmek istemiyordu. Beni asıl Fatma'nın seslendirmesi rahatsız etti. Jeyan Mahfi'nin şehirli Türkçesi bir köylü kadınının ağzına gitmiyordu. Bugün filmi yeniden çeksem, Fatma'nın kendisini konuştururdum.

Fatma'nın oğullarını oynayan Tamer Yiğit ve Yavuz Selekman çok başarılılar. Tamer benim için iyi bir oyuncuydu. Filmde sürekli şiddete başvurması da normaldi bana göre. Dolmuş bir insan şiddete başvurur diye düşünüyorum. Yavuz'la Tamer iki karşıt karakteri yansıtıyordu, biri savaşçı, diğeri barışçı. Aslında birbirlerini çok seven, ama karşı karşıya geldiklerinde hep zıtlaşan iki kardeş.

Yavuz Selekman grekoromen milli takım güreşçilerinden biriydi

sinemaya geçmeden önce Avrupa üçüncülüğü bile vardı. Dünya efendisi, işine çok bağlı bir oyuncuydu. Özellikle tarihsel filmlerde çok çok başarılı oldu.

Talat Gözbak'ın tefeci köy ağası rolündeki oyunu biraz abartılıydı. İyi kontrol edememişim. Oysa çekim sürecinde çok iyi gelmişti. Zerrin Arbaş, ünlü ressam Avni Arbaş'ın kızıydı. Güzellik kraliçesi seçilmişti bir ara. Uzun süre Amerika'da yaşamıştı. Turgut Demirağ tanıştırmıştı bizi. Zerrin filmlerde oynamayı çok arzu ediyordu. *Battal Gaziler*'den birinde de oynamıştı. Başlarda çok acemiydi, yönetmekte zorluk çekmiştim. Sonradan açılmıştı.

Öğretmen rolündeki kızın adı Sema Tüzün'dü. Sinemaya geldiğinde birkaç filmde oynamış, evlenip bırakmıştı piyasayı. Çok yakışıklı bir kocası vardı. Almanya'ya gittiklerini hatırlıyorum. Döndüklerinde

bana uğramış, tekrar filmlerde oynamak istediğini söylemişti. Bayağı güzel bir kızdı. Sonu acıklı oldu Sema'nın; gencecik yaşta, dördüncü kattan kendini atıp intihar etti.

Besteci Yalçın Tura'nın müzikleri harika. Özellikle sona koyduğu türkü, finali çok etkili hale getirmiş.

Basında pek eleştiri çıkmamıştı, bir Atilla Dorsay yazmıştı galiba. Birkaç sahneyi çok beğenmiş, ama filmin bütününü olumsuz bulmuştu.

1973 GÖNÜLDEN YARALILAR ■ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu (Bülent Oran'ın hikâyesinden) ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Diyalog:** Bülent Oran ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Cüneyt Arkın, Fatma Girik, Seyyal Taner, Erden Alkan, Aynur Aydan, Cemil Can Bıçakçı, Doğan Tamer, Necip Tekçe, Hikmet Taşdemir, Oktay Yavuz, Atıf Kaptan, Müfit Kiper, Muzaffer Yener, Muammer Gözalan, Sema Tamer ■ **Yapım:** Uğur Film

Gönülden Yaralılar daha önce büyük ticari başarı sağlamış filmlerin yeniden çekimlerini yaptığım bir dönemin ürünü. Bu hikâyeyi daha önce Ülkü Erakalın yönetmişti, Ayhan Işık başroldeydi. Filmin adı Katiller de Ağlar'dı. Hikâye evrenseldi, yığınla çeşitlemesi olmalı. Kızın yerine erkek koyarak da birçok örnekleri üretildi dünya sinemasında. Ama biz yaparken Cüneyt Arkın filmi haline de getirmeye çalıştık. Kavgalar, dövüşler ekledik. Senaryo aşamasında, önce Ülkü'nün çektiği filmi izlemiştik. karşılıklı tartıştık. Duygu hiç tretman yazmadan, doğrudan senaryoya girişti. Diyalogları Bülent Oran yazdı.

Ticari başarısı 8 civarındaydı.

Şimdi filmi seyrettiğim zaman çoğu filmde olduğu gibi 18 senelik bir zaman akışına karşın oyuncuların yüzlerinde hiçbir değişiklik görmüyoruz. Saçlarına birazcık aklar düşüyor yalnızca. İyi bir makyör

bulup Fatma'yı çirkinleştirmeden, Cüneyt'in yakışıklılığını zedelemeden yaşlandırmalıymışız kahramanlarımızı.

Filmin çekim süresi 27-28 gündü. Bir bölümü bizim Levent'teki evimizde çekildi. Bir bölümü Asya yakasında, Kanlıca'da Yılmaz Güney'in *Umutsuzlar* filminin çekildiği mekânda görüntülendi. Pavyon sahnesi de Beyoğlu'nun küçük pavyonlarından birinde.

Belki ben Fatma'ya nesnel bakamıyor olabilirim. Ama burada benim istediğim, senaryonun gerektirdiği şekilde oynadığına inanıyorum. Abartılı bulmuyorum oyununu. Fazla ağlama sahneleri varsa, senaryonun gereği olduğunu düşünmüşüm ve tıraşlama gereği duymamışım.

Cüneyt Arkın yinelediği küçük, ama gereksiz mimiklere karşın genelde düzgün oynamış bence. Hollywood'dan da küçük mimiklerle oynayan, büyük star kimliği kazanmış oyuncu sayabiliriz. Bunlardan bir tanesi de Gary Cooper. İsveçli oyuncu Ingrid Bergman'ın Cooper'la ilgili ilginç bir anısını okumuştum bir yerde. Bergman Hollywood'a ilk geldiğinde *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı filmde Gary Cooper'la ilk kez karşılıklı oynamış. Provalar sırasında Cooper sadece lafını söylüyormuş. Bergman ezber yapıyor diye düşünmüş ünlü aktör için. Çekim sırasında da Cooper yine hiç oyun oynamadan laflarını söylemiş sadece. Ama Bergman filmi seyrettiğinde ekranda yalnızca Gary Cooper'ı gördüğünü itiraf ediyor. Başka bir şey görememiş ekranda. Star kişiliği dediğimiz şey işte bu. Sinemada star olmak tiyatrodan epey farklı bir şey. Cüneyt de girdiği sahneyi dolduran, ama hep aynı oyunu oynayan çok yakışıklı bir oyuncu. Büyük bir star.

Erden Alkan sporcu görüntüsü olan yakışıklı bir gençti, sinemaya nasıl geldi bilmiyorum. Görüntü olarak kötü adama yakıştırdığım için alıp oynattım. Yer yer falsolu oynamış. Birkaç filmde oynadı sonra Almanya'ya gitti. İki binli yıllarda da geri geldi.

Sema Tamer *Ses* dergisinin sinemaya getirdiği oyunculardan biriydi. Filmde çok kötü oynamış. Tuhaf bir görüntüsü var, oysa dışarıda güzel bir kızdı. Ağzını mı kötü kullanıyor, ağzı mı çirkin çözemiyorum. Filmi sakatlamış, rolünü oynarken hiçbir duygu belirmemiş yüzünde. Film sonuna kadar nasıl tahammül etmişim ona, demin filmi izlerken hep bunu sordum kendime.

Seyyal Taner'le bu benim ilk ve son çalışmam. Amerika'da bir iki filmde çok küçük roller oynamış ve Türk sinemasına büyük iddialarla gelmiş biriydi. Ama şimdi bu filmi çekecek olsam, onu oynatmazdım. Alımlı bir kadındı belki, Cahit Engin de kadınları güzel göstermekte oldukça mahirdi, ama Seyyal filmde çok çirkin görünüyor. Cüneyt'le aralarındaki ilişki de çok sahte kalmış. Seyyal o devirde şarkıcı değildi henüz. Filmdeki şarkıyı kendi sesiyle söylemişti. O sahneyi çekerken, bu kız niye şarkıcılık yapmıyor diye düşünmüştüm. Sonradan ünlü bir şarkıcı oldu. Doğru tanı koymuşum demek ki.

Filmde bir şey dikkatimi çekti: büyük roller oynayan, Şehir Tiyatrosu oyuncularından Müfit Kiper ve Atıf Kaptan birer günlük rol oynamışlar. İkisiyle de aram çok iyi olduğu için anlayış göstermiş ve bu küçük rolleri üstlenmişlerdi.

Filmlerde Murat ve Zeynep isimlerine çok rastlanıyor. Yüz tane film çekilse doksanında erkek kahramanın adı Murat oluyor. *Aslan Yürekli Kabadayı* filmindeki kahramanın ismi Kara Haydar'dı. Çevremden biri, Haydar eşcinselliği çağrıştırıyor dedi. Başrolü Ayhan Işık oynuyordu. Hemen ismini değiştirdik; *Aslan Yürekli Kabadayı* yaptık.

Daha önceki filmlerimi bazılarında söz ettiğim gibi müziği duyuyorsam, görüntünün önüne geçiyorsa o filmden rahatsız oluyorum. Bu filmin müziği için söylenecek tek söz, korkunç kötü olduğu.

Şimdi biraz gerilere gideyim, 1951 yılına.

Doktor Arşavir Alyanak'la beraber Yakut Filmi kurduğumuz zaman dört beş metre karelik bir yerimiz vardı. Doktor'un muayenehanesinin olduğu apartmanın alt katındaki bir mekândı burası. Bir kunduracı oturuyordu, çıktığında biz yerleşmiştik bu deliğe. Oyuncularla görüşmelerimizi Doktor'un diş kliniğinin bekleme salonunda yapardık. Arşavir'in eviydi de aynı zamanda. İki sene sonra Bursa sokağı yakınlarındaki Tel sokakta bir apartmanın ikinci katında bir oda kiraladık. Eski yazıhanenin iki misli büyüklüğünde bir odadaydı burası. İki sene de orada kaldık. İşlerimiz iyi gittiği için de bu kez Hasnun Galip sokakta Galatasaray kulübünün tam karşısında bir mekân kiraladık. Burada filmlerde de oynayan Nazım İnan ve Selçuk isimli film afişleri yapan iki ressam oturuyordu. Birinci kattaydı, üç odası vardı. Odalardan bir tanesi genişçeydi ve Galatasaray kulübüne bakan odayla arkadaki karanlık, penceresiz olan odayı bize kiralamışlardı. 1957-58 yıllarında Yeşilçam sokağına geldik. Bu kez büyük bir yazıhaneydi. Birkaç yıl da orada geçti. Ben art arda iyi iş yapan filmler yönetmiş, son olarak da *Üç Arkadaş*'ı çekmiştim. Palazlanmıştım yani. Doktor'un çektikleri ise iş yapmamaya başlamıştı. Doktor'a yalnızca işletmeyle ilgilenmesini söyleyince, Ben sanatçıyım, kendimi yazıhane adamı olarak görmüyorum diye yanıt verdi bana. Kusura bakma, sen benim dostumsun, ama ayrılalım dedim ben de. Ayrıldık, filmleri paylaştık. 1960 yılıydı, ben Uğur Filmi kurup Ağa Camisi'nin arkasındaki sokakta Eren Han'a taşındım. Eren Han'da yaklaşık yirmi yıla yakın bir süre geçirdik. İki kat tutmuştum burada, aşağıda işletme odası ve kurgu masasının da bulunduğu projeksiyon salonu, yukarda ise dört ayrı odaydı. Muhasebe, ben ve Kadri Yurdatap paylaşmıştık odaları. Eren Han'la ilgili duygularım o kadar iyi ki, hiç kötü bir şey hatırlayamıyorum orayla ilgili. Yalnızca bir gün, tam karşımızdaki Rumeli Han'ın

önüne park ettiğim 62 Ford'umun üzerine çatıdan bir kütlenin kopup düştüğü ve arabanın tavanını çökerttiğini hatırlıyorum.

Yetmişlerin sonunda bir mimar arkadaş, Ayhan Işık sokağındaki satılık bir evden söz etti. Burasının gelecek yıllarda çok prim yapacağını belirtmişti ısrarla. O günlerde Beyoğlu daha çok bir mezbeleliği andırıyordu. Fatma'nın parası vardı ve orayı aldı. Yıktı, bir han yaptı. İnşaat epey devam etti. 1981 yılıydı Girik Han'a taşındığımızda. Ama sonra Mimar arkadaşın söyledikleri doğru çıkmadı ve Fatma yok pahasına Karaköy genelevlerinin sahibi Matilt Manukyan'a sattı binayı.

1972 MURAT İLE NAZLI ◾ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu ◾ **Foto Direktörü:** Gani Turanlı ◾ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Cüneyt Arkın, Fatma Girik, Aytaç Arman, Reha Yurdakul, Kazım Kartal, Memduh Ün, Aynur Aydan, Yeşim Tan, Deniz Erkanat, Kostarika Ahmet ◾ **Yapım:** Uğur Film

Süreyya Duru'nun 1966 yılında yapmış olduğu, çok hasılat getirmiş bir film olan Cüneyt Arkın'ın oynadığı *Damgalı Adam* filminin renkli olarak ikinci çevrimi bu. Filme konu olan roman Norveçli bir yazarındı. Gemicilikle ilgiliydi. Düşman ailelerin kızı ve oğlu arasında geçiyordu olaylar. Bitmez tükenmez Romeo Jülyet çeşitlemelerinden biriydi. Erkek kızla yatıyor, sonra gemisiyle uzun seferlere çıkıyor, seneler geçiyor, ama dönmüyordu; hamile kalan kadın terk edildiğine inanıyor, doğurduğu oğlan çocuğunu babasına düşman yetiştiriyordu. Delikanlı yıllar geçtikçe o kadar kinleniyordu ki, babasını bulduğu zaman öldürmeyi hayal ediyordu kafasında.

Filmi bugün yeniden izlediğimde, iç içe iki film duygusu verdi bana. Birinci yarıdaki üslup, ikinci yarıda tamamen kayboluyor, Senaryo cidden kötü; zaman aşamaları, yadırgatacak kadar sert, tempo da ikinci yarıda düşüyor.

Final sahnesini biraz kestiğimi hatırlıyorum. Cüneyt kendisini oğluna vurdurtmak için senin anan oynaktı diyordu; çıkartmıştım bunu kopyalardan. Geriye dönüşler de çok gerekli gelmedi bana şimdi izlerken. Aytaç Arman'ın nişanlısıyla dans ederken, özellikle de Fatma'nın kendini hayal ettiği geriye dönüş çok kötüydü. Oysa Aytaç ile kız dönerken, dans edenler Fatma ile Cüneyt haline gelip sonra tekrar Aytaç ile Yeşim Tan'a dönüşse çok daha iyi olurmuş.

Fatma'yla Cüneyt'in arasındaki aşkın bir olgunlaşma zamanı da iyi çözülememiş. Filmi 30 gün civarında çektim. Yağmur ve fırtınalı sahnelerden bazılarını, Büyükdere'deki Bilezikçi çiftliğinde görüntüledim; derelerin, dağların, taşların gözüktüğü sahneleriyse Antalya'da. Dahili sahnelerin bir bölümü dekorda, bir bölümü de Orhan Günşiray'ın kayınvalidesinin Yeniköy'deki villasında çekildi.

Filmi çok zor koşullarda tamamladık. Hava açıktı belki, ama soğuk bayağı ısırıyordu. Fatma'nın öldürülme korkusuyla kaçtığı ve dereyi, zorlukla geçip kıyıya çıktığı sahnede soğuktan elleri tutmaz olmuştu. Morarmış ve uyuşmuştu, ama inatla hâlâ iyi oynayamadığını, yeniden çekmemizi istiyordu. İyi oynadın desek de dinlemedi bizi, o kıyamette bir daha girdi dereye. Çekim sonrasında Fatma'yı nasıl ısıttığımızı hatırlamıyorum.

Büyük depremden hemen sonra gitmiştik Burdur'a Senaryo gereği Cüneyt deprem bölgesine doktor olarak gidiyordu, tıpta okuyan oğlu da babası olduğunu bilmeden Cüneyt'in yardımcısı olarak atanıyordu. Askeriye çekim için çadırların kurulduğu bölgeye askeri araçlar, malzemeler getirmiş, çadırlar kurmuştu. Figürasyon gerçek askerlerdi, set ana baba günüydü. Akşam olmak üzereydi, askerler birazdan gidecekti. Oysa çabuk olmak zorundaydık. Askeriyede bir gün için vermişlerdi her şeyi. Bir daha bu yardımı askeriyeden alamayacaktık Gözü bo-

zuktu Gani'nin, hata yapmamak için ölçüyor, asistanına bir daha ölçtürüyor, inanmıyor, bir daha kendi ölçüyordu, biçiyordu. Gani'ciğim akşam oluyor, ben bir daha ne bu araçları, ne de bu insanları bulabilirim; çadırları da kurduramayız bir daha diye sabırsızlanıyordum, ama kılı kıpırdamıyordu Gani'nin. Biraz tartıştık, ama şans yanımızdaymış, kazasız belâsız bitirdik işimizi.

Başta, tipi nedeniyle düşman çiftliğine sığınmak zorunda kalan Cüneyt, kovulduktan sonra karlı, ama güneşli havaya çıkıyor. Ben bunu bir yönetmenlik hatası olarak görmüyorum. Tipi bazen başlar, beş dakika sonra geçer çünkü. Hatta güneş bile çıkabilir ardından. Doğada böyle olur. Ama Cüneyt'i çıkışta da tipide görsek daha iyi olurmuş.

Aytaç ile Cüneyt Burdur'a gelirken yolda eşkıyaların saldırısına uğruyorlar. Burada da açık bir yanlışlık var. Aytaç'ın elinde beliren silah şaşırttı beni. Oğlan 18-19 yaşında, tıp öğrencisi. Kovboy gibi silah kullanıyor, attığını vuruyordu. Oysa Aytaç güç durumda kalmalı, Cüneyt gelip onu kurtarmalıydı. Acaba senaryoya mı aldanmışım?

Fatma'nın kendini asmaya kalkıştığı, Aynur Aydan'ın gelip ipi kestiği sahne beni utandırdı. Nasıl bu kadar kötü bir şey çekmişim diye tüylerim diken diken oldu.

Duygu'nun çektiği, kavga sahnesi de berbattı. Yumruklar ıska geçiyordu. Deprem bölgesinde çekilen, belgesel tadı veren sahneler çok iyiydi. Ama iyilerin toplamı kötülerin toplamından fazla değil filmde. Senaryonun kötülüğünden geliyor bu da. İyi bir senaryo olsaymış iyi bir melodram çıkarmış.

Murat ile Nazlı'nın ticari başarısı 7,5 oldu. Süreyya'nın filmi kadar başarı sağlamadı. Oysa *Murat ile Nazlı*'nın oyuncuları büyük starlardı.

Cüneyt'in özellikle başlarda, rol kestiği yerler var. Oysa çok zengin yüzlü bir adam Cüneyt. Bakmasını bilen, bakışı güzel olan bir adam.

Hiç oynatmadan bile kullanmak olanaklı onu. Fatma'yla birbirlerine yakışıyorlar da.

Fatma büyük bir özveriyle oynamıştı, çok başarılı buluyorum.

Aytaç Arman'ın ilk filmlerinden biri. *Ses* dergisinin çıkarttığı oyunculardandı Aytaç. Yaş aldıkça ustalaşan bir oyuncu oldu sinemamızda. Özellikle seksenlerden sonra Atıf Yılmaz ve Ömer Kavur'un filmlerinde başarılı roller üstlendi. Ama burada çok acemiydi, ancak bu kadar yönetebildim.

Kazım Kartal'la ilk çalışmamdı. İlginç bir oyuncuydu, serüven filmlerinde oynardı hep, ikinci sınıf firmalar ve yönetmenlerle çalışırdı. Yetmişlerin ikinci yarısında da seks filmlerindeki başrollerin değişmez adamıydı. Ama Kazım aslında iyi bir oyuncuydu. Sinemamızın harcanan adlarındandı. İnsan olarak da çok iyi bir insandı. Aynur Aydan'ı başarılı buldum. Galiba yaşamının en iyi rolünü çıkarmış. Ama canlandırdığı kişilik senaryoda pek belirmemiş, silik kalmış. Buna karşın Aynur elinden geleni yapmış, bayağı yırtınmış.

Duygu'nun çevre düzeni mükemmeldi tabii, söylemek bile fazla.

Gani Turanlı da bütün filmlerinde olduğu gibi çok başarılıydı, ama kendi kendini yakan, geçimsiz biriydi. İyi ve doğru bir insandı, çok iyi bir dost ve arkadaştı, ama filmi çekerken sancılanıyor, aksi ve geçimsiz biri haline geliyordu. Ben çok sevdiğim için birçok kez çalıştım

onunla. Atıf Yılmaz çalıştı, ama bıraktı. Yılmaz Güney çalıştı, bıraktı. Lütfi Akad'dan başka anlaştığı yönetmen yoktu. Çünkü Lütfi tembeldi ve kesinlikle vizörden bakmazdı. Tarif eder, şöyle bir plan yap bana derdi, Gani de dilediği gibi çekerdi. Onun için ikisi iyi geçinirdi. Gani'nin nerdeyse taptığı bir insandı Akad.

Filmin müzikleri de kötüydü, yüzeye çok çıkıyordu, duydum sık sık, demek ki kötüydü.

1975 AĞRIDAĞI EFSANESİ ◾ **Senaryo:** Duygu Sağıroğlu, Lütfi Akad, Memduh Ün (Yaşar Kemal'in aynı adlı romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Gani Turanlı ◾ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Hakan Balamir, Hayati Hamzaoğlu, Atıf Kaptan, Reha Yurdakul, Yavuz Selekman, Nuran Aksoy, Coşkun Göğen, Hüseyin Peyda, Baki Tamer, İhsan Yüce, Hikmet Taşdemir ◾ **Yapım:** Uğur Film

Bir saptamayla başlayayım, beğeniyorum bu filmimi, önemsiyorum da.

Yaşar Kemal'i çok seviyorum, kitaplarının çoğunu okudum. 1960 yılıydı, *Orta Direk* romanından film yapmak istemiştim. Mecidiyeköy'de oturuyordu o zaman Yaşar; gittim konuştuk. O günlerde bir filmin maliyeti 60-70 bin liraydı. Eser hakkı için 30 bin lira istedi. Kabul ettim. Yalnız senaryo denetimden geçtikten sonra veririm dedim. Hayır, ben parayı peşin alırım dedi. O yıllarda sansür kurulunca Yaşar Kemal, Orhan Kemal gibi yazarların yapıtları çok sakıncalı görülüyordu; denetimden geçme olasılığı zayıftı. Ben de bu nedenle göze alamadım ve çok sevdiğim o romanı çekmek bana nasip olmadı.

Sonra okuduğum *Ağrıdağı Efsanesi*'ni de çok sevdim. Yaşar'la anlaştık. Çok iyi dost olmuştuk yıllar içinde. Sağ kolum olan Duygu, çekme bunu dedi bana. Ticari başarısının olmayacağını düşünüyordu. Belki

de efsaneyi yansıtamayacağımı düşünüyordu. Ben çekmeye kararlıydım, hazırlıklara başladım. Duygu senaryoyu yazdı. Bir kez benim, bir kez de Lütfi Akad'ın elinden geçti senaryo.

Yaşar Kemal romanın finalinde, Ağrıdağı'nın tepesindeki Küp gölü diye bir göl anlatır. Rengarenk çiçekler ortasında bir göldür anlattığı. Çok şiirli bir sahnedir. Ben de yörenin böyle olduğunu hayal etmiştim hep.

Çekim öncesi yer bakmak için Gani Turanlı ve Duygu Sağıroğlu'yla birlikte Doğu Beyazıt'a gittik. Ağrıdağı'na birkaç yerden çıkılıyor, Iğdır'dan da, Doğu Beyazıt'tan da. Doğu Beyazıt'ta Zeki Bey isminde Kürt kökenli, Cumhuriyet Halk Partili bir sinemacı bize çok yardımcı oldu. Zeki Bey çok aydın bir kişiydi. Ağrıdağı'na çıkıp da Küp gölünü görmek istediğimizde bize atlar buldu. Bir de Kürt bir kılavuz. Ağrıdağı'na çıkmak kolay bir şey değildi. Tırmanırken kayalar, çukurlar çıktı karşımıza, bir süre sonra atlardan inmek zorunda kaldık. Yolda korkunç şeyler anlatıyordu Zeki Bey. Tırmanış sırasında turistlerin bileğini kesip bileziğini, saatini, parmağını kesip yüzüğünün alındığını içeren olaylar Bir süre sonra nasıl olduğunu anlayamadan hepimiz dağıldık. Birbirimize ayak uyduramamıştık. Kılavuzla ben yan yana kalmıştım. Zirveye de yakındık. Kayaların aralarından geçiyorduk. Kafamda hep bu kesme biçme, çalma alma hikâyeleri dönüp duruyordu. Bu Kürt dağın başında, üzerime saldırmasın, beni de kesmesin endişesiyle buzullara kadar geldik. Neyse Duygu, Gani ve Zeki beyle yeniden buluştuk bu düzlükte. Küp gölünü aradık birlikte. Bir gölcüğe de rastladık, ama çevresi karla kaplıydı. Toprak görmeye olanak yoktu. Biz çekime gelinceye kadar karlar kalkacak romanda Yaşar'ın anlattığı gibi rengarenk çiçekler, laleler fışkıracak diye düşündük. Çıktığımız gibi binbir eziyetle indik. Kolay mı, Ağrı Dağıydı.

Ertesi günü çekim için gerekli bir mekân olan ünlü İshakpaşa Sarayı'nı görmeye gittik. İshakpaşa Sarayı kayalıkların üzerine kurulmuştu, anlatılamayacak kadar görkemliydi. Ama zaman içinde saraylığı falan kalmamış, harabeye dönüşmüştü. Tek sağlam yeri minaresi ve camisiydi. Sarayın görkemli kapısını görevli bir asker sökmüş, orduevine kapı yapmak için götürmüştü. Ama orduevine gidip baktığımızda kapı falan göremedik. Kim bilir nereye götürülmüştü. Saray bir aralık askeri kışla olarak kullanılmış. İçi aynalarla döşeliymiş, ama tek bir ayna bile yoktu. O günlerde Kültür Bakanlığı restorasyonu için bütçesinden belli bir para ayırıyor, ama bir yıl içinde doğa yapılandan fazlasını götürüyordu. Saray görmeden anlatılamayacak kadar görkemliydi. Harap halinde bile. Ben o sarayı filmde görselleştirirken ayrı ayrı mekânlardan yararlandım. Topkapı Sarayı, Yedikule zindanları, Rumelihisarı ve Duygu Sağıroğlu'nun yaptığı bir dekordan ekler yaptım. Diğer mekânları bulmak için beraber dolaştığımız köylerin ağaları Kürttü. Biz hangi köyü kullanacağımıza karar verecek, o ağalar da bize yardımcı olacaklardı. Onlarla konuşurken bir şey dikkatimi çekmişti. Yetmişlerde yurdumuzda bayağı egemen olan nüfus planlamasına nefretle bakıyordu tümü. Niye batıda böyle bir şey yok da, bizde var diye öfke saçıyorlardı. Kürt milliyetçiliği yoğun şekilde hissediliyordu yörede.

Doğu Beyazıt'a ikinci kez benim 69 Buick'le gitmiştik Gani Turanlı'yla ikimiz. Ekip arkamızdan gelecekti. İlçede, sınıra yakın bir motelde kaldık, ekip geldiğinde aynı motelde kalacaktı. Konaklanacak tek düzgün yer orasıydı zaten. Akşam motelin lokantasında oturmuş yemek yerken yanımıza fötr şapkalı, büyük tokalı geniş kemerli biri afilli afilli yanaştı. Siz Ağrı Dağı'nda film çekecekmişsiniz dedi. Herhalde meraklı biri dedim içimden, figüranlık mı yapmak istiyordu acaba?

Ama ardından çekemezsiniz dedi; o dağın sahibi varmış çünkü. Dağın sahibi mi olur dedik. Elinde tapusu var, hem de zamanında padişah tarafından verilen bir tapu, Şimalen Buzullar, cenuben yaylalardan (yaylanın adını anımsamıyorum) biri dedi. Donup kalmıştık. Dağa sahip çıkan adamın avukatlık yapan ve de çetesi olan birisi olduğunu öğrenmiştik. Eczacı olan amcasına gittik. Laftan falan anlamaz, beni bulaştırmayın dedi. Biz de kolayını bulduk; dağa çıktığımızda adamın tapusunun dışında kalan bir yerden tırmandık. Neyse uyuttuk, ama kokusu sonradan çıktı.

Şimdi asıl konuya geleceğim. Bu kez karlar erimişti. Göle baktığımızda dehşete düştük. Çapı elli metre olan bir su birikintisiydi sadece. Çevresinde değil çiçek, yeşil çimen bile yoktu. Dağdan kopan kırmızımtırak kayalarla doluydu Çıldırıyordum az kalsın. Yaşar Kemal'in çizdiği görüntüyle en küçük bir benzerlik taşımıyordu. Yaşar Kemal belki de görmeden bir göl üretmişti hayalinde. Oysa filmin finaliydi bu. Film de her şey oraya göre pompalanmıştı. Sıkıntıdan ölecektim, deli gibi adımlıyor, düşünüyordum. Birden, gölgemin düştüğünü gördüm suya. Hem de pırıl pırıl. Kafamda bir ışık çaktı. Ağrı'nın gazabını kavalla çalacak olan çobanları, gölgeleri suya düşecek şekilde gölcüğün kenarına oturttum. Sahneye çobanların suya düşen yansımalarında başlayıp sonra yakın planlar yaparak, idare ettim.

Çekim bitmiş sıra dağdan inmeye gelmişti. İşin son günüydü, epey gecikmiştik. Dağdan inerken karanlığa yakalandık. Mehtapsız bir geceydi. Her yan kapkaranlıktı. Çektiğimiz çileyi anlatamam. Atın üstüne biniyoruz, atın ayağı çukura giriyor, tökezliyor, düşmemize ramak kalıyordu. İniyoruz atı çekiyoruz, bu kez biz saplanıyoruz çukura. Her yerimiz yara bere olmuştu. İnmeye 700-800 metre kala sivrisinekler hücum etmesin mi! Yorgunluk, sivrisinekler, inişin zorluğu der-

ken, içimden, şuraya kıvrılıp, üzerime parkamı çekeyim ve öleyim diye düşünmeye başlamıştım. İndiğimizde hepimiz perişandık. Gani yaklaştı yanıma, ya Memduh, inan, bir ara bir kenara kıvrılıp, üzerime parkamı çekeyim ve öleyim dedim dedi. Aynı şeyi o da hissetmiş. Öyle bir çileydi çektiğimiz.

Başka bir bela daha yaşadık. Dağa çıkmış, göle gelmiştik, figürasyon her şey hazırdı çekim için. Daha önce figürasyon için konuştuğumuz biri, bizden büyük para istemişti. Kabul etmemiş, kalabalığı kendimiz ayarlamıştık. Dağa çıktığımızda, bu kişinin bizden evvel geldiğini gördük figüranlarla birlikte. İstemiyoruz dedik, ama adam uyanıktı. Buraya kadar çıktılar, istemiyoruz diye bir şey yok, paralarını vereceksiniz demez mi?

Ekip yemek sonrası otobüse binip yola çıktı. Bir tek Gani'yle ben kalmıştım. Figürasyoncu herif belirdi birden, dikildi başımıza. Figürasyonun parasını istiyordu yine. Arabaya atladık, son hızla askeriyenin önüne geldik. Komutanla konuştuk. Anlayışlı bir subaydı. Arabamızı oraya parkettik Sabah üç buçukta kalktık, erkenden bindik arabaya ve kaçtık.

Doğu Beyazıt tekin bir yer değildi. Motele haber geliyordu, iki aşiret çarpışacaklar diye, kimse sokağa çıkmasın diyorlardı. Bir kez de kan pazarlığına şahit oldum iki aşiret arasındaki. Aşiretlerden birine mensup sürücü diğer aşiretten bir gence çarpmış, genç ölmüştü. Kaldığım motelin salonunda iki taraf oturmuş kan pazarlığı yapıyordu.

Çekim süreci herhalde 35 gündü. Filmi çekerken trajikomik bir şey de yaşadık. Caminin minaresinden, Hayati Hamzaoğlu dağlardan inip, orada toplanmış olan insanlara seslenecekti. Hazırladık her şeyi, kamerayı koyduk, vizörden baktım, her şey tamamdı. Motor dedim. Ama Hayati Hamzaoğlu birden şerefede yok oldu gitti. Gittik baktık,

Hayati baygınlık geçiriyordu. Yükseklik korkusu varmış meğer. O koca adam çocuğa dönmüştü. Dublör olarak Hikmet Taşdemir'i giydirdim, yakın plan yapmadan çektim.

Filmin son sahnesi olan, Fatma'nın Hakan Balamir'i öldürdüğü sahneyi Yarımburgaz'da mağarada çektim. *Ağrıdağı Efsanesi* romanının finali filmdeki gibi değil. Ama bunu gerçekleştirmek mümkün değildi. Müthiş efektler gerekiyordu. Uçan atlar falan gerekiyordu. O günlerde bu efektler Türkiye'de yapılamıyordu. Bu nedenle daha basit bir final düşünmüştük. Sete gittiğimizde Hakan Balamir'i göremedik. beklemeye başladık, sabahın ikisi oldu, hâlâ meydanda yok. Adam gönderdik. Sabaha karşı saat dörtte bulup getirdiler. Niye gelmediği belli değildi. İşi büyütürsek finali çekemeyecektik. Hakan bu kez Fatma'nın bıçakladığı yerde, ben yapamam dedi. Olur mu, filmin finali bu dedik. Yapamam imkân yok dedi ve o sahneyi oynamadı. Sahne yarım kaldı. En azından yere düşmesi gerekiyordu. Onu da çekememiştik. Bütün çekim ve kurgu tamamlandıktan sonra Gani onu bulup oynamaya ikna etti. Turgut Demirağ'ın bana devrettiği Nişantaşı'ndaki platoya toprak filan serdik, zar zor çektik, filme ekledik. Ama Hakan'ın pisliği sonra da devam etti. Elbiselerini ve kılıcı teslim etmedi bize. Yazı yazdım Prodüktörler Cemiyeti'ne. Hiç ses çıkmadı. Yıllar geçti, 12 Eylül darbesi yapıldı. Kesici ve patlayıcı maddelerin sıkıyönetim komutanlıklarına teslim edilmesi istenmişti. O günlerde Hakan Balamir'in arabası aranmış ve kılıç bulunmuş. Kesici alet bulundurduğu için de mahkemeye verilmişti. Kılıç Memduh Ün'ün demiş sorgusunda. Beni de çağırdılar mahkemeye. Hâkim sordu, ben anlattım. Prodüktörler Cemiyeti'ne yazdığım yazıyı sundum. Hâkim, tamam dedi, ama kılıç teslim edilmedi bize.

Sinema bu tür kişileri bünyesinde barındırmaz, geçmişi karışık

olan Balamir de kayboldu gitti.

Film çok pahalıya çıktı. Ticari başarısı ise maliyeti gibi olmadı. Çok zarar ettim. *Keşanlı Ali Destanı*'nda da benzer bir olay yaşamıştım. 120 bin liraya Ayhan Işık filmi çekilirken, Keşanlı'yı 495 bin liraya bitirmişti Atıf Yılmaz.

Filmde Ağrıdağı'nın tepesinde ateşin yandığı planı hâlâ çekememiştik. Dağın zirvesine çıkıp ateş yakma olasılığı yoktu. Doğu Beyazıt'ta zaten odun bulmak olanaklı değildi, ağaç falan yoktu çünkü. Gani ben bunu yaparım dedi. Mum ışığıyla yapıp stüdyoya vermiş. Onat Kutlar'ın düzenlediği filmin galasında gördüm bunu, dehşete düştüm. Komediydi. Dağın tepesinde mum yanıyordu. Sonra Temel Gürsu aynı karenin fotoğrafını yaptırdı, orayı burayı boyadı, bir şeyler yaptı. Filmde gözüktüğü zaman hiç sırıtmıyor şimdi.

Duygu Sağıroğlu, Yaşar Kemal'in efsaneyi diliyle yarattığını, kitabın tamamına büyülü bir hava yaydığını söylemişti. Ona bakılırsa böyle bir masalı görselleştirme olanağı yoktu. Oysa ben sinemacılık yeteneğimle bu romanı filme uyarlayabileceğimden emindim. Şimdi izlediğimde Duygu'ya hak verdim. Başarılı bir film çekmişim, ama büyülü bir atmosfer kuramamışım. Filmin temposunu da ağır buldum, ama böyle bir filmi soluk soluğa anlatmak da yanlış olurdu kuşkusuz.

Köylerden birinde hiç görmediğim ve düşünemediğim bir sinek türüne rastlamıştım. Bayağı büyüktü, yeşildi. Ata vurduğunda, ısırdığı yerden kan fışkırtıyordu. Plastik şişelerle satılan onlarca sinek koruyucu alıyorduk köye giderken. Bütün vücudumuza ve atlara sürüyorduk. Ama bazen yetiştiremiyorduk. İlacın etkisi de bir süre sonra geçiyordu çünkü.

Doğuda birçok yerleşim biriminde insanların yerin altında yaşadıklarını gördüm. Dağın dibinde, taşlardan örülmüş, penceresiz ko-

vuklarda yaşıyorlardı. Toprağı oymuşlardı ya da mağaradan bozma mekânlardı.

Filmin denetiminde, genelkurmaydan gelen binbaşı red oyu verdi. Senaryoya da, filme de red vermişti. Yaşar Kemal'in kitabında Osmanlı paşasına isyan edenler Kürt toplumunu mu simgelemişti, bu soru sorulmaya değer fazlasıyla...

Yaşar Kemal filmi seyrettiği zaman beğendi. Basında çıkan yazılar da olumluydu. Ama neden bu kadar para harcadığım bir filme özgün müzik yaptırmamışım, anlayamadım doğrusu. Özellikle Yalçın Tura'ya yaptırabilirdim, defalarca çalıştığım bir besteciydi.

Toprak Ana'nın tam tersine, bu kez Jeyan Mahfi seslendirmesiyle boyut katmıştı Fatma'nın oyununa.

Reha Yurdakul ve Atıf Kaptan müthiş iyiydiler. Başka filmlerde olmadıkları kadar hem de. Hayati Hamzaoğlu da iyi giymişti rolünü.

Yavuz Selekman çok iyiydi zindancıda. Hiç abartmadan, yalın, ama etkili oynamıştı rolünü. İyi hissetmişti.

Nuran Aksoy da kısacık rolünde mükemmeldi. *Perde* dergisinin yarışmasına katılmıştı altmışlarda. Meşin ceketli bir kızdı o zamanlar. Asi tipli biriydi. Burada rolünü giymiş Nuran. Çok iyi verim almışım kendisinden.

Coşkun Göğen korkak şehzade rolünde harikaydı. Belki de yaşamının en parlak oyunculuğunu sergilemişti. Çok zor bir rol üstlenmişti, yüzüne gözüne bulaştırabilirdi pekâlâ. İnsan olarak da çok severdim. Tecavüzcü Coşkun denmesine karşın çok saygılı, çok efendi biriydi. Coşkun Göğen aslında hippiydi. Bir ara Osmanbey'deki Kent sineması pasajında büyük bir konfeksiyon dükkânı vardı. Babasıyla beraber işletirlerdi, sonra neden kapattı bilemiyorum, iflas etmiş olmalı. Kendi tarzında oynadığında çok başarılıydı. Bu filmde de çok

başarılı. Çok koyu Galatasaraylıydı. Antalya'ya yerleşti seksenlerin sonunda. Antalyalılar çok seviyor onu. Orada halı saha açmıştı. Ben de o halı sahada futbol oynamıştım.

Filmdeki at Erzurum'da ciritçilerin kullandığı bir hayvandı. Satın almıştım, çok da sevmiştim hayvanı, orada kaldı. İstanbul'da başka bir at kullanmıştım. Her zaman filmlere gelen bir attı. İstinye'deki konkurhipiklerdendi. İki atın farkı yelelerdeydi, birincisinde yele yoktu, ikincisinin yeleleri çok uzundu.

Duygu Sağıroğlu'nun çevre düzeni tek kelimeyle mükemmeldi. Gani Turanlı da çok başarılıydı. Antalya Festivalinde altın portakal ödülü aldı.

1975 CELLAT ■ **Senaryo:** Bülent Oran, Memduh Ün ■ **Foto Direktörü:** Kaya Ererez ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Serdar Gökhan, Melek Ayberk, Mahmut Hekimoğlu, Emel Özden, Reha Yurdakul, Tarık Şimşek, Oktar Durukan, İbrahim Kurt, Anuşka, Yeşim Yükselen, Senar Seven, İhsan Gedik, Hüseyin Zan, Erdoğan Seren, Kostarika Ahmet, Tahsin Koray, Giray Alpan, Hakkı Kıvanç, Sönmez Yıkılmaz, Kadir Kök, Tevfik Şen, Oktay Yavuz, Yusuf Çetin ■ **Yapım:** Uğur Film

Paris'te Charles Bronson'un bir filmini seyretmiştim. Üç serseri bir eve giriyor ve evdeki kadınla, kıza tecavüz ediyorlardı. Mimar olan kadının kocası, polis katilleri bulamadığı için intikam almaya karar veriyor; kendine özgü yöntemlerle, rastladığı yasadışı serserileri öldürüyordu.

Cellat'ı bu Bronson filminden uyarladım. İskelet aynıydı. Fakat *Cellat*'ta kahraman tecavüzcü serserileri buluyor ve kendi yöntemleriyle biraz da sadistçe öldürüyordu. Bülent Oran'la düzenledik senaryoyu. Paris'te yaşayan, arkadaşım Can Ok sinemada teyp çalıştırarak filmin seslerini kaydetti. Yıllarca Amerika'da kalmış olan sinema yazarı ve öğretim görevlisi Mustafa Gürsel de çevirdi bunları. Bülent'le bu aşamadan sonra çalışmaya başladık.

Bugün seyrettiğimde, film eskimemiş geldi gözüme. *Cellat* zaman

içinde demlenmiş, boyutlanmış. Bir de işçilik ve oyunculuklar düzgün olduğu için film hiç eskimemiş gözüküyor. Tam tersine, bugünkü İstanbul'un aynası bu film: kompartımanlarda işlenen cinayetler, soygunlar, kapkaçlar, gece adam çevirmeler. Bir, taksici öldürmeleri yok filmde. Sanki 1975 yılında, bugünkü İstanbul'un içinde bulunduğu feci durumu anlatmışım. O yüzden filmi seyrettiğim zaman çok beğendim.

Filmde olumsuz eleştireceğim şeylerden ilki, kahramanımızın işlediği cinayetlerin polis tarafından çabuk çözüleceğini seyirciye hissettirmiş olmam. Filmin ticari başarısı 7 civarında oldu. Bugün oynasa çok daha fazla olacağını düşünüyorum.

Bu filmimde hiç çekmediğim kadar sert seks sahneleri çektim. Çünkü gerekliydi. Kahramanın sonlarda tecavüzcü serserilere uyguladığı şiddeti mazur gösterebilmek için evde kadınların da ne kadar büyük bir şiddete uğradıklarını anlatmam gerekiyordu. Bu nedenle tecavüzcüler kızın giysilerini yırttılar, memeler falan gözüktü. Ama abartılı çekmedim bu planları, gerektiği kadar gösterdim kadın bedenlerini. Serserilerden biri kadının giysilerini parçalayıp indirdikten sonra memelerine ustura atıyordu. Yalnızca bu davranış bile seyircinin gözünde, Serdar Gökhan'ın adama sadistçe davranmasını haklı çıkaracaktı.

Fotoğraf direktörü Kaya Ererez çok başarılı bu filmde. Gerçi biraz yavaş çalışıyordu, ışıkla çok uğraşıyordu, ama iyi iş çıkarmış. Kaya Ererez kendi kendini yetiştirmiş kameramanlardandı. Ali Uğur'un asistanlığını yapmıştı. Çok yumuşak, zevkli bir görüntü yönetmeniydi. Bana karşı çok saygılıydı. Ama ışıklarla fazla uğraşmasından film boyunca şikâyet etmiştim. Özellikle gece sahnelerinde, insan, bir an evvel iş bitsin de gidip yatayım diye düşünür, oysa Kaya kılı kırk yarar ve en ince detayına kadar uğraşırdı. Sonra seyrettiğimde, uğraşının

değerini anladım. Kaya sonradan yönetmenliğe de başladı. Kanallara ısmarlama filmler çekti. Yönetmen olarak, bence vasat. Onun ünlü Emrah filmlerinden birinde misafir oyuncu olarak oynamıştım. Kaya, Yılmaz Güney'in Umut isimli başyapıtının da kameramanıydı. 22 yaşında çekmişti bu filmi, adam olacak çocuk bokundan belli olur derler ya, o hesap.

Serdar Gökhan'ın filmde yalnızca saçlarından rahatsız oldum. Ama seyirciye kendini o saçlarıyla kabul ettirmiş bir oyuncuydu. Ama gene de bu saçları değiştirmeliydim diye düşündüm filmi yeniden izlerken. Serdar çok efendi bir insandı. Saçları dışında çok güzel bir fiziği vardı.

Serdar'ın karısı rolünü oynayan Melek Ayberk bir güzellik yarışmasından gelmişti sanıyorum. Birkaç filmde oynadı. Yetenekli bir kızdı, ama o günlerde bile esrar kullanıyordu. Sonraki yıllarda eroin kullandığı için tutuklanmıştı. Bir gazetecinin sevgilisiydi bu filmde oynadığı zaman. Ve yazık olmuş oyunculardan biridir, çok güzel ve çok yetenekli bir kızdı çünkü.

Serdar'ın karısı rolündeki Emel Özden güzel ve yetenekli bir kızdı çabuk kayboldu piyasadan. Polis rolündeki Reha Yurdakul yazıhanemin bir parçasıydı. 41 yıl sürdü dostluğumuz. Bir aralık ilişkimiz kesilmişti, evlendiği zamandı sanıyorum. Çünkü Reha kendisini iyice bırakmıştı. Saçı sakalına karışmış, üstü başı perişandı. Balık kokuyordu. Bütün uğraşı balıktı. Alkole sabahtan başlıyordu. Çok kızıyordum ona, defalarca konuşmuştum. Ama dinlememişti, sonunda denetlemek için yanıma aldım. Ama bir süre sonra gizli gizli gene içmeye başladı. Hastaneye tedavi olmak için yattığında da gitmemiştim kızgınlığımdan. Ama cenazesinde cami avlusundan alıp götürmüştüler beni, fenalık geçirmiştim üzüntümden. Alkol, sigara belki bazı insanlarda büyük etkiler yapmayabilir, ama Reha kendini bıraktığı için hem kilo almış,

hem erken yaşlanmıştı.

Filmin en güzel şahnelerinden biri, Tecavüzcü Coşkun'un yer aldığı tren sahnesiydi. Kompartıman sahnesindeki davranışlar, insanların tırsıklıkları filan çok sahiciydi. Coşkun hem tiplemesi, hem de oyunuyla mükemmeldi.

Erdoğan Seren sinemanın fedailerindendi. Çok efendi biriydi. Birçok filmimde oynamıştı. En son Cerrahpaşa Hastanesinde karşılaştık. Benim de bir analizim yapılacaktı. Orada konuşmuştuk en son, karısı eski asistanlarımdan Nilgün, rahatsızlığının çok ağır olduğunu söylemişti. Rolünü bulduğu zaman iyi oynayan, sinematografik yüzü olan bir oyuncuydu.

Tarık Şimşek sinemaya kavgacı olarak girmişti. Yetenekli biriydi aslında. İyi kullanıldığı zaman verim alınabilen oyunculardandı. Ama sinemada gelmesi gereken yere gelememiş insanlardan bir tanesiydi. Erken yaşta kanserden öldü. Filmde kolay çalışmıştık. Tarık'ın bu filmdeki rolüne kattıkları çok fazla.

Oktar Durukan Yeşilçam'ın çilekeşlerindendi. Yüzlerce filmde oynayıp da yoksul olarak yaşayan insanlardan biri. Düşündükçe üzülüyorum. Oktar sinemaya jön olarak girmişti. İlk kez onu Çetin Karamanbeyin *Telli Kurşun* filminde Fatma Girik'le karşılıklı oynarken seyretmiştim. Amerikan filmindeki Fred Mc Murray'ın rolünü oynuyordu jön olarak. Durukan çok efendi, oynadığı rolleri iyi giyen biriydi.

İbrahim Kurt'la ilk çalışmamdı. İbrahim günün yirmidört saati Ayhan Işık sokağının Erol Dernek sokağıyla kesiştiği köşede dikilip dururdu. Kendine özgü saçları ve görüntüsüyle dikkat çekiciydi. Kavgacı olarak yüzlerce filmde oynadı. Parasız kaldığında gelir, karısının hasta olduğunu söyler, bazen elçi gönderirdi.

Filmde çok yorulduğum bir gece, Natuk Baytan gelip bir sahne

çekmişti. Afrika Han'ın içinde geçen, Serdar'ın iki kişiyi öldürdüğü bir sahneydi. Ama sadistçe sahneleri çekmesine karşın Natuk'un sadist duygular taşıdığını hiç sanmıyorum. Yalnızca iyi bir sinemacı olduğu için senaryonun gereğini yapıyordu. *Battal Gazi*'lerde olan sadistçe sahneler Duygu Sağıroğlu'nun kaleminin ürünüydü. Yapısında vardı Duygu'nun sadistlik, Karadenizliydi, avcıydı. Natuk çok sevdiğim bir insandı, oyuncu olarak da iyi oyuncuydu aslında. Mükemmel bir sinemacı olduğu için de Kemal Sunal filmlerini de baştan savma çekmedi. Özene bezene yönetti bunları. Natuk'un Kemal Sunal'la komedi filmi çekebileceğini doğrusu hiç tahmin etmezdim. Yapımcısı Yahya Kılıç sinemadan pek anlamadığı için güvendiği belli insanlara yaslanıyordu. Natuk Baytan'a da çok güveniyordu. Firmasını aslında Dündar Kılıç kurmuştu. Dündar Kılıç, Kemal Sunal'ın da koruyucusuydu. Kemal korkak bir insandı, kuştan bile korkardı. Dündar tarih isteyince vermek zorunda kalmıştı. Dışarıdan bir baskı geldiği zaman da Dündar Kılıç ona yardımcı oluyordu. Ertem Eğilmez keşfetmişti Kemal'i. Ama Kemal meşhur olduktan sonra kendisini bırakıp gitmesin diye boş senetler imzalatmıştı kendisine. Kemal haftada sadece 2500 lira alıyordu o günlerde Eğilmezden. Fatma Ankara'da programdaydı. Kemal de bir nedenle Ankara'daydı. Bir araya geldiklerinde, Fatma birlikte şirket kurmalarını önermiş. Parayı o verecek, Kemal de filmde oynayacaktı. Kârın da yarısı yine Kemal'in olacaktı. Peşin olarak 500.000 liralık çek vermişti. Kemal birden dehşete düştü. Ayda 10.000 lira nerede, 500.000 lira neredeydi. Can Film (Kemal Sunal-Fatma Girik ortaklığı) işte böyle kuruldu. Dündar Kılıç'a da Ertem'deki imzalı boş senetleri almak kalmıştı.

1976 KADINIM ◾ **Senaryo:** Safa Önal (Pepsi adlı tiyatro oyunundan) ◾ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Mine Mutlu, Ünsal Emre, Turgut Boralı, Şeyda Senem, Asuman Arsan, Senar Seven, Özcan Özgür, Perihan Ateş, Hüseyin Zan, Oktar Durukan, Zafer Par, Ahmet Sezerel ◾ **Yapım:** Mine Film

Kadri Yurdatap altmışlı yıllardan beri arkadaşımdı, dostumdu. Filmleri de bizim yazıhanemizde işletiliyordu. Ama yetmişli yılların ortasında, Kadri'nin işleri bozulmuş nerdeyse iflas etmişti. Adana, Karadeniz işletmelerine ikişer film teslim etmek üzere avanslar almış, ama filmleri parasal nedenlerden çekememişti. İşletmeler bastırıyor ya film ya para diyorlardı. Kadri iyice sıkışmıştı. Ben seni bu durumdan kurtarırım dedim, ama benim sözümü dinleyeceksin. Tamam dedi. İşletmelere ben kefil oldum. Kadri'nin teslim edemediği filmlerin sorumluluğunu da ben üstlendim. Karşılığında bu işletmecilerden iki filmlik daha avans aldım. Benim sözüm ve imzam çok geçerli olduğu için verdiler. O günlerde bir film için 50 kutu civarında negatif harcıyordum, yani yaklaşık 6000 metre. *Kadınım*'ı 30 kutuyla, yani 3600 metre negatifle, hem de yalnızca 14 günde çok ucuza mal ettim.

Senaryoyu Safa Önal yazıp getirmişti Kadri'ye. Hatta yönetmenliği-

ni de üstlenmek istemişti bir ara. Ben daha önceleri Çarşıkapı'daki Azak Tiyatrosu'nda izlemiştim oyunu Başrolü başarıyla Suzan Ustan oynuyordu.

Filmin başoyuncusu Mine Mutlu zaten Kadri'nin sevgilisiydi; ona para vermedik. Öteki oyuncuları da çok küçük paralara oynattık.

Filmi Tarabya'da, Mes'ut Bey'in evinde çektim. Haricisini de, dahilisini de. Ek olarak yalnızca bir bar sahnesi vardı.

Yetmişlerin ortasında seks filmleri furyası başlamıştı. Bu nedenle filme seks sahnesi de koyduk. Bu tür filmlerin gözde yönetmeni Temel Gürsu'ya rica ettim, geldi çekti bu sahneyi. Mine Mutlu ile Ünsal Emre arasındaki bir yatak sahnesiydi. Mine'nin memeleri açıktaydı. Filmin jeneriğine yönetmen olarak Turhan Ün yazdık.

Film büyük iş yaptı. *Kadınım* seks filmi gösteren sinemalarda gösterime girmişti. Seyircinin tepkisini merak ediyordum, kalktım Rüya sinemasına gittim. Filmin sonlarıydı, dopdoluydu sinema. İki genç aralarında konuşuyordu. Oğlum, sen beni buraya seks filmi seyredeceğiz diye getirdin, ama nerdeyse ağlayacağım şimdi dedi biri. Film aslında güçlü bir dram içeriyordu özellikle finalinde.

Bundan önceki filmlerimden söz ederken filmlerde işçiliği, benim için senaryonun getirdiğini söylemiştim. Aslında benim işçiliğim çok iyi, ama bunu, her senaryo için gerçekleştirmek mümkün olamıyor. *Kadınım*'da da sıradan, çok kötü olmayan bir işçilik sergilemişim. 14 günde çekmemin payı da var bunda.

Mine Mutlu Ege bölgesinden gelmiş bir kızdı. Seks yıldızı olmadan önce yığınla filmde oynadı. Oyuncu yeteneği de olan bir kızdı. Mine Mutlu'nun yıldız olamamasının gerisinde, ona dayanak olabilecek bir erkeğin yokluğu yatıyordu. Örneğin Belgin Doruk'un ilk kocası yönetmen Faruk Kenç, ikinci kocası yapımcı Özdemir Birsel'di. Türkan Şo-

ray'ın arkasında Rüçhan Adlı vardı. Hülya Koçyiğit'in annesi erkek gibi, müthiş bir kadındı, o yönlendiriyordu Hülya'yı. Filiz Akın'ın arkasında da kale gibi Türker İnanoğlu vardı. Muhterem Nur ben olmasam belki de star konumuna yükselemezdi. Fatma da ikinci, üçüncü sınıf filmlerde oynuyordu, harcanır giderdi herhalde.

Ünsal Emre basketbolculuktan gelmeydi. Osman Seden'in yönetiminde, *Hz. Ömer'in Adaleti*'nde oynamıştı. Yetmişlerin ortasından itibaren, seks filmlerinde oynaya oynaya kayboldu. Yakışıklı ve uyumlu biriydi. Bütün gayretiyle oynamıştı filmde.

Şeyda Senem'i hayal meyal hatırlıyorum, güzel bir kızdı. Bir iki filmde oynadı ve kayboldu ortadan.

Asuman Arsan daha önce dansözdü. Gazinolarda dans ederdi. Biraz yaşlanınca bırakmıştı. Ama oyuncu olarak çok yetenekliydi.

Ahmet Sezerel ilginç biriydi. Bu filmde Asuman Arsan'ın jigolosu rolünde yatakta sevişiyordu. Unutmuşum onu oynattığımı. Daha doğrusu o günlerde dostluğumuz başlamamıştı Ahmet ile; oyuncu olarak getirmişler, ben de yakışıklı ve parlak yüzlü olduğu için beğenmiş, oynatmışım bu küçücük rolde. Daha sonra onu tiyatroda izledim. Metin Erksan'ın firmama çektiği *Kadın Hamlet* (*İntikam Meleği*) filminde Fatma Girik'in karşısında jön oynamıştı. Kartal'a asistanlık da yapmıştı seksenli yıllarda. Aynı dönemde, Sıraselviler'deki Taksim Sanat Evi'ni işletiyordu. Özellikle sanatçıların uğradığı bir bar kafeydi burası. Şimdilerde Bodrum Torba'da da Sanat Evi'ni işletiyor. Karısı çok becerikliydi, o önayak olmuştu bu işlerde. Tam maço bir kadındı. Sonra ayrıldılar. Saygılı iyi insandır Sezerel.

Kızlardan Senar Seven ikinci üçüncü derecede filmlerde oynuyordu, seks filmlerine atlamadan önce. Perihan Ateş de dansözdü.

Asistanım Zafer Par küçük bir de rol oynamıştı. O günlerde mü-

zikler için telif ödenmiyordu. Utanç verici bir şeydi bu. "Kadınım" adlı şarkı yetmişlerin ortasında Tanju Okan'ın sesinden dinleyiciyle buluşmuş, satış rekorları kırmıştı. Kadri, Tanju'yla konuşup izin almıştı. Parçayı telifsiz kullanmadığından eminim.

1976 BİRTANEM ■ **Senaryo:** Safa Önal (*Oyuncakçı Dükkânı* adlı oyundan) ■ **Foto Direktörü:** Cahit Engin ■ **Müzik:** Plak ■ **Oyuncular:** Arzu Okay, Ünsal Emre, Suphi Tekniker, Alev Sururi, Yüksel Gözen, Aysel Gürel, Sabahat Işık, Muzaffer Civan, İhsan Bayraktar, Ahmet Karaca, Hamza Fidan, Yusuf Çetin, Şeref Çokşeker, Aynur Aydan, Tarık Şimşek ■ **Yapım:** Mine Film

Birtanem de Kadri Yurdatap'ın borçlarını ödemesi için 30 kutu negatifle 14 günde çektiğim ikinci filmdi. Uyarlama yapıldığı *Oyuncakçı Dükkânı*'nı da Çarşıkapı Azak Tiyatrosu'nda seyretmiştim. Başrollerini Altan Erbulak'la İzzet Günay oynuyordu galiba.

Filmin niteliği hakkında konuşmamın gereği yok aslında. Jenerikte yönetmen olarak Zafer Par yazıyor. Adımı bile vermekten çekindiğim bir filme elbette üvey çocuğum gibi bakıyorum.

Porno filmlerin epey gözde olduğu günlerde çektiğim için başrolde Arzu Okay'ı oynattık. Açık saçık denebilecek tek sahne içeriyordu, bunu da eski asistanım Oksal Pekmezoğlu çekti.

Film ticari başarı olarak *Kadınım*'ın gerisinde kaldı. 6 civarında iş yaptı. Şimdi izlediğimde, hiç özenmeden yönetmiş olduğumu gördüm 14 günlük bu filmi.

Arzu Okay'ı altmışlı yılların ikinci yarısında tanıdım. Turgut Demirağ tanıştırmıştı beni Yeniköyde şimdi yıkılmış olan Carlton oteli karşısındaki Kulüp 33 adlı motelde. 15 yaşlarında bir kızdı o sırada. Ama yaşından büyük gösteriyordu. Seks filmlerinde yıldız olana kadar doğru düzgün filmlerde de oynamıştı. Ben Arzu Okay'ı seks motifi olarak düşünmedim, masum bir rolde oynattım. Kendince başarılı olduğumu düşünüyorum. Bence çok yetenekli bir kızdı. Porno filmlerde oynarken bile kendini fazla dağıtmadı. Sonra Paris'te deri üzerine tica-

ret yapan bir iş kadını olarak çıktı karşımıza. Çok mazbut bir insan oldu ve son gördüğümde ticaret yaşamına devam ediyordu.

Ünsal Emre bence bu filmde kötü oynamamış. Birtanem'i bugün tekrar çeksem, yine Ünsal'ı oynatırdım. Ama Ünsal Emre'ye karşı sempatim olduğu için nesnel bakamıyorum belki de.

Suphi Tekniker'i severdim, belki çok iyi bir oyuncu değildi, ama üstlendiği rollerin altından kalkardı. Tiyatro deneyimi fazlaydı. Senarist olarak da çok çalıştı piyasada. Ama *Birtanem*'de zaman zaman çok rol kesmiş, bayağı rahatsız oldum bundan.

Alev Sururi senelerin tiyatro sanatçısıydı. Ali Sururi'nin eşiydi. Tecrübeli bir oyuncuydu, Seyrettiğimde düzgün geldi oyunu.

Filmin orta büyüklükteki rollerinden birini Müjde Ar'ın annesi Aysel Gürel üstlenmişti. Filmlerimde hiç görmemiştim, yapım sorumlularım bulup getirmiş olmalıydı onu. Tipi çok uygun gelmiş, oynatmıştım. İş terbiyesi mükemmeldi iyiydi. Gürel çok iyi bir oyuncuydu, sinemanın değerini bilmediği insanlardan biriydi. Sonradan şarkı yazarlığıyla çok büyük bir ün yaptı.

Tarık Şimşek'le *Kara Peçe* ve *Cellat* filmlerinde de çalışmıştım. Tarık buradaki çıkarcı, asalak ve maço ağabey rolüne çok yakışmıştı. Görüntüsüyle ekranı dolduran, dünyanın her ülkesinde kendine yer bulabilecek yapıda bir oyuncuydu.

Evin dadısı Sabahat Işık sayısız filmde oynadı, dünya iyisi bir kadındı. Son dönemlerde karşılaşamamıştık hiç. Şeker hastalığından ayağını kestiklerini duymuştum. 2006 yılında kaybettik onu.

Kooperatifte ev yaptırmak isteyen şoförler arasında sevgili odacımız Hamza Fidan'ı görünce duygulandım bayağı.

Bu filmi baştan savma çekmişim, tamam, ama finaldeki sahneyi; Ünsal ile Tarık'ın uzayıp giden kavgasını, evlilik öncesi el sıkışmayı

çok başarılı buldum. Bu tür sahneleri çok özenerek ve çok başarılı çekiyorum. Bu filmin içinde, senaryodan gelen tiyatro kokan çok sahne var. Aynı mekân içinde, oyuncular uzun uzun konuşuyorlar, kız sürekli aynı şeyleri tekrarlıyor. Bayağı sıkıcı. Esniyoruz. Bu nedenle böyle hareketli bir finalle seyirciyi yakalamayı düşünmüşüm.

Birtanem'in çekildiği mekân *Kadınım*'da çalıştığım evdi. Tarabya'da bahçe içerisinde bir köşktü. Film çok küçük bir maliyetle yapıldı. Oyuncular da çok küçük paralara oynadı.

Senaryo için Safa Önal'la birlikte birkaç gün çalışmıştık. Her şeyi hareketli finale doğru pompalamak için uğraşmış, bir takım girintiler çıkıntılar yapmıştık oyuna. Final biraz *Ağaçlar Ayakta Ölür*'ü çağrıştırıyor. Evi soymaya karar veren soyguncularla işbirliği yapan kızın cayması, doğrudan yana tavır koyması iki filmde de benzeşiyor. Ama finali çok tatlı, her şeyiyle başarılı ve güzel çekmişim.

Birtanem Kadri'yi kurtarma operasyonu amacıyla yapıldığı için mekânlar çok derli topluydu. Bir oyundan yararlanmayı bu nedenle istemiştim. Kadri de benimsemişti bu düşünceyi. İçine bir de sevişme sahnesi ekleyince hasılat otomatik artar diyorduk. Seks sahnesi bugün için aşırı masum kalıyor, ama o günler için bayağı cesurdu.

Ayrıca Kadri'yle tasarladığımız diğer ikisini Temel Gürsu'nun yönettiği iki film bittiğinde, Mine Film bayağı kâra geçti. Borçlarını ödedi, işletmecilere verilmesi gereken filmler teslim edildi. Bugün hâlâ Mine Film dimdik ayakta duruyor, filmler ve diziler üretmeye devam ediyor.

O günlerden kalan oldukça tatsız bir anıma geldi sıra.

Temel Gürsu'nun yönettiği Arzu Okay'lı Elma Şekeri yüzünden başım bayağı belâya dolanmıştı. Bir gün, Anadolu Pasajı'nın karşısındaki, Azmi'nin kahvesinde sinemacı arkadaşlarımla 51 oynarken polis-

ler içeriye girdi ve kendileriyle birlikte yazıhaneme gelmemi istediler. Cumartesi günüydü. Uğur Filmi açtık. Memurlar seks filmi aramaya başladılar. Her yanı didik didik ediyorlardı. Duygu Sağıroğlu'nun çektiği Cüneyt Arkın-Meral Zeren'in başrollerini oynadıkları *Yanaşma* adlı filmindeki, Meral Zeren'in göğüs dekolteli lobi fotoğrafına takıldı memurun biri. Komser aldırış etmedi neyse. Sonra kurgu odasına girdiler, bütün film kutularının üzerinde Uğur Film etiketi yapıştırılmıştı doğal olarak. Kadri'nin Temel Gürsu'ya çektirdiği *Elma Şekeri* de bu kutularda duruyordu kurgu masasının yanında. Tak şunu dediler. Tek tek kısımları geçtik. Bir seks sahnesi başlayınca, hemen durdurdular makineyi. Filmi aldılar, zabıt tuttular. Bana da imza ettirdiler, sonra bir cibe atıp, Sirkeci'deki Emniyet Müdürlüğü'ne götürdüler. Oraya vardığımda çok şaşırmıştım. Belki elli kadar yapımcı ve seks filmi oynatan sinema sahibi bekleşiyordu. Kadri de vardı aralarında. Ne olacak şimdi diye memurlara sorduğumda, pazartesi gününe kadar hepimizin nezarethanede kalacağımızı söylediler. Moralim felaket bozulmuştu. En yaşlı ve en saygın kişi ben olduğum için bana bir iskemle buldular kara kara düşünmeye başladım. Bir ara memurlar telâşlandılar, Vural bey geliyor diye. Ahlak masasının başıymış Vural bey. Biraz sonra adımı anons ettiler, Vural Bey'in yanına çağırıyorlardı beni. Yanına gittiğimde Memduh bey siz gidebilirsiniz dedi. Teşekkür ederim, ama içerde bir arkadaşım daha var dedim. Ve Kadri'yi de alıp çıktım oradan. Diğerleri nezarethanede geçirdiler geceyi berduşlarla beraber. Birkaç gün sonra Gayrettepe'deki Emniyet binasına çağrıldım. Bu kez Vural beyin yardımcısı Ülkü hanımdı çağıran. Memduh bey, size hiç yakışmıyor bu filmler dedi. Yer yarıldı içine girdim. Bu filmin yapımcısı ben değilim dedimse de kadın oralı olmadı. Yalnızca, filmi alıp gidebilirsiniz dedi.

1978 CEVRİYEM ■ Senaryo: Erdoğan Tünaş (Suat Derviş'in *Fosforlu Cevriye* romanından) ■ Foto Direktörü: Kaya Ererez ■ Müzik: Cahit Berkay ■ Oyuncular: Türkan Şoray, Kadir İnanır, Erol Taş, Neriman Köksal, Reha Yurdakul, Süleyman Turan, Bilge Şen, Dinçer Çekmez, Mürvet Sim, Süheyl Eğriboz, Alpay İzer ■ Yapım: Akün Film-İrfan Ünal

İrfan Ünal bir gün yazıhanesine davet edip *Cevriyem* adlı bir film teklif etti. Başrollerini Türkan Şoray ve Kadir İnanır oynayacaktı. Filmin senaryosu, ünlü kadın yazarımız Suat Derviş'in *Cevriyem* adlı romanından uyarlanmıştı. Derviş yaşadığı bir deneyimi anlatıyor bu romanında. Kendisi sol görüşlü, aydın ve güzel bir kadındı. Nâzım Hikmet'i, arandığı günlerde evinde saklamış. Kitapta açıkça belirtilmese de, roman bu kaçma kovalamaca ve saklanmacayı öykülüyor.

Senaryoda Nâzım'ın yerine bir militan var. Militan örgüte para temini için giriştiği banka soygunu sırasında bir veznedarı öldürüyor ve kaçarken vurulup yaralanıyor. Bir hayat kadını da onu evinde saklıyor: Bir doktorun yardımıyla iyileştiriyor. Sonra aralarında duygusal bir yakınlaşma oluyor. Filmin sonunda polisler ikiliyi bir evde kıstırıyor, teslim olmayınca da öldürülüyorlar.

Filmi çekip bitirmiştim. Yapımcı İrfan Ünal hem denetimden, hem

de galiba sol örgütlerden gelen tehditlerden korktuğu için senaryoda bazı diyalogları ve finali değiştirerek, tecavüz edilip ölen kız kardeşin intikamını alan ağabey şekline dönüştürdü hikâyeyi. Ek sahneler yazdırdı, finale eklemeler yapıldı, ölümler çıkarıldı. Cevriye'nin koşup haber vermesiyle, babası rolünü oynayan Reha Yurdakul geliyor ve Kadir İnanır çıkıp polise teslim oluyordu. Önce direndimse de İrfan Ünal başka bir yönetmene tamamlatırım deyince özenle çektiğim bu filme başka bir el girmesini istemediğim için çaresiz, evet dedim. Gönülsüzce de olsa, istediği sahneleri ekledim filme.

Filme başlamadan önce İrfan Bebek'teki evine davet etti beni. Başkadın rolünü oynayacak olan Türkan Şoray ve Rüçhan Adlı da oradaydı. Türkan benimle özel görüşmek istediğini söyledi. Başka bir odaya geçtik. Beni iyi yönetecek misiniz, diye sordu. Bu ne demek, dedim. Siz Fatma Girik'in filmlerini yönetiyorsunuz, Fatma Girik de bir star, acaba beni..., dedi durdu. Fatma Girik adına kendisini harcayacağımı düşünmesi çok tuhaftı doğrusu. Böyle düşünüyorsanız ben bu filmi çekmeyeyim, dedim. Bir anda düşüncesi değişmiş olacak ki, Ben sizin bu filmi çekmenizi istiyorum, dedi az duraksadıktan sonra.

Filmde Erman Filmin Mecidiyeköy'deki platosu, Valideçeşme'deki bir gecekondu ve Büyükada kullandığımız mekânlardı.

İlk çekimler Erman Filmin platosundaki meyhane sahneleriydi. Türkan dans ediyordu orada. İrfan hemen iş kopyası bastırmıştı, acaba Türkan'ı nasıl kullanıyorum diye. Seyrettiği zaman da, tamam, benim düşündüğüm Türkan bu demişti. Özenle çektiğim bu film saçma sapan eklemelerle ucuz bir melodrama dönüştürüldüğü için bugün izlerken çok üzüldüm. Çekim sonrası, filme zorla eklenmiş sahneler nedeniyle duyduğum kırgınlık yüzünden, dublaja bile gitmedim. Ek sahneler tam yama gibi duruyor, filmin gövdesine eklemlenmiyordu.

Gördükçe sinirim bozuluyordu.

Filmin içindeki militan karakteri, eklenen ve çıkarılan sahneler nedeniyle sakatlandı. Tutarsızlaştı. İrfan Ünal sol görüşlü bir insan değildi elbette, ticaret adamıydı. Galatasaray Lisesi'nde okumuştu, babası sinema ve fırınlar işleten bir zengindi. İrfan da babasının oğlu olduğunu küçük yaşlarda okulunda şeker ve çikolata satarak kanıtlamıştı. Daha o yaşlarda başlamıştı ticarete. Filmin ticari başarısı iyiydi, 7,5-8 civarında olmuş. Çekim süresi 30-31 iş günüydü.

Türkan'ın başta, adamı yaralı bulduktan sonra alıp evine götürmesi inandırıcı değildi. Belki de bir tür hayat kadınını oynayan Cevriye çok yakışıklı ve yardıma muhtaç bir adamı görünce dayanamıyor, alıp evine götürüyor diye düşünmüşüm, ama tatmin edici değildi.

Türkan Şoray filmde çok iyi oynuyor, hem çok güzel hem de çok yetenekli bir kız. Çünkü hiçbir zaman kendine güveni yoktu. Bir plan çekiyoruz, gayet iyi oynuyor. Bir daha çekelim, diyor. Bir daha çekiyorsun, Nasıl oldu, diyor. Yüzü ağlamaklı. Çok iyi, diyorsun, N'olur bir daha çekelim, diyor. Bıraksan Türkan Şoray'a her sahneyi nerdeyse otuz kez falan çektirebilir insana. Çok negatif harcadım. Gerçi yüzde yüz tatmin olduğum planları bir kere daha çekmemizi isteyince, canım sıkılıyordu. Kendine hiçbir zaman güvenemeyen, her zaman titreyen, sinemadaki sultanlığını zedeleyecek bir duyguyla sette olan bir kadındı Türkan Şoray. Hiçbir zaman huzurlu değildi. Sette de , sahici yaşamda da huzurlu değildi.

Cevriye'nin çekimleri sırasında da, benden çok rica etmişti daha önce beraber çalıştığımız *Çapkın Kız* filminin televizyonda gösterilmemesi için. Ben de peki demiştim. Ama kendisiyle, Kadir İnanır'ın göğsünde yattığı sahnede sorun yaşadım. İtiraz etti, bütün ısrarlarıma karşın oynamadı. Müstehcen olduğunu iddia ediyordu. İşi bıraktık.

Tesadüfe bakın ki akşam, benim çekmek istediğim sahnenin aynısını izlemiştim beyazcamda. Böyle bir tesadüf olamazdı. Üstelik de yetmişli yılların ikinci yarısında tek kanaldı televizyon, yani TRT döneminden söz ediyorum, denetim çok sıkıydı o günlerde. Ertesi gün sete geldiğimizde, o da televizyondaki sahneleri izlediğinden yaptığına pişman olmuştu; çektim o sahneyi sonra, çok bozulmuştum. Verdiğim sözden döndüm, *Çapkın Kızı* televizyona verdim İntikamımı böyle almıştım.

Kadir İnanır yakışıklı, ama karton bir tip değil, çok iyi bir oyuncu. Oynadığı rollerde sahici insan görüntüsü veriyor.

Gençken büyük bir star olan Neriman Köksal filmde küçük bir rol oynuyor, ama deneyimli tiyatro oyuncusu Bilge Şen gibi, o da çok başarılı.

Dinçer Çekmez benim çok sevdiğim insanlardandı. Kemal Sunal filmlerimde büyük roller üstlenmişti. Sayısız filmime de seslendirmeci olarak katkıda bulunmuştu.

Kaya Ererez fotoğraf direktörü olarak çok başarılı. Oyuncuları iyi kullandığım gibi fotoğraf direktörlerini de iyi kullanıyorum filmlerde. Kendilerini ben varım diyecek hale getiriyorum.

Süheyl Eğriboz çok sinematografik bir yüze sahip Türk sinemasının klasik kötü adamlarındandı. İyi yönetildiğinde çok iyi oynayan emektar bir oyuncuydu.

Filmde bazı yerlerde müziği hissettim ve bundan rahatsız oldum. Ayrıca Türkan Şoray'ın filmdeki sesiyle, şarkı söylerkenki sesi arasında çok fark vardı. Farklı şarkıcı kullanmalıymışız.

1980 DEVLET KUŞU ◾ **Senaryo:** Orhan Aksoy (Orhan Kemal'in aynı adlı romanından) ◾ **Diyalog:** Bülent Oran ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Müzik:** Plak ◾ **Oyuncular:** Kemal Sunal, Serpil Çakmaklı, Mehtap Ar, Bülent Kayabaş, Reha Yurdakul, Hüseyin Kutman, Yadigar Ejder, Semra Uçar, Merih Fırat, Şeref Çokşeker, Muhteşem Durukan, Nermin Özses, Sabahat İzgü, Alpay İzer, Reşit Çıldam, Remzi Ekmekçi, Süheyl Eğriboz, Niyazi Gökdere ◾ **Yapım:** Uğur Film

Kemal Sunal'la yapımcı-oyuncu ilişkimiz 1978 yılında başlamıştı, ama yönetmen-oyuncu olarak ilk kez *Devlet Kuşu*'nda çalıştık. Ben komedi filmleri çekmekte başarılı olmadığımı biliyordum, ama Kemal'e yönetmen beğendirmek çok zordu. Başta Osman Seden çekmişti Kemal'in filmlerini. *Yüz Numaralı Adam*, *İnek Şaban*, *Dokunmayın Şabanıma*, *Bekçiler Kralı* gibi. Sonraları Osman Seden'i istememişti, Şişiriyor demişti. Seden'in Kemal'le çektiği son film olan *Dokunmayın Şabanıma* bir Kemal filmi gibi iş yapmayınca bundan sonra sen çek demişti. Sonra da Kartal Tibet devralmıştı nöbeti.

Devlet Kuşu'nu altmışlı yılların başında, *Avare Mustafa* adıyla çekmiştim Ayhan Işıkla. Ayrı bir yorum getirebilmek *için senaryoyu* Orhan Aksoy'a verdim. Sonrasında ben çalıştım üzerinde. Diyaloglar için

de Bülent Oran'a başvurdum. Kemal de katılmıştı son aşamaya. *Avare Mustafa*'yı çektiğimde, serseriliğin methiyesi biçiminde eleştiriler almıştım. Bu filmde bu hataya düşmemek için ufak tefek sahneler ekledim.

Filmin ticari başarısı iyiydi. 8,5-9 arası oldu.

Filmi *Cevriyem*'i çektiğim Valideçeşme'de çektim. İki ahşap ev bulmuştum karşılıklı. Hemen yanındaki kocaman apartman senaryo için çok uygundu. Bir ara Hülya Koçyiğit oturmuştu orada. Fındıklı sahilindeki kahve de önemli mekânlarından biriydi filmin. Dolmabahçe üstündeki Lalezar adlı gece kulübünde de önemli sahneler çekmiştik.

Çekim 25 gün sürdü. Bugün yeniden izlediğimde filmi beğendim, ama abartıya kaçılmış diyaloglardan rahatsızlık duydum. Kemal Sunal filmi çekiyorum diye teslim olmuşum bu tür diyaloglara, üzüldüm.

İlk film daha maço, ama işçiliği çok daha iyiydi. Bu filmde koşullar nedeniyle daha hızlı çalıştık. Bazı gece çalışmalarında da yorulduğum için istediğim verimi alamamışım. Örneğin Bülent Kayabaş'la Yadigar Ejder'in Kemal'in düğün töreni için Lalezar'ın kapısına geldikleri sahne çok kötü.

Kemal Sunal'a jön kız beğendirmek de bayağı zordu. Zaten bir çalıştığı kızla bir daha çalışmak istemezdi nedense. Yeni bir yüz aramıştım *Devlet Kuşu* için. Bu arada televizyonda yönetmen Ahmet Üstel'in çektiği komedi türü bir oyun izlemiş, küçük bir hizmetçi rolünde oynayan kıza gözüm takılmıştı. Serpil Çakmaklı'ydı bu kız, ne tiyatro, ne de sinema deneyimi vardı. Konuştuğumuzda istekli gözükmedi, rolü reddetti. Ahmet Üstel dostumdu, nesli tükenmiş iyi insanlardandı Ahmet, kendisine rica ettim araya girdi, Serpil'i ikna etti. Serpil çok yetenekli bir oyuncuydu. Ama Serpil, *Devlet Kuşu*'ndan bir iki yıl sonra Orhan Elmas'ın Adana'da çektiği, *Yürek Yarası* adlı film için yazıhane-

ye geldiğinde, tuhaf davranmış, olmayacak paralar istemişti. Nankör bir kız olduğunu düşünüyorum bu nedenle. Ayrıca bir insan kendini ancak bu kadar harcar. Güzel yüzüne estetik yaptırdı ve çirkinleştirdi.

Kemal'in babası rolündeki Muhteşem Durukan, 1951 yılında Yakut Filme yaptığımız *Onu Ben Öldürdüm* adlı filmimizde Doktor Alyanak'ın asistanıydı. Yoksulluklarla, yoksunluklarla dolu günlerin sinemacısıydı. Yönetmenlik de yapmış, filmi sansürden çıkamadığı için negatifini vilayetin önünde yakmıştı. Muhteşem sinema tarihine bu olayla kazıdı adını. Ufak tefek roller oynuyordu artık. Çektiği çilelerin, bütün çizgileri yüzüne işlemişti. Bu nedenle seçtim onu. Çok da iyi oynadı.

Eşini oynayan Nermin hanım Ermeni azınlıklardandı. Tiyatro gruplarıyla gençliğinde Anadolu turnelerine çıkmıştı. Yaşlandığında sinemada da ufak tefek roller oynamaya başladı. Çok iyi bir kadındı. Sık sık çalıştık birlikte. Filmde o da kendisine düşen görevi yaptı. Meslek yaşamım boyunca oyuncu olarak Ermeni, teknisyen olarak Rum vatandaşlarla çok çalıştım. Hatta Yakut Filmi beraber kurduğumuz diş doktoru sonraları yönetmen olan Arşavir Alyanak Ermani vatandaşlarımızdan nesli tükenmiş iyi insanlardan biriydi. Nur içinde yatsın. Ayrıca çocukluğum Ermeni ve Rumların beraber yaşadığı bir çevre olan Kumkapı'da geçmişti. Senelerce oturduğumuz evin kiracıları Rumdu. Langa takımında oynarken de çok Rum futbolcu vardı. Ermeniler bize daha yakın insanlardı. Rumlar daha muhafazakârdılar.

Merih Fırat yetmişli yılların sonlarından başlayarak iki üç sene boyunca büyük küçük rollerde oynadı firmamın yapımlarında. Sevimli, iyi huylu bir kızdı. Sonra dansözlük yapmaya başladı.

Semra Uçar da aynı yılların ürünü çok genç bir oyuncuydu. Başlangıçta figürandı. Bu filmde kenar mahalle kızı rolünde başarılıydı.

Sinemada kalıcı olamadı nedense.

Mehtap Ar, Müjde Ar'ın kız kardeşiydi. Romandaki zayıf, çirkince tip için biçilmiş kaftandı. Oyunculuk yeteneği de iyiydi. Mehtap şarkıcılık yapıyordu o günlerde. Bence görüntüsüyle ve oyunuyla Çolpan İlhan'dan daha çok yakıştı role.

Yadigar Ejder'i ilk kez Levent'teki evimizden hatırlıyorum; odun kırmaya gelmişti. Üzerinde bir şeyi yoktu, mont vermiştim ona. Kan davasından yattığını, cezaevinden de yeni çıktığını söylemişti. Sonra filmlerde gördüm, Cüneyt ve benzeri kahramanlardan sürekli dayak yiyordu. Orhan Aksoy onun için yeni bir tip yaratmıştı senaryoda; romandakinden epey farklı bir tipti bu. Yadigar'ın Yeşilçam'daki en önemli rolüydü belki de. Filmi yeniden izlediğimde çok başarılı buldum onu.

Kemal Sunal'ın ilk filmi, küçük bir rolde gözüktüğü Atıf Yılmaz'ın *Güllü*'süydü. Kiralık katili oynuyordu. Ertem Eğilmez ondaki potansiyeli görüp almıştı, Arzu Filmin kalabalık ekibine. Kemal, yetmişlerin ortalarında, Ertem'in gözetiminde *Hababam Sınıfı* ve çok güçlü bir oyuncu kadrosunun yer aldığı filmlerle sinemada yer edindi. Füze gibi fırladı onca yetenekli komedyenin arasından. Bizimle 1978 yılında anlaştı. Artık desteksiz oynamaya başlamıştı, yanında Müjde Ar ya da Şener Şen, Zeki Alasya, Metin Akpınar yoktu. Ama 1978 sonrası, ne ben, ne Kartal Tibet, ne Osman Seden, ne de Atıf Yılmaz, Ertem'in dehasına sahip olmadığımız için Kemal bir süre yerinde saydı, seksen ortalarından sonra da gerilemeye başladı. Ayrıca Kemal kırk yaşını bulduğunda başka bir yüze sahip olmuştu. Paraya doymuş bir adam haline geldiği için yüzü de toramanlaşmış, eski komik halini yitirmişti. Film çekmeye bile bir tür angarya gibi bakıyordu. Parasını alsın, film bir haftada çekilsin bitsin istiyordu. Ama Kemal başlangıçta çok farklıydı.

Osman Seden senaryoyu yazar, ben Kemal'in Caddebostan'daki evine giderdim. Oturur, sahne sahne, diyalog diyalog çalışırdık. Sen bunu söyler misin, söylersen nasıl söylersin diye tartışırdık. Çok titiz davranırdı. Ama seksenli yıllara geldiğimizde bu çalışmalar da bitmişti. Sadece önerdiğim konular üzerinde düşüncelerini söylerdi. Bir de jön kızlar için aday belirlerdik birlikte. Yanlış yönetmenlerle yanlış projelere imza attığında ben çok üzüldüm. *Bay Kamber* bunlardan biriydi. Orhan Oğuz'un yönetmenliğindeki asker dizisi de öyle. Star'ın genel yönetmeni Serpil Akıllıoğlu, bu diziyi önce bana önermişti. Ama parasal konularda anlaşamamıştık. Kemal'in son dönem filmleri arasında yalnızca Sinan Çetin'in çektiği *Propaganda* başarılı bir filmdi. Sinan son günlerdeki görüntüsüne uygun bir tip yaratmıştı Kemalden. Ne yazık ki çok erken kaybettik onu, toprağı bol olsun.

En çok üzüldüğüm şey ağabey kardeş ilişkimiz olan Kemal'le aramızın bozulmasıydı. Nerdeyse yazıhaneyi her gün beraber kapar, beraber çıkardık seksenlerin başında. Önceleri Ayhan Işık Sokağı'nın başındaki Papirüs'te, sonraları Arif Keskiner'in Çiçek Bar'ında bir iki kadeh viski içer evlerimize giderdik. Almanya'ya turneye çıktığında Memduh ağabey ne olursun gel, beraber gidelim demişti. Kolay arkadaş edinen biri değildi. Almanyada dizel bir Mersedes aldı, ama kullanmadı. Bana o kadar güveniyordu ki ille benim kullanmamı istemişti. Arabayı Almanya'dan ben getirmiştim turne dönüşünde.

Oğlu Ali Sunal benim karyolamda sünnet olmuştu. Fatma'yı da ailece çok severlerdi. Fatma'nın ünlü *Ezo Gelin* filmi nedeniyle kızlarının ismini Ezo koymuşlardı. Kemal'in eşi de çok saygın bir kadındı. Muhasebecim Orhan Dillioğlu'nun Kemal'le yaptığı bir konuşmayı bana biraz da süsleyerek anlatması kırılmama neden olmuştu. Önemsiz bir konuydu belki, ama sonra dallanıp budaklanmıştı. Sadece selamlaşır

olmuştuk Kemal'le. Oysa çok severdim Kemal'i. Adam gibi adamdı. İnsan birini çok sevdiğinde, ters bir şeyle karşılaşınca çok kırılıyor. Ama zaman her şeyi törpülüyor. Onunla yeniden eskiden olduğu gibi olmak isterdim, ama ne yazık ki erken ölümü engelledi bunu. Filmdeki asistanım Zafer Par uzun yıllar asistanlığımı yaptı. Sıfırdan alıp yetiştirdim onu. Benden öğrendikleriyle yönetmenlik de yaptı. Ama becerisi daha çok yapımcılık alanındaydı. Ömer Kavur'la da uzun süre çalıştı. 2005 yılı yapımı *Sinema Bir Mucizedir* adlı filmimde, Zafer'in alkole olan bağımlılığını gördüğümde hayal kırıklığına uğramıştım. Seksenlerin başında önemli bir trafik kazası geçirdiğinde kolu ezilmiş, Fatma hastane süresi boyunca başından hiç ayrılmamıştı.

Filmin seslendirmesini yapan Ayşın Atav bizim birçok filmimizde oyuncuları da konuşmuştu. Güzel de bir kızdı. Bazı filmlerde başarıyla oynamıştı ben neden oynatmamışım bilmiyorum. Severdim kendisini. Filmde Serpil Çakmaklı'yı çok başarılı konuşmuş.

Orhan Oğuz'u ben kameraman yaptım. Eylül 79'da çektiğimiz *Bekçiler Kralı*'nda Ertunç Şenkay'ın asistanlığını yapmıştı. Hemen sonrasında, *Umudumuz Şaban*'ı çeksin diye Kartal Tibet'e verdim onu. Yeterli deneyimi vardı çünkü. Cahit Engin'in yanında iyi yetişmişti. Ben yazıhanemde sürekli kameraman değiştiren bir yapımcı değildim. Orhan'la da epey uzun süre çalıştık.

Devlet Kuşu'nda dış mekân olarak kullandığım yerlerden biri de eski Şeref stadınında bulunduğu harabe halindeki Çırağan Sarayı'ydı. Zamanında stadın olduğu yer sarayın bahçesiymiş. Şimdi saray restore edilerek Çırağan oteli oldu ve hemen yanı başında çirkinlik abidesi olarak yapılmış eklentisi olan bina duruyor. Yetkim olsa hemen yıkardım o binayı.

Şeref stadının anısı büyük bende. 1940 yılında Beşiktaş yaşlanan

kadrosunu yenilemek amacıyla yepyeni oyuncular katmak istiyordu ekibine; genç oyuncular deniyordu. İstanbul ve yakın iller taranmış, yığınla semt takımının yetenekli oyuncuları bir araya getirilmişti. Antrenmanlar yapılıyor, şut çekiliyor, tek kale, çift kale maçlar düzenleniyordu. Beşiktaş'ın genç oyuncusu Çengel Hüseyin benim Vefa Lisesi'nden ve Kadırga'dan arkadaşımdı. Kadırga Beşiktaş'a çok futbolcu yetiştirmişti. Benim ilk antrenmandaki performansımı gören yöneticilerle, Çengel Hüseyin'i araya koyarak konuştuğumuzda, yirmi yaşında olduğumu, Tıp Fakültesi'nde okuduğumu söyledim. Ve seçilmiştim. Yeni kurulan genç kadroda Şükrü Gülesin, Sabri Gençsoy, Şakir Ulubatlı, Yavuz Üreten vardı. Şükrü Gülesin önceleri adı Pera olan Beyoğluspor'da oynamıştı. Benden 3 yaş küçüktü, ama üstün yetenekli bir topçuydu. Santradan kaptığı topu, geniş fulelerle götürüp karşı kaleye sokardı. Kornerlerden doğrudan gol yapabilirdi. İki ayağıyla da topa çok iyi vururdu. Daha çok sol açık oynadı Beşiktaş'ta. Sonra İtalya'ya gitti. Lazio takımında sol iç oynadı uzun yıllar başarıyla. O devirde, bir filmde de figüran oynadığını söylemişti bana.

Şeref Stadı'nın zemini çok kötüydü. Şimdi Taksim Gezisi'nin bulunduğu Taksim Stadı da öyleydi. Yağmur yağdığı zaman çamur içinde kalır, göller oluşurdu. Bunu önlemek için çukur olan yerlere kum dökülürdü, düştüğümüz de dizlerimiz derin şekilde yaralanırdı. Yaraların izleri hâlâ dizlerimde duruyor.

Stat da açık 25 kuruştu, kapalı dediğimiz salaş tribün ise 50 kuruş. Ben top oynarken yuh sesi işitmemiştim Şeref Stadı'nda. O günlerde seyirci centilmendi. Şükrü Gülesin'in genelevde çalışan Sevim isimli sevgilisi koyu Galatasaraylıydı. Beşiktaş maçına geldiğinde, yarısı sarı, yarısı kırmızı, formaya benzeyen bir bluz giyerdi. Kimse laf atmazdı kadına. Gene İstanbul Spor'da sol açık oynayan Adana'lı Kadir'in ge-

nelevde çalışan sevgilisi Muazzez ismindeki kadına da kimse ses çıkarmazdı. Galatasaraylı, Beşiktaşlı, Fenerli herkes bir arada otururdu. Ben futbolculara kötü bir söz söylendiğini duymadım hiç. Bir istisna vereceğim yalnızca: Beşiktaş'a ilk geldiğim yıl, Fenerbahçe Stadı'nda oynadığımız maçta, Küçük Fikret'e çok sert girdiğim için tribünden biri avazı çıktığı kadar bağırmıştı, Yuh, eşşoğleşek diye.

1940-41 sezonunu şampiyonlukla kapadık. İkinci yıl başlamadan önce Şeref Stadı'nın iki kalesi arasında bir metrelik bir rampa olduğu çıktı ortaya. Makineler geldi, yüksekliği aldılar. Ama bu kez de toprağı yerinden oynatmış oldukları için iyice balçık oldu yüzey. Biz o yaz hazırlıklarımızı, şimdi Beşiktaş Plaza'nın bulunduğu yerdeki arsada yaptık. Antrenman sonrası forma üzerine pantolon çeker, aşağıdaki semt hamamında yıkanırdık. Çengel Hüseyin ve Şükrü Gülesin takımda en yakın olduğum arkadaşlarımdı. Deplasmanlara gittiğimiz zaman Şükrü'yle aynı odada kalırdık. Şükrü çok iyi futbolcu olduğu gibi müthiş de esprili biriydi. Sonraları harika bir santrfor olan Kemal Gülçelik de aramıza katılmıştı. Seneler sonra karısını eşarpla boğdu Kemal. Kadın hakaret etmiş ona, Kemal de çileden çıkmış. Davası ağır cezada görüldü. Beşiktaş'ın eski futbolcularından Tereyağ Nuri ağır ceza hâkimiydi ve çok az bir cezayla kurtuldu Kemal.

1940-43 arası Baba Hakkı Beşiktaş'ın kralıydı. Askeri liseden ayrılmış sonradan avukat olmuştu. Ben takımda 2 sene oynadıktan sonra tıbbiyenin üçüncü sınıfında çaktım ve babamdan utandığım için kaçtım İstanbul'dan. Eskişehir'e gitmiş, şeker fabrikasında çalışıyordum. Aynı zamanda Eskişehir Demirspor'un antrenmanlarına da çıkıyordum. Ankara şampiyonu Demirspor'a aldılar oradan beni. Çok güçlü bir takımdı Demirspor o yıllarda. 1943 yılıydı. Sezon öncesi Beşiktaş Ankara'ya gelip hazırlık maçı oynadı bizimle. Biz maçı 4-0 kaybettik.

Ama sağbekimiz Nuri sert oynardı, Baba Hakkı'ya olmayacak bir faul yaptı, sakatladı. İlk kez oyundan çıktığını gördüm ben Hakkı Yeten'in. Devre olduğunda, soyunma odasına bir komiser, iki tane de polis girdi. Memduh Ün kim dediler. Avukat Hakkı Bey sizden şikâyetçi, sizi karakola götürüyoruz diye eklediler. Aslında ben yapmamıştım, Nuri yapmıştı faulu. İdareciler araya girdi, maç sonunda karakola gittim. Baba Hakkı daha beni görür görmez, O değil dedi. Ama beni Beşiktaş'ı bıraktığım ve o maçta çok sert oynadığım için affetmedi. Böylece o günden sonra Beşiktaş'la da aram bozulmuş oldu. Baba Hakkı demek Beşiktaş demekti çünkü.

Lisansım Beşiktaş kulübündeydi. Sahte lisansla bir sene oynadım, Demirspor'da şampiyon olduk. Milli takım seçmelerinde Ankara karmasında 5 numaralı formayı giydim. Başka bir kulüpte oynayabilmem için bonservisi almam gerekiyordu, kulübe gittim. Hakkı izin verirse alırsın dediler. Elini öpeceksin diye eklediler. Benden aşağı yukarı on bir yaş büyüktü. Öperim dedim. Şeref Stadı'na gittim, Beşiktaş antrenman yapıyordu. Baba Hakkı kenardaydı. Beni gördü, ama elini öptürmedi bana. Elinin tersiyle yanına bile yaklaştırmadı beni Yine de bonservisimi verdiler.

Hakkı Yeten'i seneler sonra Beşiktaş başkanıyken gördüm. Sinemada ünlü olmuştum; beni kulübe davet etti. Barıştık.

1981 KAÇAK ◾ **Senaryo:** Safa Önal, Memduh Ün (Orhan Kemal'in aynı adlı romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Müzik:** Sadık Gürbüz ◾ **Oyuncular:** Tarık Akan, Fatma Girik, Hayati Hamzaoğlu, Sırrı Elitaş, Coşkun Göğen, Ali Tutal, Celile Toyon, Ata Saka, Nilgün Ceylan, Jale Efecik, Tahsin Koray, Tevfik Şen, Yusuf Çetin, Ali Ateş, Bahri Ateş, Ahmet Kostarika, Abdullah Ferah, Fikret Ertuğrul, Erdal Tosun, Ömer Emekçi, Alper Şenbecerir, Mehmet Kırmızıgül ◾ **Yapım:** Ödül Film (Fedai Öztürk-Erol Şenbecerir)

Orhan Kemal'in *Üç Tekerlekli Bisiklet* başlıklı hikâyesinden yola çıkan Vedat Türkali bir senaryo üretmiş, 1962 yılında Lütfi Akad'n tamamlayamadığı filmi 1964 yılında ben tamamlamıştım: Orhan Kemal film sonrası, bu hikâyeyi *Kaçak* adlı bir romana dönüştürmüştü. Ben bu romanı okuduğumda çok sevdim. Aynı konu olmasına karşın roman filmle bire bir örtüşmüyordu.

Ödül Filmin sahiplerinden Fedai Öztürk bir gün yazıhaneme geldi, firmalarına bir film yapmamı istedi. Konu seçmeyi bana bıraktı. Oturduğum masanın ardındaki kitaplıktan *Kaçak* romanını çekip uzattım Fedai'ye. Bunu okuyun, onaylarsanız yapalım dedim. Okudular mı bilmiyorum, ortağı Erol Şenbecerir'le birlikte onayladılar. Safa, romandan bir senaryo uyarladı. Yal-

nız final iyi değildi, romanın sonu açıktı. İki sevgili İstanbul'da buluşmak üzere ayrılıyorlardı. Ama o günkü sansürden böyle bir filmin çıkması olanaksızdı, çünkü suçlunun ceza görmesi için muhakkak yakalanması gerekiyordu.

Filmi Antakya'da çektim. Orada yaşayan filmin Adana işletmecisi Arif Dökmeci yöreyi iyi tanıyordu, bize yardımcı oldu. Filmin çekim süresi 30 güne yakındı. Ticari başarısı 7-7,5 civarında oldu.

Mekân gezerken gösterdikleri, bir ağanın sınıra yakın yüzme havuzlu, kemerli villasını çok beğendim. Evi gezdiğim sırada ağa orada yoktu, ama kâhyası yumuşak davranmış, olabilir demişti. Ama ağa döndüğünde, villayı kesinlikle vermeyeceğini söyledi. *Kibar Feyzo* filmini o villada çekmişler üç dört yıl önce. Şener Şen ağa rolünü oynuyormuş ve Kemal Sunal havuzda, ağa rolünü oynayan Şener'in suratına işemiş. Film gösterime girdikten sonra köylüler ağaya tavır almışlar. Sen ağasın, nasıl olur da kendi mekânında bir ağanın suratına işemesine izin verirsin diye.

Bu villaya takmıştım kafamı, tam istediğim bir mekândı çünkü. Fatma'ya, valiye gitmesini söyledim. Vali, emniyet müdürü filan toplantıdayken, Fatma açmış kapıyı girmiş içeri. birden şaşırmışlar, sonra tanıyınca, hoş geldin beş geldin demişler. Fatma anlatmış derdimizi. Vali olaya el koymuş. Ağa kaçakçılığa bulaşmış bir adammış. Vali devreye girince ortadan kayboldu. Villayı bize açtılar, böylece orada çekim yapabildik.

Başka bir mekân için de beni bir kadının evine götürdüler. Yan yana iki bölmeden oluşuyordu. Düzayaktı. Bölmelerden birini oturma odası, birini de mutfak gibi kullanıyorlardı. Tavan arası da vardı. Fatma'nın evi için dört dörtlüktü. Ortadaki bölmeyi yıkacağımı söyledim. Kesinlikle olmaz dedi kadın. Ben bunları yapayım, sonra eski haline

getiririm, üstelik de sen 300 istiyorsan, ben sana çalıştığım sürece günde 500 vereceğim dedim. Kadın kabul etti. Orayı yıktırdım kemer yaptırdım, iki mekânı birleştirdim, gerçekten film için ideal bir yer haline geldi. Kadın çekim bitiminde orayı kapattırmadı, çok estetik ve işlevsel olmuştu çünkü.

Filmi bitirmeye birkaç gün kalmıştı, ama finali hâlâ çözememiştim. Telefon ettim İstanbul'dan Safa geldi. Yeni bir final yazdı ve gitti. Ama yeni yazılan finali de beğenmedim. Şahin Gök asistanımdı, bazı şeyler önerdi. Fatma'nın sinema duygusu çok gelişmiştir, o da bazı şeyler önerdi. Hepsine hayır dedim. Yalnızca finali Antakya otobüs garında çekeceğimi biliyordum. Çektim de. Ama tamamen doğaçlama çalıştım.

Filmin diğer ortağı olan Erol Şenbecerir'in yaptığı bir kalleşliği de söylemeden geçemeyeceğim. Fatma'nın leğende yıkandığı bir sahnede, sırtından tasla su döküyordu. Bu tür sahneleri çekerken herkesi dışarı çıkarırdık. Fatma göğüslerinin üzerine bant takmıştı zaten. Köy yerinde "çıplak sahneler çekiliyor" söylentilerinin çıkmasını istemiyorduk. Gerekli görevlilerden başka kimseyi de içeri almamıştık. Fotoğraf da çekilmemişti. Ama Erol Şenbecerir filmin reklamı olsun diye stüdyodan bu yıkanma sahnesinin negatif şutlarını almış, fotoğraf yaptırmış, dedikodu dergisi *Hafta Sonu*'na vermişti. Dergi de ilk sayfadan manşete çıkardı bunları. Gördüğümüzde Fatma'nın da, benim de çok canımız sıkılmıştı.

En çok şaşırdığım ve üzüldüğüm şeylerden biri de, *Üç Tekerlekli Bisiklet* filmiyle ilgili basında yığınla yazı ve eleştiri çıkmasına karşın *Kaçak*'ın nerdeyse görmezden gelinmiş olmasıydı. Oysa iki filmi bugün art arda izlediğimde *Kaçak*'ın her anlamda çok daha başarılı olduğunu görüyorum.

Lütfi Akad'ın *Üç Tekerlekli Bisiklet*'inde zorlama bir ağırlık var. *Yal-*

nızlar Rıhtımı'nda da aynı tartımsızlık sözkonusu. Ağır, çok ağır davranıyor insanlar, neredeyse yerlerinden kıpırdamıyorlar. Gerçi bu hantallık kahve sahnelerinde söz konusu değil, ama filmde ezici bir ağırlık egemen.

Orhan Kemal'le *Üç Tekerlekli Bisiklet* hakkında hiç konuşmamıştık. Dosttuk, zaman zaman yazıhaneme gelir, çok darda kaldığı bazı günlerde utanarak borç para isterdi. Ama aldığını düzenli öderdi. Aramızda sıcak bir iletişim vardı. Ne kadar üzücü ki bu kadar büyük bir edebiyatçının bu duruma düşmesi. Orhan Kemal yetmişlerin ortasında, erken denebilecek bir yaşta aramızdan ayrıldı. *Kaçak*'ı çektiğimde hayatta değildi.

Filmin müziklerini Sadık Gürbüz yaptı, çok başarılı bence.

Tarık Akan'la filmde çok rahat çalıştım. Başarılı bir oyuncu Tarık. Ayrıca star kişiliğine de sahip. Yalnız final çekimleri sonrası Tarık Akan'la aramda bir burukluk yaşandı. Tuhaf bir şey dedi bana. Hem de bugün bile düşündüğümde, anlamakta zorluk çektiğim tuhaflıkta bir şey. Filmi Fatma'nın üzerinde bitirdin dedi. Haksızdı. Tarık'ın kelepçelenmiş durumda, polis arabasına giderkenki görüntüsü Fatma'dan daha anlamlı değildi. Çünkü kadın başlangıçta çocuğuyla yalnız bir yaşam sürüyordu ve Tarık jandarmalar arasında uzaklaşırken, yine yalnızlığa mahkûm olmuştu. Ben böyle düşünmüştüm.

Fatma hakkında nesnel konuşamam belki, ancak kötü oynadığında dikkatimi çekiyor. *Kaçak*'ta ölçülüydü, çok başarılıydı oyunu. Çamaşırcı Haceri elbise gibi giymişti üzerine.

Jale Efecik hayatında üç ya da dört filmde oynadı. Sinemaya bir girdi, sonra birden kayboldu.

Ata Saka, Cüneyt Arkın filmlerinde dayak yiyen adamlardandı, yakışıklı biriydi. Gözlüğüyle, kalıbıyla oynadığı role cuk oturmuştu.

Ali Tutal saygılı ve efendiydi, ama çekimlerde beni çok uğraştırdı. Kolay oynatamadım onu. Şimdi dizilerde görüyorum oyunculuğunu iyice geliştirmiş.

Erdal Tosun'un ilk filmiydi galiba. Babasını çok severdim, ama kendisi de iyi bir oğlandı. İyi de oyuncuydu.

Filmdeki çocuğu, Mehmet Kırmızıgül'ü rastlantıyla buldum. Taksim'deki Koç Kütüphanesi'nin yanı başındaki parkta bir filmini çekiyordum. Mehmeti bir bankta oturmuş bizi seyrederken gördüm. Tam *Kaçak* için aradığım çocuktu. Eren Han'ın altında tecrübe filmi çektim. Mehmet bir kapıcı kadının oğluydu. Ama tecrübe filminde harikalar yaratan çocuk, filmde dondu kaldı. Babasına sarılacağı sahneyi en az 20 kere prova yapıp, dokuz kere çektik. Film boyunca kök söktürdü bize. Ama zorlu final sahnesine geldiğimizde, beklenmedik kadar iyi oynadı. Yüzündeki ifadesi harikaydı.

Celile Toyon tiyatro kökenli iyi bir oyuncuydu. Rolünü anlattıktan sonra birçok mizanseni kendisi doğurdu. Akıllı bir kadındı, çok az provayla çektim onun sahnelerini. Çok başarılı oynadı.

Tecavüzcü Coşkun Göğen'e gene ayrı bir paragraf açacağım. Göğen'i ağanın sakatladığı bir köylü rolünde oynatmıştım. Mükemmel oynamıştı. Hamuru çok iyiydi aslında, istediğim gibi yoğurabiliyordum onu. Tecavüzcü Coşkun diye bakılıyor ona. Öyle biri değil oysa. Zengin bir iç dünyası var. Gönlü zengin, saygılı biri. Filmin en dikkat çekici oyuncularından biriydi.

Coşkun'dan başka bir konuya atlayıp, Coşkun'u anlatacağım gene. Benim kovboylara çocukluğumdan gelen bir düşkünlüğüm var. Özellikle John Wayne'e. 12 yaşlarındayken, Şehzadebaşı'ndaki, Hilal sinemasının salonu afişlerle donatılmıştı. İçlerindeki bir afişi, her sinemaya gidişimde kapıda bilet kesen Kirkor amcaya bu film ne zaman gele-

cek diye sorardım. John Wayne'in başrolde oynadığı bir kovboy filmiydi. Beynime kazınmış filmin adı, *Ride Him Cowboy*. İki üç gün önce internete girip araştırdım. Fred Allen diye zayıf bir yönetmenin bir filmiymiş. Sonra John Wayne'in filmlerini döktüm. Üç sene figüran oynamış, jenerikte adı bile geçmemiş. Aslında Amerikan futbolu oyuncusuymuş. İyi okullarda eğitim görmüş. *Big Trail* adlı, Raul Walsh'ın yönettiği filmde başrol oynadıktan sonra hep ikinci, üçüncü sınıf yönetmenlerle çalışmış. John Ford 1939 yılında *Posta Arabası* (*Stage Coach*) adlı filmi çekince John Wayne birdenbire star olmuş. Ben Coşkun'da bu malzemeyi görüyorum. Aynen John Ford'un John Wayne'de gördüğü malzeme gibi. Ama Yeşilçam'da ne yazık ki yönetmenler Coşkun'u çok tekdüze bir biçimde tecavüzcü şablonunda kullandılar hep. Coşkun belki meşhur oldu, ama oyunculuk yeteneğini sergileme olanağını çok az bulabildi.

Filmde eleştireceğim yerler var: Nilgün Ceylanın Sırrı Elitaşla seviştiği sahne kötüydü, gereksizdi, çıkartmalıymışım. Çocuğun babasıyla karşılaştığı sahnedeki oyunu berbat, kısaltmalıymışım. Tarık, ağayı öldürüp de kadını kovaladığında, silah kadına doğrultulmamalıydı. Nesli devam ettirecek olan çocuk olduğu için bebeği öldürmeye gelmişti çünkü. Bu nedenle silah çocuğa çevrilmeliydi. Kadın çocuğa sarılacak, çocuk da ağlamaya başlayacaktı. Tarık da öldüremeyecekti çocuğu. Sahneyi öyle çekmeliydim.

Sonuç olarak bütün bunlara karşın bu film iyi filmlerinden biri ve filmi çok seviyorum.

1982 GÜLSÜM ANA ◾ **Senaryo:** Safa Önal ◾ **Foto Direktörü:** Çetin Tunca ◾ **Ar Direktör:** Duygu Sağıroğlu ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Günay Girik, Özlem Onursal, Alev Sayın, Hayati Hamzaoğlu, Bülent Bilgin, Kadir Savun, Figen Han, Memduh Ün, Reha Yurdakul, Dinçer Çekmez, Diler Saraç, Erdinç Akbaş, Tanju Gürsu ◾ **Yapım:** Kuzey Film (Tanju Gürsu-Seyfettin Özkasap)

Gülsüm Ana yetmişli yıllarda büyük iş yapan Halit Refiğ'in çektiği *Fatma Bacı* adlı filmin yeniden çekimiydi. Şirketin yapım sorumlusu Tanju Gürsu önermişti bana.

Senaryoyu Safa Önal yeniden yazarken yeni bir yorum getirmemiş, özgün filme sadık kalarak küçük oynamalar yapmıştı yalnızca. Ben de Safa'dan gelen senaryo üzerinde çalıştım biraz.

Şimdi seyrettiğimde, bazı eksiklikler, bazı fazlalıklar, bazı hatalar görüyorum. Örneğin, yavaş çekimle görüntülenen Tanju Gürsu'nun öldürülmesi sahnesinde, Fatma, Hayati Hamzaoğlu'na müdahale etmekte geç kalıyor. Oysa film boyunca bu kadar etkin olan bir kadının, arka arkaya ateş eden ve kocasını öldüren bir katile çok daha önce müdahale etmesi gerekirdi. Kurguda halledebilirmişim bu kusuru, ama gözümden kaçmış.

Finalde Fatma'nın çocuklarıyla konuştuğu sahne fazla. Aslında

Fatma Hayati'yi vurduktan sonra dar sokakta ön planda, sırtını duvara dayadığında derinlikte oğlununda göründüğü planda bitiyor film. Ama bunu sansür kaygısıyla koymuş olmalıyız. Gene sansür ... gene sansür. Suçlular cezaevinde görülmediği zaman ya da polis gelip suçluyu yakalamadıkça film sansürden çıkmıyordu o günlerde.

Filmdeki geriye dönüşler de fazlaydı bence. Fatma'nın köyünden ayrılırken, evinde yaşadıklarını sergileyen geriye dönüş tamamdı. Ama çocukların doğumlarını gösteren üç geriye dönüş tempoyu düşürüyordu. *Gülsüm Ana*'nın kiralık katil bulma çabası hedefine varmamış, üstelik de bize zaman kaybettirmiş.

Filmin başında Tanju'nun vurulduğu sahneyi iş kopyasını seyrettiğimde beğenmedim. Yapımcılara yük olmasın diye yapım masraflarını üstlenip yeni bir iş günü koydum, yeniden gidip çektim bu planları.

Gülsüm Ana'nın çekimleri 27-28 gün civarında olmuştu. *Fatma Bacı* 9 civarında bir ticari başarı sağlamasına rağmen *Gülsüm Ana* 7,5'larda kaldı.

Belki de *Fatma Bacı* televizyonda birkaç kez gösterilmiş ya, çok akılda kalmıştı her halde. Çünkü Halit'in çektiği film unutulmaz sahneler içeriyordu. Örneğin karpuz sahnesi; örneğin Özlem Onursal'ın, ben hep alt katta oturdum, artık çatı katında oturup, insanlara yukardan bakacağım diye haykırdığı sahne. Bence bu unutulmaz sahneleri atıp, yerlerine aynı duyguları uyandıran başka sahneler koymalıydım.

Gençlerin parti sahnelerinden birinde yüzme havuzunda tuhaf bir şey yaşadık. Partiye renk katmak için havuzda çıplak yüzecek bir kadın aramış, Figen Han'ı çağırmıştık. Sansüre takılmamak için Figen'in planlarını uzaktan çektim. Figürasyon içinde yer alan, Biricik takma adlı genç kadın olay çıkardı, Madem Figen Han'ı çıplak çektiniz, beni de çıplak çekeceksiniz dedi. Sonra soyundu, yüzme havuzuna atladı.

Biz de çektik, mecbur kalmıştık çünkü.

Kapıcı dairesi çekimleri Girik Han'ın en altındaki katta gerçekleşti. Çok başarılı bir dekor yapmıştı Duygu Sağıroğlu. Filmin köy sahneleri içinse Çorlu'ya yakın bir köy seçmiştik. Cezaevi nedeniyle Bursa'da yaptık bazı çekimleri de. Finali Bursa gibi göstererek Sultanahmet'in ara sokaklarında görüntüledik.

Fatma'yı yapımcılar seçmişti. Ama Alev Koral seslendirdi. Fatma galiba sahneye çıkıyordu o sırada ya da şehir dışında çalışıyordu. *Fatma Bacı*'da Yıldız Kenter'in çok iyi oynamasına karşın aynı rolde Fatma Girik görüntüsüyle daha bir oturuyor rolüne. Belki de duygusal bir değerlendirme yapıyorum. *Fatma Bacı*'da Yıldız Kenter'in kaşlarının çok ince olmasından rahatsızlık duymuştum film boyunca.

Halit'in finali aceleye gelmişti her halde. Yaşlıca bir kadın katil de olsa, bu kadar tartaklanmazdı, abartılmıştı. Ayrıca figüranlar da kameraya bakarak gülüyorlardı.

Ailenin oğlan çocuğunda Günay Girik daha sahiciydi. Sertan Acar burjuva çocuğuna benziyordu. Kırsal alandan gelen bir çocuktan farklıydı duruşu. Günay tamirci sahnelerinde de daha gerçekçiydi. Fatma'yla babadan kardeş, anadan ayrı olan Günay Girik'in ilk filmiydi. Kendisini de konuşmuştu ayrıca. Günay filmlerimde yapım sorumlusu olarak da çalıştı. Özellikle Emrah filmlerinde seksenli yıllarda bayağı tanınmıştı. Uyanık bir oğlandı. *Zıkkımın Kökü*'nde de epey büyük bir rol oynatmıştım.

Büyük kızı oynayan Özlem Onursal *Ses* dergisi yarışmalarından gelmişti. Halit'in filminde aynı rolü üstlenen Fatma Belgen Özlem'den çok daha iyi ve inandırıcıydı.

Ortanca kız Elif için oyuncu arıyordum. Alev Sayın'ı sokakta gördüm. Yanında filmlerde küçük roller oynayan, üçüncü sınıf filmlerin

senaryolarını yazan biri vardı. Yapım sorumlusuna söylemiş, getirtmiştim yazıhaneme. O güne kadar bir filmde oynamamıştı. Tipiyle o role çok uygundu benim için. Güzel de bir kızdı. Anlaştık. Filmde de oldukça başarılı oynadı. Ama tatsız bir olay yaşandı çekimlerde. Alev gardrobu açıyor, elbise değiştiriyordu bir sahnede. Bluzunu çıkaracak, başka bir şey giyecekti üzerine. Çıplak bir beden sergilemek değildi amacım. Sütyenini filan da çıkarmıyordu ayrıca. Sahnenin gereğiydi bu bluz değiştirme. Yapmam dedi. Soyunmam ben dedi. Bu soyunma falan değil sütyeninle kalacaksın dedimse de derdimi anlatamadım. Bazen, yönetmenler kişiliklerimizden taviz vermek zorunda kalıyoruz. Filmi yarısını geçmiştik. Çek git, desem, her şeye yeniden başlamak gerekiyordu. İdare ettim çektim sahneyi. Ama tuhaf olan şey, o gün sütyeniyle kalmayı kabul etmeyen sayın Alev Sayın kısa süre sonra sinemadan koptu, bol uyuşturuculu bir yeraltı dünyasının parçası oldu. Gazetelerde bol bol okumuştuk ibret verici haberlerini.

Aynı rolde *Fatma Bacı*'da oynayan Yıldız Kenter'in kızı Leyla Kenter çok daha başarılıydı. Çok iyi bir oyuncuydu zaten. Lütfi Akad'ın çektiği *Anneler ve Kızları* adlı filmde de çok mükemmeldi; sonra kayboldu ortalıktan. Londra'da yaşıyordu, herhalde gene oraya dönmüştü. Oyunculardan Reha Yurdakul'u kart zampara rolünde çok yadırgadım. Çok yanlış seçimdi. Sırıtıyordu. Yakışmıyordu hiç. Kadir Savun'un oynadığı role kaydırmalıymışım diye düşündüm filmi izlerken.

Figen Han bir porno yıldızıydı aslında. Makyaj yapmadığı, peruğunu takmadığı zamanlarda çilli yüzlü sırdan bir kızdı. Ama kameranın güzelleştirdiği kadınlardandı. İlginç yaşam öyküsünü gazeteci Necmi Onur *Orospu* başlıklı iki ciltlik romanında anlatmıştı yetmişli yıllarda.

Günay'ın filmdeki ustasını oynayan Yücel Usta, Akün Filmin sahibi İrfan Ünal'ın eşinin kardeşiydi. Altmışlı yıllardaki kazalarda, kaporta-

da ezilmeler ve parçalanmalar olduğunda, ezik bölümlerin atılıp, yerine yenilerinin konması söz konusu değildi. Çekiçle düzeltilirdi. Bunu çok iyi yapanlardan birisi de Yücel Usta'ydı. Dünya efendisi bir adamdı. Arada sırada telefonlaşırız hâlâ. Yücel Usta'nın yetmişli yıllarda bir kurt köpeği vardı. *Tarkan* filmlerinde başrol oyuncusu olmuştu. Yücel Usta bu köpeğin yavrusunu verdi bana. Sekiz sene evimizde can yoldaşımız olmuştu. Adı Ringo'ydu.

Çetin Tunca filmin başarılı kameramanıydı. Atıf Yılmaz okulundan geliyordu. Nedense yönetmenle fazla diyaloga girmezdi. Ama yönetmen ne istiyorsa, yüzde yüz yerine getirirdi. Filmin en başarılı planlarından biri olan Fatma'nın Özlem Onursal'ı Levent sokaklarında saçlarından sürüklediği sahnede kamerayı eline alarak çektiği plan özellikle çok başarılıydı. İnsan olarak da su katılmamış mükemmel biriydi,

Filmin müziklerini nasıl ayarladık, kim yaptı anımsamıyorum. Benim müzik bilgim sınırlı. Ama kulağım çok iyi. Çocukluğum Türk sanat müziği dinleyerek geçmişti, babam bu türün meraklısıydı çünkü. Annemin de sesi güzeldi. Zaman zaman şarkı türkü söyler ut çalardı evde. Bir gün babam borulu bir gramofon getirdi eve. Ben o on beş yaşlarındaydım herhalde. Şenlik havası yaşamıştık birden. Hamiyet Yüceses ve Safiye Ayla'nın taş plaklarını da getirmişti gramofonla birlikte. İşte bunlarla büyüdüm ben. Babam akşamları gramofona plaklar koyar ve rakısını içerdi. Ben müziğin her türlüsünü seviyorum aslında. Klasik batı müziğini de seviyorum. Operalardaki belli aryaları özellikle seviyorum. Türk sanat müziği icra edilen belli gazinolar, yani Taksim'deki Kristal gazinosu, Maksim, Çiftesaraylar, Tepebaşı'ndaki gazinolar yirmili yaşlardayken fırsat buldukça gittiğim eğlence mekânlarıydı. Hamiyet Yüceses, Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Mualla Gökçay, sahneye elinde mendille çıkan türkücü Zehra Bilir'i oralarda gör-

düm, dinledim. Hamiyet Yüceses Tepebaşı'ndaki Novotni gazinosunda sahneye çıktığında bütün ışıklar söner, tepsi içinde mumlar yanar ve Makber'i söyleyerek gelirdi sahneye. Bütün gazino alkıştan yıkılırdı adeta.

Hamiyet Yüceses benden birkaç yaş büyüktü. Alyanak'la ortak ilk filmimizi çekecektik. Ceylan Film de ortaktı bize. Doktor'un bir senaryosuydu *Onu Ben Öldürdüm*. Bir şarkıcı bulmamız gerekiyordu. Hamiyet Yüceses'i alalım dedim. Herkes olumlu baktı. Ellili yılların hemen başıydı. Şişli'de oturuyordu Yüceses. Teklif için evine gittik ortağım Dr. Alyanak'la. Filmde bana âşık olan bir kadını oynayacaktı. Oynamaya hazırdı. Hatta çok hoşuna gitti. Birlikte yaşadığı adam yoktu o sırada evde. Konu paraya gelince, iş değişti. Delirdiniz mi dedi, benim için kabak çekirdeği parası bu. Beni dinlemek için insanlar evlerindeki bakır kapkacaklarını satıyorlar dedi. Sinema başka bir şey dedim, biraz düşünmesini istedim. İkinci kez gittiğimde, sevgilisi de vardı yanında, oynamayı kabul etmedi. Türk Sanat müziği icra edenlerin hepsini sahneden tanıyordum. Efsane besteci Selahattin Pınar'la Caddebostan plajında karşılaşırdık. Kırklı yılların ikinci yarısıydı. Tacettin, Mukbil adlı arkadaşlarımla deniz sefası yapardık orada. Caddebostan plajının yüksek bir yerinde, kabinler bulunurdu, ama bayağı büyüktü o kabinler. Bir tür plajın locasıydı. Selahattin Pınar o kabinlerden birini aylık kiralamıştı. Orada kalıyordu. Akşamları kabinin önüne masasını kurar rakısını içerdi.

Selahattin Pınar, İzmirli Melahat adlı bir kızla beraber çıkardı sahneye. Tambur çalardı, sesi güzel değildi. Ama kendi bestelerini onun ağzından dinlemek çok şahaneydi. Bazı bestelerinde düet yaparlardı. Bazı bestelerini de İzmirli Melahat söylerdi. Ön sırada fasıl yapılırken, fasıl heyetinin önünde beş altı tane ikinci üçüncü sınıf şarkıcı oturur-

du. Sonraları ünlü olan Suzan Yakar da fasıl heyetinin içinde olurdu.

Benim bir de müzik serüvenim var. Liseyi bitirdikten sonra üniversite öğrenimi yapmak istiyordum, ama ailemin parasal durumu buna elverişli değildi. Sağlık Bakanlığı yurtlarında 6 sene yediriyor, içiriyor, yatırıyor, berberi, hamamı, tıraşı, elbisesi, şapkası, hepsini karşılıyordu. İstanbul Tıp Fakültesi'ne yazıldım böylece. 1938 senesiydi. Hobileri vardı arkadaşlarımın. Bir bölümü mandolin çalardı. Ben de heveslendim. Beyazıt Vezneciler'deki ünlü Zeynel Abidin dükkânından bir banço aldım. Banço madenden yapılır, önü deridir. Solfej kitapları aldım, nota öğrendim, arkadaşların hepsi kulaktan çalarken ben notayla çalardım. Tatillerde eve geldiğimde, camın önüne oturur komşu kıza serenat yapar, devrin ünlü tangolarını çalardım. Zehra'yı, Cemile'yi filan. Beşiktaş'ta oynarken de bançom vardı. Arada sırada tıngırdatıyordum. 1942 yılında Fuar Kupası maçı için Beşiktaş'la İzmir'e gittik. Dönüşte vapurda meşhur Boksör Kemal'i gördük. İngiliz Kemal diye de anılırdı. Atatürk'ün casusu derlerdi. Son zamanlarında menecerlik yapıyordu. İki dansöz kız vardı yanında. Vapurda o kızlardan biriyle tanıştım. İsmi Celadet'ti, çok güzel bir kızdı. Randevulaştık. Sultanahmet'teki Alemdar sinemasına gidecektik. Gülhane Parkı'nın karşısındaydı sinema. İkinci vizyon filmler oynardı orada. Locaları meşhurdu. Önleri yüksekti, locaya giden işini dilediğince yapardı. Ama ben de para nanaydı. Seçeneğim yoktu. Gittim bançomu sattım. Altı liraya almıştım. Üç liraya sattım. Benim de müzik hayatım böylece bitti. Celadet'le sinemada buluştuk. Bir iki kere daha görüştük, sonra kayboldu ortadan.

1981 KANLI NİGÂR ■ **Senaryo:** Sadık Şendil, Orhan Aksoy ■ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ■ **Ar Direktör:** Niyazi Er, Fatma Girik ■ **Müzik:** Esin Engin ■ **Oyuncular:** Kemal Sunal, Fatma Girik, Pembe Mutlu, Sümer Tilmaç, Necla Soylu, Dinçer Çekmez, Bahar Öztan, Merih Fırat, Yaşar Güner, Niyazi Er, Nezihe Güler, Orfe Özkan ■ **Yapım:** Uğur Film

Kanlı Nigâr Sadık Şendil'in bir oyunu. Bundan önce iki kez filme alınmıştı. İlkini Settar Körmükçü, ikincisini Ülkü Erakalın çekmişti. Oyunu Kemal Sunal'a teklif ettiğimde, hayır dedi. Oynamak istemedi. Öyküde iki kardeş vardı çünkü, birinin kendisinden rol çalacağını düşünmüş olmalıydı. Ama ben bu filmi çekmek istiyordum, hikâye çok sevimliydi. Bir gün Kemal'le birlikte Yataklı Vagon'la Ankara'ya gidiyorduk. Doğal olarak aynı kompartmanı paylaşmıştık. Konuşurken birden kafamda bir şimşek çaktı. İki kardeş rolünü de sana oynatacağım dedim Kemal'e. Nasıl olur diye sorunca ikiz kardeş oynatacağım sizi dedim, böylece iki rolü de kendisi oynayacaktı. O zaman kabul etti. oynamayı. Orhan Aksoy'a verdim oyunu, senaryonun ilk taslağını o yazdı.

Filmi yeniden izlediğimde çok şirin buldum. Ama iki sahneyi yanlış çektiğimi düşünüyorum. Birincisi Kemal'in horoza dönüştüğü sahne. Çok ilkel buluyorum, izleyiciyi filmin dışına itiyor bence. İkinci-

siyse, Hacı Bumbala rolünün Fatma Girik tarafından oynanması yanlış. Aslında horoz ve tavuk hikâyesini yok edip, Hacı Bumbala'yı Kemal'e oynatmak filmin çok lehine olurmuş.

Filmin işi fena değildi, ama Kemal'in patlayan çalışmalarından biri olamadı.

Esin Engin hazırlamıştı müziklerini. Esin'in fonda kullandığım müziklerinden bazı yerlerde rahatsız oldum. Film müziğe boğulmuş duygusu geldi. Kemal Sunal söylediği şarkılarda zaman zaman detone olmuş, ama bana göre gene de şarkıları kendisinin söylemesi bir sevimlilik katıyor filme.

Filmin genel atmosferini çok seviyorum. Yaşım 89 olduğu için eskinin getirdiği sıcaklıklara açığım ben. Eski yaşantılara, eski müziklere, eskinin insanlarına, eski dönemin İstanbul'una soylu bir özlem duygusuyla bakıyorum.

Filmde yaşadığımız büyük bir tatsızlık deneyimli kamera asistanı Cem Molvan'dan kaynaklanmıştı. Negatifleri çevirdiği siyah torbasında delik olduğu için filmin bazı yerlerinde ışık almadan doğan tatsız ışık yansımaları var.

Bir başka kameraman hatası da iki Kemal'in gözüktüğü karşılıklı konuşmalarda olmuş. Bazı diyaloglar üst üste binmiş.

Daha önceki yıllarda üst üste çekenler, olmadık yerlerde akü sü boş çıkanlar, flu çekimler, kamera ayağını unutanlar vardı, ama günümüzde bunlara artık rastlanmıyor.

Filmdeki ikinci kameramanımız Necati İltaç ışık direktörlüğünden gelmeydi. Onu Necip Erses'e ait olan Bomonti'deki platoda çektiğim filmlerden hatırlıyorum. Işıkçılar o günlerin ağır lambalarını yüksek dekorların üstünde karşıdan karşıya atılmış kalaslara bağlardı. Necati'nin yardımcısı olan Orhan Kapkı bir gün kalasların üzerinde uyumuş

ve aşağı düşmüştü. O yıllarda sabahlara kadar çalıştığımız çok olurdu. Negatiflerin asası, yani ışığa hassasiyeti çok düşük olduğundan fazla ışık kullanılır, bu da zaman alırdı. Necati özellikle Kemal Filmde çalıştı, fotoğraf direktörü oldu. İyi bir ışıkçı olduğu gibi iyi bir fotoğraf direktörü de olmuştu. Kaba görüntülü, kalın sesli, kaba konuşan, ama çok efendi ve iyi yürekli biriydi.

Kemal Sunal'ın iki ayrı rolü canlandırması iki ayrı karakteri çok iyi oynamış olduğu için filme çok katkı sağlıyor. Fatma da çok iyi oynamış. Ama beni çok üzen bir şeyi yeri gelmişken söylemek istiyorum. Fatma ona oynattığım rollerdeki başarısının hâlâ farkında değil. Sürekli olarak, Sen bana bir *Üç Arkadaş* çekmedin diye sitem eder. Filmdeki kostümlerle de daha çok o ilgilendi. Niyazi Er'le beraber çalıştı, ama kendisinin ve kızların giysilerini kendi seçti. Tabii benim onayımı alarak.

Kanlı Nigâr tuluat tiyatrosu geleneğimize uygun bir çalışmaydı. Bu oyunlardaki kahramanlarından başlıcası İbiş'tir, biri de onun efendisi. Pişekâr ile Kavuklu denir bunlara. Pişekâr açmazları verir, kavuklu lafları oturtur. Dinçer Çekmez birçok Kemal filminde Pişekâr rolünü üstlendi. İyi bir oyuncuydu, sesi müthişti. Senelerce Şehir Tiyatrosu'nda oynadı.

Filmde Kemal'in sevgilisini oynayan kızı bir diş macunu reklamında seyretmiştik Fatma'yla birlikte. Kızı ikimiz de beğenmiştik. Pembe Mutlu'ydu. Filmde oynar mısın dedim, oynadı. *Kanlı Nigâr*'dan sonra birçok filmde oynadı, ama star olamadı.

Sümer Tilmaç Deli Eşref tiplemesinde beni çok güldürdü. Ama Sadettin Erbil'in seslendirmesi de Sümer'in oyunu kadar müthişti.

Merih Fırat, daha önce çalışmadığım Necla Soylu ve Bahar Öztan Kanlı Nigâr'ın evindeki kızlar olarak çok iyi oynadılar. Üçü de çok se-

vimliydi.

Laz rolündeki Yaşar Güner'i yetersiz buldum. Onun sahnelerini biraz uzun tutmuşum, sıkıcı geldi şimdi izlerken.

Filmle ilgili bir de ürkütücü bir anım var. Doğal olarak, baş belamız sansürle ilgili bu anı.

Kanlı Nigâr kızlara geçmişini anlatırken, karakolda komser, polisler ve bekçi tek tek ifademi aldı diyordu. Yani *Kanlı Nigâr*, ırzına önce evin beyinin sonra da emniyet görevlilerinin geçtiğini söylüyordu. Üsküdar'da filmi izleyen emekli bir komser, yememiş içmemiş, iş edinmiş, film polisi küçük düşürüyor diye Ankara'ya bir yazı yazmış. Ankara'da komseri ciddiye almasın mı! Emir gelmiş, Üsküdar'daki kopyaya el konsun diye. Ama bütün kopyaları kapsamıyordu bu toplatma kararı. Duyunca tutuşmuştuk. Neyse allem ettik, kallem ettik, kopyalardaki bölümleri kestik, Ankara'ya denetime gösterilmesi için yeni bir kopya düzenledik de kurtardık paçayı.

1984 POSTACI ◾ **Senaryo:** Umur Bugay ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Ar Direktörü:** Fatma Girik ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Kemal Sunal, Fatma Girik, Erdal Özyağcılar, Nezahat Tanyeri, Gülümser Gülhan, İhsan Yüce, Necdet Yakın, Ulvi Alacakaptan, Nubar Terziyan, Yaşar Güner, Nezih Tunar, Jale Efecik, Mine Soysal, Tuncer Sevi, Tanju Şarman, Ali Karagöz, Madelet Tibet, Orkide Yenice, Harun Aşçı ◾ **Yapım:** Uğur Film

Postacı 25 iş gününde çektiğim, bence eli yüzü düzgün bir Kemal Sunal filmi. Ticari başarısı 8 civarında oldu. Benim şirketimin üretmiş olduğu Kemal filmleri arasında *İnek Şaban* kapı pencere kırmıştı yalnızca. *Dokunmayın Şabanıma* ise hiç beklemediğimiz ölçüde az iş yaparak büyük hayal kırıklığı yaratmıştı.

Postacı'da senaryoyu Umur Bugay yazdı, Kemal Sunal kolay senaryo ve konu beğenen bir insan değildi, ama *Postacı*'yı okuduğunda hoplaya zıplaya oynamıştı. Umur Bugay'la çok iyi arkadaştılar. Ama film söz konusu olduğunda arkadaşlık ilişkilerinin Kemal'i etkilediğine inanmıyorum ben. Kemal kendi düşünceleri doğrultusunda karar verirdi Sonraları Kartal arkadaşı diye çektirmedi filmleri. Seçiciydi. Osman Seden'in şişirdiğini gördüğü için ondan vazgeçti, Kartal'a şans tanıdı. Kartal da şişirse, onu kovalardı.

Kemal Sunal kaprisli biriydi. Yönetmen seçerken de, senaryo se-

çerken de, oynarken de, diyaloglarını söylerken de zorluk çıkarırdı. Ama benim yazıhanem yetmişli yılların sonundan, seksenlerin sonuna kadar olan on yıllık sürede Kemal Sunal'ın omuzlarında taşındı. *Garip* filminde çıplak ayakla araba yıkamadı diye onu kırma lüksüm yoktu.

Müzikle sürekli çalıştığım ve çok sevdiğim dünya efendisi, harika bir müzisyen olan Cahit Berkay'ındı. Müzikler filme pozitif katkı sağlıyor.

Filmin finalinde Gülhane Parkı'nda görüntülediğimiz postacılar yarışında tatsız ve gerilimli anlar yaşadık. Çekimin son günüydü diye hatırlıyorum. Yarışın bitimine yakın Kemal, adalem koptu diye tutturdu. Yürüyemeyeceğini söyledi. Yarım yamalak çekilen planlarla tamamladık. Ama çok korkmuştuk filmi bitiremeyeceğiz diye.

Eleştirmenlerden de iyi not almıştı *Postacı*. *Kanlı Nigâr*'dan da, *Garip*'ten de, *Devlet Kuşu*'ndan da daha iyi eleştiriler almıştı. Ama ben

çektiğim Kemal filmlerini sıraladığımda *Postacı*'yı son sıraya koyarım herhalde.

Fatma'yı filmde iyi yönetememişim. Başarılı bir tip yaratamamışım ondan. Galiba senaryo da bunun için gereken malzemeyi sunmamış. Filmin çeşitli yerlerinde farklı farklı oynamış Fatma. Bazen çok akıllı, bazen de geri zekâlı bir kadını canlandırmış. İzlerken çok rahatsız oldum.

Erdal Özyağcılar iyi bir oyuncu filmde çok başarılıydı.

Bazı sahnelerde de kendimde formsuzluk sezinledim. Bu sahneleri çok daha iyi çekebilirmişim. Mahalledeki tipleri epey karikatürize buldum, bunlardan tip yaratmayı başaramamışım. Ulvi Alacakaptan'dan yararlanamamışım. Necdet Yakın nispeten daha iyi.

1986 OĞLUM OĞLUM ■ **Senaryo:** Bülent Oran ■ **Foto Direktörü:** Salih Dikişçi ■ **Müzik:** Cahit Berkay ■ **Oyuncular:** Fatma Girik, Ekrem Bora, Yılmaz Zafer, Şehnaz Dilan, Sevda Ferdağ, Eray Özbal, Engin İnal, Sırrı Elitaş, Turgut Savaş, Ekrem Dümer, Ali Yalaz, Zeynep Barutçu, Uğur Karslı ■ **Yapım:** Pınar Video

Pınar Film video şirketiydi. İki ortaklı, Almanya kökenli bir firmaydı. *Oğlum Oğlum* videoya çekilen tek filmim olma özelliğini taşıyor.

Firma yapımcıları bana bir film izlettirip, bundan bir uyarlama yapmamı istediler. Şimdi filmi yeniden izlediğimde, bu ürünümün boşa gitmiş bir çaba olduğunu görüyorum. Büyük bir emek vermişim, ama ne yazık ki sonuç her açıdan kötü olmuş.

Firma da filmi pahalıya ürettiğim ya da kaset satışlarından beklediği kâra ulaşamadığı için bana bir daha teklif yapmadı. Pınar Video daha çok Remzi Jöntürk'le çalıştı sonraları. Ne yazık ki şirketin ortağı Şenol Bey ve Remzi, doksanların başında birlikte geçirdikleri bir trafik kazasında hayatlarını kaybettiler.

Filmde kullandığım mekânlar, Girik Han'daki ofisim ve bahçem, Levent'teki evimizin bahçesi ve yatak odası, Büyükdere'deki Bilezikçi Çiftliği, Elmadağ'da bir gece kulübü, Tarabya'daki, Erdoğan Kobal'ın evi.

Filmin fotoğrafları çok düzgün. Salih Dikişçi'ydi kameraman. Salih 16 yaşlarındayken, bizim Yakut Filmin Yeşilçam sokağındaki yazıhanesinde film kontrolü yapardı. Yeri gelmişken bu işlemi de anlatayım: özellikle Anadolu'daki sinemalarda oynayan filmler yer yer kopmuş, dişleri kırılmış olarak geri gelirdi. Çünkü film oynarken tamburlardan geçer ve zamanla bu tamburlar aşınır, değiştirilir. Ama Anadolu'da bu tamburlar bulunmadığı için İstanbul'dan getirtilmesi gerekir. Bu da paraya bağlı olduğu için uzun süre değiştirilmez ve olan bizim kopyalarımıza olurdu. Tamburlar filmi yırtar, çiğner, koparırdı çünkü. Bu nedenle yeni bir vizyona gitmeden önce kopyaları yazıhanede elden geçiren, yırtıkları, kopukları yeniden yapıştıran, diş kırıklarını kesen, bağlayan Salih Dikişçi'ydi o günlerde. Hacı derdik nedense biz ona. Hacı bir süre sonra bizden ayrıldı, Turgut Ören'in laboratuvarında çalıştı, ona asistanlık yaptı. Orada iyi yetişti. *Oğlum Oğlum* Salih'le ilk çalışmamdı. Çok yumuşak, çok iyi huylu, işini çok severek yapan, ilkeli biriydi. Zaten çocukluğunda da iyi bir oğlandı, kötü olsaydı tutmazdım yazıhanemde. Salih çalışkan ve pratikti. Işıklarla saatlerce uğraşmazdı, bu nedenle filmde çok mekân olmasına rağmen çekim süreci çok uzun olmadı. 26-27 gün çalıştık; yine de bu süre bile videocular için gereğinden çok fazlaydı.

Seyrettiğimiz bir Amerikan filmiydi. Ama o filmin yönetmeni *Oğlum Oğlum*'u izlese filmini tanıyamaz herhalde. Fatma'yı polis yapmamızın nedeni sonda katili bulmasıydı. Polislikte öğrendiği yöntemleri kullanıyordu çünkü. Başka birçok sahne daha eklemiştik. Yani filmi Fatma Girik'in üzerine yıkmaya çalışmıştık. Ama senaryo epey aceleye gelmiş. Filmin başı ve ikinci yarısı arasında bir kopukluk var, iki ayrı film izliyoruz neredeyse.

Anne oğul arasındaki ilişki tutarlı değil. Bülent Oran'la merak un-

surunu kullanmaya çalışmışız, ama olmamış. Şu anda benim için doğru olan, yanlış yetiştirdiği, aşırı şımarttığı çocuğunun cezasını çeken kadının dramı. Yeniden senaryoyu ele almış olsam, bu anlayışa odaklanırdım.

Başka hatalar da var. Çocuğun büyüme evresi uzun tutulmuştu. Sarkık sahneler sıralanıyordu art arda. Bir şeye karar verememişiz Bülent'le. Biz genetik olarak arızalı bir kötü tohumun öyküsünü mü anlatacağız, yoksa annesinin aşırı ilgisiyle şımaran kötü yetişmiş bir çocuğun öyküsünü mü? İkisi çok ayrı şeyler çünkü.

Yalnız okulda, oğlanın öğretmen ders anlatırken *Zagor* okuması anlamlıydı. Finalde, asılmak üzere darağacına getirilen Yılmaz Zafer'in boynuna ilmiği geçirdiklerinde uzun uzun düşündüm. Buna benzer ne kadar çok sahne çekildi diye. Acaba seyirci hâlâ bunları gördüğü zaman etkileniyor mu merak ediyorum.

Senaryodan söz edince aklıma bir olay geldi. Metin Erksan bir gün bana uğradı, Herkese senaryo yazdırıyorsun, ben boş oturuyorum, bana niye iş vermiyorsun dedi. Ben de bu filmin kasetini verdim kendisine. Sonra oturduk konuştuk. Avans da aldı. Ama bir süre sonra nedense yapamayacağını söyledi. Ufak tefek notlar almıştı, o notları bıraktı gitti. Bilmem anımsıyor mu bunu şimdi !

Fatma'nın oyununda bir bütünlük yoktu. Bazı sahnelerde çok iyiy-

di, ama tipte bir tutarlılık yakalanamadığı için çabası boşa gidiyordu. Ekrem Bora ve Fatma evlendiklerinde davette herkes aleyhte konuşuyor, dedikodu yapıyordu. Rahatsız oldum. İyi de konuşan olmalıydı, kötü de konuşan.

Ekrem Bora'yla *Yıldıztepe*'de çalışmıştım. Fiziği çok düzgün, yüzü çok zengin olan bir oyuncuydu. Oynamadan oynuyor duygusu getiren iyi kullanıldığı zaman iyi sonuç veren bir oyuncuydu. İşini pek önemsemeyen biri gibi gözükürdü, ama ışıklar ve kamera konup da rolünün derinliğini kendisine anlattığımda on numaralık verim alabilirdim. Tipi müthişti bence. Ama *Oğlum Oğlum*'da karton bir tipti. Senaryodan kaynaklanıyordu bu başarısızlık.

Yılmaz Zafer seksenli yıllarda özellikle Atıf Yılmaz'ın filmlerinde dikkat çekmişti. Ama bu filmi izlediğimde, kendisinin bu ünü hakkedecek bir yeteneğe sahip olmadığını görüyorum. Uyuşturucunun erken yaşlarda aramızdan aldığı bir oyuncuydu Yılmaz.

Şehnaz Dilan ilginç bir kızdı. Hem yetenekli, hem de güzeldi, ama bir yere gelemedi sinemada. Belki arkasında sağlam bir direk olmamasındandı zirveye çıkamaması. Şehnaz küçük rollerde, ucuz yapımlarda oynadı. Patlayan bir filmi olmadı. Bir, işe asılmak var, bir de başka şeylere odaklanıp, sinemayı vitrin olarak kullanmak. Şehnaz ikincisini yapmış olmalıydı. Tırnaklarıyla işine sarılsa bugün sinemada başka yerlerde olurdu.

Eray Özbal genç yaşlardayken Şehir Tiyatrosu'nda mızrak tutardı. Filmlerde parlak yüzüyle genç kızları kandıran kötü adamlardan biri oldu. Filmdeki rolünde bence iyiydi. Giymişti kötü kişiliği.

Sevda Ferdağ'ı ilk kez 1953'te gördüğümde daha oyuncu değildi, küçük bir kızdı, ama erken gelişmişti. Ablası Ferda Ferdağ'la birlikte, Muzaffer Tema'yla ikili jön oynadığımız Erman Filmin *Aşk Istıraptır*

filminin setine gelmişti. İlk kez eski asistanım İhsan Sedat'ın yönettiği *O Günden Sonra* filmiyle sinemaya girmişti. Estetikli değildi o yıllarda. Altmışlı yılların ilk yarısında burun estetiği yaptırdı; başarılı bir ameliyattı, Sevda'yı çok güzelleştirmişti. Sevda daha çok vamp kadın tiplemelerinde başarılı bir oyuncuydu. İş ahlakı da mükemmeldi.

1986 GARİP ■ **Senaryo:** Bülent Oran, Memduh Ün ■ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ■ **Müzik:** Cahit Berkay ■ **Oyuncular:** Kemal Sunal, Ece Alton, Nilgün Saraylı, Sevil Üstekin, Reha Yurdakul, Aslan Altın, Fatoş Sezer, Tuncer Sevi, Seyfettin Karadayı, Memduh Ün, Osman Seden, Necdet Yakın, Muzaffer Civan, Ekrem Dümer, Renan Fosforoğlu ■ **Yapım:** Uğur Film

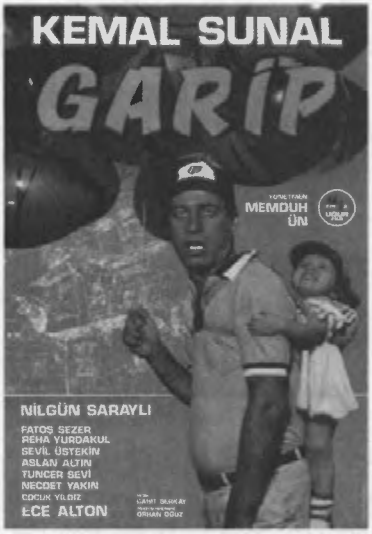

Garip'in konusunu ellili yıllarda seyrettiğim küçük bir kız çocuğunun başrolünü üstlendiği *Yasemin* adlı bir Mısır filminden aldım, çok büyük ticari başarı sağlamış bir filmdi. *Yasemin*, Charlie Chaplin'in *Yumurcak*'ının uyarlamasıydı aslında. Ama erkeği kız yapmış, konuyu daha derinleştirmişlerdi.

Bu konuyu Kemal'e iki sene boyunca defalarca teklif ettim. Yanaşmadı. Bir çocukla oynamaktan korkuyordu sanıyorum, çocuk rol çalar diye düşünüyordu herhalde. Sonunda peki dedi. Ben de çoğu filmimde olduğu gibi Bülent Oran'ı Levent'teki evimize kapadım. Bülent öğleye kadar çalışıyor, sonra çıkıyor, aldığı öteki senaryolarla uğraşıyordu. Akşam geliyor, bizde kalıyordu. Sabah kaldığımız yerden devam ediyorduk.

Film 25 iş gününde çekildi. Ticari başarısı, çok iyiydi. Filmi bugün yeniden seyrettiğimde, bu filmime karşı haksız davranmışım duygusu geldi. Çünkü çok düzgün çekilmiş bir film bu. Benim iyi filmlerim

arasına girmesi gereken bir film. Komedi sahnelerini yüzüme gözüme bulaştırmamış, komedi havasından melodrama geçişi de iyi ayarlamışım.

Ama film gösterime girdiğinde, çoluk çocukla pek buluşmadı. Salon sahipleri böyle demişlerdi. Sinemaya çok sayıda çocuk girmemiş çünkü. Açıklamasını kolayca yapabilirim bunun. Filmin ancak belli bir bölümü, yani baş taraftaki sahneler çocukların ve Kemal Sunal filmlerinin hedef kitlesinin hoşuna gidecek türdendi sonlarda film drama dönüşüyordu.

Filmin baştaki temposu, ortalarda biraz düşer gibi oluyor, ama sondaki trajik durumları seyirciye daha iyi yaşatabilmek için gerekli. Filmin sonundaki mahkeme sahnesi de çok başarılı Ağlamamak mümkün değil.

Kemal Sunal büyük bir oyuncu. "Eşşoğlleşşek" diyerek, atasözlerini tersine çevirerek şöhret olmuş biri değil asla. Gerçek oyunculuğunu bu filmde görüyoruz.

Kemal bir filminde bir kadın oyuncuyla oynadığı zaman, kolay kolay onunla bir daha oynamazdı. Belki de dedikodudan korkuyordu, eşini çok seven, ailesine çok bağlı biriydi. İçedönük bir yaşam sürerdi. Beraber o kadar içki içmemize beraber olmamıza karşın iç dünyasından fazla bir şeyler sızdırmazdı.

Filmdeki kadın rolü pek önemli değildi. Aradık ve Nilgün Saraylı'yı bulduk. Bahar Öztan'ın kardeşiydi. Orta karar bir oyuncuydu. Filmde de idare etmiş, rolü sakatlamamış.

Aslan Altın Şehir Tiyatrosu kökenli bir oyuncuydu. Ellili yıllarda *Yaban Kız, Ana Hasreti* filmlerimizde oynattığımız Leyla Altın'ın ağabeyiydi. Aslan iyi bir oyuncu değildi, ama yakışıklı bir adamdı. Daha çok görüntüsünden destek alırdı.

Fatoş Sezer küçük bir rol üstlenmiş, ama hakkını fazlasıyla vermiş.

Seyfettin Karadayı'yı hâkim rolünde çok beğendim. Haldun Ergüvenç de başarılı seslendirmesiyle boyut katmış. Seyfettin'in yüzü sevimli bir yüz.

Reha Yurdakul, Muzaffer Civan ve Tuncer Sevi küçük rollerinde, sıcaklık yaymışlar. Sevil Üstekin de ev sahibesinde inandırıcı ve sevimliydi.

Çocuk oyuncumuz Ece Alton filmin yıldızıydı. Yeteneği müthişti. Gazeteye ilan vermiştim bu rolün oyuncusunu bulmak için. Sekiz on çocuk gelmişti. Ece'yi bu adaylar arasından seçmiştim. Seslendirmesini de kendi yapmıştı. Anne babası da seçkin kişilerdi. Annesi Tuvana Hanım konservatuvarda piyano hocası, babası da mimardı. Sinema kızlarının öğretim hayatını etkiler diye korkuyorlardı. Yalnızca bir filmde oynadı benden sonra ve sinemayı erkenden bıraktı. Bence bü-

yük bir kayıptı.

Filmdeki yönetmeni ben, yapımcıyı Osman Seden oynamıştı. Bu sahneleri izlerken çok duygulandım. Osman benim için çok büyük bir rejisördü. Ama kendini harcamış bir sanatçıydı. Ben yaptım oldu, ben bilirim, duyguları içindeydi hep. Kâğıdı daktilosuna takar, dekupajlı olarak durmadan yazardı. Ne yeniden okurdu yazdıklarını, ne de sette değiştirirdi. Yanında iyi okumuş, donanımlı insan bulundurmazdı. Yaptıklarını kimsenin süzgecinden geçirmediği için de bir dolu yanlışa düşerdi. İyi bir sinemacı, bilgi dağarcığı çok zengin, sürekli okuyan, gerçek bir entelektüeldi. Ama bir taraftan da tuhaf şeyler yapardı. Bir yandan parayı kısar, bir yandan da belli oyunculara bol kepçeyle dağıtırdı. Seksenlerin ortalarında Osman'la Ünsed Filmi kurduğumuzda, Hülya Avşar'a büyükçe bir avans verdi. Ama Hülya filmde oynamadı, yandı gitti para. Git konuş dedim Osman'a, madem oynamıyor parayı geri versin. Ama Osman konuşmadı bile. İyi iş yapan filmler çekmişti önceleri, amcasıyla beraber Kemal Filmi Kemal Film yapmıştı, ama bu koca şirketi batırmayı da başarmıştı. Bir anlamda Ertuğrul Muhsin'e benzetiyorum onu. Asistanlarını da, film çektirdiği yönetmenleri de çoğu kez en yeteneksizlerden seçerdi. Oyuncu olarak yer aldığı zaman da, fazla oynama gayreti içinde olduğundan biraz abartırdı. Ben onu kontrol ettim filmde. Çok başarılı oynadı. Bu filmde yardımcı oyuncu ödülü verilse Osman Seden'e verirdim ben. O kadar başarılıydı.

Finaldeki çocuğun intihar girişimi sahnesini bir inşaatın çok yüksek bir katında çektim. Ece korktuğu için sendikacı Mevlut Koçak'ın oğlunu kullandık uzak planlarda. Sıkı sıkı bağlayarak çekmiştik planlarını.

Garip filminin sinema afişinde büyük bir tuhaflık var. Bugün çözemiyorum nedenini. Çünkü filmin afişinde Kemal'le başrol oynayan

Ece değil afişteki kız. Başka bir kız Kemal'in yanındaki. Neden böyle yapmışız hatırlamıyorum.

Cahit Berkay'ın müzikleri çok iyiydi.

Âdem Ayral filmdeki birinci asistanımdı. Çok becerikli bir asistandı. Kibar olmasına rağmen disiplini de sağlayabiliyordu sette. Her şeye hâkimdi. Yönetmenlik de yaptı, ama başarılı olamadı. İnsan olarak çok terbiyeli, saygılı, efendi bir insandı. Oyunculuğu da iyiydi.

Yaklaşık 26-7 yıl oturduğumuz, içinde sayısız çekim yaptığımız Levent, Manolyalı sokaktaki evi yetmişlerin başında almıştı Fatma. *Garip*'in yığınla sahnesini de bu evde çektik. Ev sahibi villayı Emlak Bankası'ndan aldığı gibi bırakmamış, bir takım tadilatlar yapmıştı. Hatta bu tadilatlar ve ek inşaatlar için belediye yıkıma karar vermiş, ama Ali Cengiz oyunlarıyla, çeşitli imar aflarıyla durum idare edilmişti. Fatma çok beğenmişti evi. Muhasebecimiz Orhan Dillioğlu'yla gitti, 50 bin lira avans verdi, evi bağladı. Ama Fatma'nın villa tutarının tümünü ödeyecek kadar parası yoktu. Bir bölümünü senetlerle ödedi. Evi aldıktan sonra Duygu Sağıroğlu salonu büyütmek gerektiğini söyledi, başka önerilerini de sıraladı tek tek. Siz benim arkadaşımsınız, ben bunları yaparım, bir bedel de istemiyorum dedi. Çizim yaptı, bir usta buldu. Eşyaları, büfeyi, iskemlelerini çizdi. Koltukları iyi bir mobilya mağazasından aldı. Kemerler, bölmeler yaptı. Antalya'dan taş getirdi, şömine yaptı. Bahçeye havuz kondurdu. Duygu başarılı bir mimar ve dekoratör. Bizim evin her yerinde bir derinlik, estetik bir görüntü yarattı. Bu nedenle film çekerken de açı zengindi. Villanın önünde ve arkasında bahçesi vardı. Önde çok büyük camları olduğu için bahçeyle bir bütünlük sağlayabiliyordu, tabii ışığı tutturmak koşuluyla. Arkadaki bahçe de dekoratifti. Çok güzel bir evdi, o evi çok seviyorduk. Ama bir zamanlar çayırlık ve boş bir araziden ibaret gözüken arkadaki ala-

nımıza dikilen banka gökdelenleri yüzünden ayrıldık oradan. Bahçeye çıktığımız zaman neredeyse üstümüze devrilecekmiş duygusu veriyordu bu gökdelenler. Biz evi aldığımızda, koyun otlatmaya geliyorlardı o çayırlara. Yeşillikti her yer. Bir de ikinci köprü yapıldığında, ana cadde çok kalabalık olduğundan, bizim sokağa kaçmaya başladı araçlar, bir trafik yoğunluğu meydana geldi. Araba gürültüsünden evde duramaz olmuştuk. Oysa, yetmişlerde ve seksenlerde, sokakta gençlerle badmington oynardık rahat rahat. O kadar boş ve sakin bir sokaktı.

Sabahları evden çıkıp da öğretim görevlisi olduğum Mimar Sinan'ın Balmumcu'daki binasına 20-25 dakikada gidebiliyordum ancak, o kadar trafik oluyordu. Oysa aradaki mesafe iki kilometre civarındaydı. Doksanların sonrasında bütün evler iş yerlerine verilmeye başlamış, park sorunu çıkmıştı. Garaja giremezdik bazen, arabalarımızın tam önüne park edildiği için.

Sonra Büyükçekmecedeki Alkent'i bulduk, şehre 45 km uzaklıkta, sene 1998 olmuştu. Levent-Alkent arası Tem'de 20 dakikaydı. İçinde yüzme havuzu, market, pastane, eczane, çiçekçi, kuaför, sinema, lokanta, restorant, halı saha her şeyin olduğu mükemmel, yeşillikler içinde bir siteydi. Ama yıl 2007 olduğunda trafik çilesi başlamıştı, yol iki saati bulur olmuştu, her gün yaşanan trafik kazaları da cabası. Oysa Fatma her gün hasta olan annesine ve kardeşine gitmek zorundaydı. Onlar Alkent'e gelmek istemiyorlardı çünkü. Fatma evi sattı, şimdi şehrin içinde her yöne yakın Beşiktaş Balmumcu'dayız.

Garip'ten sonra çekilen Kemal Sunal filmlerini niye Orhan Aksoy'a bıraktığımı hiç hatırlamıyorum. 1987-9 arası beş film üretmiştik Orhan Aksoy yönetiminde. Sulhi Dölek'in başarılı romanından uyarladığımız *Kiracı* tam bir hayal kırıklığıydı. Kemal'le yapılmaması gereken bir filmdi. Cinsellik unsuru vardı çünkü hikâyenin içinde.

Orhan Aksoy çok iyi dünya efendisi bir insandı. En büyük kusuru kendini çok beğenmiş olması ve kendine hiçbir zaman nesnel olarak bakamamasıydı. Çekirdekten yetişme bir sinemacıydı. Sinema makinistliğinden başlayarak uzun bir meslek yaşantısı geçirmişti. Sonra İpekçi'lerde montajcılık yapmıştı. Yönetmen olduğunda romantik aşk filmleri, komediler çekmişti özellikle. Hülya Koçyiğit ve Ediz Hun'lu iyi iş yapan yapımlara imza atmıştı. En iyi filmi *Altın Şehir* denir, ama izlemedim bu filmi. Kadir İnanır'la Arzu Filme çektiği İsyan filmi de çok iyi bir filmdi. Yapımcı olarak yedi sekiz film çalıştım kendisiyle.

1987 GÖNÜL DOSTLARI (6 Bölümlük TRT Dizisi) ◾ **Senaryo:** Sabahat Emir, Safa Önal, Memduh Ün ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Fatma Girik, Tamer Yiğit, Mine Baysan, Oya Sensev, Sırrı Elitaş, Kemal İnci, Melahat Öztekin, Asuman Arsan, Hale Haykır, Mehtap Anıl, İhsan Yüce, Nuran Aksoy, Muhip Arcıman, Reha Yurdakul, Suzan Avcı, Fatoş Sezer, Memduh Ün, Sabahat Işık, İbrahim Kurt, Muzaffer Civan, Ayşegül Uygurer, Selahattin Fırat, Demir Noyan; ETİLER LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ROLLERİNDE: Günay Girik, Julide Kural, Arif Akkaya, Banu İçözü, Seda Yıldız, Sevinç Erol, Harutyun, Tülin Erdost, Sema Pekar, Bahadır Tok, Pelin ve diğerleri; ETİLER LİSESİ ÖĞRETMENLERİ ROLLERİNDE: Sema Çeyrekbaşı, Perihan-Nilüfer Aydan, Saime Bekbay, İhsan Devrim, Esra Çetinkaya, Tanju Tuncel, Memduh Ünsal, Filiz Küçüktepe, Turan Aksoy, Müdür Rolünde Gökhan Mete; KARAMAN LİSESİ MÜDÜR, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİ, MARDİN LİSESİ ÖĞRENCİLERİ, BAKIRKÖY KIZ MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ

Kadri Yurdatap'ın yapımcılığında TRT adına sinema formatında, negatife çektim bu altı bölümlük diziyi. Senaryo Sabahat Emir'e aitti. Okuduğum zaman çok şaşırmıştım, bu kadar ilkel bir şey olamazdı çünkü. Safa Önal'a havale ettik, önce konuştuk belli durumları yansıtan sahneler istedim. Özellikle de karı koca iki öğretmen arasındaki aşkın büyüklüğünü vurgulamak için araya vamp bir kadın, sınıftaki çocukların hem okulla, hem aileleriyle olan ilişkilerini geliştiren sahneler. Safa bunları başarıyla ve zenginleştirerek monte etti senaryoya. Böylece yepyeni bir senaryo oluştu, tabii Safa'nın katkısına benim ve dizide asistanım olan oğlum Uğur'la sette ya da set öncesi yazdığımız sahneler de eklenmişti.

Diziyi taşeron olarak alan Kadri Yurdatap bu diziden kâr etmedi. Çünkü çekimler hem uzun, hem de masraflıydı. Mardin, Karaman, Bursa Uludağ'a gidildi. Ayrıca İstanbul'da kötü kış koşullarında çalıştık, sık sık paydos etmek zorunda kaldık. Çok farklı ve zengin mekânlara büyük paralar ödendi, çok sayıda oyuncu vardı, iş günü çoktu. Ama Kadri TRT karşısında üretmiş olduğu bu temiz ve başarılı çalışmayla ağırlık kazandı. Başka işler aldı.

Sabahat Emir diziyi yazarken öğretici bir amaçla yola çıkmıştı. Ben de bu amaca hizmet için çalıştım. Bu nedenle özellikle ilk iki bölümde, derslerde şairlerden yazarlardan biraz fazla söz ediliyor. Bu, filmin temposunu düşürmüş olsa da kaçınılmazdı bence.

Dizi gösterime girdikten sonra büyük ilgi topladı. Milli Eğitim Bakanlığı ve Gazi Üniversitesi eğitime katkılarım nedeniyle plaketler verdi bana. Fatma'ya da benzer ödüller verildi. Yılın en iyi dizisi seçildi. Halktan gelen ilgiyi değerlendiren TRT diziyi bir filme dönüştürmemi istedi. Ben de yeni bir kurgu yaparak 3000 metre civarında bir film çıkardım ortaya. Film ve dizi çeşitli ülkelere de satıldı.

Filmin ön hazırlıklarını asistanlarım Âdem Ayral ve Biket İlhan yapmıştı. İkisinin de emeğini inkâr edemem. Ama sette istediğim etkinliği gösteremeyen Biket'le biraz ağır konuştuğumu, onun da işi bıraktığını hatırlıyorum.

Âdem Ayral, Konya, Karaman, Mardin ve Bursa Uludağ çekimlerinde tek başına bir ordu gibi çalışmış, bütün mekânları bulmuş, gereken kişi ve kurumlarla iletişime geçmişti.

Fatma'yı Alev Koral başarıyla seslendirmiş, ama kendi konuşsa çok daha iyi olurdu. Fatma hem yapım aşamasında, hem de mekân temini açısından çok yararlı oldu bana. Ama çekimde onun istemediği öneriler getirdiğimde çabuk bozuluyordu. Bir de zaman zaman olmadık

şeyler istiyor, kabul etmediğimde de surat asıyordu. Ama Fatma'nın artılarının yanında, getirdiği zorlukların sözü bile edilemez. Oynadığı Yıldız tipi çok idealize edilmiş bir öğretmendi. Böyle bir öğretmenle hayatta karşılaşamayız elbette. Ama okul sahneleri cıvıl cıvıl, çok sahiciydi. Haylaz ve şımarık öğrenciler hocalarına inandıktan sonra tavır değiştirip şirinleşiyordu. Hiçbir öğretmen bir anda böyle bir sınıfı süt dökmüş kediye çeviremez. Bu bir temenni bir yerde, bir anlamda masal. Ama güzel bir masal.

Tamer Yiğit dizi öncesi sinemaya ara vermişti. Yetmişlerin ikinci yarısında oynadığı üçüncü sınıf avantür filmler, ucuz seks yapımları geçmişte kalmıştı. Kilo da almıştı. Anlaştığımızda, iki üç kilo vermesini şart koşmuştum. Dediğimi yaptı ve bence on numara oynadı. Edebiyat hocasını hakkıyla canlandırdı.

Diziden önce Mine Baysan'ı Levent'teki evimize getirmişler, tanışmıştık. Oynayacağı role çok uygundu. Mankendi. Çok sevinmişti bir dizide oynayacağı için. Senaryoda yer alan defileyi de Mine'nin katılacağı bir etkinlikte çekmeyi tasarlamıştık. Ama Uludağ'da önemli bir sorun yaşattı. Oysa aramız çok iyiydi. Yönetmenliğimden memnundu. Hem de o kadar memnundu ki Erler Film, Halit Refiğ'in yönetmenliğinde kendisine bir rol teklif ettiğinde, düşüncemi almak için telefonla aramıştı beni. Uludağ'da hava bozduğu için çalışamamış, bir iki gün işe çıkamamıştık. Tipi, fırtına vardı. Mine, Benim Erler Filmde işim var, filme hazırlanmam lazım, gideceğim deyince sert tepki gösterdim. Ağladı, ama gitmedi ve kalan sahnelerini çekebildik. Ama bu tatsız olaydan sonra ilişkimiz bozuldu. Sahneleri çektik, ama artık sette Mine'nin suratını bile görmek istemiyordum. İstanbul'daki motokros sahnesiyle, ormandaki sahneleri Osman Seden çekti. Mine bir iki filmden sonra sinemadan ayrıldı, Galatasaraylı topçu Erhan Önal'la evlen-

di. Geçenlerde ayrıldıklarını duydum.

Diziyi yeniden izlediğimde oyuncuların hepsini beğendim. Özellikle de sorunlu felsefe öğretmenini oynayan Peri Han'ı. Peri Han aslında öğretmenlikten ayrılmış bir kadındı. 1957 yılında *Bir Serseri* filmini çekerken ilk gördüğümde, Neriman Köksal'ın arkadaşıydı. Çok güzel bir kızdı. Sinemaya girdiğinde genelde vamp kadın rollerinde oynadı. Altmışlı yılların başında Osman Seden'in *Namus Uğruna* adlı filminde karşılaştı yollarımız. Başrollerden ikisini paylaşıyorduk. Bir ara Taksim sinemasının sahibi, çok zengin bir adamla beraber oturdu. Bir ara da Fenerbahçeli futbolcu Ergun'un sevgilisi oldu. İnsan olarak düzgün bir insandı.

Genç beden eğitimi öğretmenini canlandıran Esra Çetinkaya'yı bana annesi getirmişti. Evliydi o zaman. Uzun boylu, sırım gibi güzel bir kızdı. Sonra eşinden ayrıldı ve uçuşa geçti. Üçüncü sınıf bir şarkıcı oldu, gereksiz estetik ameliyatlar yaptırdı art arda. Gencecik yaşta silikonları patladı ve öldü.

Tamer'e kör kütük âşık öğrenciyi canlandıran kız (adını anımsamıyorum), dizideki en yeteneksiz oyuncuydu. Adeta çıldırtmıştı beni. Ağlaması gereken bir sahnede, çok bağırdığım için ağlamıştı ancak. Bu kadar yeteneksiz, yüzüne hiçbir ifade gelmeyen bir kızdan seyredildiği zaman bu kadar iyi bir sonuç çıkacağını asla tahmin edemezdim. Ama çok beğendim bu kızı filmi izlerken. Gözlerime inanamadım hatta. Yönetmenlik hayatımda gerçekleştirmiş olduğum mucizelerden biri bu.

Etiler Lisesi'ndeki çekimleri okulun tatil olduğu hafta sonları yapıyorduk. Kış koşullarına karşın düzenli çalıştığımızı hatırlıyorum. Öğrenci rollerini üstlenen genç oyuncular üç kuruş para aldıkları halde, bütün gayretleriyle, inanarak, severek, heyecanlanarak oynadılar. Aralarından iyi oyuncular çıktı. En iyisi Jülide Kural'dı, tiyatromuz için

bir değer oldu. Arif Akkaya da hem oyuncu, hem yönetmen olarak iyi işler yaptı. Seda Yıldız, Sevinç Erol da yine Devlet Tiyatrosu'nda uzun yıllardır çalışıyorlar.

Mardin çekimleri zor geçti. Çünkü çekim izlemeye çok meraklıydı Mardin halkı. Çalıştığımız mekânların kapılarını kıracaklardı neredeyse. Jandarmadan yardım alıp zor baş etmiştik gönüllü seyircilerimizle. Kamera açısının içine bile giriyorlardı. Ben burada duracağım, burası benim sokağım, evimin önü dururum, gibi sözler söylüyorlardı.

Karaman tertemiz, düzgün bir ilçeydi. O günlerde Konya'ya bağlıydı. Ramazanda çekim yaptığımız Konya'da bir tane açık lokanta bulmak için çok uğraştık, ama Karaman'da böyle bir sorunla karşılaşmadık. Sanki başka bir ülkenin insanlarıydı onlar. Çok uygar, anlayışlı, çok yardımcı insanlardı. Benim için hâlâ özel bir yer Karaman. O kadar iyi anılarla doluyum. Öğretmenleri de harika insanlardı. Filmde oynattıklarım ne söyledimse milimetrik olarak yaptılar. Okul müdüresi de çok yetenekli çıkmıştı.

Haydarpaşa Garı'ndaki çekimleri çok zor koşullarda gerçekleştirdik. Hava müthiş soğuktu ve gece yarısına doğru motor diyebilmiştik. Teknik arızalar yaşanmış, figüranların çoğu kaçmıştı setten. Ekip yorgun argın ve isteksiz kalmıştı, oyuncular şaşkındı. Sahneyi izlediğimde çok üzüldüm. Tren gara girdiği halde, yolcular trenden inmekte gecikmiş, hâlâ pencerelerde oyalanıyor, el sallıyorlardı.

Filmi her zamanki gibi gergin çekmiştim. Sette ateşlenmeye hazır bir dinamit gibi dolaşıyorum her zaman. En küçük bir kıvılcım bile beni hemen patlatabiliyor. Bu benim doğamda da var, işe bakışımda da. Belki başka yönetmenlerin yaşamadığı kadar gerginlik yaşıyorum. Çünkü sete gelirken sanki çekemeyeceğim duygusuyla dolu oluyorum. Nasıl çekeceğim, galiba yapamayacağım deyince de en küçük

şeyden terör estiriyorum. Hiçbir zaman rahat olamıyorum sette, çünkü hiçbir zaman yaptığım şeyden emin değilim. Acaba oluyor mu duygusu çok geriyor beni.

Cahit Berkay'ın müziklerini de beğendim. Çok sevdiğim Allı Turnam türküsünü ana motif olarak kullanmasını ben özellikle istemiştim.

Görüntü yönetmenim Orhan Oğuz dizi boyunca bana çok yardımcı oldu. Kolay diyalog kuruyordum kendisiyle. Her türlü kamera hareketinde ve mizansen anlayışında çok örtüşüyorduk.

Sınıfta Orhan Veli'nin "İstanbul'u Dinliyorum Gözlerim Kapalı" adlı şiirini biraz uzun çekmişim. Çünkü Orhan Veli'yi de, bu şiiri de çok seviyorum. Bazen insanın kendi duyguları ve beğenileri, nesnelliği yok ediyor, her şeyin önüne geçiyor. Şiirin tempoyu düşürdüğünün farkına varamamışım. Ama yine de pek rahatsız olmadım bundan. Çünkü dizinin temposu genelde yüksek, iyi akıyor. Tamamının soluk soluğa olması da gerekli değil. Bu nedenle arada, rahatlatan, daha düşük tempolu sahneler de olabilir pekâla. Birinci bölümün başındaki kötü belgesel tadındaki sahneleri neden kullandım bilmiyorum.

1990 BÜTÜN KAPILAR KAPALIYDI ◾ **Senaryo:** Süheyla Acar Kalyoncu ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Ar Direktör:** Emir Sarıdağ ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Aslı Altan, Uğur Polat, Nalan Örgüt, Nazan Diper, Metin Belgin, Eray Özbal, Dilek Pakalın, Sabahat Işık, Ali Uyandıran, Tülin Erdost, Memduh Ün, Musa Uzunlar, Nevval Sevindi ◾ **Yapım:** Uğur Film

Bütün Kapılar Kapalıydı hem yapımcılık, hem de yönetmenlik yaşantımda bir ilki simgeliyor. İşletmeci boyunduruğundan kurtulup, öz irademle yaptığım ilk film bu. Mali kaynağı videocularda bulmuştum. Ama onlar bize işletmeciler gibi hiçbir baskı uygulamıyorlardı.

Senaryo *Cumhuriyet* gazetesinin o yıllarda açtığı senaryo yarışmalarında mansiyon kazanmış bir yapıttı. Ben *Cumhuriyet* gazetesinin her yıl açmış olduğu Yunus Nadi Senaryo Yarışması jürisinde olduğum için önceki yıllarda katılıp dereceye giren senaryoları istemiş, okumuştum. *Bütün Kapılar Kapalıydı*'yı ilginç bulmuştum.

Senaryo genç bir siyasi kadının acıklı öyküsünü anlatıyordu. 12 Eylül faşizmi kurbanıydı Nil. Siyasal düşünceleri nedeniyle, altı yıl cezaevinde yatmış, işkencelerden geçmişti. Özgürlüğüne kavuştuğunda yaşamın değiştiğini, hiçbir şeyin eskisi gibi kalmamış olduğunu görüyordu. Cezaevinde kaldığı sürede ruhsal durumu bozulmuş, çöküntüye uğramıştı. Yok edilen bir kuşağın bireyi olarak yeniden varolma savaşına giriyor, ama başaramıyordu. Ertem Göreç ve Halit Refiğ gibi bazı arkadaşlarım, Senin politik düşüncene aykırı bir hikâye bu, sen bu tarz film yapmazdın, türünden eleştirdiler beni. Ama bunlara katılmıyorum. Ben bir sinemacı, bir sanatçı olarak ülkemde yaşananlardan etkilenebilir, bunları kendi dünya görüşümle yorumlayarak beyaz perdeye taşıyabilirim. Ayrıca *Bütün Kapılar Kapalıydı* başarılı bir film

oldu. Bunu ben söylemiyorum, San Sebastian gibi dünyanın önemli festivallerinden birinde ön jüriden geçip gösterilmesi bile filmin başarısıyla ilgili nesnel bir kanıt bence. Ayrıca yurt içindeki festivallerde de çeşitli ödüller kazandı. Ama Ertem ya da Halit filmi beğenmeyebilirler tabii. Görüşlerine saygı duyuyorum. 12 Eylül dönemi işkencenin sistematik olarak yapıldığı, özgürlüklerin askıya kaldırıldığı günlerdi. Bugün bununla ilgili sayısız araştırma yapıldı, belgelerle kanıtlandı bu günlerin karanlıklığı. Ben filmde 12 Eylül çözümlemesi yapmadım, yalnızca o günlerin işkence ortamında yaralanmış, sakatlanmış bir kızın hapisten çıktığında, küresel bir kapitalizme adım adım yürümeye başlayan bir toplumla uzlaşamamasını, tutunamamasını, sonunda canına kıyışını anlattım.

İnandırıcılıktan uzak olduğunu söylemişti Ertem ve Halit, ama ben bu yorumlara katılmıyorum. Peki, filmin nesi inandırıcılıktan uzak? Kızın işkence gördüğü mü, bu işkenceyi gördükten sonra akli dengesini yitirmiş olduğu mu, yitirdikten sonra, ayakta kalabilmek için kendisinin bir çocuğu var duygusuna sarılıp çabalaması neden inandırıcı değil, merak ediyorum.

Senaryo Süheyla Acar'ındı. Filmde de asistanımdı benim; ODTÜ mezunu çok akıllı, kültürlü bir kızdı. Süheyla benim isteğim doğrultusunda epey ek de yaptı senaryoya çekim sürecinde.

Filmin ticari başarısı vasattı. Çekimler ise 27-28 gün sürdü.

Bir gün İzmir'de çalıştık. Pasaport ve Konak'ta kısa çekimler yaptık. İki gün de Çeşme'de çalıştık.

Başrollerde yer alan Aslı Altan ve Uğur Polat ikilisini o günlerde izlediğim Zülfü Livaneli'nin *Sis* filminde görüp beğenmiştim. Halit, Altan için bütün film boyunca ekşimiş bir suratla, diş ağrısı çeker gibi dolaşıyor demişti. Kesinlikle kabul etmiyorum. Bana göre rolünü çok

iyi oynamıştı. Zaten aldığı ödüllerden de belli bu. Halit altmışlı yıllardaki Halit olsaydı böyle bakmayacaktı filme. O zaman sola ilgi duyardı çünkü. Ama doksanlı yılların başında Fetullah Gülen'in masasında yemek yer olmuş, yine Gülen'in kanalında film üreten birimin başında yöneticilik yapmıştı. Ama yiğidin hakkını yiğide verelim, Gülen'in düşüncelerine yakın filmler yaptırmamıştı Halit, bağımsızlığını korumayı başarmıştı. Bana da bir film önermişti. Haldun Taner'in bir hikâyesiydi, ama Halit bu arada Samanyolu'ndan ayrılmış, film de gerçekleşmemişti.

İşkenceye uğrayıp ruhsal dengesi bozulan kızı Altan'ın yüzünde görmüştüm. Bunu iyi canlandıracağına inanmıştım. Başarıyla canlandırdı da. Altan yüzünde bir mask taşıyordu ve bu bana çok doğru gelmişti.

Altan'la da, Uğur Polat'la da kolay çalıştım. İkisi de Ankara Film Festivali'nde ümit veren oyuncu ödüllerini aldılar.

Altan'ın resim çizerkenki planlarını hiç yadırgamadım. Özgün resimleri çevre düzencim ressam Emir Sarıdağ'ın eşi Nihal yapmıştı. Ama Altan da daha önce kara kalem çalışmıştı.

Filmi yeniden izlediğimde diğer oyuncuları da beğendim, Sabahat Işık, Nalan Örgüt, Metin Belgin, Dilek Pakalın, Tülin Erdost hepsi iyiydiler. Ama filmin başarısında en büyük pay Orhan Oğuz'undu.

Filmde üslubu konu getiriyor bana. Özellikle belli bir üslup kullanacağım diye yola çıkmıyorum. Ama kameramanım Orhan Oğuz'la renkler üzerine konuşmuştuk çekim öncesi. Çok cartlak renkler olmasın istemiştim. Orhan'da bunu başarıyla uyguladı.

Altan'la Uğur'un sevişme sahnelerini ben çekmedim, daha doğrusu çekemedim Süheyla ile Orhan çektiler bu sahneleri. İstanbul'un karşı yakasında bir evde çalışıyorduk, zorunlu olarak yapmam gereken bir şey için (neydi, anımsamıyorum şu anda) kısa süreliğine setten ayrıl-

mıştım, ama dönerken yolu kaybettim, çok geciktim, onlar da ben gelene kadar sahneyi çekip bitirmişlerdi. Bu tür sahneleri çekmekten pek hoşlanmadığım için sevinmiştim.

Süheyla yetenekli ve donanımlı bir kızdı. Nil'le özdeşleşmişti neredeyse. Film sırasında çok yardımcı oldu. Adada ve akıl hastanesinde çektiğim sahnelerde, hissettiğim eksikleri kısa zamanda tamamladı, büyük uyum gösterdi. *Gün Ortasında Karanlık*'ta da birlikte çalıştık daha sonra. Sonra Amerika'da sinema okuluna gitti. Dönüşte Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi'ne hoca olmak istedi, ama gerçekleşmedi bu. İkibinli yılların başlarında Oya Baydar'ın güzel romanı *Sıcak Külleri Kaldı*'yı filme çekmek istedi. Telif hakkını büyük bir para ödeyerek satın almıştı. Ama bu düşü gerçekleşemedi.

Müzikleri önce önemli caz gitarcımız Önder Focan yaptı. Önder belki dünya çapında bir müzikçi, ama sintizayzırıyla yaptığı çalışma berbattı. Variety'da çıkan eleştiride bile yerin dibine sokmuş, alay etmişlerdi. Bu nedenle filmin müziğini değiştirip, Cahit Berkay'a yeniden müzik yaptırdım. Ama jeneriği değiştirmeyi unutmuştuk galiba. Cahit'in adı belirtilmemiş olabilir filmin künyesinde.

Benim canlandırdığım doktor sahnesi filmin en ağır eleştirilen sahnelerindendi. Doktor, Nil'in şizofrenisini açıklıyor, yaşadığı olaylarla ilişkilendiriyordu. Bu sahne fazla olabilir, ama ben en sıradan seyircinin bile filmi anlamasını istediğim için koymuştum.

Çok kültürlü olmanın iyi oyunculukla eşanlamlı olmadığını bu filmde somut bir örnekle yaşadık. Filmde küçük bir rol üstlenen, günümüzün ünlü yazarı Nevval Sevindi'yle aram çok iyiydi, sık sık görüşür laflardık. Çok hevesliydi oynamak için, gel oyna deyince sevinerek kabul etti. Ama Nevval çekmiş olduğum bir iki planda nerdeyse saçımı başımı yoldurdu. Bu kadar akıllı ve kültürlü bir kızın en basit şeyleri bile yapamaması ilginçti doğrusu.

1991 GÜN ORTASINDA KARANLIK ☙ **Senaryo:** Yusuf Özarslan, Memduh Ün ☙ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ☙ **Müzik:** Cahit Berkay ☙ **Oyuncular:** Fatma Girik, Halil Ergün, Yavuzer Çetinkaya, Erdal Yalçın, Nevval Sevindi, Memduh Ün ☙ **Yapım:** Uğur Film

Keyfimce çektiğim ikinci filmim bu, videocuların ve Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle. Senaryosu Yunus Nadi yarışmasına katılmış, mansiyon kazanmıştı. Yusuf Özarslan yazmıştı, psikiyatrdı galiba. *Cumhuriyet* seksenlerin ikinci yarısında ve doksanlarda çok faydalı bir şey yapıyordu sinemamız adına. Roman, öykü, şiir, araştırma gibi dallarda yarışma sürüyor, ama senaryo yarışmasını çıkarmaları bence kötü oldu. Çünkü bu senaryolardan çok sinemacımız yararlandı. O günlerde sıkıntı çekilen senaryo konusunda iyi bir kaynaktı Yunus Nadi Senaryo Yarışması.

Engelli bir çocuğu anlatıyordu senaryo, ama yeterli değildi, Macit Koper'e verdim çalışması için. Ama Macit hikâyeyi başka yönlere doğru götürdüğü için ondan faydalanamadım. Kendi yağımla kavruldum, biraz Süheyla Acar'ın parmağı değdi yalnızca. Bıçak sırtı bir hikâyeydi zaten. Engelli çocuğunu kimseye göstermek istemeyen bir doktor kadının öyküsüydü. Epey değiştirdik Özarslan'ın senaryosunu.

Benim çektiğim filmde anne çocuğunu parklara falan çıkarıyordu. Özürlü oğlanı dış dünyadan tamamen soyutlaması söz konusu değildi. Ama anne parklarda başka çocukların davranışlarından, alaylı bakışlarından rahatsız oluyordu. Hatta kent değiştiriyor, bir odaya kilitler hale geliyordu çocuğunu. Ve ruhsal bunalıma giriyordu öykü ilerledikçe.

Gerçekten Erdal Yalçın adında engelli bir çocuk oynuyordu filmde, ayrıca rolü de çok büyüktü. Film moral bozucu bulunduğu için televizyonlarda gösterilemedi. Sinemada gösterildiğinde de işi zayıftı.

Epey zorlandım filmi çekerken, çünkü çocuk zihin özürlüydü. Resme yetenekliydi, resim yapıyordu. Doğal olarak yaptığı resimler ancak bir engelli çocuğun yapabildiği şeylerdi. Çok uğraştım Erdal Yalçın'la. Ama filmdeki sonuç bütün o uğraşların karşılığını veriyor.

Kadın doktoru Fatma oynadı. Bence çok başarılıydı. Hem de çok.

Filmin 30 günde çektim.

Filmi izlerken eleştirel açıdan bakamıyorum. Çünkü gördüğüm görüntüler beni çekim günlerine götürüyor. İzmit sahneleri gerekli mi, değil mi, karar veremiyorum buna. Fatma katili çabuk mu buluyor, bunu da nesnel değerlendiremiyorum. Ama hayatta tesadüfler var ve bunları ben de, batılı yönetmenler de, Türk yönetmenler de hepimiz kullanıyoruz.

Gün Ortasında Karanlık 1991 yılında Antalya Film Festivali'ne katıldı. Jüride Ertem Göreç de vardı. En iyi oyuncu ödülünü Türkan Şoray'a verdiler. Engin Ayça'nın *Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu* filmiyle.

Ertem'e, sen jüridesin, film kötü olabilir, ama Fatma'nın oyununu nasıl inkâr ettiniz diye sordum. Memduh'cuğum, Fatma her zamanki Fatma işte diye yanıt verdi elli yıllık dostum. Oysa yanılıyordu. Hayal kırıklığına uğramıştım. Oysa ben Ertem'e çok güveniyordum. Ertem insan olarak çok iyi bir insan, ama uç noktalarda dolaşan, düşünen biri.

Halil Ergün'ün rolü küçük bir roldü. Oyuncu olarak görevini yaptı bence.

Yavuzer Çetinkaya değerli bir sinema adamıydı. Ama çok erken öldü, yazık olmuş insanlardan biriydi. Çok düzensiz yaşadı, aşırı alkol aldı. Evi barkı yıkıldı. Son döneminde sık sık yazıhaneme gelirdi. Kemal Sunal'la da arası iyiydi. Ben onu Vitel'de tanıdım. Fransa'nın İsviçre sınırına yakın, madensularıyla ünlü bir kentti Vitel. Yavuzer Fransa'da hem okuyor, hem de tiyatro etkinliklerine katılıyordu. Vitel Festivali ülkeleri birbirine yakınlaştırmak için yapılmış bir festivaldi. Türkiye'den Ömer Kavur'un *Ah Güzel İstanbul*'unu, bir de benim *Üç Arkadaş*'ı davet etmişlerdi. *Üç Arkadaş*'ın kopyası altyazısızdı. Eşzamanlı çevirdi bunu Yavuzer. Sempatik, alçakgönüllü bir insandı. Sonra Türkiye'ye döndü. Filmlerde oynadı, bizim filmlerde de yer aldı. Birikimliydi, rolüne oturduğu zaman iyiydi. Ama yönetmenlik deneyimleri başarısız oldu, Arif Keskiner'e televizyon için iki film çekmişti. Bir de Topkapı Filme *Deniz Kızı* başlıklı bir film. Ama Yavuzer ne kadar birikimli olursa olsun kendi yaptığı işe karşı nesnel olamıyordu. Yere göğe koymakta zorlanırdı bu filmleri.

Filmde kameramanım Orhan Oğuz'du. Başarılı bir çalışma daha sergilemişti.

Sonradan yönetmen olan birinci asistanım Seçkin Yasar'la İzmit'te çok tatsız bir tartışma yaşadım. İşi bıraktı park çekimleri yapılırken.

Azarlamıştım onu. Baloncudan balon alan çocukları not almamıştı çünkü. Bağlantılı planları çekerken zorlanmış, hangi çocukların nerede bulunduklarını saptayamamıştık. Ben de avazım çıktığı kadar bağırmıştım kendisine. Seçkin çok kişilikli bir kızdı. Ben hepinizden daha iyi yönetmenim, göreceksiniz diye bağırarak kararlı adımlarla ayrıldı setten. Ama dostluğumuz bugüne kadar sürdü kendisiyle. Örneğin, 2008 Şubatında Seçkin, Florence Nightingale Hastanesi'nde çok önemli bir bel ameliyatına girdiğinde çok yardımcı oldum kendisine.

1992 ZIKKIMIN KÖKÜ ◾ **Senaryo:** Memduh Ün, Macit Koper (Muzaffer İzgü'nün aynı adlı Biyografik Romanından) ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Dekor:** Ali Yenel ◾ **Çevre Düzenleme:** Fatma Girik, Esra Tuncer Avcı ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Emre Akyıldız, Menderes Samancılar, Günay Girik, Meriç Başaran, Elif İnici, Kemal İnci, Sırrı Elitaş, Aynur Gültekin, Sema Vural, Necdet Yakın, Ceyhun Erdem, Perihan İnici **Yapım:** Uğur Film-Mine Film ortak yapım

Zıkkımın Kökü'nü Kanal 6'nın parasal desteği, video satışından gelen paralar, Kültür Bakanlığı desteği, kendi sermayem ve Kadri Yurdatap ortaklığıyla çektim. Adana Belediyesi'nin sponsorluğunu da unutmayayım. Bütün otel, yemek, araç giderlerini Adana Belediyesi karşılamıştı. Özel Kalem Müdürleri Hayri Bey bütün çekimler boyunca yanımızda olmuş mekânların bulunmasında, alınmasında her türlü yardımcı olmuştu. Ayrıca filmde okul müdürünüde oynadı.

Filmin bir de televizyon macerası olmuştu. Dönemin güçlü kuruluşu Kanal 6 Ahmet Özal tarafından yönetiliyordu. Beş usta yönetmeni davet ettiler: Atıf Yılmaz, Ömer Kavur, Ali Özgentürk, İrfan Tözüm ve beni. Her birimizden 45'er dakikalık üç diziden oluşacak filmler istediler. Karşılığında 500.000'er lira para verdiler.

Ben *Zıkkımın Kökü* filmini 45'er dakikalık üç filmlik dizi olarak tasarladım. Oldukça uzun bir film çekmiştim. Ama kurguya oturduğumuzda, bu kez tek film olarak yayınlayacaklarını söylediler. Bu nedenle çektiğim birçok sahneyi atmak zorunda kaldım. Gene de film 3000 metre civarında olmuştu. Ayrıca Ahmet Özal'ın bir başka kazığı da, filmin gösterim haklarıyla ilgili yaptığımız anlaşmaya göre ödenmesi gereken ek tutarın ödenmemesiydi. Ahmet Özal ihtarnameleri yanıtsız bırakmış, sonra da kanaldan ayrılmıştı. Bu para hiçbir zaman ödenmedi.

Olaylı başlanmıştı çekimlere. Ben ekipten ayrı bir otelde kalıyordum. Film ekibi kente geldiğinde, bir üniversitenin kampüsüne yerleştirildi Adana Belediyesi tarafından. Fakat kampüs şehirden çok uzaktı ve ekibin de ihtiyaçlarını karşılamıyordu. Orada bir gece kalındı. Ertesi gün sete çıktık. Emre Akyıldız'ın mısır sattığı bir sahneyi çekecektik. Ekip çok şikâyetçiydi. Bunun üzerine, ben de filmi bıraktığımı ve İstanbul'a döneceğimizi söyledim. Çünkü bir ekip bu kadar rahatsızsa, filmi düzgün bir şekilde çekme olanağımız yoktu. Bu noktada Özel Kalem Müdürü Hayri Bey devreye girdi, sorunu çözeceğini söyledi. Belediyeye gitti. Biz öğleye kadar paydos etmiştik. Hayri Bey döndüğünde, ekibin şehir içindeki Koza otele alındığını söyledi. Öğle sonrası motor dedik, ama moral bozukluğuyla çalıştığım için pek başarılı olamamıştım. Üstelik de Emre iştahla yemesi gereken tavuktan iğreniyordu. Kurguda attım bu sahneyi, kullanmadım.

Menderes Samancılar'ın oturduğu gecekondu için çok zorlandık. Önce Eray Özbal bölgeyi taramış, bulduğu mekânları videoyla kaydederek dönmüştü. İzlediğimde hiçbirini beğenmedim. Mahalle içinde, dönemi yansıtacak binalarla çevrili bir gecekondu olması gerekiyordu. Bu kez kameraman Orhan Oğuz gitti bölgeye, taradı, bazı yerler sapta-

mıştı, sonra beraber gittik ben Tarsus'ta, Misak-ı Milli İlkokulu'nun bahçesini beğendim. Çevresi filmin önemli bir bölümünü geçtiği günlerle örtüşüyordu. Okulun bahçesine bir gecekondu yaptırdım dekoratör Ali Yenel'e. Ama beğenmedim yaptığını, yarısını yıktırdım, yeniden düşündüğüm gibi ekler yaptırdım.

Filmin senaryo aşaması da engebeliydi. Önce ben yazdım senaryoyu. Ama güvenemiyordum. Macit Koper'e verdim; önemli bir değişiklik yapamadı, ama güzel bir final bulmuştu.

Zıkkımın Kökü ünlü yazarımız Muzaffer İzgü'nün çocukluğunu, yazarlık serüvenindeki ilk adımları anlatıyordu. Adana'da geçiyordu roman. Hiçbir filmcinin kolayca film yapmaya kalkacağı bir yapıt değildi; çünkü dramatik yapıdan yoksundu nerdeyse.

Filmin tamamını Adana ve Adanaymış gibi göstererek Tarsus'ta

çektik.

Emre Akyıldız'ı yığınla aday arasından seçmiştim. Gazeteye ilan vermiştim çocuk yıldız aranıyor diye. Gelenlere filmden bir sahne oynatmıştım yazıhanemin arka bahçesinde. Adana'da mısıra darı derler. Darı var darı, hamama girdi kocakarı, dişleri sarı sarı diye satılır mısır. O sahneyi oynamalarını istemiştim çocuklardan. Kamerayı ve ışıkları koymuş, denemiştim hepsini. Emre'yi böyle seçtim. Çok doğru bir seçim yapmışım. Çekimin birinci günü Emre çok tutuktu. Ama birinci günden sonra normal oyununu baştan sona kadar başarıyla aynı düzeyde götürdü. Emre'nin yerinde başarısız bir çocuk olsa, *Zıkkımın Kökü* başarılı bir film olamazdı herhalde. Emre hem sevimli bir çocuktu, hem de çok iyi oynuyordu. Fransız dergi ve gazeteleri balon sahnesini çok övmüşlerdi. Demek ki Emre o sahnede ağaca öyle çevik tırmanmasaydı belki de balon sahnesi sönük kalacaktı. Balonlu sahne benim için müthiş bir sahneydi. Çünkü çocuklar balon sever ve bizim kahramanımız da fakir bir çocuktu ve balona özlem duyuyordu. Sonra bir baloncu görüyor bir gün ve bu baloncunun balonları elinden fırlıyor ve bir ağacın yüksek dallarına takılıyordu. Adam, Git oraya çık, benim balonları al, sana bir balon vereceğim diyordu. Çocuk oralara tırmanıyor, alıyordu balonları, ama en tepede bir balon kalıyor, onu da alayım mı diyordu. Tehlikeli gördüğü için adam, Hayır, in aşağı diye yanıt veriyordu. Muzo iniyor ve balonunu istiyordu. Baloncu en tepeyi gösteriyor ve işte senin balonun orada diyordu. Tek başına kısa bir film olur bu sahne.

Filmde Küçük Muzo'nun babası için önce Menderes Samancılar'ı düşündüm önce. Menderes'i *Sis* filmindeki kapıcı rolünde çok beğenmiştim. Tipi çok uygundu, Adanalıydı ayrıca. Fakat çevremden, yapımcı arkadaşlardan gelen itirazlar nedeniyle caydım. İkinci üçüncü

derecede roller oynayan bir oyuncunun star olduğu bir film yapılır mı demişlerdi bana. Müjdat Gezen o günlerde Ali Özgentürk'ün çektiği *Bekçi*'de başarılı bir tipleme yaratmıştı. Müjdat'la anlaştık. Filmin başlaması gecikince Müjdat bağlantıları olduğunu, istediğim tarihte oynayamayacağını söyledi. Ben de yeniden Menderes'e döndüm. Aslında çok hayırlı olmuş. Çünkü Menderes çok başarılı oynadı, rolünün hakkını verdi. Menderes çekim sırasında da yardımcı oldu bize. Oyuncu olarak da varını yoğunu koydu ortaya. Role inanmıştı. Yalnız Menderes'in filmle ilgili bir sinema dergisinde yayınlanan güncesini okuduğumda çok şaşırmıştım. Çünkü filmden çok kendinden söz ediyordu. Film çekerken yaşadığımız zorluklar, onu nasıl yönlendirdiğim filan hiç yoktu.

Küçük Muzo'nun büyüyüp liseye gittiği yılları oynayacak oyuncu olarak Günay Girik'i seçtim. Emre Akyıldız'a benziyordu. Ayrıca deneyimliydi. Ama bütün gayretime karşın Emre'nin sahneleri kadar sıcak olmadı Günay'lı sahneler. Filmde Küçük Emre'nin annesi rolünde altmışlardaki değişmez oyuncum Meriç Başaran çok başarılıydı. Sırrı Elitaş oynadığı rolde müthiş sevimliydi. Kendini konuşmaması ise talihsizlikti.

Sırrı'nın karısı rolünde oynayan ve Günay Girik'in baldızı Aynur Gültekin o sırada on beş on altı yaşlarındaydı. Filmde Günay'ın yapım asistanı olarak görevliydi. Sinema ve tiyatro deneyimi yoktu, ama rolünü çok başarıyla oynadı. Aynur daha sonra öğretim görevlisi olduğum Mimar Sinan Üniversitesi sinema bölümünde çeşitli öğrenci filmlerinde de rol oynadı, benim şoförlüğümü bile yaptı.

Filmde Günay'ın sevgilisini oynayan Elif İnici, yetmişli yıllardaki değişmez oyuncum Bilal İnci'nin kızıydı. Bu rol için önce Esra Balamir'i düşünüyordum. Neden onu oynatmadığımı anımsamıyorum. Bir

gün bizim Ayhan Işık sokağında annesinin yanında dolaşan bir kız gördüm. Her halde filmde oynamak istiyor bunlar diye düşündüm. Yapım sorumluma alıp getirmesini söyledim, geldiler. Elif'ti bu, Düşündüğüm doğruydu filmde oynamak istiyordu. Bence çok başarılı oldu, yardımcı oyuncu ödülü bile aldı.

Filmin finalinde kullandığımız Günay Girik'in giydiği şapka büyük sorun yaratmıştı sette. Günay şapkasını finalde oynadığı rol gereği dereye atıyor, sonra da abisinin okula nasıl gideceksin diye uyarması sonucu peşinden dereye atlayarak şapkaya ulaşmaya çalışıyordu (o günlerde okula şapkayla gitmek zorunluydu). Oysa şapkanın devamlılığı vardı, daha sonra da kullanacaktık. Kırklı yılların lise kasketiydi. Bir tane alınmıştı eşini bulma olasılığımız yoktu. Final sahnesini çekip de otele geldiğimizde sanat yönetmenleri kasketin kaybolduğunu söylediler. Dehşete düşmüştüm. Gece olmuştu. Ertesi gün Günay'ın bağlantılı sahnelerini çekecektik. Fatma Girik bize yardımcı olmak için sete gelmişti. Gidip arayalım dedi, derenin kıyısında. Fatma'nın öncülüğünde, ekip karanlıkta el fenerleriyle gitti ve bir köşede kasketi buldu. Kasketin yedeğinin olmaması sanat yönetmenlerinin büyük falsosuydu tabii. Fatma 1989-94 arası Şişli belediye başkanıydı. Hafta sonları geliyor, Çevre düzenleyici olarak yardımcı oluyordu. Hatta gerekli olan yatak benzeri aksesuvarları komşu evlerden sağlıyordu.

Filmi 40 işgününde çektik. Filme eklediğim sahnelerden biri kendi yaşamımdan alınmaydı. Küçük Muzo babasının yaptığı takunyeden bozma ayakkabılarla okula gittiğinde arkadaşları onunla alay ediyordu. O da akşam ana babasını cezalandırmak için sofraya gelmiyordu. Gece acıkıyor, yatağından kalkıyor, gizlice tel dolaptan ekmekle zeytin alıyor ve yiyordu. Anne bunu görüyor, ama gözünü kapıyor, çocuğa çaktırmıyordu. Bu benim yaşadığım bir şeydi. Çocukken ana babama

darılırdım ve sofraya çağırdıklarında gelmezdim. Bir kere daha çağırırlardı, yine gelmez, içimden, bir kere daha çağırsınlar derdim. Ama bu kez çağırmazlardı. Ben de gece karnım acıktığında gizlice kalkar, tel dolapta ne bulursam yerdim. O günlerde buzdolabımız yoktu tabii, dünya da varmıydı bilmiyorum, yıl 1926.

Filmin bittikten sonra ilginç bir kurgu macerası oldu. *Zıkkımın Kökü* ilkin İstanbul Festivali'nde gösterildi. Ali Özgentürk, Atıf Yılmaz, Tunç Başaran, İrfan Tözüm gibi yönetmenler gelip, benim yetmiş üç yaşında gerçekleştirdiğim bu çabaya hayret ettiklerini söylediler. Tebrik ettiler, ama filmin temposunun epey ağır olduğunu da belirtmeden edemediler. Atıf'la oturduk seyrettik, biraz kestik. Ama film yine de 2900 metre civarında kalmıştı. Sorun öykünün ilerleyişindendi. Başlarda küçük Muzo'nun serüvenlerini, büyüdükten sonra da delikanlı Muzo'nun yaşadıklarını görüyorduk. Liseli Muzo'yu Günay canlandırıyordu ve onun sahneleri Emre'ninkiler kadar sıcak değildi.

Sürekli düşünüyordum, sonunda buldum çözümü.

Filme Günay'la başlayayım, sonra geriye dönüşle çocukluk günlerini anlatayım, finali de Günay'ın eğitimini aşkına tercih ettiği dere sahnesiyle bitiririm dedim. Ve kurgu masasına oturdum Sahne sahne kesip rafa dizdim ve yeniden bir sıralama yaptım, Günay'ın sahnelerini azalttım. Film 2550 metre civarına indi ve temposu hızlandı.

1993 yazında katıldığımız Adana Altın Koza'da bütün ödülleri sildik süpürdük. En iyi film, en iyi yönetmen, en iyi senaryo, en iyi kurgu, en iyi oyuncu, en iyi yardımcı oyuncu ödüllerini aldık. Kültür Bakanlığı'nın seçtiği senenin en iyi filmleri arasına girdik. Fransa'da sanat değeri olan filmleri dağıtan firmalardan biri bizimle ilişki kurdu, *Zıkkımın Kökü* bir seçiciler kuruldan geçerek, Fransız devletinin desteğiyle orada dağıtıma girdi. Özel olarak Cannes festivalinde gösterildi.

Fransa'nın önemli sinema dergileri ve ciddi gazetelerinde (*Liberation, La Tribune, Telerema, Positif. L'Humanite, Pariscope*) çok olumlu eleştiriler yayınlandı. Okuduğumda çok sevinmiştim. Hatta bir gazete, çocuklarınızı Amerikan filmlerine götüreceğinize bu filme götürün diye yazmıştı. Paris'teki Cine-Junior Festivali'nde de birincilik ödülü almıştık.

Ödüller bununla bitmedi. İspanya'da en iyi yönetmen, Mannheim'dan, Sorrento'dan Tunus'taki Sus festivaline, Hindistan'ın Udaipur'una kadar yığınla birincilik daha aldık. Film o kadar iyi bir izlenim bırakmıştı ki, beni Hindistan'daki festival jürisine davet ettiler ertesi yıl. Yabancı dil bilmediğim için gidemedim. Bir sonraki yıl da benim çocuk filmlerimden oluşan bir paket istediler. Ama bende kopyaları yoktu. Bu gösterimlerin Türkiye'nin tanıtımı açısından taşıdığı önemi vurgulayarak, Kültür Bakanlığı'na başvurdum. Ama Kültür Bakanlığı cevap bile vermedi iki kez çektiğim faksa rağmen.

Filmin katıldığı Tokyo Festivali'yle ilgili epey anım var. Festivalden birinci sınıf uçak bileti göndermişlerdi, ama ben geçerli dil olan İngilizce bilmiyordum, okul yıllarımdan kalma biraz Fransızcam vardı. Kültür Bakanlığı'na başvurdum, çevirmen verin bana dedim. Türkiye'yi temsil edecektim orada. Mümtaz İdil'i verdiler yanıma, ama Mümtaz bir gün geç geldi. O gecikince benim birinci sınıf bilet yandı, normal bilet aldım ve aktarmalı bir uçakla gidebildik. Telâşa düşmüş Japonlar, 73 yaşında bir insan bu kadar uzun bir yolculukta ne hale gelecek diye. Beni karşıladıklarında şaşkınlığa düşmüşlerdi. 73 yaşıma rağmen çok dinç biriydim çünkü. Orada 4 gün kaldım, ama uyum sağlayamadım. Uyuyamıyordum. Bir de Kültür Bakanlığı üç gün sonra, sanki çok gerekiyormuş gibi Mümtaz'ı geri çağırmaz mı! Mümtaz İdil gidince yalnız kaldım, geri döndüm.

Filmin gösterileceği gün çok endişeliydim. Filmden sonra da söyleşi yapacaktım. 2000 kişilik salonlarda oynuyordu filmler. Koca salona on, on beş kişi gelecek, sonra onlar da çıkacak, kepaze olacağım orada diye düşünüyordum. Oysa gittiğimde salon tıka basa doluydu. İki çevirmenden biri İngilizceye, öbürü Japoncaya çeviriyordu eşzamanlı olarak. Film sonrası yapılan söyleşide bir Japon, Ben bu filmi izledim, ama daha farklıydı deyince şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım az kalsın. Anlattım kurgu maceramızı.

İstanbul'a döndükten sonra bir Japon gencinden gelen mektup çok duygulandırdı beni. Zaten Japonlar filmi çok sevmişlerdi. Kültür kanallarında göstermek için hemen pazarlığa oturmuş ve satın almışlardı. Mektubu yollayan genç, Ben bu filmi izledikten sonra hayattaki yolumu buldum diyordu.

Epey yere de sattık filmi. Kürdistan televizyonuna bile.

Ama *Zıkkımın Kökü*'nün Türkiye'deki ticari başarısı çok iyi olmadı. Eleştirmenler de beni hep üvey evlat yerine koydukları için orta karar yazılar yazdılar film hakkında. Batıda çıkan eleştirilerle arada bir ışık yılı fark vardı. Aldığı ödüllerden sonra kendilerine geldiler, ama iş işten geçmişti.

Filmi çekerken iyi bir film çektiğimi biliyordum. Ama bu kadar başarılı olacağını düşünmüyordum. Kendime güveniyordum, çünkü çevreyi iyi tanıyordum. Adana'da iki yıl yedek subaylık yapmış, futbol oynamıştım. O insanları iyi tanıyordum. Kitabı da özümsemiştim. Muzaffer İzgü'nün yapıtlarını seviyordum. İzgü'yü insan olarak tanıdığımda da sevdim, alçakgönüllü, yumuşak, efendi bir insandı.

Fatma'ya çok ısrar ettim anne rolünü oynasın diye. Geliştirirdim bu rolü. Ama küçük rol dedi Fatma, Menderes oynuyor, Emre oynuyor dedi. Pişmandır herhalde şu anda, ama belli etmiyor.

Cahit Berkay filmin müziklerini iki kere yaptı. İlkinde çok baştan savma çalışmış, hiç beğenmemiştim. İkincisini öylesine kullandım mecburiyetten. Keşke bütçemiz elverseydi de daha özenebilseydik müziklere.

Kurguda bana yardım eden Nevzat Dişikırık'ı severim. Yaratıcı olmayan, 'kes yapıştır' kurgucularındandır. Tereddüte düştüğümde fikrini sorardım, bazı önerilerini de kabul ederdim. İyi insandır Nevzat.

1995 ONA SEVDİĞİMİ SÖYLE ◾ **Senaryo:** Tarık Dursun (aynı adlı hikâyesinden) ◾ **Foto Direktörü:** Orhan Oğuz ◾ **Müzik:** Cahit Berkay ◾ **Oyuncular:** Özcan Deniz, İpek Tuzcuoğlu, Arif Erkin, Arslan Kacar, Yüksel Arıcı, Selahattin Fırat, Fikret Fırtına, Filiz Toprak, Recep Bülbülses, Ayça Bagana, Nergis Ercins ◾ **Yapım:** Sinema Vakfı

Türk sinemasının on seçkin yönetmeni bir araya gelerek bir vakıf kurduk, doksanlı yılların ortalarıydı. Atıf Yılmaz, Ömer Kavur, İrfan Tözüm, Barış Pirhasan, Ali Özgentürk, Yusuf Kurçenli, Erden Kıral, Orhan Oğuz, Zeki Ökten ve ben kurucu üyelerdik. Amaç Türk sinemasını çağdaş düzeye getirmek genç sinemacılara fırsat vererek çıkışlarını sağlamaktı.

Vakıf etkinliğini bir süre Girik Han'daki yazıhanemde sürdürdü. Sonra Osmanbey'de Över Han'daki katıma taşındı. Gelir elde etmek için bir sinema kursu açmıştık. Yönetici Hüseyin Kuzu'ydu. Ama bu kurs yürümedi ne yazık ki.

Başlangıçta Efes Pilsen'den 10 milyar almıştık. Bu parayı nasıl kullanacağımızı kararlaştırmak için bir toplantı yaptık aramızda. Ben ısrarla yalnızca iki film üretilmesini önerdim. Çekilecek on orta metrajlı filmin hiçbir ticari başarısının olamayacağını biliyordum. Bu yöntem dünya sinemasında da defalarca denenmiş ve başarısızlığa uğramıştı. Özellikle Ali Özgentürk çok karşı çıktı buna. Aşk konusu tema olarak seçildi. On orta metrajlı çalışmanın iki ayrı filmde toplanmasına karar verildi.

Bir amaç saptamıştık. Yaptığımız filmler para kazanacak, bunlar bir havuzda toplanacak, o havuzdan faydalanılarak yeni filmler üretilecek, yeni sponsorlar aranacaktı.

Vakfın başka bir amacı da genç sinemacıları desteklemekti. Ömer

Kavur, Nuri Bilge Ceylan adında bir genç yönetmenin filmini bitiremediğini söyledi. Ona verelim bu parayı dedi. Vakıf üç üye seçti seçici kurul olarak. Zeki Ökten, Erden Kıral ve bendim jüri. Kaba montajlı filmi seyrettiğimizde, üçümüz de beğenmedik. Parayı vermeme kararı aldık. Ceylan'ın Kasaba adlı filmiydi seyrettiğimiz. Parayı daha sonra saçma sapan bir filme verdik. Kasaba ise başarılar kazandı. Bizim jüri üyeliğimiz de böylece çuvallamış oldu.

Ben Tarık Dursun'un *Ona Sevdiğimi Söyle* adlı uzun hikâyesini seçtim. Çok güzel ve çarpıcı bir aşk öyküsüydü. Güneydoğulu bir gençle, geneleve düşmüş karısının hikâyesini anlatıyordu. Almanya'da işçi olan erkeğin İstanbul'da bıraktığı karısı kötü yola düşünce, oğlan namusunu temizlemek için çağrılıyordu aile büyükleri tarafından. Eline silah verilen genç geneleve gidiyor, ama çok sevdiği için karısını öldüremiyordu.

Uzun metraj da olabilecek bir öyküydü bu. Senaryoyu Tarık Dursun yazdı. Vakıf için anlayış gösterdi, küçük bir para aldı. Ama sinemalarda beşer filmlik iki blok halinde gösterilen filmler hiç iş yapmadı. Bence çekilen en iyi film Atıf Yılmaz'ın *Kazandibi Tavukgöğsü* adlı çalışmasıydı. Ayrıca Barış Pirhasan'ın ve benim filmim de olumlu eleştiriler aldı.

Vakıf yürümedi tabii. Çünkü koyulan para geriye dönmedi. Yeni sponsorlar bulunamadı. Üstüne üstlük Erden Kıral çektiği film (*Av'dı galiba*) için borç aldı vakıftan, çek getirdi karşılığında. Çek tahsil edilemedi, karşılıksız çıktı. Sinema kursları da yürümeyince hepimiz pes ettik. Ama vakıf kapatmak çok zor bir şey ülkemizde, bu nedenle uykuya bıraktık. Yazıhanedeki eşyaları da Mimar Sinan Üniversitesi Sinema Televizyon Bölümüne devrettik.

Ben *Ona Sevdiğimi Söyle* filmini on gün civarında çektim.

İlk gün tatsız bir olayla başladık çekimlere. Armutlu'ya gitmiş,

malzemelerimizi indirmiş, şaryo falan kurmuş, bütün hazırlığımızı bitirmiş, oyun provalarını yapmış, tam motor diyecektik. O sırada birden bir kadın çıktı ortaya. Burada film çekemezsiniz dedi. Özcan Deniz'in televizyonda Armutlu halkı için kötü şeyler söylediğini ekledi. Özcan Deniz gitsin, başımızın üzerinde yeriniz var dedi. İkna edemedik kadını. Toparlandık, Tarabya'da bir gecekondu bulup orda çektik.

Genelev sahnelerinin bir bölümünü Yeşilçam sokağında Özen Filme ait bir mekânda çektik. Genelevin dış çekimlerini Karaköy'de gizli kamerayla yaptık.

Ona Sevdiğimi Söyle düzgün filmlerimden biri, en iyilerinden hem de.

Finalde doğru bir değişiklik yapmıştım. Özcan Almanya'dan dönüyor, aile meclisi ona genelevde çalışmaya başlayan karısı İpek Tuzcuoğlu'nu öldürme kararını bildirip tabanca veriyordu. Özcan geneleve gidiyor, ama İpek'i öldüremiyor, mamaya tabancasını bırakıp, "Ona sevdiğimi söyle" diyordu. Ben tabancayı değil, nikâh yüzüğünü bırakmasının daha sinematografik ve mantıklı olduğunu savunmuştum. Tarık'la anlaşamamıştık bu konuda, ama ben bildiğimi okumuştum.

Çoğu yazar gibi biraz bağnazdı Tarık Dursun. Kendi yazdıklarının dışına çıkmakta zorluk çekiyordu. Ben Reşat Nuri Güntekin, Orhan Kemal, Peride Celal'den de uyarlamalar yapmış, onların yazdıklarını da değiştirerek çekmiştim. Ama Tarık Dursun bunların en inatçısıydı.

Genelev sahnelerinin çekiminde kendi yaşam deneyimlerimden de yararlanmıştım. Abanoz sokaktaki bir numaralı evde, Hamza adında bir homoseksüel vardı örneğin. Filmde İpek'in çalıştığı eve Recep Bülbülses'in canlandırdığı bir tip koymuştum bu nedenle. Recep de homoseksüel olduğu için o rolü mükemmel oynadı.

Genelev odası olarak Tarlabaşı'nda bir mekân bulmuştuk. Ama

odanın fazla temiz olduğunu düşünüyorum. Belki haksızım, Karaköy'deki geneleve hiç gitmedim çünkü. Ama kızın söylediklerini düşündüğümde, hiç istemeden genelevin methiyesini mi yaptım diye sorguluyorum kendimi. Düzgün bir oda, düzgün bir kız, şunu yapacağım, şunu alacağım diye düzgün bir dünya anlatıyor çünkü. Genelev ideal bir yermiş sonucu çıkabilir mi bunlardan diye düşünüyorum.

Ben genelevdeki kadınları biraz tanıyorum. Çünkü yedeksubaylığım sonrası, kırklı yılların ikinci yarısında, Yeşilçam sokağı paralelindeki Bayram sokakta oturduğum odanın penceresi karşıdaki genelevin 36 numaralı odasına bakıyordu. Merhabalaşırdım oradaki kadınlarla.

17-18 yaşlarındayken arkadaşlarla toplanır giderdik geneleve, ama ben utanır otururdum, bir şey yapmazdım. 11-12 yaşlarındayken beraber oynadığımız Ebruk adlı Ermeni kızının geneleve düştüğünü öğrendiğimde birkaç kez gitmiş görevimi yapmıştım. Adana, Ankara, Mersin genelevlerini de biliyorum.

Başrollerde iki yeni isme yer verdim: Özcan Deniz'le, İpek Tuzcuoğlu'na. İkisinin de ilk filmiydi.

Özcan Deniz o günlerde parlamaya başlamıştı şarkıcı olarak. Yakışıklı bir gençti, Güneydoğulu havası vardı. Menajeri Hilmi Topaloğlu'yla beraber gelmişti yazıhaneye çok saygılıydılar Topaloğlu da, Özcan da. Vakıf işi olduğunu söylediğimde para istememiştiler.

İpek Tuzcuoğlu'nun da resmini bir dergide görmüştüm. Hiç filmde oynamamıştı. O da para almadan çalıştı. Çok muntazam gelip gittiler Özcan da, İpek de.

Recep Bülbülses bizim sokağın dolaşan tiplerindendi. Memduh ağabey, Memduh ağabey diye sürekli peşimden koşardı. Seksenli yılların ikinci yarısında Kıbrıs'a gittiğimde her tarafta Recep'in afişlerini görmüştüm. Ama nedense yürütemedi assolistliği. Şimdi sürünüyor.

Televizyonlara çıkıp adını duyurmaya çalışıyor. Sesi fena değil belki, ama müzik bilgisi iyi olmadığı için sık sık detone oluyor. Fatma'ya ve bana yanaşır karşılaştığımızda, karınca kararınca yardımcı oluyoruz ona.

Filmde bir rol de üstlenen asistanım Arslan İkacar filmde çok iyi çalıştı. Mekânların ve oyuncuların bulunmasında neredeyse tek kişilik orduydu. Ama sette biraz kırmıştım onu da bağırarak. Az kalsın bırakacaktı işi.

Ama film sonrası tatsız bir şey yaşadık Aslan'la. *Cumhuriyet* gazetesinin Yunus Nadi yarışmasında jüri üyesi olduğum bir yıl senaryosu ödül alamadı diye hedef alıp suçladı beni. Oysa seçici kurul beş kişiydi. Aslan çalışkan, ama sivri biriydi, bu nedenle hiçbir yere gelemedi sinemada.

Cahit Berkay da para almamıştı ve yaptığı müzik bu kez çok iyiydi.

Ben eskiden beri iddia ederim, odunu sete getirsem oynatırım diye, ama bu filmde söylediğimi yalamak zorunda kaldım. Aile meclisinde kararı Özcan'a açıklayan büyükbaba rolündeki oyuncu inanılmazdı çünkü. Saatlerce uğraştım, ama adama iki lafı söyletmeyi başaramadım, paydos ettim. Arif Erkin'i getirdiler ertesi gün. Arif başarılı oldu hem tipiyle, hem oyunuyla.

Öteki roller küçüktü, ama Yüksel Arıcı'yı izlerken beğendim. Küçücük role bir anlam katmıştı.

Tarık Dursun'la film hakkında konuşmadık. Ama yazarlığını çok beğeniyorum. Bütün kitapları sanki sinema olsun diye yazılmış kitaplar. Tarık Dursun'u benim hakkımda yazdığı bir eleştiriyle tanımıştım. 1957 yılında yönettiğim *Bir Serseri* adlı filmimi yerde yere vurmuştu, yazısının başlığı, Ezan, Mevlut, Mezar, Şarkı gibi bir şeydi. Haklıydı aslında, filmin tutulacak bir yanı yoktu pek. Tarık, Osman Seden'e ya-

kındı daha çok. Osman ünlü filmi *Düşman Yolları Kesti*'yi onun öyküsünden çekmişti. Osman'a asistanlık da yapmıştı. Tarık'ın birkaç yönetmenlik denemesi de oldu. Bir tanesini Erman Filme çekmişti, Mike Hammer uyarlamasıydı. Diğeri de yanılmıyorsam *Kelebekler Çift Uçardı*. Sonra neden devam etmedi bilmiyorum. Tarık Dursun'la aramızda güzel bir arkadaşlık gelişti yıllar içinde. Biraz muzur da olsa iyi bir adamdı aslında.

2005 SİNEMA BİR MUCİZEDİR ■ **Senaryo:** Tunç Başaran, Suna Dölek, Memduh Ün (Ülkü Tamer'in *Allaben Öyküleri*'nden) ■ **Foto Direktörü:** Ertunç Şenkay ■ **Çevre Düzenleme:** Suna Çiftçi ■ **Müzik:** Cahit Berkay ■ **Oyuncular:** Kadir İnanır, Fatma Girik, Batuhan Levent, Cemre Duru, Eser Ali Yıldırım, Halil İbrahim Kuzucu, Muhittin Korkmaz, Gülsen Tuncer, Aynur Gültekin, Günay Girik, Nazan Ayas, Nuran Paro, Rüyam Olunçay, Kutay Köktürk, Bahar Akça, Hikmet Karagöz, Hüseyin Köroğlu, Hüseyin Ünlü ■ **Yapım:** Uğur Film-Mine Film

Sinemacı arkadaşlarımla her cuma Çiçek Pasajı'nda toplanırdık. Atıf Yılmaz, Ömer Kavur, Halit Refiğ, Tunç Başaran, Feyzi Tuna, Selda Alkor, Fatma Girik, Perihan Savaş, Göksel Arsoy, Eşref Kolçak gibi sanatçılar gelirdi. Bir keresinde, Tunç Başaran, Memduh ağabey, ben sinemada bugünkü yerimi sana borçluyum, sana şükran borcum var. Filme alman için bir senaryo yazacağım, istersen çek, beğenmezsen ben çekicem dedi. Teşekkür ettim kendisine. Canı gönülden söylüyor duygusu gelmişti. Ülkü Tamer'in anılarıydı; *Allaben Öyküleri* adlı hikâye kitabında toplanmıştı. Tunç'a bir başka cuma, Ülkü'ye ne kadar telif ödeyeceğimizi sordum. Peki, bana ne kadar ödeyeceksin diye sormaz mı! Ben herhalde şaka yapıyor diye düşündüm. Şükran borcu diye yazılan bir senaryonun karşılığı parasal olamazdı çünkü. Şaka olduğunu düşündüğüm için de, ne kadar istersen diye cevap verdim. Bir tretman getirdi bana, okudum, hoşuma gitti. Çünkü beni avlayan bir nostalji vardı tretmanda. Çocukluğum ve ilkgençliğimde çok etkilendiğim kovboy filmleri, korsan filmleri, Laurel Hardy'ler, Şarlo'lar vardı. Ben de çalıştım tretman üzerinde. Sonra sıra para konuşmaya geldi. Tunç tretman için benden 30.000 YTL istedi. Çok şaşırmıştım. Çok büyük bir rakamdı. Senaryo değildi verdiği, beş on sayfalık bir

tretmandı. Bodrum'a gidip üzerinde uzun uzun çalışmıştım, büyük emek vermiştim. O kadar özdeşleşmiştim ki hikâyeyle, elinden çocuğu alınan bir babaya dönmüştüm. 15.000 YTL veririm, bir de satılan bilet üzerinden bir yüzde diye karşı teklif yaptım. Tunç çok iddialıydı, bu tretmandan yapılacak film bugüne kadarki en büyük gişeyi yapacak diyordu. Ben ona inanmıyordum, ama çok sevmiştim hikâyeyi. Verdiğim parayı kabul etti Tunç. Bu arada Ülkü Tamer'le de anlaştım, ayrıca ona da bir para ödedim.

Senaryo aşamasında Mimar Sinan'da çok başarılı bir öğrencim olan Suna Dölek'le birlikte çalıştım. Bizim Alkent 2000'deki evimizde uzun süre kaldı Suna. Uyumlu bir çalışma gerçekleştirdik.

Yapım sorumlusu olarak benimle yetmişli yıllarda, yığınla filmde çalışan Zafer Par'ı aldım yanıma. Zafer ön bir bütçe hazırladı. 650.000 YTL çıkmıştı. Dağıtım ve ortaklık için dostum Kadri Yurdatap'ın kapısını çaldım. Tunç'un da yakın arkadaşıydı Kadri, tasarıya inandığı için evet dedi. Özellikle Eurimages desteğine güveniyordu. Kurumun Türkiye temsilcisi Faruk Günaltay yakın arkadaşıydı. 300-400 bin doları Eurimages'dan almayı umuyordu. Kadir İnanır'la anlaşıp, filmi televizyon kanallarına kolayca pazarlayabileceğimizi düşünüyordu. Masaya oturduk, bir hesap kitap yaptık. En kötüsü 100.000'er YTL zarar ederiz dedik ve filmin hazırlıklarına başladık.

Başlangıçta karar almıştık, iki ortak 125.000'er YTL koyacaktık bankadaki ortak hesabımıza. Kültür Bakanlığı'ndan da 24 ayda geri ödemeli bir kredi alacaktık ayrıca. Kadri daha başlangıçta tökezledi, 125.000 YTL yerine 117.000 YTL yatırabildi bankaya.

Eurimages kredisi de gerçekleşemedi. Büyük bir aksilik oldu çünkü. Tam filme başlarken hükümet Faruk Günaltay'ı görevinden aldı, kurum da bizim ülkeye tavır koyup hiçbir Türk sinemacısına yardım

NAKİP
SİNEMASI
Sinema
Bir Müzedir

Sinema
Bir Müzedir

yapmadı. Kadri'nin çabaları da sonuçsuz kalmış, filmi çekim öncesi televizyon kanallarına da satamamıştık.

Kadir İnanır'la konuştuğumda çok anlayışlı davrandı. Memduh ağabey, ben senden para istemem, bu senin son filmin, ama benim Antep'e gidince biraz masrafım olur, bunlar için bana 20.000 YTL ver dedi. Ayrıca hasılat belli bir tutara ulaşırsa, belli bir yüzde istedi. Çok makul bir öneriydi. Peki dedim.

Oyunculardan çocuk için çok zorlandık. Zafer önce Antep'te, okulları taradı. Bulduğu adaylara baktığımda hiçbirini beğenmedim. İstanbul'a döndüğümde Batuhan'ı getirdiler. Daha önce oynadığı bir filmde ödül aldığını söylediler. Âşık olduğu Gülümser rolü içinse acemi bir kız oynattım. Kadro için Tümay Ajans sahibi Tümay Özokur'dan yararlandım. Çok iyi çalıştı Tümay, mümkün olan en ucuz fiyatlara oyuncular buldu bize. Teşekkür borçluyuz kendisine Roller ufak da olsa geniş bir kadroydu.

Antep'e gitmeden, Atıf Yılmaz'a ve Tunç Başaran'a, Yaşım ilerledi, bana bir şey olur da film yarıda kalırsa filmi tamamlar mısınız dediğimde ikisinin de yanıtı evet oldu. Sonra Antep'e gidip yer baktım, İstanbul'a döndüm. Bir hafta daha hazırlık yaptıktan sonra yeniden gittik. Çok zorlu bir çalışma bizi bekliyordu. Yaz aylarına giriyorduk. Antep'in sıcakları benim için problem yaratabilirdi. Yarattı da.

Antep'te sponsor aradık. Senaryonun kahramanı sinemacı Nakip Ali çok ünlüydü Antep'te. Tanımayan yoktu. Ailesiyle konuştuk, hayatını çektiğimizi anlattık. Biz de bunu bekliyorduk dediler, bu işe 2-3 milyon dolar yatıracaklarından söz ettiler. Ama daha sonra nedense sponsorluktan caydılar. Bütün katkıları 5-6000 YTL'yi geçmedi.

Yapım sorumlusu Zafer Par Ticaret Odası başkanıyla iyi ilişkiler kurmuştu. Başkan çok iyi niyetliydi, bir toplantı düzenledi, çeşitli iş

adamlarını görevlendirdi konuşma sırasında. Kimi benzin verecek, kimi yemeğe katkıda bulunacaktı. Ayrıca hem yapım sorumlusu, hem oyuncu, hem de bakıcım olan Aynur Gültekin, Kadir İnanır ve Fatma Girik'le birlikte beş yıldızlı bir otelde ağırlandık. Ticaret Odası'nın sağladığı olanaklardan biriydi bu da.

Sanko'ya da başvurduk; önce bizi reddettiler, ama Fatma geldiğinde yeniden başvurduk. Aynur Gültekin Sanko'nun müdürü kanalıyla randevu almıştı bize. Bu kez 40.000 YTL ve otel masraflarımızı verdiler. Hastanelerini de açtılar bize. Ekibin büyük kısmı içtiğimiz sulardan olsa gerek, bağırsaklarından rahatsızlanıyordu çünkü. Sanko'ya burada bir kez daha teşekkür ediyorum.

Dönem filmiydi, olaylar 1950 yılında geçiyordu. Elektrik santralı, sinema salonu, matbaa makinesi yapılması gerekti. Sinema için 7-8 gün çalışıldı, eski bir kiliseyi salona dönüştürdük. Koltuklar bulundu. Ekran ve perde yapıldı. Sinema dairesinin dışı düzenlendi. Zafer Par'ın çabalarıyla eski matbaa makineleri bulundu.

Ancak figürasyonla çok sorunlar yaşadık sinema sahnelerinde. Gelenler giysileri alıp gidiyordu, kendininkileri bırakarak. Bir de dışardan katılıp para isteyenler, bir an boşta gördükleri cep telefonlarını götürenler cabasıydı.

Çalıştığım teknik elemanları hiç tanımıyordum. Kameraman, ışıkçılar, set elemanları, panteri kullananlar bana yabancıydı. Huylarını bilmiyordum. Tatsız olaylar oldu. Bırakıp gitmeye kalkmışlar bir aralık. Kadir İnanır onlara engel olmuş.

Belimden rahatsızlanmıştım çekimlerde. Şezlongda yatarak yönetiyordum. Asistanlarım okulun öğrencileriydi. Suna Dölek, Semih, Emel iyi öğrencilerdi, ama acemi oldukları için çok hafif kaldılar. İş ağırdı çünkü. Böylece film uzadı. Altı hafta çalışmama karşın bitiremedim filmi. Hiç gücüm kalmamıştı. Bu nedenle Tunç'u çağırdım.

Tunç geldiğinde İstanbul'a döndüm. Omurgamda kırık oluşmuştu Antep'te. Ben ağrı kesicilerle idare ediyordum. Döndükten sonra bir kırık daha oluştu. Korkunç sancılara dayanamayıp ameliyat oldum. Değerli ortopedist Profesör Azmi Hamzaoğlu özel bir çimentoyla tamir etti omurgamı. Böbreğimde de bir ur görmüştü. İki hafta sonra böbreğimin birini de aldılar.

2005 yazı benim için bir hayatta kalma mücadelesiydi. Hiçbir şeyi görecek halde değildim. Tunç filmi tamamladı, kurgusunu da üstlendi. Ama filmin ticari başarısı korkunç derecede kötü oldu. Bütün hasılat 60-70.000 YTL civarındaydı. 650.000 YTL bütçe yaptığımız film ise 1.500.000 YTL'ye çıkmıştı.

Kadri kendisine düşen sorumlulukları yerine getiremedi. Ancak laboratuvar giderlerini, jenerik tasarımını, bir de afişleri karşılayabildi. Parasızlıktan reklam da yapamadık filme. Sessiz sedasız çıktı gösteri-

me. Kadri'ye 30 kopyadan fazla yapmayın dememe karşın 70 kopya bastırmıştı üstelik.

Filmin şanssızlıkları bunlarla da kalmadı. Defter maliyeti çok düşük oldu. Çünkü bir takım faturalar yanlış alındığı için maliyece kabul edilmedi. Sonunda ben filmden 950.000 YTL civarında zarar ettim. Ve zor duruma düştüm. Arabamı ve katım vardı, sattım.

Filmi izlememiştim bile. Final ve final öncesini, bazı önemli sahneleri ben çekmemiş kurgusunu yapamamıştım. Yaklaşık iki yıl sonra bu kitabı yazabilmek için izledim. Kendi filmim saymıyordum çünkü. Haklıymışım saymamakta. Kurgusu gerçekten de çok kötü.

Çekilmiş olan bazı sahneler nedense filmde hiç kullanılmamış, bazı sahneler güdükleştirilmiş, etkileri sıfırlanmış böylece.

Eskiden benim senaryolarım 110-115 sayfa civarında olurdu. Ve bundan 2800 metre film çıkartırdım. Belli dakikalara sığdırmak zorundaydık filmi, seans saatlerini denklemek için. Onun için filmleri 2800 metreden yukarı yapmazdık. Oysa artık sinemada seans saati diye bir şey yok. Seanslar filmlerin uzunluğuna göre tayin ediliyor. Onun için ben 150 sayfa senaryoyla Antep'e giderken, her zaman yaptığım gibi bazı sahneleri çekmem diyordum. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Film aşırı uzun oldu. Tunç da zorlandı haliyle metrajı azaltmak için.

Ülkü Tamer'in anılarında çok güzel anlattığı şeylerin filmde tadı çıkmamıştı. Örneğin Hikmet Karagöz'ün oynadığı filozofun sahnelerini Tunç atmıştı, ama bence iyi yapmamıştı. Filozof sinemayı çok seven Anteplilerin karşısında, sinemayı sevmeyen birini temsil ediyordu çünkü.

Filmin içinde kullanılması gereken yabancı film sahneleri hem kısa ve anlamsızca kullanılmış, hem de kötü basılmıştı. Bir şey anlaşılmıyor

bunlardan.

Kadir İnanır bence filmde çok başarılı. Benim önceki yıllarda tanıdığım Nakip Ali'yi hakkıyla canlandırmış.

Gülümser rolünde oynayan kız (Cemre) yazıhaneye geldiğinde beğendim, sempatik ve güzel bir kızdı, ama filmde seyrettiğim zaman aynı duyguları alamadım. Kamera sevmemiş onu.

Filmin başarısızlığının başka bir nedeni, çocuğu oynayan Batuhan'ın yaşça büyük kalmış olması. Daha küçük ve sevimli birini bulmam gerekiyormuş.

Eser Ali Yıldırım çok yetenekli bir oğlandı, ama Tunç kurguda bazı sahnelerini atmış galiba.

Nine için Suna Pekuysal'ı düşünmüştüm, ama bu da olmadı. Nuran Paro vasattı bence.

Bu filmi yeniden çekecek olsam, Nakip'in eski sevgilisini yeniden kente getirmezdim. Misafir oyuncu rolündeki Fatma Girik'i oynatmazdım, yani o sahneleri filme koymazdım. Bana doğru gelmiyor kadınla Nakip'in karşılaşması. Zaten kurguda onları da güdük hale getirmiş Tunç.

Kameranım Ertunç Şenkay çok iyi bir fotoğraf direktörü. Filmde de başarılı oldu.

Sanat yönetmenim Suna Çiftçi biraz sinirli, huysuz, ama işini çok iyi bilen bir kızdı. Birkaç kez işi bırakıp gitmeye kalktı. Hiç inkâr edilemez yaptıkları. Asfaltlar söktürdü, dükkânlar açtırdı, aksesuvarları bulup oralara getirdi. Kaç tane çarşı, kaç tane pazar kurdu. Suna müthiş bir kızdı, işine dört elle değil, seksen dört elle sarılmıştı.

Tunç çocuğun damadın kafasına işediği düğün sahnesini iyi görüntülememiş, oysa Antep'in düğünleri çok renklidir, aceleye gelmiş olmalı. Ama Kadir'in İstiklal madalyasını masaya vurduğu sahneyi çok

güzel çekmişti.

Finali ise çok başarısız buldum. Çocuk konuşup, kahramanları sayarken, bunların görüntülerini de ekranda görmeliydik bence.

Sinema sahneleri filmin en zayıf sahneleriydi. Bunun nedeni salonun çok büyük olmasıydı. Işıklar da istediğim gibi olmamıştı.

Başka bir kurgu lâzım filme. Ama bunu yapacak gücüm yok. Ayrıca en az 200.000 YTL masraf etmem gerekiyor. İş uzun; yeni kurgu yapılacak, eklenen parçalar için de yeniden dublaja girilecek zorunlu olarak.

Kadri'yle oturduğumuzda 6 haftada bitiririz diye hesap yapmıştık, ama 9 hafta sürdü film. Sinema çok büyük olduğu için de çok figüran parası verdik.

Zafer Par filmde çok önemli işler başardı. Ama çok üzülüyorum her gün yemin ediyordu içmiyorum diye. Oysa sabahtan başlıyormuş biraya. Babası çok muhterem bir adamdı, ama üç oğul da alkolik olmuş nedense. Uğur isimli kardeş genç yaşta öldü alkolden, Asım'ı da yollarda görürdüm, alkolden tanınmaz hale gelmişti genç yaşında. Zafer'in de maşallahı var, aratmıyor kardeşlerini.

Sonuç olarak yanlış bir işe girdim. her anlamda cezasını çektim. Her ne kadar final, final öncesi ve bazı önemli sahneleri çekmediğim, kurgusunu yapmadığım için benim filmim demesem de jenerikte ismim var ve 58 senelik sinema serüvenini kapattım bu çalışmayla.

Çok yazık!

DİZİN

Acar Film, 21, 203
Acı Hayat, 156, 277
Adalı, Handan, 188, 190, 232
Adanalı, Celal, 40, 43, 46
Adlı, Rüçhan, 318
Affet Beni Allahım, 17, 198
Ağaçlar Ayakta Ölür, 138, 157, 163, 196, 322
Ağlayan Gelin, 63
Ağrıdağı Efsanesi, 186, 302, 307
Ah Güzel İstanbul, 383
Akad, Lütfi, 17, 26, 76, 94, 96, 97, 98, 110, 113, 115, 116, 131, 144, 145, 174, 175, 238, 301, 302, 303, 337, 339, 346
Akan, Tarık, 277, 278, 279, 337, 340
Akarsu, Aynur, 254, 256
Akasyalar Açarken, 114, 134, 148, 204, 211
Akbaş, Erdinç, 343
Akbaşlı, Hicri, 182
Akça, Bahar, 401
Akçatepe, Halit, 14, 18, 28, 185, 252, 271, 274
Akçatepe, Leman, 28, 87, 110, 112
Akçatepe, Sıtkı, 25, 27, 28, 185
Akerfeld, Cecilia, 204, 206
Akıllıoğlu, Serpil, 332
Akın, Aynur, 53, 60, 66, 71
Akın, Filiz, 126, 148, 149, 150, 151, 211, 271, 318
Akıncı, Nuri, 54
Akkaya, Arif, 370, 374
Akmansoy, Alev, 40, 41
Akmansoy, Tekin, 41
Akpınar, Mehmet Ali, 32, 66, 72, 110, 121, 137, 139, 144, 157, 214, 215, 216, 275
Akpınar, Metin, 185, 331
Aksoy, Nuran, 302, 309, 370
Aksoy, Orhan, 119, 240, 328, 331, 350, 368, 369
Aksoy, Turan, 188, 191, 370
Aksu, Hasan, 204, 205
Akün Film, 182, 271, 277, 278, 324, 346
Akyıldız, Emre, 385, 386, 388, 389, 393
Alabanda, 28
Alacakaptan, Ulvi, 355, 357
Alasya, Zeki, 185, 331
Algan, Ayla, 192, 194, 232, 233, 234

Algan, Beklan, 194
Alışık, Sadri, 249
Alkan, Erdem, 291
Alkan, Erden, 290
Alkaya, Papatya, 204, 206, 207
Alkaya, Yüksel, 206, 207
Alkor, Selda, 244, 246, 401
Allaben Öyküleri (hikâye), 401
Allah Kerim, 93
Alp, Nimet, 14, 16, 17, 25, 26
Alpan, Giray, 228, 311
Alpan, Zeki, 22, 237
Alpar, Memduh, 72, 164, 188, 191, 237
Alpaslan, Mümtaz, 30
Alplaçin, Oğuz, 143
Alpman, Ayten, 173, 204, 205
Altan, Aslı, 376, 377, 378
Altın Çocuk, 125, 204, 207, 208
Altın Çocuk Beyrut, 204
Altın Eldivenli Adam, 155
Altın Şehir, 369
Altın, Aslan, 32, 363, 364
Altın, Leyla, 30, 32, 364
Alton, Ece, 363, 365
Alyanak, Dr. Arşavir, 11, 14, 21, 25, 26, 32, 34-38, 40, 43, 45, 54, 61, 66, 69, 70, 294, 330, 348
Alyanak, Osman, 69, 110, 112, 115
Ana Hasreti, 30, 31, 364
Anapa, Funda, 221
And Film, 84, 112, 152, 157, 167
Anıl, Mehtap, 370
Ankara Film Festivali, 378
Anneler ve Kızları, 346
Ant Film, 256
Antalya Film Festivali, 159, 217, 238, 239, 254, 310, 381
Anuşka, 311
Ar, Mehtap, 328, 331
Ar, Müjde, 321, 331
Arakon, Aydın, 63, 66, 168, 203
Arap Yaşar, 25, 28, 29
Arbaş, Avni, 288
Arbaş, Zerrin, 284, 288
Arcıman, Muhip, 370
Arçay, Muazzez, 25, 27, 30, 43, 47, 62, 128
Arda, Rengin, 141
Arıburnu, Orhon, 93
Arıburnu, Orhon M., 87, 93, 168, 169, 176
Arıcı, Yüksel, 395, 399
Arıtan, Özdemir, 203
Arkın, Cüneyt, 223, 244, 246, 254, 255, 259, 261, 266, 290, 291, 293, 296, 297, 299, 323, 331, 340
Arman, Aytaç, 296, 297, 299, 300
Arsan, Asuman, 316, 318, 370
Arslan, Muzaffer, 77, 79, 106, 114, 192, 259

Arsoy, Göksel, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, 126, 148, 149, 150, 151, 181, 183, 204, 205, 206, 211, 246, 249, 401
Arsoy, Yesari Asım, 148
Artemel, Talât, 47, 48, 49
Artist dergisi, 122, 149, 252
Artun, Kenan, 87, 88, 89, 91, 93, 95, 155
Arzu Film, 183, 184, 189, 331, 369
Arzu ile Kamber, 26, 94
As Film, 77, 106
Aslan Parçası, 280
Aslan Pençesi, 199, 202
Aslan Yürekli Kabadayı, 21, 178, 228, 229, 293
Aslan, Fahrettin, 250
Aslan, Mehmet, 229
Aslangil, Feyzi, 18
Aşçı, Harun, 355
Aşk Istıraptır, 361
Aşk Istıraptır (roman), 173
Aşkın, İhsan, 14, 17, 18, 51, 52
Atadeniz, Orhan, 19, 21, 171, 172, 203
Atadeniz, Yılmaz, 104, 171, 172
Ataer, Nusret, 199, 200
Ataer, Okan, 199
Ataman, Nahit, 183, 184, 185, 189
Atasoy, İrfan, 127
Atav, Ayşın, 333
Ateş, Ali, 337
Ateş, Bahri, 337
Ateş, Perihan, 316, 318
Ateş, Rıza, 31
Ateşten Damla, 55, 87, 88, 90, 92, 95, 96, 118, 155
Atlas Film, 83, 203
Av, 396
Avare, 31
Avare Mustafa, 110, 111, 113, 133, 328, 329
Avcı, Esra Tuncer, 385
Avcı, Sabit Osman, 257
Avcı, Suzan, 64, 65, 370
Avşar, Hülya, 366
Ay, İsmet, 153, 156
Ayanoğlu, Sami, 223
Ayas, Nazan, 401
Ayberk, Melek, 311, 313
Ayça, Engin, 381
Aydan, Aynur, 254, 257, 264, 271, 290, 296, 299, 300, 320
Aydan, Nilüfer, 99, 121, 122, 126, 132, 223, 370
Aydan, Perihan, 370
Aydınoğlu, Tuncer, 203
Aygün, Ayla, 25
Ayla, Safiye, 18, 28, 347
Aypar, Nevin, 51, 52
Ayral, Âdem, 367, 371
Ayşe'nin Çilesi, 32, 62, 63, 176

Ayşecik, 77, 114, 118, 192, 281

Baban, Diclehan, 144, 147, 167, 232, 244, 254
Babasız Yaşayamam, 134
Bacanos, Yorgo, 18
Bagana, Ayça, 395
Bakir Delikanlı, 188, 189
Balamir, Esra, 389
Balamir, Hakan, 302, 307
Balcı, Toma, 21, 172, 229
Balıkçı, Cevdet, 228
Baradan, Hüseyin, 144, 146, 148, 163
Barutçu, Zeynep, 358
Basmacı, Aziz, 137, 153, 163, 165, 172, 181, 183
Başaran, Meriç, 124, 128, 192, 204, 237, 385, 389
Başaran, Pakize, 124
Başaran, Tunç, 124, 144, 165, 189, 391, 401, 402, 404, 406
Başpınar, Cemil, 24
Batıbeki, Erol, 139, 197
Battal Gazi, 173, 187, 246, 256, 315
Battal Gazi Destanı, 173
Batu, Ayhan, 47
Bay Kamber, 332
Baydar, Oya, 379
Bayhan, Gönül, 53, 55
Bayraktar, İhsan, 320
Bayram, Nezahat, 248
Baysan, Mine, 370, 372
Baytan, Natuk, 187, 188, 189, 314, 315
Bekbay, Saime, 370
Bekçi, 389
Bekçiler Kralı, 328, 333
Belâlı Torun, 106, 128, 129, 133, 189
Belgin, Metin, 142, 376, 378
Belkıs, Lale, 280, 281
Ben Anadolu, 182
Ben Öldükçe Yaşarım, 106
Bender, Eva, 244, 246
Benderli, Vecdi, 134, 149, 150
Benli Emine, 32, 100
Berkant, 240, 248, 251, 253
Berkant, Muazzez Tahsin, 119
Berkay, Cahit, 324, 343, 355, 356, 358, 363, 367, 370, 375, 376, 379, 380, 385, 394, 395, 399, 401
Berküren, Neşet, 82, 84, 85
Berlin Film Festivali, 108
Beş Kardeştiler, 183, 215
Beş Şeker Kız, 250
Beya Film, 102, 105, 174
Beyaz Cehennem, 198
Bıçakçı, Can, 290
Bilge, Saim Nahit, 34, 35, 36

Bilge, Tevhit, 25, 27, 28, 35
Bilgen, Fatma, 192
Bilgin, Bülent, 343
Bilir, Zehra, 18, 347
Bir Dağ Masalı, 52, 171
Bir Gün Tek Başına (Roman), 131
Bir Millet Uyanıyor, 94
Bir Serseri, 40, 47, 50, 373, 399
Bir Türke Gönül Verdim, 247
Bire On Vardı, 144, 145, 230, 235
Birsel Film, 55, 83, 149, 164
Birsel, Özdemir, 149, 317
Birsel, Salâh, 75
Birtanem, 320, 321, 322
Bitmeyen Yol, 106
Bora, Ekrem, 22, 45, 192, 193, 194, 197, 249, 358, 361
Boralı, Turgut, 316
Boran, Atacan, 14, 18, 25, 27, 28, 87
Boran, Orhan, 175
Boş Beşik, 17, 59, 242, 251, 269
Boş Yuva, 117, 118, 120, 127, 148
Bu Vatanın Çocukları, 96
Bugay, Umur, 355
Burçkin, Selahattin, 77
Büke, Kenan, 25, 27, 51, 52, 181, 183
Büken, Erdoğan, 204
Bükey, Metin, 77, 237, 240, 248, 250, 253, 254, 271
Bülbülses, Recep, 395, 397, 398
Bütün Kapılar Kapalıydı, 376
Büyük Yemin, 59, 155, 259, 260, 261, 262, 266

Can Film, 315
Can, Sevgi, 248
Candan, Sevil, 181, 182
Caner, Hayri, 128, 130
Canım Sana Feda, 222, 223
Cannes Film Festivali, 283, 391
Carmen (opera), 222
Casona, Alejandro, 157
Celal, Peride, 192, 193, 397
Cellat, 311, 321
Cevriyem, 324, 329
Ceylan Film, 21, 154, 348
Ceylan, Gülten, 144, 181, 182, 254
Ceylan, Hasan, 11, 14, 30, 32, 90, 167, 174, 178, 204
Ceylan, Nilgün, 337, 342
Ceylan, Nuri Bilge, 396
Cezzar, Mine, 241
Chaplin, Charlie, 190, 363
Cilalı İbo, 251
Cimcoz, Adalet, 71
Cine-Junior Festivali, 392
Cirityan, Zare, 36
Civan, Muzaffer, 320, 363, 365, 370
Coşkun Film, 11, 124

Coşkun, Faik, 43, 66, 82, 87, 110, 144, 157, 188, 237
Coşkun, Mine, 11, 12, 62
Coşkun, Mukaddes, 11
Coşkun, Münevver *bkz.* Coşkun, Mine
Cumalı, Necati, 169
Cumhur, Sezen, 140

Çakmaklı, Serpil, 328, 329, 333
Çalıkuşu (roman), 237
Çallıoğlu, Baki, 53, 59, 75
Çapın, Halit, 214
Çapın, Müşerref, 53, 209, 237
Çapkın Kız, 153, 155, 156, 189
Çehre, Nebahat, 167, 169, 256
Çekmez, Dinçer, 324, 327, 343, 350, 353
Çengel Hüseyin, 334, 335
Çetin, Sinan, 202, 332
Çetin, Yusuf, 311, 320, 337
Çetinkaya, Esra, 370, 373
Çetinkaya, Yavuzer, 380, 383
Çetinok, Nejat, 163, 165, 196
Çeyrekbaşı, Sema, 370
Çıldam, Reşit, 271, 275, 328
Çınar Film, 82
Çiftçi, Suna, 401, 408
Çoban Ali, 31
Çoban Kızı, 64, 65, 173
Çoban, Orhan, 174, 178, 199, 209, 212, 248, 252, 264, 269, 270
Çobanoğlu, Necmettin, 267
Çocuklarım İçin, 284, 285
Çokşeker, Şeref, 320
Çokşeker, Şerif, 328
Çöl Faresi (Oyun), 163
Çölde Bir İstanbul Genci, 71
Çölgeçen, Feridun, 167, 232, 234, 277
Çölok, Ayberk, 117
Çubukçu, Muammer, 66

Dağ Başını Duman Almış, 167
Dağların Kartalı, 186
Damcıoğlu, Nurhan, 145
Damga, 20, 45, 171
Damgalı Adam, 296
Dartanyan, Artin, 72
Dassin, Jules, 41
Deep (roman), 228, 229
Değirmencioğlu, Hamdi, 77, 78
Değirmencioğlu, Zeynep, 77
Demir, Sedat, 248, 252
Demirağ, Abdurrahman Naci, 171
Demirağ, Nuri, 171
Demirağ, Turgut, 52, 157, 159, 160, 167, 170, 171, 217, 288, 307, 320
Deniz Kızı, 383
Deniz, Engin, 102
Deniz, Özcan, 395, 397, 398, 399

Deniz, Ümit, 79
Denizci, Süheyl, 204, 205
Denize İnen Sokak, 108, 109
Dertli Pınar, 282
Derviş, Prof. Dr. Mani Zade, 89
Derviş, Suat, 324
Devlet Kuşu, 110, 232, 328, 329, 333, 356
Devrim, Devlet, 181, 182, 188
Devrim, İhsan, 370
Dikişçi, Salih, 358, 359
Dilan, Şehnaz, 358, 361
Dilbaz, Nami, 182
Dilligil, Avni, 14, 16, 30, 32, 96, 100, 104
Dillioğlu, Orhan, 82, 184, 332, 367
Dilman, Kâni Nâzım, 145
Diper, Nazan, 376
Dirim, Kemal, 63
Dişi Kurt, 101
Dişikırık, Nevzat, 394
Doğan, Avni, 146
Doğan, Süha, 137, 144, 146, 228, 231, 237
Dokunmayın Şabanıma, 225, 328, 355
Dolandırıcılar Şahı, 169
Domaniç Yolcusu (Unutulan Sır), 242
Dora, Cavidan, 264, 269
Dormen, Haldun, 217
Dorsay, Atilla, 289
Doruk, Belgin, 125, 149, 317
Dökmeci, Arif, 338
Dölek, Sulhi, 368
Dölek, Suna, 401, 402, 405
Dönmez, Enver, 199, 202, 214, 218, 232
Dönüş, 156
Drakula İstanbul'da, 171
Duman, Nihal, 25
Dumas, Alexandre, 222
Durmuş, Selma, 181
Dursun, Tarık, 50, 395, 396, 397, 399, 400
Duru Film, 30, 67, 79, 83, 87, 90, 96
Duru, Cemre, 401
Duru, Naci, 30, 90
Duru, Nazif, 203
Duru, Süreyya, 145, 155, 296, 299
Duru, Uğur, 226, 279
Duru, Yılmaz, 17, 26, 126, 238
Durukan, Muhteşem, 328, 330
Durukan, Oktar, 311, 314, 316
Duvarların Ötesi, 242
Dümer, Ekrem, 358, 363
Düşman Âşıklar, 11, 13, 33, 37, 124
Düşman Yolları Kesti, 96, 400
Düttürü Dünya, 45

Ebcioğlu, Fecri, 137, 140, 144, 147, 153, 157, 174, 203
Ece, Gülderen, 22, 181, 182
Efe Film, 181, 183
Efecik, Jale, 337, 340, 355
Efekan, Efgan, 82, 84, 85, 86
Ege, Fehmi, 25, 47
Egeli, Münir Hayri, 17
Eğilmez, Ertem, 28, 181, 183, 187, 189, 224, 225, 315, 331
Eğilmez, Ferdi, 181
Eğriboz, Süheyl, 324, 327, 328
Eğrilmez, Şükran, 128
Ejder, Yadigar, 328, 329, 331
Ekicigil, Eşref, 149
Ekicigil, Recep, 122, 149
Ekmekçi, Nevzat, 40, 43, 46
Ekmekçi, Ömer, 139
Ekmekçi, Remzi, 328
Elgin, Tülin, 167, 170
Elitaş, Sırrı, 264, 269, 337, 342, 358, 370, 385, 389
Elmas, Orhan, 25, 51, 52, 53, 58, 62, 63, 121, 122, 206, 207, 237, 242, 243, 247, 329
Emekçi, Ömer, 337
Emin Film, 62, 66
Emin, Talat, 62, 63, 66, 74
Emir, Sabahat, 370, 371
Emre, Ünsal, 316, 317, 318, 320, 321
Ener, Mümtaz, 110, 112, 114, 115, 252
Engin, Atilla, 87
Engin, Cahit, 199, 202, 209, 221, 232, 235, 244, 248, 253, 254, 259, 264, 279, 280, 284, 285, 290, 293, 316, 320, 333
Engin, Esin, 350, 351
Er, Niyazi, 66, 73, 102, 121, 124, 128, 222, 226, 238, 266, 350, 353
Erakalın, Ülkü, 77, 93, 119, 141, 236, 290, 350
Erbil, Mehmet Ali, 190
Erbil, Sadettin, 188, 190, 194, 203, 212, 234, 353
Erbulak, Altan, 70, 320
Ercins, Nergis, 395
Erçakar, Kaya, 144
Erçin, Orhan, 248, 252
Erdem, Ceyhun, 385
Erden, Deniz, 181
Erden, Gülgün, 181, 182
Erdost, Tülin, 370, 376, 378
Erener, Cenk, 284
Ererez, Kaya, 311, 312, 324, 327
Ergin, Muharrem, 238
Ergün, Halil, 380, 383
Ergün, Nuri, 228, 231
Ergüvenç, Haldun, 365
Erhan, Emire, 214

Erhan, Emre, 110
Erhun, Naci, 222, 226
Erkanat, Deniz, 296
Erkek Ali, 173
Erkek ve Dişi, 68, 222
Erkin, Arif, 395, 399
Erksan, Metin, 57, 66, 76, 97, 114, 156, 178, 226, 256, 267, 277, 318, 360
Erler Film, 372
Erman Film, 21, 26, 93, 94, 105, 110, 325, 361, 400
Erman, Hürrem, 45, 94, 173
Erol, Sevinç, 370, 374
Erses, Necip, 351
Ersoy, Metin, 117, 118, 120
Ersöz, Celal, 47
Erten, İsmet, 199, 202, 209, 212, 259, 262
Ertuğrul, Fikret, 337
Ertuğrul, Muhsin, 47, 152
Esen, Hayri, 160
Esen, Nilgün, 62, 176
Evgin, Fuat, 66, 72
Evin, Semih, 54, 93, 186
Ezo Gelin, 129, 186, 242, 251, 269, 332

Fakir Çocuklar, 221
Fatma Bacı, 343, 344, 345, 346
Fatoş'un Fendi Tayfur'u Yendi, 181
Ferah, Abdullah, 337
Feray, Ayfer, 22, 228, 231
Ferdağ, Ferda, 361
Ferdağ, Sevda, 228, 229, 230, 249, 358, 361
Fırat, Belkıs, 14, 30, 32
Fırat, Merih, 328, 330, 350, 353
Fırat, Selahattin, 395
Fırtına, Fikret, 395
Fidan, Hamza, 38, 220, 320, 321
Fidanaki (Tiyatro oyunu), 32
Film Dostları Derneği, 76
Filmer, Cemil, 24, 57, 117, 290
Filmer, Sabahat, 117, 118
Filmeridis, Diyamandi, 21
Filmeridis, Manasi, 21, 30, 34, 35
Filmeridis, Yuvakim, 21, 109, 128
Firuzan, 259, 261
Focan, Önder, 379
Ford, Freddy, 160
Fosforlu Cevriye, 168, 324
Fosforoğlu, Renan, 27, 248, 363

Garip, 356, 363, 366, 367, 368
Gecelerin Ötesi, 57, 178
Gedik, İhsan, 137, 138, 144, 228, 311
Gelenbevi, Baha, 17
Gencer, Yıldırım, 256
Genç, İclal, 121

Genç, Nuri, 43
Gençay, Gülay, 87
Gençsoy, Sabri, 334
Gevgilili, Ali, 75
Gevgilli, Ali, 65
Gezen, Mûjdat, 232, 234, 389
Giray, Tufan, 271, 275
Girik, Fatma, 48, 53, 54, 57, 82, 85, 96, 98, 99, 100, 101, 107, 108, 110, 111, 112, 115, 117, 118, 126, 128, 129, 134, 137, 139, 144, 150, 161, 163, 164, 166, 170, 174, 176, 181, 182, 183, 188, 190, 192, 193, 214, 218, 219, 221, 222, 224, 226, 232, 233, 237, 239, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 259, 261, 262, 264, 265, 267, 269, 275, 284, 285, 287, 290, 291, 295, 296, 297, 299, 300, 302, 307, 309, 314, 315, 318, 332, 337, 338, 339, 340, 343, 344, 345, 350, 351, 353, 355, 357, 358, 359, 361, 367, 368, 370, 371, 380, 381, 383, 385, 390, 393, 401, 405, 408
Girik, Günay, 343, 345, 346, 370, 385, 389, 390, 391, 401
Girik, Münevver, 110, 115
Girik, Müyesser, 161
Göğen, Coşkun, 302, 309, 337, 341
Gökçay, Mualla, 347
Gökçer, Cüneyt, 237, 238, 239
Gökdere, Niyazi, 328
Gökhan, Serdar, 311, 312, 313, 315
Göksel Film, 134, 148, 204
Gönül Dostları, 370
Gönülden Yaralılar, 290
Göreç, Ertem, 40, 41, 64, 66, 67, 77, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 131, 138, 171, 184, 185, 204, 206, 207, 211, 376, 377, 381, 383
Göreç, Rukiye, 34, 38
Gören, Şerif, 156, 282
Gözalan, Muammer, 30, 47, 290
Gözbak, Talat, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 284, 288
Gözen, Oğuz, 269
Gözen, Yüksel, 320
Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım, 127
Green, Graham, 121, 122
Gugasyan, Aram, 20, 252
Gül Dağlı Cemile, 252
Gülcüoğlu, Nezihi, 87
Gülçelik, Kemal, 335
Güler, Hüseyin, 11, 30, 32, 33, 43, 47, 66, 121, 137, 144, 228
Güler, Nezihe, 237, 350
Gülerman, Rafet, 16

Gülesin, Şükrü, 334, 335
Gülhan, Gülümser, 355
Gülhan, Yalçın, 277, 278, 279
Güllü, 331
Güllü Fatma, 32
Güllü Fatma (Oyun), 43
Güllü Fatma (Zeynep'in Aşkı), 40
Gülsoy, Esin, 237, 240
Gülsüm Ana, 343, 344
Gültekin, Aynur, 385, 389, 401, 405
Gümüşata, Rüya, 82, 85, 102, 103, 104
Gün Ortasında Karanlık, 379, 380, 381
Günahkâr Baba, 38, 40
Günaltay, Faruk, 402
Günay, İzzet, 157, 159, 160, 161, 320
Günbay, Altan, 204, 207, 208, 228, 229, 230, 231, 271, 275
Gündüz, Aka, 93
Güner, Cenk, 214, 218, 219
Güner, Günay, 259
Güner, Yaşar, 350, 354, 355
Güneri, Selma, 106
Güneş Doğmasın, 121, 122, 124, 125, 127, 148
Güneş, Hasan Fehmi, 257
Güney, Salih, 192, 193, 195, 226
Güney, Yılmaz, 70, 106, 124, 169, 238, 259, 291, 301, 313
Güngör, Mehmet A., 244
Günşiray, Orhan, 55, 80, 167, 168, 169, 195, 281, 297
Güntekin, Reşat Nuri, 237, 397
Gürbüz, Sadık, 337, 340
Gürbüz, Yılmaz, 73
Gürbüzer Film, 111
Gürbüzer, Cahit, 111
Gürel, Aysel, 320, 321
Gürsel, Mustafa, 311
Gürsel, Oktay, 254
Gürses, Muharrem, 15, 30, 36, 43, 51, 64
Gürsu, Tanju, 197, 343, 344
Gürsu, Temel, 308, 317, 322, 323
Gürzap, Reşit, 72, 173
Güven (Roman), 132
Güvenir, Yaşar, 254
Güzey, Gülistan, 148, 151

Hababam Sınıfı, 331
Hacı Şakir Ailesinin Esrarı (Roman), 11
Hafif Süvari Alayı, 226
Hakan, Fikret, 66, 68, 75, 127, 134, 226, 229, 274
Haktan, Hakkı, 32, 96, 100, 121, 188, 199, 237
Halep Çarşısı, 16
Halıcı Kızı, 152

Halk Çocuğu, 188, 189
Halk Film, 17, 84, 152, 237
Hamzaoğlu, Hayati, 174, 177, 262, 264, 266, 269, 302, 306, 309, 337, 343
Han, Figen, 343, 344, 346
Han, Peri, 373
Handan, Mahmure, 96, 100, 102, 132
Harutyun, 370
Hasip ile Nasip, 173
Hayat Acıları, 11, 21, 36, 140, 171, 252, 274
Haykır, Hale, 370
Hazinses, Sami, 148
Hebo, Araksi, 121, 137, 232
Hekimoğlu, Mahmut, 311
Her Şeye Rağmen, 235
Hırçın Kız, 153
Hırçın Kız (Oyun), 137
Hikmet, Nâzım, 324
Hudutların Kanunu, 238
Hun, Ediz, 237, 239, 280, 281, 369
Hün, Agah, 117, 148, 152
Hün, Hadi, 152
Hz. Ömer'in Adaleti, 152, 170, 318

Ihlamurlar Altında (roman), 277
Imperio Arjantina, 18
Ingeborg, 25, 27
Irgat, Cahit, 221, 222
Irish, William, 144
Işık Film, 20
Işık, Ayhan, 96-100, 110, 112, 113, 128, 129, 133, 137, 138, 163, 164, 166, 174, 175, 178, 188, 189, 199, 200, 203, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 228, 229, 230, 231, 249, 290, 293, 295, 308, 314, 328, 390
Işık, Hayrettin, 40, 42, 43
Işık, Mehmet, 43
Işık, Sabahat, 320, 321, 370, 376, 378

İçli, Melahat, 111
İçözü, Banu, 370
İçsel, Selahattin, 96, 157, 192, 196, 202
İçsel, Selahi, 82, 144, 237, 244, 254
İdil, Mümtaz, 392
İhtiras Vadisi, 209
İkbal, Nusret, 103, 108, 174, 175
İki Gemi Yan Yana, 183, 215
İlhan, Atilla, 87, 99, 111
İlhan, Biket, 142, 371
İlhan, Çolpan, 110, 112, 113, 115, 331
İlk ve Son, 244, 246
İlkiz, Müfit, 174, 176
İltaç, Necati, 351
İlyadis, Kriton, 20

İlyadis, Yorgo, 14, 19, 20, 29
İnal, Engin, 199, 202, 358
İnal, Nuri, 87, 96, 137, 188
İnan, Nazım, 11, 25, 34, 37, 47, 50, 294
İnangiray, Ercan, 209, 211
İnanır, Kadir, 271, 274, 324, 325, 327, 369, 401, 402, 404, 405, 408
İnanoğlu, Berker, 280
İnanoğlu, Sezer, 280, 281
İnanoğlu, Türker, 57, 179, 180, 243, 318
İnce Memed, 36
İnci, Bilal, 199, 202, 204, 209, 212, 259, 262, 264, 389
İnci, Elif, 385, 389
İnci, Kemal, 370, 385
İnek Şaban, 225, 328, 355
İnici, Perihan, 385
İnsanlar Yaşadıkça, 254, 255
İpar, Ali, 118
İpek Film, 36
İpekçi, İhsan, 109, 186
İslimyeli, Balkan Naci, 144
İstanbul Canavarı, 37
İstanbul Film Festivali, 100, 103, 391
İstanbul'un Kızları, 222, 223
İstanbulun Fethi, 203
İstiklal Madalyası, 190
İzer, Alpay, 324, 328
İzgü, Muzaffer, 385, 387, 393
İzgü, Sabahat, 328
İzmir Film Festivali, 187

Jöntürk, Remzi, 358

Kacar, Arslan, 395, 399
Kaçak, 337, 339, 340, 341
Kadın Hamlet (İntikam Meleği), 318
Kadınım, 316, 317, 320, 322
Kadri Film, 209
Kafkas, Yıldız, 181, 182
Kahpe Dünya (Piç), 21
Kakınç, Tarık, 75, 287
Kalkavan, Billûr, 166
Kalkavan, Nazım, 166
Kalyoncu, Süheyla Acar, 376, 377, 380
Kambur, 99, 251
Kamçılı, Nubar, 188, 191
Kamelyalı Kadın, 115
Kamil, Halil, 38
Kamil, Şadan, 242
Kan Davasının Sonu, 217
Kanatlardan Türbe, 20
Kandora, Çiğdem, 25
Kaner, Suphi, 82, 85, 110, 112, 121
Kanlı Değirmen, 117, 152

Kanlı Feryat, 55
Kanlı Nigâr, 350, 353, 354, 356
Kanlı Sevda, 206
Kanun Karşısında, 174, 175, 176, 177
Kanun Namına, 17
Kapkı, Orhan, 114, 351
Kaplangı, Birsen, 40, 47, 50
Kaplangı, Saltuk, 30, 31, 40, 43, 44, 58, 62, 138
Kaptan, Atıf, 87, 88, 90, 94, 171, 290, 293, 302, 309
Kara Murat, 246, 256
Kara Peçe, 264, 265, 269, 321
Karaca, Ahmet, 320
Karaca, Ayla, 17
Karaca, Sevda, 277, 278, 279
Karadayı, Seyfettin, 363, 365
Karadeniz Postası, 20, 22, 28, 115, 252
Karaer, Haydar, 32, 87, 128, 137, 157, 163, 204, 207, 254
Karagöz, Ali, 355
Karagöz, Hikmet, 401, 407
Karakaş, Memduh, 30
Karakaş, Yavuz, 167, 170
Karakaya, Feridun, 248, 251
Karakolda Ayna Var, 222
Karakurt, Esat Mahmut, 244, 245
Karamanbey, Çetin, 37, 54, 177, 314
Karaokçu, Vedat, 190
Karslı, Uğur, 358
Kartal, Kazım, 296, 300
Kavur, Ömer, 300, 333, 383, 385, 395, 396, 401
Kayabaş, Bülent, 328, 329
Kayalı, Ayten, 16
Kaynak, Mualla, 102, 103, 108
Kazançel, Ersun, 53, 58
Kazandibi Tavukgöğsü, 396
Kazankaya Film, 134
Kazankaya, Hasan, 134, 168
Kelebekler Çift Uçar, 400
Kemal Film, 33, 85, 126, 145, 160, 164, 194, 240, 251, 281, 366
Kemal, Orhan, 51, 110, 232, 233, 237, 302, 328, 337, 340, 397
Kemal, Yaşar, 36, 110, 276, 302, 303, 305, 308, 309
Kenç, Faruk, 57, 84, 264, 282, 317
Kenter, Leyla, 346
Kenter, Müşfik, 159, 271
Kenter, Yıldız, 157, 158, 159, 163, 345, 346
Kentmen, Hulusi, 77, 96, 100, 128, 129, 137, 153, 157, 160, 163, 165, 166, 277, 279
Kerem ile Aslı, 59, 242, 251, 269
Keskin, Sacide, 153
Keskiner, Arif, 332, 383
Kèşanlı Ali Destanı, 173, 205, 222,

308
Kezban, 65
Kılıç, Dündar, 179, 315
Kılıç, Yahya, 315
Kıpçak, Kani, 117, 118, 120
Kıral, Erden, 395, 396
Kırık Çanaklar, 55, 85, 102, 103, 106, 108, 109, 118, 123, 168, 174
Kırık Hayatlar, 182, 246
Kırk Küçük Anne, 181, 182, 183, 189
Kırmızıgül, Mehmet, 337, 341
Kısmetin En Güzeli, 136, 155, 189
Kıvanç, Hakkı, 311
Kıvılcım, Uğur, 14, 18, 134, 135
Kıymaz, Şevket, 77, 87, 110, 114, 121, 204
Kız Kolunda Damga Var, 222
Kibar Feyzo, 338
Kiper, Müfit, 290, 293
Kiracı, 368
Kobal, Erdoğan, 358
Kocataş, Muhtar, 106
Koçak, Mevlut, 366
Koçyiğit, Hülya, 126, 150, 209, 210, 211, 249, 271, 272, 274, 275, 280, 281, 318, 329, 369
Kolçak, Eşref, 14, 16, 17, 19, 22, 51, 52, 401
Koloğlu, Sohban, 25, 26, 70, 128, 144, 148, 163
Konyakçı, 124
Koper, Macit, 380, 385, 387
Koral, Alev, 242, 345, 371
Koray, Tahsin, 311, 337
Korkmaz, Muhittin, 401
Kostarika, Ahmet, 32, 128, 130, 134, 174, 178, 181, 192, 259, 271, 274, 296, 311, 337
Kök, Kadir, 311
Kökeş, Necdet, 241
Köksal, Neriman, 47, 49, 168, 324, 327, 373
Köktürk, Kutay, 401
Köprüaltı Çocukları, 68
Körmükçü, Meral, 25
Körmükçü, Settar, 350
Köroğlu, 173, 401
Köseoğlu, Murat, 203
Kötü Tohum, 104
Köyde Bir Kız Sevdim, 99
Kumpanya, 67, 96
Kural, Jülide, 370, 373
Kurçenli, Yusuf, 395
Kurt, İbrahim, 311, 314, 370
Kurtlar Vadisi, 228
Kurtoğlu, Muazzez, 277, 284
Kurtuluş, Cevat, 275, 280
Kurtuluş, Meral, 77, 275
Kutlar, Onat, 308
Kutman, Hüseyin, 328

Kuyu, 178
Kuzey Film, 343
Kuzu, Hüseyin, 395
Kuzucu, Halil İbrahim, 401
Küçük Hanımefendi, 128
Küçüktepe, Filiz, 370
Kürt Nuri, 101

Lale Film, 82, 117, 118, 152
Lav, Ercüment Behzat, 94
Lejyon Dönüşü, 168
Levent, Batuhan, 401
Leyla ile Mecnun, 59
Livaneli, Zülfü, 377

Maden, 140
Mahallenin Sevgilisi, 82, 83, 84, 85, 97, 103, 104, 140, 152
Mahalleye Gelen Gelin, 250
Mahfi, Jeyan, 287, 309
Mahfi, Necdet, 25
Mahmut, Esat, 224
Malkoçoğlu, 246, 256
Mauille, Helen, 204
Mavi Melek, 47
Melek Film, 153, 154
Menekşeli, Birsen, 167, 181, 182, 188, 190
Menteşe, Nahit, 172
Mercanlı, Nihat, 40, 43, 46, 53
Mete, Gökhan, 370
Mezarımı Taştan Oyun, 55
Mızıkai Humayun Senfoni Orkestrası, 17
Mine Film, 221, 232, 236, 244, 254, 264, 265, 316, 320, 322, 401
Molvan, Cem, 202, 351
Monro, Mirella, 25, 26, 27
Moskova Film Festivali, 186
Muhlis Sabahattin Opereti, 124
Muhsin, Ertuğrul, 36, 47, 94, 366
Muhtar, Mehmet, 11, 13, 171
Murada Ereceğiz, 53, 57, 58, 59, 60, 138, 156
Murat ile Nazlı, 296, 299
Mutlu, Mine, 316, 317
Mutlu, Pembe, 350, 353
Mutlucan, Hasan, 214, 216, 218
Muvahhit, Bedia, 128, 129, 130, 188, 190
Müren, Zeki, 156

Nacar, Behçet, 199, 202, 259
Nadi, Yunus, 376, 380, 399
Nadir, Kerime, 117, 119, 240
Namus Uğruna, 231, 373
Namusum İçin, 59, 214, 216, 217, 220
Nebioğlu, Muzaffer, 14
Necmioğlu, Tuncer, 277

Nipton, Asım, 30, 53, 77, 96, 100, 102, 148
Nur, Muhterem, 14, 16, 17, 22, 34, 36, 37, 40, 43, 44, 45, 51, 52, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 75, 77, 82, 84, 87, 91, 92, 95, 273, 274, 318
Nur, Nurhan, 237, 240
Nur, Sevda, 137, 138, 161, 199, 204, 206, 222

O Günden Sonra, 362
Oflu Hasan, 179
Oflu Süleyman, 179
Oğlum Oğlum, 358, 359, 361
Oğuz, Nuray, 235
Oğuz, Orhan, 202, 235, 328, 332, 333, 337, 350, 355, 363, 370, 375, 376, 378, 380, 383, 385, 386, 395
Ok, Can, 311
Okan, Tanju, 319
Okan, Tuncan, 75, 76, 96
Okan, Tunç, 209, 211, 213
Okay, Arzu, 320, 322
Okçugil, Nevzat, 280, 282
Okran, Senih, 96, 167
Olgaç, Bilge, 134, 135, 136, 212, 259
Olunçay, Rüyam, 401
Ona Sevdiğimi Söyle, 395, 396, 397
Ona Sevdiğimi Söyle (hikâye), 396
Onu Ben Öldürdüm, 11, 29, 330, 348
Onur, Gürdal, 117
Onur, Necmi, 346
Onurlu, Hayati, 102
Onursal, Özlem, 343, 344, 345, 347
Oraloğlu, Alev, 104
Oraloğlu, Ali, 38
Oraloğlu, Lale, 34, 36, 38, 102, 103, 108
Oran, Bülent, 82, 83, 96, 97, 102, 103, 134, 135, 137, 140, 141, 142, 143, 148, 153, 154, 157, 171, 181, 188, 189, 204, 205, 209, 210, 221, 228, 229, 232, 244, 248, 290, 311, 328, 329, 358, 359, 363
Oran, Fatma, 141
Orçun, Haluk, 188
Orkan, Senih, 101, 121, 168
Orospu (roman), 346
Orta Direk (roman), 302
Otobüs, 199, 211
Oyal, Mahide, 25
Oyuncakçı Dükkânı (oyun), 320

Ödül Film, 337
Ökten, Zeki, 197, 198, 226, 231, 233, 395, 396

Ölmeyen Aşk, 84
Ölüm Perdesi, 79
Ölüm Peşimizde, 95, 96, 99, 100, 101, 114, 118, 122, 168, 175
Ömay Film, 20, 22, 28, 114
Önal, Erhan, 372
Önal, Safa, 157, 158, 174, 179, 180, 192, 280, 316, 320, 322, 337, 343, 370
Önal, Sezen Cumhur, 253
Öner, Adem, 131
Öp Annenin Elini, 163, 196
Öp Babanın Elini, 25, 27, 30, 34, 40, 43, 47
Ören, Turgut, 11, 14, 19, 21, 24, 25, 35, 37, 40, 47, 48, 50, 51, 60, 62, 64, 66, 73, 82, 83, 87, 88, 90, 96, 98, 100, 102, 114, 133, 219, 359
Örgüt, Nalan, 376, 378
Öz, Gamze, 204, 207
Öz, Jale, 115, 128
Öz, Vahi, 112, 115, 153, 163, 165, 172, 248, 252
Özarslan, Yusuf, 380
Özatay, Turgut, 34, 53, 54, 55, 57, 60, 77, 87, 90, 91, 92, 102, 103, 104, 199, 200
Özbal, Eray, 358, 361, 376, 386
Özbek, Mualla, 106
Özcan, Sema, 254, 256
Özçakır, Atalay, 56
Özden, Emel, 284, 311, 313
Özdeş, Oğuz, 167, 168, 173
Özekit, Mehmet, 14, 43, 46
Özen Film, 397
Özgen, Mustafa, 284
Özgentürk, Ali, 385, 389, 391, 395
Özgüç, Agah, 58, 217
Özgül, Esat, 16
Özgün, Alev, 43, 46
Özgür, Özcan, 316
Özipek, Güzin, 232, 237, 240
Özkan, Orfe, 350
Özkan, Yavuz, 140
Özkasap, Seyfettin, 343
Özlem, Fatma Belgen, 345
Özokur, Tümay, 404
Özonuk, Şinasi, 17, 81, 198
Özön, Nijat, 76, 262
Özses, Nermin, 328
Öztan, Bahar, 350, 353, 364
Öztek, İbrahim, 204
Öztekin, Melahat, 370
Öztürk, Fedai, 337
Özyağcılar, Erdal, 355, 357

Pakalın, Dilek, 376, 378
Palay, Abdurrahman, 64, 70, 88, 134, 136, 203, 274
Par, Pervin, 167, 169

Par, Zafer, 316, 318, 320, 333, 402, 404, 405, 409
Para, 15, 67, 178, 257, 277, 279
Paro, Nuran, 401, 408
Pars Film, 14, 30, 40, 53, 134
Pars, Kenan, 62
Patetik Senfoni, 29
Peçeli Efe (bkz. Kara Peçe), 264
Pekar, Sema, 370
Pekin, Sevinç, 199, 200
Pekkan, Semiramis, 237, 240
Pekmezoğlu, Oksal, 320
Pekuysal, Suna, 82, 85, 148, 149, 152, 408
Pençoğlu, İlya, 21
Penny, Anita, 204
Perde dergisi, 160, 252, 309
Peri, Oya, 248, 251
Peruz Hanım, 77
Pesen Film, 20
Pesen, Nevzat, 20, 104
Peyda, Hüseyin, 55, 252, 302
Pınar Film, 358
Pınar, Selahattin, 18, 348
Piç (Kahpe Dünya), 34, 35
Pirhasan, Barış, 395, 396
Pişkin, Metin, 232, 271
Plak Müzik, 11, 14, 34, 62, 66, 82, 96, 102, 117, 121, 128, 134, 163, 167, 181, 188, 199, 209, 221, 222, 232, 244, 259, 264, 277, 280, 290, 296, 302, 311, 316, 320, 328
Polat, Uğur, 376, 377, 378
Postacı, 355, 356, 357
Postacı, Funda, 237, 244, 246
Propaganda, 332
Püsküllü, Esen, 241

Rabia, 257, 269
Rafaelyan, Mike, 20
Refiğ, Halit, 68, 75, 76, 81, 82, 83, 85, 86, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 110, 112, 113, 117, 118, 121, 122, 123, 126, 131, 155, 169, 182, 189, 192, 199, 214, 215, 217, 222, 223, 226, 228, 237, 239, 246, 247, 262, 343, 372, 376, 377, 401
Rey, Cemal Reşit, 28
Rey, Ekrem Reşit, 28
Rıza, Vasfi, 31
Rifat Diye Biri, 99
Rona, Aliye, 192, 196, 222
Rona, Zihni, 196
Rutkay, Fuat, 17, 84

Saccho ile Vanzetti, 97
Sağıroğlu, Duygu, 83, 85, 102, 105, 106, 107, 108, 168, 248, 253, 254, 255, 259, 260, 264, 266, 271, 275, 284, 285, 290,

296, 299, 300, 302, 303, 304, 308, 310, 315, 323, 343, 345, 367
Sahildeki Kadın, 55
Saka, Ata, 337, 340
Saltı, Taliha, 232, 237
Saltık, Esmeray, 232, 234
Samancılar, Menderes, 385, 386, 388, 393
San, Nurlan, 181, 182
Sancakoğlu, Mediha Şen, 271, 275
Saner, Hulki, 115, 186
Sar, Semra, 157, 159, 160
Saraç, Diler, 128, 132, 343
Saraç, Naci, 96
Saraylı, Nilgün, 363, 364
Sarıdağ, Emir, 376, 378
Satılmış Adam (Roman), 121
Savaş, Perihan, 277, 279, 401
Savaş, Turgut, 358
Savun, Kadir, 343, 346
Sayar, Leyla, 77, 79, 80, 117, 118
Saydam, Nejat, 40, 47, 93, 145, 152, 170, 171
Sayın, Alev, 343, 345, 346
Sedat, İhsan, 362
Seden, Osman F., 20, 55, 96, 100, 101, 115, 139, 155, 156, 170, 225, 231, 235, 250, 251, 318, 328, 331, 332, 355, 363, 366, 372, 373, 399
Sefa, İlhami, 11
Sefa, Peyami, 11
Selçuk, İlhan, 154
Selekman, Yavuz, 228, 231, 284, 287, 302, 309
Selen, Suna, 277
Selman, Binali, 263
Selvi Boylum Al Yazmalım, 156
Senar, Müzeyyen, 18, 347
Senem, Şeyda, 316, 318
Sensev, Oya, 370
Seren, Erdogan, 228, 311, 314
Serengil, Öztürk, 14, 18, 22, 181
Serezli, Metin, 64, 65
Serezli, Nisa, 158
Ses dergisi, 160, 211, 239, 240, 241, 246, 252, 268, 293, 300, 345
Ses Film, 18
Ses Opereti, 16, 26
Ses Tiyatrosu, 16, 38, 46, 124
Seven, Senar, 311, 316, 318
Sevi, Tuncer, 355, 363, 365
Sevim, Tuna, 248
Sevindi, Nevval, 376, 379
Sevişti̇ği̇miz Günler, 99, 112, 126, 155, 169
Sevmek Zamanı, 256
Seyfettin, Ömer, 264
Seyfioğlu, Turhan, 178, 194
Seyhan, Ali, 66, 72, 87, 137

Sezer Film, 280
Sezer, Baykan, 262
Sezer, Fatoş, 363, 365, 370
Sezer, Nilüfer, 32, 96, 100
Sezercik, 280, 281, 282
Sezercik Aslan Parçası, 280
Sezerel, Ahmet, 316, 318
Sezerli, Semih, 14, 40, 43, 47, 62, 66, 70, 71, 72, 87, 91, 110, 112, 128, 133, 134, 135, 137, 140, 144, 148, 153, 166, 232
Sezerli, Toygan, 232
Sezin, Sezer, 89, 94, 110
Shakespeare, William, 137
Sheridan, Kim, 204
Sıcak Külleri Kaldı, 379
Sırmalı, Şakir, 115, 242
Silahlar Konuşuyor, 121
Silahlıpoda, Rıza, 278
Sim, Mürvet, 16, 82, 181, 271, 274, 277, 324
Sim, Rauf, 16
Sinema Bir Mucizedir, 333, 401
Sis, 377, 388
Siyah Gelinlik, 145
Skarpetis, Mihal, 21
Soğuktu ve Yağmur Çiseliyordu, 45, 381
Soley, Mine, 199, 209, 212
Somer, Önder, 174, 176
Son Gece, 20, 222, 223, 224, 245
Son Kuşlar, 123
Sonku Film, 244
Sonku, Cahide, 47, 244
Soylu, Necla, 350, 353
Soysal, Mine, 355
Söyleyin Anama Ağlamasın, 252
Söz Müdafaanındır, 17
Su, Mükerrem Kamil, 87
Suçlular Aramızda, 57
Sun, Mine, 277, 279
Sunal, Ali, 332
Sunal, Kemal, 45, 185, 225, 267, 315, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 338, 350, 351, 353, 355, 356, 363, 364, 367, 368, 383
Sururi, Alev, 320, 321
Susuz Yaz, 57
Sürer, Mualla, 66, 132, 181
Sürmeli, Mesut, 237
Sürtüğün Kızı, 239, 251

Şafak Sökecek, 31
Şafak Sökerken, 246
Şahiner, Cevat, 165
Şarlıgil, Hamdi, 188, 191
Şarman, Tanju, 355
Şasa, Ayşe, 141, 143, 153, 185
Şehrazat, 81
Şehvet Kurbanı, 47
Şen, Ali, 134

Şen, Bilge, 324, 327
Şen, Recep, 82, 84, 157, 237
Şen, Şener, 185, 331, 338
Şen, Tevfik, 311, 337
Şenbecerir, Alper, 337
Şenbecerir, Erol, 337, 339
Şençalar, İsmail, 25, 60
Şençalar, Kadri, 53, 59, 60
Şendil, Sadık, 148, 181, 185, 186, 350
Şener, Yaşar, 163
Şenkay, Ertunç, 333, 401, 408
Şenol, Parla, 134
Şenses, Adnan, 84
Şeren, Turgay, 103
Şimal Yıldızı, 36
Şimşek, Tarık, 311, 314, 320, 321
Şirin, Dursune, 128
Şoray, Türkan, 99, 126, 145, 150, 153, 154, 155, 236, 271, 318, 324, 325, 326, 327, 381

Taçbaş, İlknur, 277
Tahir ile Zühre, 26, 94
Tahir, Kemal, 110, 214, 215, 228
Tahsin, Muazzez, 119, 240
Tahta Çanaklar (Oyun), 102
Tamer, Baki, 53, 57, 64, 214, 219, 221, 302
Tamer, Doğan, 244, 290
Tamer, Sema, 290, 293
Tamer, Ülkü, 401, 402, 407
Tan, Yeşim, 296, 297
Tan, Zuhal, 137, 138, 163, 181, 182
Taner, Haldun, 127, 378
Taner, Seyyal, 290, 293
Tanseli, Ferhan, 22
Tansuğ, Sezer, 76, 262
Tanürek, Sevim, 77
Tanyeli, Deniz, 25, 27, 30, 43
Tanyeri, Nezahat, 355
Tarkan, 347
Tarzan, 21, 172
Tarzan Çetin, 228
Taş Bebek, 186
Taş Parçası, 282
Taş, Erol, 53, 57, 87, 135, 136, 262, 324
Taşdemir, Hikmet, 277, 290, 302, 307
Taşkent, Ümran, 117, 118, 121, 127
Tavanda Ayak İzleri, 155
Tayfur, Ferdi, 47, 71, 94, 190
Tedü, Perihan, 103
Tedü, Suavi, 237
Tekçe, Ahmet Tarık, 53, 54, 57, 59, 77, 79, 121, 148, 153, 156, 181
Tekçe, Cemil, 57
Tekçe, Necip, 57, 290

Tekgül, Özcan, 129
Tekniker, Suphi, 284, 320, 321
Telli Kurşun, 269, 314
Tema, Muzaffer, 173, 217, 268, 361
Terziyan, Nubar, 34, 38, 69, 355
Tibet, Kartal, 222, 224, 225, 226, 318, 328, 331, 333, 355
Tibet, Madelet, 110, 355
Tiğin, Tolga, 128
Tilmaç, Sümer, 350, 353
Tok, Bahadır, 370
Tokatlı, Atilla, 108, 153
Tokatlı, Erdoğan, 123, 189, 262
Toksöz, Tugay, 264, 267, 268
Tokyo Festivali, 392
Tolunay, Avni, 238
Tomaç, İhsan, 31
Topaloğlu, Hilmi, 398
Topatan, Danyal, 14, 32, 41, 43, 47, 137, 157, 188
Topkapı, 41
Topkapı Film, 383
Toprak Ana, 251, 260, 284, 285, 309
Toprak, Filiz, 395
Toros Çocuğu, 242
Tosca operası, 18
Tosun, Erdal, 337, 341
Tosun, Gürdal, 135
Tosun, Necdet, 77, 82, 85, 134, 135, 148, 163
Toyon, Celile, 337, 341
Tozan, Salih, 14, 25, 27, 32, 66, 69, 75, 77, 102, 103, 104, 110, 112, 148, 155, 274
Tözüm, İrfan, 385, 391, 395
Tözüm, Rauf, 20
Tugay, Rafet, 219
Tugay, Semih, 214, 219, 259
Tuğ, Savaş, 188, 191
Tuğba, Ahu, 243
Tuğcu, Kemalettin, 77
Tuğrul, Semih, 75, 76, 262
Tuğsavul, Reyhan, 237
Tulgar, Sabahattin, 172
Tuna, Atıf, 163, 174, 177, 188
Tuna, Feyzi, 171, 186, 188, 189, 195, 198, 200, 401
Tuna, Sevim, 248
Tunar, Nezih, 355
Tunar, Şükrü, 18
Tunaseli, Pertev, 178
Tunca, Çetin, 271, 272, 343, 347
Tuncel, Nuri, 278
Tuncel, Tanju, 370
Tuncer, Gülsen, 401
Tura, Yalçın, 112, 284, 289, 309
Turan, Süleyman, 324
Turanlı, Gani, 80, 138, 157, 160, 161, 192, 196, 197, 296, 299, 300, 302, 303, 304, 306, 307,

308, 310
Turgut, Demirağ, 159
Turuncu Şapkalı Kız, 144
Tutal, Ali, 337, 341
Tuzak Otel, 63
Tuzcuoğlu, İpek, 395, 397, 398
Tünaş, Erdoğan, 65, 77, 79, 243, 277, 324
Tüney, Zeki, 66, 72, 87, 188, 191, 204
Türkali, Vedat, 128, 130, 131, 137, 163, 337
Türkan, Elif, 174, 175, 176
Türkoğlu, Osman, 82, 157, 214, 232
Tütün Zamanı, 169
Tüzün, Sema, 284, 288, 289

Uç Baba Torik, 25, 27, 70
Uçak, Fikret, 157, 160
Uçanoğlu, Yücel, 241
Uçar, Semra, 328, 330
Uğur Film, 25, 82, 96, 99, 110, 114, 121, 128, 137, 144, 153, 155, 157, 163, 164, 174, 181, 183, 184, 186, 188, 193, 199, 214, 222, 237, 248, 259, 264, 269, 271, 284, 290, 294, 296, 302, 311, 323, 328, 350, 355, 363, 376, 380, 401
Uğur, Ali, 312
Ulubatlı, Şakir, 334
Umuda Yolculuk, 267
Umudumuz Şaban, 333
Umut Dünyası, 179
Umutsuzlar, 291
Ungan, Necmi, 82, 184
Uraz, Ulvi, 121, 127, 134
Ustan, Suzan, 317
Uyandıran, Ali, 376
Uygur, Adnan, 82, 102, 140, 144
Uygur, Nilüfer, 221
Uygurer, Ayşegül, 370
Uzunlar, Musa, 376

Üç Arkadaş, 33, 39, 58, 60, 62, 65, 66, 68, 71, 72, 74, 75, 76, 83, 84, 90, 96, 97, 103, 104, 106, 117, 118, 153, 185, 186, 255, 271, 272, 273, 276, 294, 353, 383
Üç Garipler, 81
Üç Korkusuz Arkadaş, 222
Üç Silahşörler (roman), 222
Üç Tekerlekli Bisiklet, 174, 175, 176, 339, 340
Üç Tekerlekli Bisiklet (hikâye), 337
Üçünüzü Mıhlarım, 259
Ülgen, Nazmi, 14
Ün, Turhan, 317
Ün, Uğur, 370
Ünal, İrfan, 182, 186, 271, 272,

274, 277, 279, 324, 325, 326, 346
Ünlü, Hüseyin, 401
Ünlüsoy, Gürel, 221, 237, 240
Ünsal, Emre, 321
Ünsal, Memduh, 370
Ünsed Film, 366
Üreten, Yavuz, 334
Üsküdar İskelesi, 85
Üstekin, Sevil, 363, 365
Üstel, Ahmet, 329
Üstüntaş, Ali, 22

Vahşi Sevda, 134, 209, 210, 211, 236
Vanlı, Niyazi, 19, 47
Vargın, Kuzey, 195, 199, 200, 203, 232, 233, 234
Vatan ve Namık Kemal, 88
Vehbi, Yusuf, 221
Veli, Orhan, 375
Vitel Film Festivali, 383
Volkan, Kaya, 204
Vur Patlasın Çal Oynasın, 16
Vural, Eşref, 30, 32, 62, 110, 232, 234, 235, 237
Vural, Sema, 385
Vuruldum Bir Kıza, 115, 248, 249, 250
Vurun Kahpeye, 52, 94

Yaban Kız, 32, 54, 60, 156, 176, 364
Yak Bir Sigara, 117
Yakar, Suzan, 349
Yakın, Necdet, 355, 357, 363, 385
Yakut Film, 11, 15, 21, 29, 34, 35, 37, 40, 43, 47, 48, 51, 54, 58, 60, 62, 63, 64, 82, 83, 87, 140, 154, 176, 274, 294, 330, 359
Yakut-Ören Yapım, 40, 47
Yalaz, Ali, 358
Yalçın, Erdal, 380, 381
Yalman, Tunç, 75
Yalnız Efe (hikâye), 264
Yalnızlar Rıhtımı, 96, 115
Yaman, Koray, 284
Yanaşma, 323
Yankı, Semiha, 121, 127
Yaprak Dökümü, 33, 158, 237, 238, 240, 251
Yasak Sokaklar, 186, 187, 195, 200, 202
Yasar, Seçkin, 383
Yasemin, 363
Yastıman, Şemsi, 25
Yavaş Gel Güzelim, 137
Yaver, Ali, 53, 60, 87, 88
Yavuz, Oktay, 290, 311
Yazar, Gönül, 175, 250, 254
Yazgan, Selahattin, 66
Yedi Köyün Zeynepi, 43

Yelpaze dergisi, 134, 179
Yenel, Ali, 385, 387
Yenen, Muzaffer, 199
Yener, Muzaffer, 290
Yenice, Orkide, 355
Yesari, Afif, 228
Yeşil Gece (roman), 237
Yetim Ömer, 32, 40, 41, 42
Yetim Yavrular, 11, 14, 18, 22, 23, 24, 30, 37, 46, 135
Yetimler Ahı, 36, 43
Yıkılmaz, Sönmez, 311
Yılanların Öcü, 251
Yıldırım, Eser Ali, 401, 408
Yıldız, Emel, 110, 116
Yıldız, Seda, 370, 374
Yıldızoğlu, Kayhan, 271
Yıldıztepe, 159, 192, 193, 195, 196, 197, 361
Yılmaz Ali, 282
Yılmaz, Atıf, 20, 36, 54, 55, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 79, 87, 88, 96, 97, 104, 131, 153, 154, 156, 158, 163, 168, 169, 171, 173, 183, 188, 189, 197, 198, 205, 215, 222, 225, 226, 240, 241, 244, 300, 301, 308, 331, 347, 361, 385, 391, 395, 396, 401, 404
Yılmaz, Mustafa, 62, 114, 128, 129, 133, 134, 137, 138, 144, 147, 153, 163, 167, 174, 181, 188, 214, 217, 219, 220, 222, 228, 230, 237, 277, 279
Yılmaz, Şevket, 88
Yılmaz, Yunus, 170
Yiğit, Tamer, 144, 145, 146, 153, 284, 285, 287, 370, 372, 373
Yol, 283
Yuanidis, Stavro, 192, 197, 237
Yumurcak, 363
Yurdakul, Reha, 14, 16, 17, 22, 30, 40, 46, 53, 58, 96, 99, 101, 102, 103, 104, 121, 122, 129, 135, 136, 144, 145, 167, 174, 204, 206, 209, 221, 264, 266, 277, 279, 296, 302, 309, 311, 313, 324, 325, 328, 343, 346, 363, 365, 370
Yurdaşen, Recep, 163
Yurdatap, Kadri, 93, 209, 221, 232, 235, 236, 265, 294, 316, 317, 319, 320, 322, 323, 370, 371, 385, 402, 407, 409
Yurdatap, Selami Münir, 221
Yüce, Abdullah, 66, 71, 82, 83, 275
Yüce, İhsan, 302, 355, 370
Yücel Usta, 258, 346, 347
Yüceses, Hamiyet, 18, 347, 348
Yükman, Memduh, 27, 110, 114, 117, 121, 148

Yükselen, Yeşim, 311
Yürek Yarası, 329
Yüz Numaralı Adam, 225, 328

Zafer, Yılmaz, 358, 360, 361
Zan, Hüseyin, 254, 311, 316
Zeren, Meral, 323
Zeynep'in İntikamı, 51
Zeynep'in Aşkı (Güllü Fatma), 43
Zıkkımın Kökü, 236, 345, 385, 386, 387, 388, 391, 393
Zıt, Osman, 128
Zilli Nazife, 232, 233, 234
Ziyalan, Nihat, 280
Zümrüt, 96, 115

MEMDUH ÜN

FİLMLERİNİ ANLATIYOR

Yıl 1954 ... "Bitirdiğimde, değil en iyi filmi çekmek, o güne kadar ülkemde üretilmiş en berbat filmi yapmış olduğumun ayırdına vardım. Filme devam edemeyeceğimi anlamıştım... *Düşman Âşıklar* filmi sinemalarda da çok kötü iş yaptı, hiçbir ticari başarı sağlamadı ve yalnızca hatırladıkça utandığım kötü bir deneyim olarak yer aldı meslek yaşantımın içinde."

Yıl 1992 ... "1993 yazında katıldığımız Adana Altın Koza'da bütün ödülleri sildik süpürdük. Fransa'da sanat değeri olan filmleri dağıtan firmalardan biri bizimle ilişki kurdu ve *Zıkkımın Kökü* bir seçiciler kuruldan geçerek, Fransız devletinin desteğiyle orada dağıtıma girdi. Özel olarak Cannes festivalinde gösterildi. Fransa'nın önemli sinema dergileri ve ciddi gazetelerinde çok olumlu eleştiriler yayınlandı. Okuduğumda çok sevinmiştim. Hatta bir gazete, çocuklarınızı Amerikan filmlerine götüreceğinize bu filme götürün diye yazmıştı."

Bir yönetmenin filmlerine dair gerçekleri ve yaşadıklarını tüm çıplaklığı ve içtenliğiyle sunması pek sık rastlanan bir şey değildir. Türk sineması denince akla gelen isimlerden biri olan Memduh Ün sizleri sinemanın gerçek dünyasına davet ediyor. Üstelik karşınıza pek sık çıkmayan bir fırsatla, montajlanıp kurgulanmamış en yalın ve en gerçek haliyle. İşte onu yaratan isimlerden birinin gözünden Yeşilçam'ın asıl hali ...

www.kabalci.com.tr

ISBN 975-997-152-6

9 789759 971526

20 TL

www.kabalciyayinevi.com